HET MISSIEWERK

TIJDSCHRIFT VOOR MISSIEKENNIS EN MISSIEACTIE

UITGEGEVEN DOOR DEN PRIESTER-MISSIEBOND IN NEDERLAND
ONDER HOOFDREDACTIE VAN
PROF. DR. ALPH. MULDERS
EN
MGR. TH. M. P. BEKKERS

EEN EN TWINTIGSTE JAARGANG

1940

ADMINISTRATIE: HUIZE BIJDORP, VOORSCHOTEN
DRUK EN EXPEDITIE: C. N. TEULINGS' KON. DRUKKERIJEN N.V.
'S-HERTOGENBOSCH

MGR. J. REESINCK

APOST. VICARIS VAN DEN BOVEN-NIJL

HET VICARIAAT VAN DEN BOVEN-NIJL

Reeds in 1852 gedurende de regeering van koning Suna hadden de Mahomedaansche handelaren Oeganda bereikt. Tegelijk met den handel had de Islam vasten voet gekregen in dit gedeelte van Afrika en toen de ontdekkingsreiziger Stanley in 1875 in de koninklijke Residentie aankwam, constateerde hij dat koning Mutesa, de opvolger van Suna, de Mahomedanen ten zeerste genegen was.

Stanley was zoo getroffen door de hoogstaande ontwikkeling en het verstand van de Baganda, dat hij zelf het Christendom begon te onderwijzen aan koning Mutesa. Ziende dat de koning met graagte naar hem luisterde, schreef hij naar verschillende Protestantsche Missiegenootschappen in Engeland om hen aan te sporen het Evangelie in Oeganda te komen prediken.

De ,,Church Missionary Society'' gaf gehoor aan zijn oproep en in 1877 bereikten de eerste Anglikaansche Zendelingen Oeganda. De Witte Paters van Kardinaal Lavigerie volgden twee jaar later in 1879.

De Engelsche zendelingen, die al spoedig Mutesa onder hun volgelingen mochten tellen, zagen met leede oogen de aankomst in Oeganda van de Katholieke Missionarissen. De koning daarentegen, vernemende dat die Katholieke priesters van Frankrijk kwamen, ontving hen om politieke redenen zeer goedgunstig.

Van den beginne af ontstond er wrijving tusschen de leiders en ook tusschen de volgelingen van de twee godsdiensten. Er vormden zich twee partijen, de protestantsche en de katholieke partij, die beide den koning op hun hand trachtten te krijgen en de verschillende hoofden van het land wilden inlijven. Deze wrijving ging zoover dat er in 1892, onder koning Mwanga, den opvolger van Mutesa, burgeroorlog uitbrak. De protestanten, geholpen door Captain Lugard, vertegenwoordiger der ,,Imperial British

East African Company", en zijne Nubische soldaten, behaalden de overwinning en er werd besloten, ten einde verdere moeilijkheden te vermijden, om het land in twee gedeelten te splitsen, die respectievelijk aan de protestanten en de katholieken als sferen van missioneering werden toegewezen. De katholieke missionarissen werden gedwongen zich met hun volgelingen naar het Westersche gedeelte van Oeganda terug te trekken en de protestanten kregen het Oostelijke gedeelte als terrein voor hun prediking.

Deze verdeeling werd slechts onder druk door Mgr. Hirth en de katholieken aanvaard en de Algemeene Overste der Witte Paters, Mgr. Livinhac, begaf zich dan ook in 1894 naar Londen om Kardinaal Vaughan, den stichter van Mill Hill, te verzoeken zijn missionarissen naar Oeganda te zenden om het aan de protestanten toegewezen gedeelte van het land te evangeliseeren. Kardinaal Vaughan stemde hierin toe en in datzelfde jaar richtte Rome het nieuwe Vicariaat van den Boven-Nijl op. De eerste vier Mill Hill missionarissen onder Mgr. Hanlon vertrokken in Mei 1895 naar Oeganda. Onder hen bevond zich de Fries, Father Kestens, die na tien jaren zwaren pioniersarbeid, in 1905 overleed.

Het Vicariaat van den Boven-Nijl is gelegen ten Noorden van het Victoria Meer en strekt zich uit van den evenaar tot ongeveer 2° 30′ Noorder breedte. Het telt 1.312.000 inwoners, die behooren tot de drie groote negervolksgroepen: Bantu, Nilotieken en Semi-Hamitieken. De talen van deze drie hoofdgroepen verschillen even veel van elkaar als het Nederlandsch en het Fransch.

Elk dezer hoofdgroepen is onderverdeeld in tallooze stammen, die weliswaar ieder tot een dezer groepen behooren, maar toch elk hun eigen taal spreken. Deze verwante talen verschillen onderling als b.v. het Nederlandsch en het Duitsch.

Toen de eerste Mill Hill missionarissen hun werk in Oeganda begonnen, waren er in het hun toegewezen Vicariaat geen katholieken, daar allen de Witte Paters naar het westelijke gedeelte van Oeganda hadden gevolgd. Er waren evenwel veel protestanten en ook een groot aantal Mahomedanen. Dank zij het bloed der Oegandeesche martelaren, die in het Vicariaat van den Boven-Nijl te Namugongo hun leven voor het geloof hadden gegeven, bloeide het bekeeringswerk spoedig en zoodra er nieuwe krachten uit Mill Hill kwamen aangerukt, werden verschillende missieposten over het geheele land gesticht. De oppositie der protestantsche

hoofdmannen, die als een gevolg der godsdiensttwisten de katholieke Kerk haatten, werd allengs overkomen en het werk kon zich vrijer ontwikkelen, ofschoon zelfs nu nog het getal der katholieke hoofdmannen slechts één tiende van het geheele aantal hoofdmannen in dit Vicariaat is. Het aantal katholieken is heden ongeveer 200.000 en dat der protestanten ongeveer 150.000.

In 1903 kwamen de eerste missiezusters, Franciscanessen van St. Mary's Abbey te Mill Hill naar het Vicariaat van den Boven-Nijl. Zij namen de zorg der hospitalen en meisjes-scholen op zich. Op het oogenblik werken er meer dan 90 Zusters van St. Mary's Abbey en daarenboven een tiental Zusters van de Ursulinen van Bergen N.-H.

In 1911 nam de pionier, Mgr. Hanlon zijn ontslag en in 1912 werd de Nederlander, Mgr. J. Biermans, tot opvolger benoemd. Onder diens krachtig en zegenrijk bestuur ging het bekeeringswerk met snelle schreden vooruit. Nieuwe missiestaties en scholen verrezen over het geheele land. In 1912 werd een catechistenschool geopend en in 1922 het klein seminarie voor inlandsche priesters. In 1923 werd een congregatie voor inlandsche Zusters opgericht en onder leiding gesteld van de Mill Hill Abbey Zusters. Heden telt die Congregatie van inlandsche Zusters meer dan 60 geprofeste leden.

In 1924 werd Mgr. Biermans benoemd tot Algemeenen Overste der Congregatie van Mill Hill en tot zijn opvolger werd gekozen Mgr. Campling, een Schot. Gedurende zijn twaalfjarig bestuur nam het schoolvraagstuk al zijn krachten en beleid in beslag. Het Engelsche Gouvernement was vast besloten het onderwijs voor de inlanders krachtig ter hand te nemen in Oeganda en daar de Katholieke Missies en ook de protestantsche Zending het geheele onderwijs van den beginne af in handen hadden gehad, moesten de missies ook zorg dragen dat het onderwijs zoodanig zou zijn, dat de Regeering geen voorwendsel kon vinden om het onderwijs zelf over te nemen en het bijgevolg neutraal te maken. Meer en betere scholen moesten worden opgericht, onderwijzers gevormd die in staat zouden zijn om de vaste leerplannen der Regeering te volgen; High Schools, ongeveer gelijk aan de Nederlandsche ULO-scholen, moesten begonnen worden en zelfs moesten eenige scholen worden opgericht waar studenten konden worden klaar gemaakt voor de toelatingsexamens der Engelsche Universiteiten. De Regeering helpt de missies door een gedeelte van de onkosten te

dragen voor dit onderwijs en is zelf bezig om een toekomstige Universiteit te bouwen hier in Oeganda.

In 1937 was Mgr. Campling genoodzaakt na 34 jaren in Afrika gewerkt te hebben, wegens gezondheidsredenen ontslag te nemen en in 1938 werd ondergeteekende tot zijn opvolger benoemd.

Op het oogenblik zijn er 100 Mill Hill missionarissen, onder wie 51 Nederlanders, 10 inlandsche priesters, 10 Mill Hill Broeders, 90 Mill Hill Abbey Zusters en 60 inlandsche Zusters in Oeganda werkzaam.

Het getal der katholieke volgelingen is ruim 200.000 en er zijn meer dan 30.000 jongens en meisjes in onze scholen. Het aantal bekeeringen bedraagt jaarlijks meer dan 16.000.

Wij moeten God dankbaar zijn voor alles wat in die 44 jaren in het Vicariaat van den Boven-Nijl is bereikt. Wij hebben het volste vertrouwen, dat met God's zegen het werk steeds meer en meer zal bloeien in de toekomst. Hiervoor vragen wij uw gebed.

† J. REESINCK,
Nsambya. Apost. Vic. van den Boven-Nijl.

DE STICHTING VAN INHEEMSCHE CONGREGATIES

Tot de voornamere plichten van de Apostolische Vicarissen en Prefecten rekent Paus Pius XI blijkens zijn encycliek *Rerum Ecclesiae* van 28 Februari 1926 ,,over het bevorderen van de heilige missies", het stichten van inheemsche congregaties voor mannelijke en vrouwelijke religieuzen. ,,Daar het nu — zoo richt de encycliek zich letterlijk tot de Apostolische Vicarissen en Prefecten — voor de organisatie der Kerk van Christus onder uw volken noodzakelijk is alle elementen te benutten, waaruit zij volgens Gods plan wordt opgebouwd, volgt hieruit, dat het tot uw voornamere plichten moet worden gerekend, dat gij inlandsche religieuze genootschappen voor beide sexen opricht . . . En in deze zaak zorge men, dat de liefde voor het eigen genootschap de dienstdoende missionarissen of de vrouwelijke religieuzen niet meer leide dan billijk is, noch afhoude van een breedere opvatting van zaken. . . .Onbevangen en nauwgezet dient men te overwegen, of het niet de voorkeur verdient nieuwe Congregaties

te stichten, die beter overeenkomen met den aard en den aanleg van de inheemschen en met plaatselijke en andere omstandigheden." Uit deze woorden, waarmede de H. Vader het oprichten van inheemsche congregaties als zijnde noodzakelijk voorschrijft, blijkt wel het desbetreffend onderscheid tusschen de missiegebieden en de christelijke landen, waar men zich, wat het oprichten van nieuwe religieuze congregaties betreft, eerder moet matigen, zooals de praktijk en de tucht van de H. Congregatie der Religieuzen niet onduidelijk te kennen geven.

De richtlijnen van Rome omtrent het oprichten van inheemsche congregaties, die door de encycliek Rerum Ecclesiae niet voor de eerste maal werden gegeven, zijn echter sindsdien meer en beter in toepassing gebracht. Het religieuze leven heeft zich in de laatste jaren bij de inheemschen, veel meer intusschen bij de vrouwen dan bij de mannen, gunstig ontwikkeld. Het aantal vrouwelijke inheemsche religieuzen bedraagt thans ongeveer 20.000, dat van de mannelijke ongeveer 3000; deze getallen omvatten alle inheemsche religieuzen, d.w.z. hen, die in buitenlandsche Orden en Congregaties zijn getreden; hen, die behooren tot genootschappen met eigen regels voor inheemschen, welke echter in verband staan met en onder bestuur van buitenlandsche genootschappen ; en de leden van zelfstandige inheemsche congregaties.

Bij nader toezien blijkt ondertusschen, dat de toename van de inheemsche religieuzen niet in alle missiegebieden in hetzelfde tempo voortgang gemaakt heeft ; de landen van het Verre Oosten vertoonen in dit opzicht nog een aanmerkelijken voorsprong op Afrika, ofschoon dit werelddeel definitief begonnen is zijn achterstand in te halen. In dit verband halen we de meening aan van den Apost. Vicaris Mgr. L. Classe: „Dans l' intérêt de nos églises, nous croyons qu'ls serait préférable de ne pas favoriser l'entrée des indigènes dans les Congrégations européennes. Nos petites congrégations naissantes restent notre espoir, même et surtout pour l'avenir,"[1]) maar wijzen tevens op de moeilijkheden, die zich hierbij voordoen[2]). Nog vermelden we het omstreden vraag-

[1]) *Première Conférence Plénière des Ordinaires des Missions du Congo Belge et du Ruanda-Urundi* ; Léopoldville, 1932, p. 96—123.

[2]) *L'Idéal chrétien de la Virginité et la Société africaine indigène*, par une Soeur Blanche, in *Mariage et famille aux missions*. Compte rendu de la douzième Semaine de Missiologie de Louvain (1934), p. 236—242.

stuk over het al of niet bevorderen van de opname van inheemsche priesters in Europeesche religieuze genootschappen.[1])

Een en ander is voor de S. Congregatio de Propaganda Fide aanleiding geweest om den 19 Maart 1937 een instructie uit te vaardigen „over het oprichten van inheemsche religieuze congregaties", waarvan we hier den *tekst* publiceeren om daarna den *inhoud* in 't kort na te gaan.

Sacra Congregatio de Propaganda Fide
Instructio 19 martii 1937
de congregationibus religiosis indigenis condendis. [2])

In terris Missionum, huius S. Consilii Christiano Nomini Propagando ditioni subditarum, hisce temporibus haud raro evenit ut novae Congregationes religiosae ex utroque sexu instituantur, quae locorum Ordinariis, bonis sodalium exemplis et opera, magno auxilio sane evadant. Quae res non tantum amplissima laude probanda videtur, sed, iuxta Summi Pontificis Pii Papae XI vota, studiose promovenda est, cum, Litteris Encyclicis *Rerum Ecclesiae*, die 28 februarii 1926 datis, Summus Pontifex hisce verbis Missionum Ordinarios adhortetur: „Necesse est . . . ut religiosas ex utroque sexu sodalitates indigenas instituatis", in quibus asseclae „consilia evangelica profiteantur".

Ad hoc vero ut tutum iter Ordinariis, hoc opus tam salutare aggredi cupientibus, praebeatur, prae oculis habitis normis a S. C. Religiosorum negotiis praeposita a. 1922 datis, *Regulas*, quae sequuntur, hoc S. Consilium decrevit recolere, a locorum Ordinariis sibi subditis, in erigendis Congregationibus indigenis, diligenter servandas.

1 - Antequam nova Congregatio condatur, videat Ordinarius an finibus sibi propositis Congregationes iam erectae satisfacere possint. Quo in casu, a nova Congregatione condenda abstineat atque illorum Institutorum sodales advocandos curet.

2 - Quod si, rebus mature perpensis, novam indigenarum Congregationem, in bonum Missionis sibi commissae, erigendam putaverit, eam ad exemplum alicuius Instituti, in Ecclesia vita religiosa florentis, constituat.

3 - Titulus, seu nomen, novae Congregationis desumi potest vel a Dei attributis vel a Sanctae Religionis mysteriis vel a festis Domini aut B. V. Mariae vel a Sanctis vel a fine peculiari ipsius Congregationis. Ne titulum vel habitum cuiusquam Religionis iam constitutae usurpent novae Congregationes cautum est in can. 492, § 3.

4 - Cavendum est praeterea ne titulus, seu nomen, Congregationis nimis artificiose compositus sit neve quampiam devotionis speciem, a Sede Apostolica non probatam, exprimat aut innuat.

---

[1]) Bierbaum, *Die Gründung klösterlicher Genossenschaften für Eingeborene.* Missionswissenschaft und Religionswissenschaft 1 (1938) S. 9—21.

[2]) A. A. S. 29 (1937) p. 275—278.

5 - Si de religiosis virginibus agatur, curandum est ut saltem duae sorores ex aliquo Instituto iam rite approbato in promptu sint, quae munera Moderatricis Generalis et Magistrae Novitiarum in nova erigenda Congregatione, ad tempus, assumere valeant, donec scilicet haec vita propria vivere possit.

6 - Circa media quoque ad novam Congregationem sustentandam necessaria prudenter consulendum erit.

7 - Hisce praemissis, Ordinarius, re adhuc integra, hoc S. Consilium adeat, iuxta can. 492, § 1, debitam petat ab eo licentiam illudque consulat de iis quae ad Congregationem instituendam necessaria sunt, atque opportune referat :

a) quanam causa ad eam instituendam Ordinarius ducatur;

b) quinam sit titulus, seu nomen novae Congregationis ;

c) quae sit forma, color, materia habitus a novitiis et a professis gestandi ;

d) quaenam opera Congregatio sibi assumptura sit ;

e) quibus opibus eadem sustentetur.

8 - Licentia vero obtenta, nihil obstabit quominus Ordinarius novam Congregationem ineat, quae erit iuris dioecesani et, usque dum Pontificiae approbationis aut laudis testimonio caruerit, vi can. 492, § 2, remanebit dioecesana, Ordinarii iurisdictioni, ad normam SS. Canonum, plane subiecta.

9 - Erectio vero fiat ab Ordinario per decretum formale, in scriptis datum cuius exemplar et in tabulario novae Congregationis, et in archivo Ordinariatus servandum erit. De peracta erectione Ordinarius hoc S. Consilium edoceat, ac Decreti exemplar ei transmittat, in quo praecipue curet ut tam titulus quam scopus Instituti explicite et exacte praefiniantur.

10 - Novae Congregationis Constitutiones, lingua latina et vulgari exaratae, huic S. Consilio (sex saltem exemplaribus) quam primum subiici debent ut rite examinentur, emendentur et cum opportunis animadversionibus Ordinario remittantur, ab ipsomet approbandae.

11 - Constitutionum Codex continere debet ea omnia quae religiosae Congregationis naturam, membra, vota et sodalium vivendi rationem necnon Congregationis regimen respiciunt. Constitutionum textus dividatur in partes; partes in capita; capita in articulos, numeris ab initio ad finem progredientibus signatos.

12 - Excludenda sunt a textu Constitutionum :

a) praefationes, notitiae historicae, litterae hortatoriae et alia huiusmodi ;

b) recitationes textuum S. Scripturae et quorumvis librorum vel auctorum ;

c) normae rituales, caeremoniales necnon usus et consuetudines in Congregationem forte inducendae ;

d) horaria et calendaria adoptanda ;

e) quaestiones theologicae, aut iuridicae ;

f) instructiones asceticae, adhortationes spirituales et mysticae considerationes ;

g) ea quae iure communi statuuntur, utpote ad Constitutiones iam praesupposita.

13 - Horaria, exercitia pietatis et alia huiusmodi in *Directoriis* ponantur.

14 - Post elapsum a Congregatione inita congruum tempus, si eadem, Deo favente, incrementum notabile consecuta fuerit atque ad alias Missiones sese extenderit et sodalium numero et operibus ac vita religiosa singulariter floreat, Ordinarius hoc S. Consilium adire poterit, petens ut Congregatio iuris pontificii fiat, et exhibens:

a) supplicem libellum ad Summum Pontificem;

b) litteras testimoniales Ordinariorum in quorum territoriis Congregatio habeat domos;

c) relationem de statu personali, disciplinari, materiali et oeconomico novae Congregationis;

d) Constitutiones ab ipso Ordinario recognitas et approbatas.

Quod si id propositum huic S. Consilio probatum fuerit, res per *Decretum laudis* ad effectum deducetur, quod *Decretum approbationis* rite sequetur una cum *Decreto* quo Constitutiones saltem — experimenti gratia — ad septennium approbantur.

Datum Romae, ex Aedibus S. C. de Propaganda Fide, in festo S. Ioseph Sponsi B. M. Virginis, a. D. 1937.

P. Card. Fumasoni Biondi, *Praefectus*.
L. ✠ S. C. Costantini, Archiep, tit. Theodos., *Secretarius*.

Bij het samenstellen van deze instructie heeft de S. Congregatio de Propaganda Fide, volgens haar eigen getuigenis, bepalingen van de H. Congregatie der Religieuzen voor oogen gehad; bedoeld is het *Decretum circa Congregationes Religiosas aut Pias Societates juris dioesani* van 30 Nov. 1922 [1]), hetwelk in zijn zevende artikel verwijst naar de *Normae secundum quas Sacra Congregatio de Religiosis in novis Religiosis Congregationibus approbandis procedere solet* van 6 Maart 1921 [2]), die in de onderhavige instructie goeddeels worden overgenomen.

Alvorens tot de oprichting van een nieuwe congregatie over te gaan — aldus bepaalt het eerste punt — overwege de Ordinarius het nut en de *doelmatigheid* ervan, m.a.w. hij zie toe, of hetzelfde doel niet reeds door bestaande congregaties binnen zijn gebied wordt nagestreefd; indien zulks niet het geval is, mag men uit dezen hoofde tot oprichting overgaan.

Hierbij inspireere men zich — zegt het tweede punt, de ondervinding een keer te meer als leermeesteres aanwijzend — op het *model* van een of ander bloeiend genootschap; deze bestaan reeds

---

[1]) A. A. S. 14 (1922) p. 644—646. — De bemerking in de Periodica de re morali etc. 26 (1937) p. 484 nota, dat de instructie abusievelijk het jaartal 1922 in plaats van 1921 vermeldt, berust derhalve zelf op een vergissing.

[2]) A. A. S. 13 (1921) p. 312—319.

in zoo groote verscheidenheid, dat men voor de meeste gevallen wel een of ander voorbeeld zal kunnen gebruiken.

De beide volgende punten betreffen den *naam* van de nieuwe congregatie, die ontleend moet worden aan de eigenschappen van God, de geheimen van het geloof, de feesten des Heeren, van de H. Maagd Maria of van de Heiligen of aan het bijzonder doel van de congregatie. Men mag niet den naam van een bestaande congregatie zonder meer overnemen, hetgeen trouwens can. 492 § 3 van het kerkelijk wetboek verbiedt, noch een al te kunstmatige samenstellen noch ontleenen aan nietgoedgekeurde vormen van godsvrucht.

Bij het oprichten van nieuwe congregaties voor *vrouwelijke* inheemschen — bepaalt het vijfde punt, dat hiermede iets nieuws toevoegt aan de vroegere normen — moeten minstens twee *zusters van een bestaand genootschap* beschikbaar zijn om voorloopig het ambt van algemeene overste en novicenmeesteres waar te nemen, totdat de nieuwe congregatie op eigen beenen kan staan. De instructie bepaalt niet nader het juiste statuut van deze „geleende" zusters; er schijnt geen sprake te zijn van eigenlijke exclaustratie, maar van een langer verblijf buiten een huis van haar eigen instituut. (can. 606 § 2). [1])

Het zesde punt betreft de economische en financiëele positie van de nieuwe congregatie, in wier *bestaansmogelijkheid* moet zijn voorzien. A fortiori geldt voor de missielanden hetgeen de Congregatie der Religieuzen in het algemeen bepaalde: „Cautissime procedendum est in approbandis novis Congregationibus quae non vivant nisi ex eleemosynis atque stipe ostiatim collecta". [2])

Vóór de eigenlijke oprichting moet de Ordinarius daartoe *verlof* vragen aan de S. Congregatio de Propaganda Fide, onder vermelding van de beweegreden, den naam, de kleedij, de taak en de bestaansmiddelen der stichting (no. 7). Na verkregen toestemming kan de Ordinarius de congregatie oprichten als *diocesane stichting* (no. 8). De oprichting geschiede door een formeel en schriftelijk *decreet*, waarvan een exemplaar in het archief der nieuwe congregatie, een ander in het archief van het Ordinariaat

---

[1]) Bergh, *Fondation de congrégations religieuses indigènes*. N. R. Th. 69 (1937) p. 1023.

[2]) *Normae*, cap. II no. 14. — Bartoccetti, *Annotationes*, Apollinaris 10 (1937) p. 512.

bewaard moet worden, terwijl een derde exemplaar moet gezonden worden naar de S. Congregatio de Propaganda Fide (no. 9).

De *constituties* van de inheemsche congregaties — en hiermede brengt het tiende punt weer een nieuwe bepaling — moeten in het Latijn en in de volkstaal worden opgesteld en voor onderzoek, resp. wijziging naar de S. Congregatio de Propaganda Fide worden opgezonden, terwijl de goedkeuring aan den Ordinarius blijft voorbehouden. Zij moeten, doorloopend genummerd, alles bevatten, wat betrekking heeft op den aard, de leden, de geloften, de levenswijze en het bestuur van de congregatie (no. 11). Ook het twaalfde punt behelst een nieuwigheid door uitdrukkelijk te bepalen, dat de *tekst* der constituties al datgene moet terzijde laten, wat niet strikt ter zake doet, o.a. voorwoord, geschiedkundige bemerkingen, aanbevelingsschrijven, schriftuurteksten, ceremoniëele voorschriften, ascetische onderrichtingen, geestelijke vermaningen, kerkrechtelijke bepalingen van algemeenen aard. Met name deze laatste vermelding is opvallend, omdat de tekst der constituties voor vele religieuzen het aangewezen middel is, waardoor zij op de hoogte komen van enkele algemeen-geldende kerkrechtelijke bepalingen; als na verloop van tijd de S. Congregatio de Propaganda Fide meerdere constituties zal hebben nagezien, zal wel duidelijker blijken, wat zij juist bedoelt met „ea quae jure communi statuuntur."

Dagindeeling, godvruchtige oefeningen en dergelijke hooren in een *directorium* thuis en niet in de constituties (no. 13).

Bij voorspoedige ontwikkeling van de congregatie en bij eventueele uitbreiding over andere missiegebieden kan de Ordinarius, onder overlegging van de noodige documenten, zich tot de S. Congregatio de Propaganda Fide wenden om haar tot een *pauselijke* congregatie te doen verheffen. Deze verheffing geschiedt in den regel door een decretum laudis, gevolgd door een decretum approbationis, hetwelk de constituties, bij wijze van proef, voor minstens zeven jaar goedkeurt (no. 14). De instructie spreekt niet van eenig tijdsverloop tusschen beide genoemde decreten; de Normae van de Congregatie der Religieuzen eischen dit wel, maar voor de missiegebieden schijnt men de procedure eenvoudiger en vlotter te willen maken.

Door deze belangrijke instructie heeft de S. Congregatio de Propaganda Fide voor de Ordinarissen de oprichting van inheem-

sche congregaties praktisch vergemakkelijkt, aan ongewenschte concurrentie op dit gebied den pas afgesneden en een zekere eenvormigheid, wat de kerkrechtelijke zijde van de zaak betreft, mogelijk gemaakt; het missierecht der religieuzen werd er wezenlijk door verrijkt.

Nijmegen. Dr. ALPH. MULDERS.

MARTINUS DE PORRES O.P.
(1569—1639)

De levensleer van Christus is universeel. Hij heeft ze gegeven voor alle menschen. Het ideaal, dat Hij gepredikt heeft, is een ideaal voor iedereen, zoowel voor den peinzenden Germaan als voor den geesteslevendigen Romaan, ja het kan alle rassen bezielen: het blanke, het zwarte, het gele, het roode. Ieder kan naar Hem opzien, als naar zijn voorbeeld, mag op Hem vertrouwen als op zijn sterkte, op welken bodem hij ook leven mag.

Dat is geloofsleer. Maar ook al zijn wij vast overtuigd, dat geen enkel volk totaal ongeschikt is voor het katholieke geloof en verdedigen wij met vuur tegen elk oud of nieuw kerkvijandig nationalisme de roeping van alle volkeren tot de eene door Christus verkondigde waarheid, toch willen wij de stelling, dat Christus en zijn Kerk voor allen is, bewezen zien in de feiten. Vandaar interesseeren wij ons allen min of meer voor de verhouding van Christendom en volksaard.

Maar dan is het zooveel te opvallender, dat bij velen van ons zich het idee heeft vastgezet, dat men om heilig te worden feitelijk zuiderling en wel Romaan moet zijn. Want voor heiligheid is vurigheid vereischt, wat wij, nuchtere Hollanders, nu eenmaal missen. Hier in de lage landen leven vele brave en heel brave menschen, maar practisch moet men Romaan zijn, om gecanoniseerd te worden, tenzij het martelaarschap de gelegenheid biedt om de deugd in heldhaftigheid te beoefenen. Bewust van de hechtheid van deze stelling wijst men op de feiten: alle moderne heiligen komen uit Frankrijk, Spanje of Italië. H. Theresia van Avila, St. Jan van het Kruis, H. Vincentius a Paulo, H. Franciscus van Sales, H. Alphonsus, St. Paulus van het Kruis, H. Pastoor van Ars, St. Pièrre Fournier, H. Don Bosco, H. Theresia van

Lisieux. Tevergeefs zoekt men een Hollandschen, Engelschen Ierschen of Duitschen Belijder van na de Hervorming. Waar blijven de Amerikanen? Heel Zuid-Amerika is toch al eeuwen katholiek. Hoe poover steken de Germanen Petrus Canisius, Clemens Maria Hofbauer en Koenraad van Parzham en de Peruaansche Rosa van Lima af tegen die talrijke Romanen; zij vormen de uitzondering, die den regel bevestigt.

Al ontkennen wij geenszins den gunstigen invloed, welke temperament en volksaard, een door christelijke traditie gevormde familiegeest en door eeuwenlange ervaring veredelde zielenleiding kunnen uitoefenen, toch is de geponeerde stelling in haar algemeenheid valsch. Om deze ketterij, welke zoo woekert onder geestelijkvermoeiden, uit te roeien kan een proces, thans in Rome aanhangig, het zijne er toe bijdragen. Want indien de zalige Martinus de Porres heilig verklaard wordt, zal men een bewijs temeer hebben voor de waarheid, dat God heiligt wien Hij wil en niet ziet naar kleur, bloed en bodem, afstamming of beroep.

De tweede nocturne van zijn feest begint nu eens niet met: „ex piis et nobilibus parentibus natus". Zijn vader was een Spaansch ridder, die rondzwierf in Zuid-Amerika en van tijd tot tijd in Lima samenleefde met een vrijgelaten slavin uit Panama, een Afrikaansche schoone. De veroveraar wilde zijn heftige driften uitleven, al zijn tegenstrijdige verlangens, edelmoedig en wreed, tegelijk verzadigen. De honger naar het zongele goud joeg hem dit land in, vlak bij de zon, waar hij de Indianen, die niet als bezetenen er naar zochten, doodgeeselde, maar het gewoon wegsmeet, zoodra hij het in handen had. Hij kende den lust tot moorden in al zijn felheid en was toch goed en milddadig. Al was hij sterk, toch liet hij zich overwinnen door een gewezen slavin, die, ontworteld, ver van haar onbekend vaderland Afrika, zich doelloos in het leven voelde, nu zij bevrijd was van het slavenjuk. Zij koesterde het hoogmoedig verlangen om bemind te worden door een blanke, al was het in lage liefde. Zij schonk den Spaanschen edelman twee kinderen. Kende de moeder, terwijl zij voor een tweede maal een vrucht van haar zondige liefde onder het hart droeg, werkelijk dagen van blijde verwachting? De geboorte van Martinus — 9 December 1569 — was een tegenvaller voor zijn blanken vader, daar de jongen even gitzwart was als zijn moeder. Spijtig

liet hij zijn opvoeding geheel aan haar over, die als zoovele Magdalena's haar fout trachtte te verbeteren door haar liefde en toewijding. Al gauw wist zijn moeder soms niet meer, hoe hem aan te pakken, want, al gehoorzaamde hij gewillig, toch had hij ook zijn bijzonderheden. En daar wist zij juist geen raad mee. Zoo veronderstelde hij steeds, dat hij het geld voor de boodschappen onder de armen mocht verdeelen en geen pak slaag vermocht hem tot andere gedachten te brengen. Toen hij op achtjarigen leeftijd om zijn beminnelijkheid de aandacht trok van zijn medemenschen, begonnen zij het den vader kwalijk te nemen, dat hij den jongen aan zijn lot overliet. Daarom trachtte deze toen zijn kleur te vergeten en stuurde hem, in zijn pas ontstane bezorgdheid, naar school. Na eenige jaren werd hij bediende bij een dokter, door wien hij onderricht werd in de geneeskunde, wat hem als leekebroeder uitstekend te pas zou komen.

Zoo langzamerhand begon het wonderlijke in hem. Dat die stille jongen eens een vrome bui had, bevreemdde niemand, maar hij hield vol. Niet een week lang, maar jaren achtereen bezocht hij elken dag de hospitalen en gevangenissen. Elken dag opnieuw zag men hem in de kerk — en het was dikwijls zoo warm —, steeds was hij vriendelijk en hielp Jan en alleman. Hij bleef het goede najagen in dit land, waar alleen familieveeten lang duurden, en waar al het overige in alle menschen zoo grillig mogelijk wisselde: fortuin, deugd, ambitie, verlangen, woonplaats, vrijheid; waar de Spanjaarden hun lust naar anarchie botvierden en vrijgelaten negers de blanken naäapten en de aandacht van hun kleurgenooten op zich wilden trekken. Martinus hield vol en beleefde soms blij het prille geluk van zijn ontluikende deugd; doch het bloed kon wild en wreed als vuur in hem bruisen, want de zon scheen weelderig en fel in het jonge Lima, en de menschen leefden er ook weelderig en fel, zondig en heilig, wreed en milddadig. Hij kende de bekoring om zich te vergooien, daar hij toch maar een zwarte hond, een bastaard was. Zoovelen van betere afkomst gingen hem voor. Geen verwijt van vader of moeder kon hem treffen en de andere menschen zouden het gewoon vinden in dit jonge land, ja zich zelfs gelukkig achten om hun lotgenoot. Het was niet enkel een vrouw of de droom der dronkenschap die lonkten, neen, wreedheid, moordlust, rassenhaat op blanken, vergoelijkend ongeloof en bijgeloof, Spaansche eerzucht en Afri-

kaansche ijdelheid, dat alles joeg in zijn bloed en eischte verzadiging. Met kolonistische hardheid temde hij zich, onbarmhartig zweepte hij met zijn fellen geesel op zijn jongen rug, onbarmhartig bad hij zijn slaap kapot. Te midden van die vele zondige menschen van goeden wil begon zijn vroomheid te lichten. Al waren zij zelf onverschillig of slecht van zeden, toch beminden zij dien vromen neger en eerden dien bastaard. Verschrikt wilde Martinus naar een klooster vluchten, maar welke orde zou zoo'n zwarten hond willen aannemen. Ten slotte overwonnen de Dominicanen hun afkeer voor den mulat, en namen hem als derde-ordeling in hun midden op.

Toen hij intrad, was hij 22 jaar oud en hij bleef zijn heele leven lang tot zijn zeventigste jaar toe in hetzelfde convent. Hij kende niet de afwisseling van een wijding of van een bijzondere benoeming; alleen werd hij na eenige jaren opgenomen in de eerste orde onder de schare der leekebroeders. Dat had zijn trotsche vader bij zijn intrede heftig geeischt; de Spaansche oversten evenwel hadden het om zijn geboorte en kleur geweigerd en Martinus in zijn nederigheid had zich dien stand niet waardig geacht. Het regelmatige leven van een kloosterbroeder is eentonig en saai, maar hem boeide de liefde tot God elken dag. Jammer genoeg missen wij van hem een eigen levensbeschrijving, zooals de H. Theresia van Lisieux er een geschreven heeft. Hij moet evenals alle heiligen zijn volmaaktheid verworven en veroverd hebben in innerlijken strijd en door schijnbaar onbeduidende daden. Wat konden buitenstaanders, ja zelfs zijn eigen medebroeders er van vertellen? Martinus toch volgde dezelfde levenswijze als alle leekebroeders in zijn orde — op zijn hoogst werd hem een bijzondere versterving toegestaan —, maar hij wist zoo te woekeren met de hem aangeboden middelen en hij hield zoo dapper vol, dat hij een ware volmaaktheid bereikte, terwijl zijn confraters bleven ploeteren in gebreken en fouten. Hoe het gegaan is, en op welke oogenblikken door zijn toestemming een bron voor tallooze nieuwe genaden werd aangeboord, die zijn weigering zou hebben tegengehouden, ontging aan de tijdgenooten van Martinus, evenals het jaren later aan de medezusters van Theresia ontgaan zou, hoe zij heilig werd. Zij konden alleen zeggen, wat zij aan den buitenkant zagen: zijn prestaties; hoe zijn kracht gegroeid was, bleef een vermoeden.

Wel drong het langzamerhand eenigszins tot hen door, dat er een heilige in hun klooster woonde. — O.L. Heer strooide met gulle hand zijn wonderen uit in den kring rond Martinus, en dat boezemde nog meer eerbiedigen schrik in dan zijn deugdbeoefening. Maar toen had hij al volop van de onwetendheid van zijn medebroeders geprofiteerd. Toen hij stierf, overkwam hem hetzelfde, wat velen heiligen overkomen is: men trachtte zijn gebrek aan waardeering in daden betoond, nog gauw te vergoeden door woorden. Toen besefte men pas ten volle, dat Martinus wel bijzonder heilig was geweest en erkende dat spontaan. Want: hij zocht altijd het vuilste werk op; hij was zoo hartelijk voor de zieken, hij dokterde zoo graag en genas er velen; hij was blij als je hem uitschold; 't was een uitstekend portier! Je moest hem zien bidden, hij zweefde soms in extase; hij was vol eerbied voor de priesters, hij was opgeruimd en blij, gehoorzaamde altijd. Ja maar toen was hij gestorven en Martinus dankte God in den hemel dat zij zijn deugd niet hadden opgemerkt.

Want dat was wel de pijler van zijn geestelijk leven: zijn nederigheid. Bij zijn intrede in het klooster werd hij geminacht, omdat hij een onwettige mulat was. Al bloeide de observantie in het Dominicanenklooster van Lima en al joegen die missionarissen der nieuwe wereld met Spaansche edelmoedigheid de universeele liefde voor alle zielen na, toch waren zij niet altijd zoo konsekwent in hun beginselen als de H. Ludovicus Bertrandus en een Bartholomeus de las Casas; zij konden, bewust van den adel van hun ras, de zwarte als minderwaardig verachten en verwenschen. Soms moest Martinus het ontgelden en hij verdroeg dat geduldig. Toch moest hij meestal de vernederingen zoeken, vooral daar na eenige jaren die bijzondere verachting al verdwenen was en niemand van zijn medebroeders meer aan zijn geboorte of kleur dacht. Alleen hij zelf hield het in zijn gedachten. Hij was maar een zwarte en nooit was eenig werk hem vuil of zwaar genoeg. Hij leefde in de eerlijke overtuiging, dat hij geen fatsoenlijk bed, geen eenvoudige spijs of menschlievende behandeling waard was. Zijn oversten tobden al gauw — evenals eertijds zijn moeder — met hun bevelen, als die eenige waardeering veronderstelden. Zij erkenden het gul: hij was de gehoorzaamheid zelf. Maar, o wee als hem de gelegenheid om zich te vernederen ontnomen dreigde te worden. Dan durfde hij zonder blikken of

blozen hun voorschriften zoo te verdraaien en zoo uit te leggen, dat er toch nog een vernedering of versterving voor hem overschoot. Toen hij eens met hooge koorts rondliep, stuurde zijn prior hem naar bed, en daar hij zijn onderdaan maar al te goed kende, beval hij hem uitdrukkelijk zich te sparen en op een matras en onder dekens te gaan liggen. Zijn oppassers kwamen den prior even later zeggen, dat Martinus wel op een bed lag, maar gekleed en misschien droeg hij nog wel zijn boetehemd. Ten einde raad antwoordde hij: ,,Toe dan maar, Broeder Martinus is een uitstekend moralist. Door zijn liefde weet hij precies, hoe hij het handigst gehoorzaamheid en versterving vereenigen kan. Een slaaf was hij en zoo wilde hij ook behandeld worden. Als anderen hem beschouwden als een gewoon medebroeder, dan moesten zij dat weten, maar hij was en bleef een slaaf. Toen het klooster in financieele moeilijkheden geraakte, bood hij zich ten verkoop aan. Dat was geen vrome verzuchting, neen, een heel eerlijk en werkelijk aanbod. Hij was er zijn prior voor achterna geloopen, die juist op de markt, waar ook slaven verhandeld werden, eenige waardevolle voorwerpen moest verkoopen.

Hij leefde uiterst sober. De meestversleten habijten waren voor hem nog goed genoeg. Zijn schoenen liet hij eerst door een arme inloopen, want hij oordeelde zich geen nieuwe waard. Hij had het, al was hij maar een leekebroeder, toch niet zoo gemakkelijk, toen hij steeds nederig wilde blijven. Om zijn geneeskunde toch werd hij ziekebroeder, en in zijn liefde had hij voor elken zieke behalve een zorgvolle verpleging en een hartelijk woord ook nog een goed medicijn. Of het enkel door zijn bekwaamheid was, of dat O.L. Heer wat hielp door wonderen, wist men niet, maar het was een feit: vele confraters genazen bijzonder voorspoedig en dat werd bekend in de stad. Toen kwamen allen, die vroeger van zijn goedheid genoten hadden, terwijl zij in het hospitaal lagen of in de gevangenis zaten, weer terug, wanneer zij ziek waren of zijn hulp behoefden, en Martinus moest telkens naar de spreekkamer, waar arme drommels hem consulteerden. Spoedig zag je hem op ziekenbezoek gaan. Zijn bemoeienissen met de buitenwereld brachten zijn oversten er toe hem aan te stellen tot bijportier, die tevens de zorgen voor armen en zieken had. Door de fantastische lotswisseling van blanken, negers en opgejaagde Indianen, door de zedeloosheid en geweldenarijen van allerlei

avonturiers en ontwortelden, door den wilden groei der steden in het jonge Peru leefden er in Lima werkelijk tallooze zieken, armen en dakloozen: het waren even zoo vele personen, die Martinus als broeders van Christus vereerde, welke kleur zij ook hadden. Met neergeslagen oogen liep hij door de straten, hielp stil en bescheiden zijn zieken en armen, sprak heel weinig, ook over O.L. Heer heel weinig, verzorgde en ondersteunde het lichaam en genas door zijn bescheidenheid duizenden naar de ziel. Jaren achtereen bleef hij zoo bezig. Uit de vlottende bevolking vertrokken er telkens dankbaren en elken dag kwam hij tegenover andere vreemde dikwijls verdierlijkte menschen te staan.

Heiligen zijn nu eenmaal lastig voor middelmatigen. Ook Martinus' naastenliefde was soms hinderlijk voor zijn medebroeders. Op een avond bracht hij een ouden bedelaar mee naar huis, die vervuild en overdekt met wonden in een straathoek te sterven lag. Thuis legde hij hem in zijn bed; dat ontlokte aan een van zijn confraters het verwijt; „Zoo'n vieze kerel in je bed!" Martinus zei enkel: „Medelijden gaat boven zindelijkheid." Spoedig was dat feit in de kringen der belanghebbenden bekend, en natuurlijk kwamen er al gauw meer armen en zieken om een onderdak vragen. Hij gaf hun zijn cel en smokkelde ze stilletjes andere leegstaande cellen binnen, maar zijn huisgenooten, ofschoon zij volgens onze opvattingen nu niet precies verfijnd-zindelijk waren, klaagden over de bedorven lucht. Pater Prior verbood Martinus nog zieken in het klooster op te nemen. Toen maakte hij een afspraak met zijn zuster, dat zij voortaan zijn beschermelingen zou herbergen, en zoo vond zijn breede liefde toch nog een oplossing.

Zijn barmhartigheid wist steeds een nieuwen uitweg, ook toen zijn werken hoe langer hoe talrijker werden en de moeilijkheden schijnbaar onoverkomelijk. Eerst vroegen enkel de armen, die geen dokter konden betalen, om zijn hulp. Doch ook andere zieken wilden liever in leven blijven dan sterven en lieten daarom den bekwamen broeder roepen. Door hun dankbaarheid werd hij in staat gesteld om aalmoezen te geven, hongerigen te spijzigen en naakten te kleeden. Het aantal armen, dat hij hielp, groeide steeds. Men heeft berekend, dat hij in zijn laatste levensjaren ongeveer 160 armen per dag te eten gaf en 2000 franc per week uitdeelde. Die leekebroeder werd zelfs de stichter van een weeshuis. Onder zijn behoeftigen telde hij vele verwaarloosde

kinderen, weezen en vondelingen. Geheel aan hun lot overgelaten leefden die maar raak en de opgroeiende meisjes waren bloot-gesteld aan de begeerlijkheid van velen. In den loop der jaren was hij al bevriend geworden met den aartsbisschop, den burge-meester en den vice-koning. Hij ging onderhandelen met de wereld-lijke en kerkelijke autoriteiten over een opvoedingsgesticht. Knielend, met neergeslagen oogen en zijn handen netjes onder het scapulier van zijn sjofel habijt, hoorde hij van hun medewer-king, maar toch dreigde alles nog te mislukken door gebrek aan geld. Doch een rijke vriend schonk Martinus 200.000 peseta, en honderden kinderen dankten God voor de weldaden van dien neger.

Hij hielp ook de volwassenen. De armen, de zieken, de ouden van dagen, de krankzinnigen kregen allen hun tehuis. Zelfs de gevallen meisjes en vrouwen waren niet uitgesloten van zijn zielen-ijver. Zij kregen een onderkomen en door zijn sociaal aanvoelen bezorgde hij arme meisjes, die zich anders zouden vergooien, een bruidschat. Zoo gaf hij in een jaar tijds aan 27 meisjes ieder de som van 4000 kronen.

Maar vooral was hij de weldoener voor de slaven. In onze jeugd hebben wij schoone verhalen over den engel der slaven gelezen. Hij nu was het veel werkelijker dan in die boeken beschreven stond. Begaan met hun hard lot, waagde hij het om als hun bloed-verwant tot die afgebeulde en afgestompte menschen een goed woord te spreken. Ondanks alle verbittering bleken zij toch nog ontvankelijk voor zijn liefde. Hij begreep hun heimwee. Al waren hun christenopzichters dikwijls beesten, toch konden zij gelooven aan de blijde boodschap van het christendom. Om dien goeden broeder! Hij kocht er velen vrij; hij versterkte er velen, die de weelde van hun vrijheid niet konden verdragen; hij hielp velen hun slavenlot geduldig dragen.

Toch bleef hij de eenvoudige broeder. Hij veegde de vloeren, was broeder kok behulpzaam in de keuken, vroeg als een novice permissie om het stilzwijgen te verbreken, was geestig in de re-creatie, bad zijn Onze Vaders en Weesgegroeten, zooals dat alle-maal in zijn regel voorgeschreven stond. Stipt onderhield hij de boetewetten van zijn orde: hij at geen vleesch en vastte, ondanks zijn gesjouw en gedraaf onder een tropenzon, van Kruisverheffing tot Paschen. Maar de Groote Vasten moet volgens den geest

der Kerk een tijd van bijzondere boete zijn. Daarom nam Martinus dan meestal enkel water en brood.

Zijn ideale uren lagen in den nacht. De tropische duisternis had voor dezen zwarte een buitengewone bekoorlijkheid. Hij was naar het klooster gegaan om God te dienen in gebed, handenarbeid en boete. Overdag kreeg hij alleen gelegenheid om wat werk te verrichten; met heftig verlangen zag hij uit naar den nacht om zijn taak als man van gebed en boeteling te vervullen. 's Avonds als allen zich op hun cel terugtrokken, begon hij zijn gebed. Maar broeder lichaam was moe van het op en neer loopen en wilde niet graag mee. Doch Martinus had bij St. Paulus gelezen, dat die apostel zijn lichaam tot slaaf maakte en daarom was hij tegenover de verlangens van zijn lichaam onverbiddelijk hard als een slavenjager. Hij beeindigde de overweging over zijn eigen slechtheid en nietswaardigheid met een geeseling. Onbarmhartig sloeg hij er dan met zijn ijzeren discipline op los. Om kracht bij te zetten gebruikte hij de scheldwoorden en termen van de plantageopzichters. Telkens kermde hij: ,,Vuile hond!'' Dan begaf hij zich naar het kruis van de kapittelzaal, waar hij het H. Lijden overwoog, wat hij besloot met een nog heftiger discipline op zijn doorwonden rug. Voor de bekeering der zondaars. Hoe meer hij door zijn werken van barmhartigheid in aanraking kwam met de meest perverse mannen en vrouwen, des te feller werd zijn boete. En stil verzuchtte hij maar: ,,Heer, barmhartigheid''. Dan ging hij slapen, bij voorkeur op de lijkbaar, die in de kapittelzaal stond, of op den vloer van zijn cel, soms op zijn stroomatras. 's Morgens stond hij al vroeg op. Bang als hij was, dat hij zou toegeven aan zwakheid en de derde geeseling zou nalaten, had hij een Indiaan in dienst genomen om die pijnlijke taak aan hem te voltrekken. Dat was dan voor de zielen van het vagevuur.

Zoo omlijstte Martinus zijn gebed, waarin hij hooge toppen bereikte. Weet men van een heilige weinig, van de onuitsprekelijke intieme verhouding in het gebed, van zijn kennis en liefdeverzuchtingen bemerkt men het minst. Soms zweefde hij in de lucht, soms schitterde hij in een heerlijk licht, steeds straalde zijn vroomheid op zijn blij gelaat. De magisters stonden vaak openlijk verbaasd over zijn kennis van het goddelijke.

* * *

Zoo leefde Martinus de Porres tot zijn 70ste jaar. Tot aan zijn dood bewees hij zijn liefde voor zijn broeders in werken, in boete en gebed, ondersteund zooals een Pastoor van Ars door de wonderbare goddelijke kracht. Toen de goede broeder stierf, was ieder inwoner van Lima overtuigd, dat een heilige de aarde verlaten had en dat zijn deugdzaam leven hun gegeven was als voorbeeld. Men had zijn geboorte, zijn bloed, zijn kleur, zijn opvoeding vergeten. Blanken, Indianen, negers en mulatten van alle soort bemerkten, dat zij allen broeders waren in Christus. Men wist nu zeker: niet het klimaat, de zondige medemenschen, de slechte voorbeelden, de duivel, het vleesch met zijn bruischend bloed, zijn de schuld dat men niet heilig wordt, neen, het ligt aan je zelf. Iedereen kan heilig worden.

Ondanks zijn wonderen was Martinus steeds nederig in zijn lang leven. Hij bleef zichzelf getrouw ook na zijn dood. Hij verrichtte na zijn dood vele wonderen en toch werd hij pas in 1837 zalig verklaard. Velen wenschen en bidden, dat God nu door zijn heiligverklaring zal toonen, in dit heerlijke voorbeeld, dat de heiligheid der katholieke Kerk bereikt kan worden door het zwarte ras van Afrika en bevrijd Amerika. [1])

Pietermaai (Curaçao). p. LEO VAN DIJK O.P.

---

[1]) Zij, die over dezen Zaligen, die vooral onder zijn kleurgenooten in Amerika wordt vereerd, meer wenschen te weten, zullen met belangstelling lezen:

Vita Sanctorum 5 Nov. III vooral de verklaringen van Bernardus de Medina p. 155 et sq.

C. C. Martindale: *Blessed Martin de Porres* St. Louis 1924.

A. Dominican Father: *Blessed Martin de Porres*, Dublin 1930.

St. Fumet: *Le Bienheureux Martin de Porrès*, Parijs 1933.

Vlaamsche vertaling 1936.

J. C. Kearns O.P.: *Blessed Martin de Porres*. New York 1937.

VROUWEN-APOSTOLAAT VOOR DE VROUW IN INDIË

Leest nu toch eens, broeders in het heilig Priesterschap, wat Mgr. Willekens S.J., Apostolisch Vicaris van Batavia, niet lang geleden schreef. Men vergeve mij het lange citaat. Het is werkelijk noodig.

,,Sinds meerdere jaren spreekt Z.H. de Paus met nadruk over de noodzakelijkheid voor deze tijden van ,,Katholieke Actie" en prijst om vele redenen haar hooge waarde. Waar nu vindt men zuiverder en doeltreffender Katholieke Actie voor de Missie dan in het Sint-Melaniawerk? In zijn Missie-encycliek ,,Rerum Ecclesiae" bespreekt Paus Pius XI de organisatie van de Evangelieprediking. Welke zijn de werkzaamheden die de H. Vader naast de prediking zelve stelt als de meest geschikte om de taak van den priester te ondersteunen? 't Zijn de werken van naastenliefde: ,,Hospitalen, inrichtingen om zieken te verzorgen of geneesmiddelen uit te deelen en behalve de scholen voor lager onderwijs ook handwerkonderwijs . . ." Leg deze opsomming . . . naast een jaarverslag van het St. Melaniawerk en de gelijkluidendheid met de lijst der werkzaamheden van St. Melania is opvallend! Daarbij komt dat ,,St. Melania" haar werk ondersteunt door wat de H. Vader in dezelfde encycliek op de eerste plaats stelt onder alle middelen om de Missie te helpen: het gebed. Denk hier slechts aan de Aanbidding van het H. Sacrament, in gebruik bij de St. Melania-afdeelingen. Indien dus het St. Melaniawerk in wezen echte ,,Katholieke Actie" is, ook al werd zij niet officieel daarbij ondergebracht, dan verdient zij ook al de aanmoedigingen en lof, die de H. Vader heeft uitgesproken over het ware leekenapostolaat der Katholieke Actie. Ik weet dan ook zeker, dat de Kerkvoogden van Nederlandsch-Indië vurig wenschen het aantal afdeelingen en leden van het St. Melaniawerk te zien toenemen, opdat in steeds talrijker steden de Missie den steun moge ondervinden van den ijver en ondernemingslust der St. Melania-dames."

Tot zoover Mgr. Willekens. En in hetzelfde Lustrumnummer van het St. Melaniablad (1936) getuigen alle Missie-Oversten van Java, Celebes en Zuid-Sumatra van hun bijzondere waardeering. En niet minder de Provinciale Oversten van de daar missioneerende Orden en Congregaties.

Hier mag zelfs geen vermoeden opkomen van gelegenheidsfrasen. Hoe die Missie-oversten en hun missionarissen over het St. Melaniawerk denken

kunnen we telkens ondervinden, als een missionaris op vacantie onze jaarvergadering bezoekt en daar het woord voert. Het blijkt ook overvloedig uit de goede verstandhouding en samenwerking in Indië.

Een missionaris is ruim van opvatting, ruimer dan menigeen in ons in menig opzicht kleine Nederland. Bij hem komt de gedachte niet op aan finantieele concurrentie. Hij is oprecht dankbaar jegens God voor die vele edelmoedige zielen, die zijn zwaren arbeid voorbereiden en verlichten.

Het moet niet noodig zijn, dat ik aan de woorden van Mgr. Willekens nog iets toevoeg. Men kan bovendien in het voortreffelijk St. Melaniablad geregeld zien, wat het St. Melaniawerk wil en wat het reeds bereikt.

Toch moge ik hier die werkzaamheid nog eens kort uiteenzetten. Het St. Melaniawerk is heel wat meer dan een groepje zelatricen of een Missienaaikrans, hoe verdienstelijk die overigens mogen werken.

Het St. Melaniawerk op Java, Celebes en Zuid-Sumatra is een waar leekenapostolaat, zooals Mgr. Willekens reeds verklaarde.

De dames van het St. Melaniawerk in Indië stellen zich daar persoonlijk in dienst van de Missie, zooals de christenvrouwen dat steeds gedaan hebben vanaf de dagen van Sint Paulus, die herhaaldelijk vol lof en waardeering spreekt over zijn trouwe medehelpsters. En het doel van dat leekenapostolaat werd aldus omschreven : „de vorming in de javaansche missie van vele, gezonde, ontwikkelde, godsdienstige moeders en vrouwen, want zooals de moeder is wordt het huisgezin, zooals de vrouw is wordt de samenleving."

Het naaste doel is nog geen direct bekeeringswerk, maar voorbereiding van het terrein voor den missionaris. De practische middelen waarvan men zich bedient zijn : het oprichten, onderhouden en persoonlijk leiden van scholen en klinieken. Op Java tellen wij reeds 24 Melania-scholen met ruim drieduizend leerlingen en in de Javanen-kolonisatie van Zuid-Sumatra zeven. De dames besturen en administreeren niet slechts die scholen, zij bezoeken ze geregeld en trekken de kampong in om, vaak met zeer veel moeite, de moeders te bewegen haar meisjes naar de school te laten gaan. Onder toezicht der dames wordt het onderwijs gegeven door javaansche onderwijzeresjes. Zeer nuttig en noodig zijn ook de klinieken, vier op Java en een op Makassar, vooral voor de kraamverpleging, waarmee het vroeger zeer treurig gesteld was. De toegewijde zorg der Melania-dames voor die scholen en klinieken en dus voor het welzijn van de inlandsche bevolking moet op den duur belangstelling en bewondering wekken voor een godsdienst, die aanspoort en kracht geeft tot zulk belangloos werk. De kracht van dien godsdienst moet verkregen worden door het gebed. Dat heeft men volkomen begrepen. En zoo wordt in Indië in bijna zestig kerken of kapellen en in Nederland in 150 maandelijks het Lof gehouden tot intentie van het St. Melaniawerk.

Het aantal parochiekerken en kloosterkapellen hier in Nederland, waar voor dit heerlijk liefdewerk gebeden wordt, kan echter nog aanmerkelijk worden uitgebreid. En het is vooral ook daarom, dat wij, dankbaar jegens de Redactie van „Het Missiewerk", de aandacht en belangstelling vragen van den clerus voor dit leeken-apostolaat.

Maar het St. Melania-werk in Nederland steunt het werk in Indië niet enkel met gebed, al is dit het eerste en voornaamste. De oprichting en het onderhoud van die scholen en klinieken moet voor een groot deel door de katholieken in het Moederland bekostigd worden. En al zijn die kosten betrekkelijk gering in vergelijking met die voor scholen en ziekenhuizen in ons land, het is toch een voortdurende zorg, de noodige gelden jaarlijks bij elkaar te krijgen, alleen reeds om het bestaande in stand te houden. Er zou echter nog zooveel meer gedaan kunnen worden als er maar geld was.

Toch kom ik dáárom niet bedelen. Wat ik van de Priesters, van de Pastoors vooral, meen te mogen vragen, dat is: moreelen steun, belangstelling, aanbeveling ook en medewerking, waar die gevraagd worden door de Dames van het St. Melaniawerk.

Zoo kunnen we allen medewerken. Er valt nog zooveel goed te maken aan de inlandsche bevolking die vroeger uitsluitend werd uitgebuit.

Aan Katholiek Nederland de eeretaak het Rijk van Christus te helpen verbreiden in onze overzeesche gewesten. Daarvoor is zeker ook noodig: edelmoedige steun aan het St. Melaniawerk.

Nijmegen. P. DESIDERIUS FRANSES O.F.M.
Alg. Geestelijk Adviseur St. Melaniawerk.

TWEE BREDASCHE MISSIONARISSEN

Onder de missionarissen van Suriname treffen we op het einde der 18e eeuw twee Bredasche priesters aan: *Adrianus Kerstens* en *Joan Bapt. Eeltjens*, aan wie wij eenige woorden zullen wijden.

De toestand van het Katholicisme was in Suriname zeer treurig. Na den gewelddadigen dood van den Gouverneur C. Aerssen van Sommelsdijck (19 Juli 1688), die uit politiek nog al verdraagzaam was, bleef de kolonie *een heele eeuw* zonder priester. Eerst nadat de uitoefening van den katholieken godsdienst eenigermate was veilig gesteld droeg de Propaganda 28 Nov. 1785 de zorg voor Suriname aan de z.g. Hollandsche Missie op, met dien verstande, dat daar 2 seculiere of reguliere priesters zouden worden aangesteld, de een voor 5 de ander voor 7 jaren. ([1]) Na eenige onderhandeling met den Aartspriester Meylink landden, na een volle eeuw onderbreking, aldus 17 Oct. 1786 weer twee priesters: de kapelaan van Spierdijk *Alb. v. Doornik*, geboortig uit Zierikzee voor vijf, en *Adr. Kerstens* uit Breda voor zeven jaar. [2])

[1]) 't Is o.i. onjuist als het Gedenkboek *Vijftig jaar in Suriname* blz. 18 zegt, dat alleen *wereld*priesters voor Suriname in aanmerking kwamen: de plaatsvervangende Nuntius Causati gaf 27 Oct. 1785 zelfs zijn voorkeur voor Regulieren aan Meylink te kennen. (*Haarlemsche Bijdragen*. 43. blz. 12.).

[2]) Geboren te Breda 19 Aug. 1757 als zoon van Cornelis Kerstens en van Cornelia Wagemakers. Hij was Baccalaureus in de Theologie. Na zijn terugkeer was hij pastoor van Lambertschagen (20 Juli 1791—21 Dec. 1803) en daarna te Zevenhoven tot 1804. Hij vestigde zich als rustend priester te Breda en leefde sinds 1820 te Turnhout, waar hij 25 Mei 1830 in den Heer ontsliep.

Wien zal het verwonderen, dat in die eeuw van verlatenheid de ,,eerwaarde kerkeraad'' zich erg was gaan voelen en zich zeer protestantsch getint toonde tegenover de geestelijkheid, die zich naar ,,de beroeping'' (!) van den kerkeraad scheen te moeten regelen?

Na veel strubbelingen en ook naar 't schijnt onderlinge oneenigheid vertrok de *E. H. Kerstens* nog binnen het jaar (9 Juli 1787) zoodat de *E. H. v. Doornik*, die 3 maanden daarna bezweek (9 Nov. 1787), stierf zonder de laatste Sacramenten.

Suriname was dus weer zonder priester, doch Goddank kwam begin Januari 1788 de *E. H. Petrus van Noort*, geboortig van 's-Hage en werkzaam op Texel, den gerepatrieerden *Kerstens* vervangen. De door *van Noort*, die alleen in de kolonie was, 8 Jan. 1788 gevraagde medehelper was *Bernardus Meddens*. Hij was geboren te Groningen 5 Sept. 1759 en in 1782 gewijd. Hij landde 9 Oct. 1788 in de kolonie, waar hij in plaats van den overleden van Doornik hoofd der Missie zou zijn, doch keerde o.a. wegens ziekelijkheid reeds na anderhalf jaar (28 Febr. 1790) naar het vaderland terug, waar hij pastoor van Groningen is geweest. De *E. H. van Noort*, nu wederom negen maanden alleen in de kolonie werkzaam, mocht 4 Dec. 1790 als helper begroeten den *E. H. Eeltjens*, die juist tijdig genoeg kwam om hem, zijn zieken Confrater, de oogen te sluiten (18 Dec. 1790.).

Ofschoon het reeds genoemde Gedenkboek hem Eltens noemt, was zijn eigenlijke naam Eeltjens, soms Eeltjes geschreven. [1]) Deze priester, omstreeks 1751 te Breda geboren, was bij zijne benoeming voor Suriname (4 Sept. 1790) kapelaan te Weesp. Het schijnt, dat de Aartspriester van Utrecht eenige moeilijkheid tegen zijn benoeming maakte, [2]) hetgeen toch niet verhinderde, dat hij 4 Dec. 1790 in de kolonie voet aan wal zette.

Zoo waren, na een herderlooze eeuw, in 4 jaar tijds 4 priesters in Suriname geweest, waarvan er 2 waren teruggekeerd en 2 vroegtijdig overleden, zoodat de *E. H. Eeltjens*, veertien dagen na zijn aankomst en dus zonder ondervinding, weer geheel alleen stond. Deze treurige toestand zou nog pijnlijker worden.

Vóór dat de Propaganda Suriname toevertrouwde aan de Hollandsche Missie had de koloniale Overheid (Febr. 1785) den katholieken vrijheid van godsdienst gegeven. Maar onder de bezwarende voorwaarden kwam ook voor: ,,dat zij zorgvuldig moeten toezien, dat hunne armen niet ten laste van den *lande* komen.'' De kleine en arme, hoewel niet onvrijgevige katholieke gemeente kon bij alle andere lasten aan deze voorwaarde niet ten volle voldoen. Het Gouvernement, dat zich nog al goedwillig toonde, berichtte eindelijk, 14 Dec. 1792 aan *Eeltjens*, dat men ernstiger maatregelen overwoog. Eeltjens, die herhaaldelijk in 't moederland had aangeklopt, [3]) deed het voorstel een kerkbelasting te heffen. Hij stelde ook een conferentie voor met de Regeerders der kolonie te Amsterdam. Maar dat alles kon niet verhinderen dat, waarschijnlijk 1 Maart 1793, de kerk werd gesloten en de openbare uitoefening van den katholieken godsdienst gestaakt.

[1]) *Beknopte Gesch. der Kath. Missie in Suriname* (door Bossers) blz. 57.
[2]) *Haarlemsche Bijdragen.* 41 blz. 427 en 43 blz. 35.
[3]) *Haarlemsche Bijdragen.* 43 blz. 35.

De *E. H. Eeltjens* keerde, waarschijnlijk reeds in den zomer van 1793, terug uit de kolonie, die opnieuw herderloos was gedurende 17 jaren. [1])

Na zijn terugkeer werd de *E. H. Eeltjens* eerst Assistent in De Beemster, daarna in de Amsterdamsche Statie „De Pool" en ontving, toen Alphen van Aarlanderveen werd gescheiden, in Augustus 1795 zijn benoeming als eerste pastoor van Alphen, waar hij (in een tijd van overgang geen ongewoon verschijnsel) eenig meeningsverschil over den omvang der pastoreele jurisdictie had met de pastoors Coeleman van Raamburg en Fase van Hazerswoude. [2])

Tot aan zijn dood 14 Aug. 1823 is pastoor *Eeltjens* te Alphen gebleven, ofschoon de E. Heer C. G. Koeterel hem reeds in 1820 als medehelper en opvolger was aangewezen.

De korte loopbaan der twee Bredasche missionarissen Adr. Kerstens en J. B. Eeltjens, waarvan de een na een eeuw onderbreking de katholieke eeredienst in Suriname mee zou herstellen, de ander, helaas, haar voor weer 17 jaar moest begraven, is van weinig duurzaam belang geweest, hetgeen zeker meer aan droeve omstandigheden dan aan geringe edelmoedigheid te wijten is. Wie weet hoeveel hun mislukking tot anderer succes heeft bijgedragen !

Nijmegen. H. MOSMANS. C.Ss.R.

HET NIEUWE VICARIAAT PALEMBANG

De verslagen over de wijdingsplechtigheid van de twaalf missiebisschoppen op 29 Oct. l.l. in Rome liggen nog versch in het geheugen. Temidden van zooveel berichten over oorlogsellende en mobilisatiewee, die de pers ons in deze dagen brengt, beteekent een dergelijk bericht een verademing. Twaalf missiebisschoppen, waaronder vier inlanders, werden door den H. Vader met de volheid van het Priesterschap bekleed. Hun aantal herinnert ons aan het eerste twaalftal, dat door den goddelijken Meester met dezelfde opdracht als zij de wereld werd ingezonden, terwijl hun zoo uiteenloopende nationaliteit en ras voor ons een symbool zijn van de ware katholiciteit der H. Kerk, die volgens den wil van haar Stichter „alle volken onderwijst".

Daar ook een onzer landgenooten, Mgr. Dr. H. Mekkelholt, tot deze twaalf uitverkorenen behoorde, is het wellicht niet ongewenscht iets naders te vernemen over het gebied dat aan de zorgen van den nieuwen bisschop is toevertrouwd.

Het vicariaat Palembang, voorheen prefectuur Benkoelen, beslaat de zuidelijke helft van Sumatra en telde rond 1930 een gezamenlijke bevolking van twee millioen zielen. De systematische missioneering van Zuid-Sumatra

[1]) De Aartspriester Ten Hulscher schrijft echter : „Na verloop van *vier* jaren (dus in 1794) is de voornoemde Heer Eeltjens mede thuis gekomen". In ieder geval is het *Gedenkboek* onjuist, dat hem eerst in 1796 laat terugkeeren, terwijl hij al in 1795 pastoor was te Alphen.

[2]) *Haarlemsche Bijdragen* 42, blz. 154, 155, 156, 157, 174.

dateert van ongeveer 50 jaar geleden, toen de Jezuieten den eersten vasten missiepost in deze streek stichtten, nml. Tandjong-Sakti. Lange jaren bleef dit de eenige missiestatie van Z. Sumatra, ook nog toen de paters Capucijnen in 1912 de missie van Sumatra als de prefectuur Padang overnamen. Bij de splitsing van deze prefectuur, 27 Dec. 1923, behielden de Capucijnen het noordelijk gedeelte ; de eilanden Banka en Billiton werden toegewezen aan de Paters van de H.H. Harten, terwijl het zuidelijk deel, zich uitstrekkend over de residenties Benkoelen, Djambi, Palembang en de Lampongsche districten, als de Apostolische Prefectuur Benkoelen werd toevertrouwd aan de Priesters van het H. Hart. De eerste Apostolische Prefect was Mgr. H. Smeets, die zich met zijn weinige medewerkers voor de niet gemakkelijke taak zag geplaatst de aanvangsmoeilijkheden van de jonge missie te overwinnen. Toen hij in 1928 repatrieerde, werd na een lange vacature in Januari 1934 Mgr. H. Mekkelholt tot Apostolisch Prefect benoemd.

Het voornaamste bestanddeel van de bevolking van Zuid-Sumatra vormen de Maleiers. De gegevens, die we hier over dit volk laten volgen, zijn ontleend aan de verhandeling van J. Jak. S.C.J. ,,De Maleiers van Z.-Sumatra". (Xaveriana. No. 177).

Het Maleische ras is sterk met vreemde elementen vermengd. Ook onderling vormen ze geen afgesloten eenheid. De afzonderlijke groepen toonen naast vele overeenkomsten ook groote verschillen in levenswijze en taal. Zoo onderscheiden we Palembangers, Redjangers, Lampongers en Pasemahers. De Maleiers zijn vrij intelligent en zeer sober in hun levenswijze. Misbruik van sterken drank is bij hen zoo goed als onbekend. Velen beschouwen hen als luie, futlooze menschen, doch deze beoordeeling is wel wat eenzijdig. Bij het verrichten van de heerendiensten, die het gouvernement hen oplegt, leggen ze inderdaad weinig geestdrift aan den dag en hierop steunt naar alle waarschijnlijkheid bovengenoemde beschuldiging. Doch als we de energie en den werklust zien, die de Maleier kan ontwikkelen wanneer hij werkt op eigen initiatief en voor een zelf gekozen doel, zullen we het ongemotiveerde ervan moeten erkennen.

Op godsdienstig gebied is de Maleier een gecompliceerd geval. Zijn overheerschende kenmerken zijn het animisme en het daarmee verwante manisme. Al het bestaande denkt hij zich bezield door geesten. Duidelijke bewijzen voor het geloof aan een opperwezen heeft men bij hen nog niet gevonden. Opmerkelijk is hun opvatting over het zgn. Mana, een soort onpersoonlijke, buitennatuurlijke kracht, die men door bezweringen en magische formules van zich afhankelijk kan maken, en die gedeeltelijk van den een op den ander kan overgaan.

Naast deze lagere vormen van religie treffen we er nog sporen aan van het Hindoeisme, dat ten tijde van het Javaansche rijk van Madjapahit (1377—1517) ook Sumatra binnen zijn invloedssfeer betrok. Zijn invloed is echter tamelijk gering.

Van meer beteekenis voor Z.-Sumatra is de Islam, die zich na het beëindigen van de Javaansche overheersching vanuit het Noorden over vrijwel het geheele gebied begon te verspreiden. Het gebied rond Tandjong-Sakti echter, dat bijna ontoegankelijk was, werd eerst sinds het einde

van de vorige eeuw door de Mohamedanen bewerkt. Hier kon de missioneering met hun propaganda gelijken tred houden, hetgeen natuurlijk een gunstigen terugslag had op de resultaten van het bekeeringswerk. Doch ook in de andere gebieden is de Islam er in het algemeen niet in geslaagd de oude animistische levensbeschouwing te verdringen, althans niet in de binnenlanden. Slechts de residentie Palembang is geheel aan zijn invloed onderworpen, doch dit is een uitzondering.

Alle sociale en religieuze verhoudingen der Maleiers worden overigens geregeld door hun „Adat": het ongeschreven gewoonterecht, dat sinds eeuwen van geslacht op geslacht werd overgeleverd. Door deze mondelinge traditie ontstonden natuurlijk sterke plaatselijke verschillen. Zo met name ten opzichte van het huwelijk. Naast het zgn. bruidschat-huwelijk, dat wij bij verschillende primitieve volken aantreffen, kent de Maleier o.m. het inlijf-huwelijk, een moederrechtelijke instelling, waarbij de man bij de familie van zijn vrouw gaat inwonen. Kinderen uit zulk een vereeniging ontvangen den geslachtsnaam der moeder. Uit dezen huwelijksvorm, die den man in een al te vernederende positie plaatste, ontwikkelde zich het parenteele huwelijk, waarbij de man nml. alvorens zulk een moederrechtelijke verbintenis aan te gaan eenige voorwaarden stelt, die hem een gelijk berechtigde positie met zijn echtgenoote moeten verzekeren. Tenslotte kende de Maleier tot voor korten tijd ook het leviraats- of zwagerhuwelijk, ongeveer in denzelfden vorm als we het kennen uit de Joodsche geschiedenis. Het Gouvernement heeft aan dezen huwelijksdwang een einde gemaakt.

Met de Malciers behooren de Koeboes, die volgens vooraanstaande ethnologen o.a. W. Schmidt S.V.D. zelfs van ouderen datum zijn, tot de eigenlijke Zuid-Sumatraansche bevolking. Langen tijd golden de Koeboes in rationalistische kringen voor het eenige volk ter wereld dat geen godsdienstige begrippen kende. Ze waren het laatste restantje van een lange reeks van volken zonder godsdienst, die tot bewijsmateriaal moest dienen voor de stelling, als zou het menschdom vanuit zijn primitieve godsdienstloosheid langs verschillende tusschenstadia tot het monotheïsme van het christendom zijn opgeklommen. Tengevolge van de resultaten der nieuwere onderzoekingen zag men achtereenvolgens alle volken van de lijst verdwijnen totdat eindelijk de Koeboes de eenigen waren die genoemde theorie nog enkele tientallen van jaren in leven moesten houden. De onderzoekingen van Pater Schebesta S.V.D. brachten tenslotte ook hier het tegendeel aan het licht. De Koeboes zijn in het geheel niet zonder religieuze begrippen. Hun aangeboren schuwheid voor vreemdelingen en speciaal hun bijgeloovige vrees voor het bekend maken van wat ze als stamgeheim beschouwen, hebben voorheen alle pogingen tot een nadere kennismaking verijdeld en brachten de evolutionisten op een dwaalspoor. P. Schebesta mocht erin slagen bij hen een geestencultus te ontdekken, die verwant is met die van andere primitieve volken. Zij kennen goede en kwade geesten, wier invloed de „Bermalim" door bezweringen kan benutten of afweren. Ze nemen bovendien een opperwezen „Radja Njawa" aan, dat de menschelijke ziel na den dood beloont of straft.

Naast deze inlandsche bevolking vinden we er vele vreemdelingen, die door den rijkdom van Sumatra's bodem werden aangetrokken en zich hier hebben gevestigd. Vooral dienen hier vermeld de Chineezen en de Javanen. De Chineezen vindt men verspreid over vrijwel het geheele gebied. Het zijn immigranten of afstammelingen van Chineezen, die zich reeds jaren geleden op Sumatra vestigden. De Javanen zijn kolonisten, die door het gouvernement vanuit hun overbevolkte vaderland naar Zuid-Sumatra werden overgebracht. Hun aantal is reeds gestegen tot 55.000 ; ze hebben zich gevestigd in of rond de twee centra, Pringsewoe en Metro(polis), beide in de Lampongsche districten. Hier krijgen zij een stuk bouwland ter bewerking, dat ze in de eerste jaren van hun verblijf door belastingen in natura volgens een zeer billijken maatstaf terugbetalen. In het algemeen voelen de Javanen zich spoedig in hun nieuwe omgeving thuis.

De missioneering ziet zich door deze zoo sterk varieerende bevolking voor uiteenloopende problemen geplaatst. De Maleier is zeer moeilijk te benaderen. De reden hiervan is wellicht niet zoozeer te zoeken in zijn Mohamedaanschen inslag als wel in de groote vooroordeelen, die zijn overgang tot het katholieke geloof in den weg staan. Het katholicisme is voor hem de godsdienst der Europeanen. Komt hij er een enkele maal toe van de christelijke waarheden kennis te nemen, dan weerhoudt de vrees voor familieleden of stamgenooten hem nog vaak van den beslissenden stap. Hij breekt niet gemakkelijk met oude stamtradities die voor iederen Maleier heilig zijn. Rechtstreeksche missioneering heeft weinig kans van slagen. Men heeft daarom veelal zijn toevlucht genomen tot de indirecte methode. Door onderwijs, ziekenverpleging en andere werken van charitas tracht men hem te brengen tot waardeering van de christelijke levenspraktijk en daardoor tot een grootere belangstelling voor de christelijke geloofsleer, die de voedingsbodem van deze levenspraktijk is. De Zusters, die in de scholen en de ziekenhuizen de onmisbare hulp der missionarissen zijn, vervullen hier een kostbare taak. De resultaten zijn, deze moeilijkheden in aanmerking genomen, bevredigend te noemen. Zelfs heeft de missie reeds een priestercandidaat opgeleverd, die in 1936 zijn intrede deed in het Nederlandsche noviciaat van de Priesters van het H. Hart te Asten. Hij bleek helaas niet bestand tegen het Nederlandsche klimaat. Reeds kort na zijn professie op 8 Sept. 1937, openbaarde zich een ernstige ziekte, die zijn terugkeer naar Indië noodzakelijk maakte. Hij vertrok in Januari 1938 en stierf te Moentilan een jaar later op 10 Jan. 1939.

Onder de Koeboes werd tot heden geen stelselmatige actie ondernomen. Hun levenswijze, die nog voor een deel die der nomadenvolken is, maakt dit vrijwel onmogelijk.

Hoopvoller vooruitzichten biedt het werk onder de Chineezen. Afgezien van de moeilijkheid der Chineesche taal, zijn de Chineezen veel gemakkelijker te bewerken dan de Maleiers. Het is overigens een vrij algemeen verschijnsel dat emigranten, eenmaal losgemaakt uit den kring van familieleden en stamgenooten en onafhankelijk van vroegere plaatselijke conventies, meer ontvankelijk zijn voor het katholiek geloof dan hun stamgenooten in het moederland. Hetzelfde constateeren we bij de Javaansche

kolonisten, die eveneens een vruchtbaar arbeidsterrein vormen voor de katholieke geloofsverkondiging, temeer omdat zij voor het grootste gedeelte afkomstig zijn van Midden-Java, een gebied dat nog niet zoo sterk door de Islamitische propaganda geïnfecteerd is. Momenteel zijn er 23 priesters en 10 broeders van de congregatie der Priesters van het H. Hart werkzaam. Onderwijs en ziekenverpleging worden verzorgd door de Fraters van O.L. Vrouw van het H. Hart (Utrecht), de zusters van Liefde(Tilburg), de zusters van Charitas (Roosendaal), de zusters van het H. Hart van Jezus (Moerdijk), de liefdezusters van den H. Car. Borromeus (,,Onder de bogen") en de zusters Franciscanessen van Denekamp.

Einde Juli 1937 telde de Apostolische Prefectuur Benkoelen 3108 Katholieken, waarvan 1568 Europeanen en 1540 niet-Europeanen, verspreid over 8 hoofdstaties en meerdere bijposten, benevens 65 scholen, 13 internaten en drie ziekenhuizen. In Maart 1938 werd ook in de Javanenkolonisatie van Metro een ziekenhuis geopend. De wijkverpleging is in alle missieposten gevestigd, terwijl op meerdere plaatsen poliklinieken of consultatiebureaux zijn ingericht.

Een bijzondere vermelding verdient nog het St. Melaniawerk. Het is volgens art. 1 van zijn statuten een onderdeel van de Indische missievereeniging en stelt zich ten doel de inlandsche vrouw volgens katholieke beginselen voor te bereiden op haar taak in huisgezin en maatschappij. Middelen daartoe zijn allereerst de katholieke scholen en internaten. Hebben de meisjes hier haar eerste ontwikkeling voltooid, dan wordt haar vorming verder voortgezet door speciale cursussen of vakopleiding en in bepaalde gevallen door een verblijf in Nederland. Tevens hebben de inlandsche meisjes te allen tijde gelegenheid in correspondentie te treden met de Nederlandsche leden der vereeniging.

Het missiewerk in het nieuwe vicariaat Palembang gaat niet vergezeld van daverende successen ; het is zwoegen op rotsachtigen bodem. Toch moge uit dit korte overzicht blijken, dat Gods zegen den arbeid der missionarissen reeds zichtbaar heeft bevrucht, maar ook dat de oogst groot is, de arbeiders weinige. Bidden wij derhalve den Heer van den oogst, dat Hij arbeiders zende . . .

Hees-Nijmegen. A. HEIJKANT. S.C.J.

IETS OVER ETHIOPISCHE EIGENNAMEN

Het verplichtend gebruik van wat wij een ,,familienaam" noemen, is in Ethiopië nog niet doorgevoerd. Vele Ethiopiërs hebben slechts één naam, te weten : hun doopnaam. Wanneer dat er een is, die veelvuldig voorkomt, dan onderscheidt men de verschillende dragers van zoo'n zelfden naam door middel van bijnamen. Zoo'n bijnaam bestaat, — gelijk dat in vroeger eeuwen ook bij ons gebruikelijk was — niet zelden uit de eenvoudige formule ,,*zoon van. . . .*", b.v. ,,Yohannes, zoon van Gijorgis", ,,Dâwît, zoon van Takla Hâjmânot", enz. Bijnamen kunnen echter ook afgeleid worden van p l a a t s-

namen. En ze kunnen ook ontleend worden aan toevallige omstandigheden of gebeurtenissen van den meest verschillenden aard.

Sommige echt-ethiopische eigennamen hebben niets specifiek christelijks, namen als b.v. *Goegsâ, Kâsâ, Bakâfâ, Menjelik* (ook ,,*Menilek*'' geschreven ; de in Europa veelal gebruikelijke schrijfwijze ,,*Menelik*'' is niet ethiopisch). Maar verreweg de meeste namen zijn toch wel aan christelijke heiligen of aan bijbelsche figuren ontleend. Heiligennamen, die in Ethiopië veelvuldig als doopnamen voorkomen, zijn b.v. : Georgius (*Gijorgis*), Johannes, Jakobus, Philippus, Theodorus, Maria, Anna, Helena, enz. Zooals die namen in Ethiopië gespeld worden, zijn ze echter op het eerste gezicht niet altijd even gemakkelijk te herkennen. Wanneer een Ethiopiër den naam ,,Fâsiladas'' draagt, dan is de grieksche heilige *Basilides* zijn patroon ; ,,Galâwdêwos'' is de goed romeinsche naam *Claudius* : ,,Qalêmentos'' is *Clemens*, en een naam als ,,Chrysostomus'' wordt vertaald tot ,,Afa-Warq'' d.w.z. ,,Mond van Goud''. Tamelijk veelvuldig zijn eigennamen uit het Oude Testament, als b.v. : Melchisedech, Jared, Kaleb, Israël, David, Salomon, Josias, enz. Ook heeft men namen die — hoewel niet direct aan de heilige boeken van het Oude Testament ontleend — toch daarmede samenhangen. Aldus b.v. samenstellingen met het woord ,,Tsejon'' = *Sion*. Men heet b.v. *Tasfâ Tsejon* = ,,Hoop van Sion'', of *Egwâla Tsekjon* = ,,Kind van Sion'', *Feshâ Tsejon* = ,,Vreugde van Sion'', of *Walatta Tsejon* = ,,Dochter van Sion'', enz.

Sommige ethiopische eigennamen vormen — evenals dat in het bijbelhebreeuwsch wel voorkomt — korte, op zichzelf staande, volzinnen. Een bekende monnik uit den ouden tijd, die in de inheemsche kerk als heilige vereerd wordt, heette b.v. *Ijasoes Mo'a* = ,,Jezus heeft overwonnen !'' Een andere kloosternaam is *Tansea Kerstos* = ,,Christus is verrezen !'' Een van de oude koningen van Ethiopië heette *Naakweto la-Ab* = ,,Wij prijzen den Vader'', en een andere koning staat in de middeleeuwsche geschiedenis van dit land bekend onder den naam van *Jekoeno Amlâk* = ,,God moge zijn bezit zijn !''

Juist als in het Oude Testament, treffen we voorts ook in Ethiopië eigennamen, die een v e r k o r t e n of elliptischen zin uitmaken. Zoo b.v. *Ba-eda Mârjâm* = ,,door de hand van Maria (versta : ,,moge hij beschermd worden'', of iets dergelijks) ; *Ba-hajla Mikâêl* = ,,door de kracht van Sint Michaël'', *Ba-hajla Selloes* = ,,door de kracht van den Drievuldige'' (wordt hij geholpen, of : werd hij in het leven geroepen) enz.

Zéér gebruikelijk is het in Ethiopië, dat men den naam van God, van het H. Kruis, van een engel, enz. in s a m e n s t e l l i n g voert. Ook heiligennamen neemt men dikwijls niet zonder meer als eigennaam over, zooals wij dat plegen te doen, maar men voert den naam van zijn beschermheilige op bescheidener wijze, zou ik bijna zeggen, namelijk in samenstelling met een anderen term. Iets dergelijks kennen ook andere volken. Men vergelijke b.v. a r m e n i s c h e eigennamen als *Chatsjatoer* = ,,Geschenk van het Kruis'', of *Tiratoer* = ,,Geschenk van den Heer'', a r a b i s c h e namen als *Abdallâh* = ,,Dienaar van God'', of *'Abdarrachmân* = ,,Dienaar van den Barmhartige'', g r i e k s c h e namen als *Theodoros* = Geschenk

van God", of *Christodoulos* = „Dienaar van Christus", enz. enz. Bij de Ethiopiërs worden samengestelde eigennamen van dit type met zéér blijkbare voorliefde gebruikt in allerlei variaties. De eenvoudigste samenstelling — en tevens wel de meest gebruikelijke — wordt gevormd met behulp van het voornaamwoord „za". Men heet b.v. *Za-Ab* = „die van den Vader" of ook wel *Za-Manfas Zeddoes* = „die van den Heiligen Geest", *Za-Kerstos* = „die van Christus", *Za-Mârjâm* = „die van Maria", of *Za-Dengel* = „die van de H. Maagd", verder: *Za-Mikâêl, Za-Yohannes, Za-Gijorgis*, enz. enz. Eigennamen van dit type worden ook veelvuldig samengesteld met woorden als *wald* = zoon (resp.: *walatt* = dochter),; *habt* = gave, geschenk; *hajl* = kracht; *takl* = plant, spruit; *frê* = vrucht; *gabr* = dienaar; *kelf* = aandeel, bezit, eigendom; *newâj* = werktuig.

Zoo ontstaan dan eigennamen van de volgende soort:

Walda Mârjâm (resp.: *Walatta Mârjâm*) = „Kind van Maria".
Habta Egziabehêr = „Geschenk van God".
Hajla Sellâsê = „Kracht van de H. Drievuldigheid".
Hajla Gijorgis = „Kracht van St. Georgius".
Takla Ijasoes = „Planting van Jezus".
Takla Mikâêl = „Spruit van St. Michaël".
Frê Roefâêl = „Vrucht van St. Raphaël".
Gabra Masgal = „Dienaar van het H. Kruis".
Gabra Manfas Qeddoes = „Dienaar van den H. Geest".
Gabra Mârjâm = „Dienaar van Maria" (een van de meest populaire eigennamen in Ethiopië).
Kefla Gijorgis = „Bezit of eigendom van St. Georgius"
Kefla Kerstos = „Eigendom van Christus".
Newâja Mârjâm = „Werktuig van Maria".
enz. enz.

Naast de samenstellingen met „*za*" zijn vooral die met het woord „*takl*" zéér gebruikelijk. Mijn ethiopische leermeester b.v. heette *Takla Mârjâm* = „Spruit van Maria". De diplomaat, die Ethiopië vertegenwoordigde bij den volkenbond te Genève toen de oorlog uitbrak, heette *Takla Hawârjât* = „Spruit der Apostelen" (in de f r a n s c h e spelling der kranten schreef men „Hawaryate" om de lange „a" en de „t" op het einde te laten uitkomen). Een zéér gezochte eigennaam in Ethiopië is ook *Takla Hâjmânot* = „Spruit des geloofs".

In het dagelijksch leven treden eigennamen van personen zeer dikwijls op in verkorte of samengetrokken vormen. Zoo zeggen wij b.v. „Jan" inplaats van „Joannes", of „Max" inplaats van „Maximilianus" enz. Dat is een zeer natuurlijk verschijnsel, dat we in allerlei talen kunnen waarnemen. En het doet zich vanzelfsprekend ook onder de Ethiopiërs voor. Een man, wiens naam voluit „*Gabra Kerstos*" luidt, wordt in de wandeling wel aangeduid als „Gbrèksos". Een „*Walda Mikâêl* "heet in het dagelijksch leven „Woldenkjèl"; de naam „*Takla Mikâêl*" wordt samengetrokken tot Tèklenjèl", enz. Zelfs Onze Lieve Heer moet zich dit familiaire procédé laten welgevallen. De gewone naam voor God is bij de Ethiopiërs „*Egziabehêr*"

(letterl. : „Heer van de aarde"). Maar het volk kort dezen naam niet zelden af tot „Gziêr".

Een eigenaardige wijze van afkorting voor persoonsnamen, die met den naam van God of van een heilige zijn samengesteld, bestaat hierin : dat men den godsnaam of den heiligennaam vervangt door het suffix van den derden persoon. Inplaats van *Hajla Gijorgis* (kracht van St. Georgius) zegt men dan „*Hajloe*" = „*zijn* kracht". Inplaats van *Gabra Yohannes*" (dienaar van Sint Jan) zegt men „*Gabroe*" = „*zijn* dienaar", enz. enz. Zulke afkortingen zijn natuurlijk alleen dan verstaanbaar, wanneer men den v o l l e n naam van elders kent. Maar dat geldt ten slotte al evenzeer voor vele afgekorte eigennamen, die wij er in het Nederlandsch op na houden.

Een gebruik, waarvan we de sporen aantreffen bij vele volken, bestaat hierin, dat sommige personen bij bepaalde gelegenheden v a n n a a m v e r a n d e r e n, om daarmede te kennen te geven, dat zij bij deze of gene gebeurtenis een vroegere levensperiode als 't ware afsluiten, en een nieuw leven beginnen. Er zijn volken, waar de gewoonte bestaat om tijdens een levensgevaarlijke ziekte van naam te veranderen. Men zegt, dat dit gebeurt om den demon des doods te misleiden. Komt men er na zoo'n ziekte werkelijk weer bovenop, dan begint men, om zoo te zeggen, een nieuw leven onder een nieuwen naam. In de Oostersche kerken is het niet ongewoon, dat men van naam verandert bij het ontvangen van de H. Priesterwijding. Zoo herinner ik me een Armeniër, dien ik steeds gekend had onder den naam „*Nsjan*", en die zich na zijne priesterwijding voorstelde als „*Ghewond*". Hier en daar bestaat onder Katholieken het gebruik een nieuwen naam aan te nemen bij gelegenheid van het H. Vormsel. In menige klooster-orde bestaat de gewoonte, dat men van naam verandert bij het ontvangen van het kloosterkleed. Koningen en kerkvorsten verwisselen soms van naam bij gelegenheid van hunne ambtsaanvaarding. Men denke b.v. maar aan prins Karel van Denemarken, die in 1906 onder den noorschen naam *Haakon* tot koning van Noorwegen werd gekroond. En bij de pausen van Rome treedt dit verschijnsel van naamverwisseling zoo dikwijls op, dat we welhaast van een vaststaand gebruik kunnen spreken. Ook bij de monarchen van Ethiopië bestond tot op onzen tijd de gewoonte om bij de troonsbestijging of de kroning een nieuwen naam, den z.g. „rijksnaam" aan te nemen. In de zestiende en de zeventiende eeuw vinden we zelfs koningen van Ethiopië die onder drie of vier verschillende benamingen bekend stonden. Ook de tegenwoordige ex keizer heeft deze gewoonte in zooverre gevolgd, dat hij bij gelegenheid van zijn kroning (2 November 1930) zijn bijnaam „*Tafari*" (= de schrik inboezemende), waaronder hij als kroonprins bekend gestaan had, aflegde. Hij liet zich de tiaar opzetten onder den rijksnaam *Hajla Sellâsê* (= Kracht der H. Drievuldigheid). Deze naam was echter niet geheel nieuw, daar hij dezen naam reeds bij gelegenheid van zijn doopsel had ontvangen. In de amharische volksgedichten wordt hij ook wel aangeduid met den populairen bijnaam „Abbâ Taqlel".

Fribourg. M. A. VAN DEN OUDENRIJN O.P.

MISSIEACTIE

NEDERLAND.

Priestermissiebond in het bisdom Breda. — Voor de leden van den Priestermissiebond in het bisdom Breda sprak op Dinsdag 16 Januari l.l. te Breda Dr. F. Feron, president van het Groot Seminarie te Roermond, over „Missiewerk en parochiale missiecomités".

De huidige tijdsomstandigheden stellen meer dan anders het mysterie van de goddelijke Voorzienigheid scherp in onze gedachten. Als we echter reeds zoo weinig begrijpen van Gods plannen met de wereld, hoeveel minder dan van Gods plannen met het missiewerk, hetwelk 'n bovennatuurlijk werk is. Welke resultaten hebben al die offers in den loop der eeuwen — het Offer van Christus inbegrepen — voor het missiewerk afgeworpen ?.... Nog steeds gaat de niet-katholieke wereld ons ieder jaar met 'n 12 à 13 millioen in aantal ver vooruit. Tegenover dit alles past 'n groot geloof en de overtuiging, dat volgens Gods ordening met absolute zekerheid onze medewerking in het missiewerk moet ingeschakeld zijn.

Als ooit de oplossing komt van het missieprobleem, dan komt die alleen, wanneer *allen* meedoen. Maar daar zijn we nog lang niet aan toe. We staan tegenover het missiewerk te stoffelijk. Onze giften voor 't missiewerk moeten geen resultaat blijven van bedelpartijen, maar spontane gaven worden vruchten van 't besef, dat we *als katholieken* Christus' geestelijk offer voor de verlossing van de zielen hebben te „voltooien". 'n Geestelijke sfeer brengen in onze missie-actie (met name de H. Mis als missie-offer „pro totius mundi salute") zal ons veel vooruit helpen.

De groote noodzakelijkheid en de practische waarde van de parochiale missiecomité's (als middel om de missie-actie in iedere parochie te systematiseeren en daardoor te vereenvoudigen en doeltreffender te doen zijn) werd dan door spreker op overtuigende wijze naar voren gebracht, waarbij hij steunde op de ondervinding in het bisdom Roermond.

Uit de vele practische vragen, die vanuit de vergadering gesteld worden, zouden we mogen besluiten, dat het meerdere parochies ernst is met de oprichting van 'n parochiaal missiecomité. Als vrucht van deze vergadering is dat alleszins bevredigend en voor het dioc. missiecomité 'n verblijdend verschijnsel.

Rest nog te melden, dat de vergadering ondanks het bar slechte weer, goed bezocht was, waarover de Voorzitter van het dioc. missiecomité, Mgr. J. M. van Oers, zijn groote tevredenheid uitsprak.

Haagsche Missieactie (HAMAT) 1940. — Het Comité Katholiek 's-Gravenhage heeft het initiatief genomen tot het organiseeren van een missieactie in September 1940, die twee weken zal duren. De eerste, de z.g. *congres-week* zal gewijd zijn aan lezingen met films en lichtbeelden in de verschillende parochies, aan sectie-vergaderingen van den Priestermissiebond, aan medische missieactie, Miva enz., terwijl gedurende de tweede week een groote *tentoonstelling* wordt gehouden, waaraan waarschijnlijk alle in ons land vertegenwoordigde missiecongregaties zullen deelnemen.

Bisdom Roermond. — Op initiatief van het Diocesaan Missiecomité werden veertien vergaderingen belegd voor zelatricen van alle missiewerken, verdeeld over het geheele bisdom. Op het oogenblik dat dit verslag gemaakt wordt, hebben er vijf plaats gehad, n.l. te Sittard, Maastricht, Venlo, Weert en Valkenburg. Op deze Woensdagmiddagvergaderingen (behalve Maastricht op Zondag), was veel belangstelling, zoowel van Zelatricen en ook zelateurs als van Eerw. Heeren Geestelijken.

Het programma is overal in groote lijn hetzelfde ; wij zullen het hier globaal weergeven. Na een kort lof, gecelebreerd door Z.H. Exc. Mgr. Dr. G. Lemmens, Bisschop van Roermond, die met Zijn hooge tegenwoordigheid alle vergaderingen bijwoonde en gedeeltelijk zelfs leidde, volgden de volgende punten :

1. Opening door den Voorzitter, President Dr. F. Feron, die met eenige korte trekken de groote missie-vraagstukken aangaf en daardoor de aanwezigen in de vereischte sfeer plaatste. — 2. Groet uit de Missie, door iemand die daar geweest is ; in Sittard en Maastricht geschiedde dat door een Javaansch Theologant, elders door een Missionaris uit China, door een Eerw. Zuster uit Siam en tenslotte in Valkenburg door een Chineeschen Bisschop, Mgr. Tien van Zuid Chantoeng. Op deze laatste bijeenkomst was ook de Pastoor van Helsingfors, Pater Vernoy, die ook een kort woord sprak. — 3. Het derde punt : Uit de practijk der Zelatrice werd verzorgd door den Secretaris van het Dioc. Missiecomité, Rector Halmans. Hij kon daarbij wijzen op de hooge taak van werker voor de Missie, de moeilijkheden ermede verbonden en de wijze van werken om tot succes te komen. 4. Tijdens de dan volgende ,,Besprekingen'' werd de parochiale missieactie van alle kanten bekeken onder leiding van den Voorzitter.

Op twee vergaderingen was een Kapelaan aanwezig om op verzoek van het Dioc. Missiecom. de wijze van werken in zijn parochie te illustreeren.

Tot slot gaf Mgr. Dr. G. Lemmens steeds een opwekkend woord, waardoor de liefde voor het missiewerk, de eigen taak van elken priester en zeker van elken bisschop, aan allen nog eens vurig en enthousiast werd op het hart gedrukt. Alle aanwezigen, en dat waren er te Maastricht 350, elders 200—250, vereenigden zich dan aan de Limburgsche koffietafel, hetwelk na een lange maar belangwekkende vergadering goed in den smaak viel.

Haarlemsch diocesaan missiebureau. — Tot nieuwen directeur, als opvolger van den overleden Directeur K. J. Westerkamp, is door Z. Hoogw. Exc. den Bisschop van Haarlem benoemd R. D. H. B. J. Schrama, die eveneens zijn intrek genomen heeft in Huize Callao te Katwijk a. d. Rijn.

ITALIË.

Het jubeljaar van S.P.L. is 18 Januari — titelfeest van het Liefdewerk — te Rome besloten met een H. Mis, opgedragen door een Japanschen priester op het graf van den H. Petrus en bijgewoond door alle leden van den hoofdraad. 's Avonds gaf de Radio Vaticano een internationale uitzending, waarbij o.a. Mgr. Eras het woord voerde in het Nederlandsch.

MISSIEBERICHTEN

Statistiek van de godsdiensten der wereld. — In het onlangs verschenen 21e deel van het door het centraal bureau voor kerkelijke statistiek te Keulen uitgegeven *Kirchliches Handbuch für das Katholische Deutschland* (Verlag J. P. Bachem, Keulen) geeft de kerkelijke statisticus, pater H. Krose S.J. een overzicht van de belijders der verschillende godsdiensten en van de godsdienstloozen, volgens de gegevens van 1937, waaraan het volgende is ontleend.

De bevolking van Europa wordt op 529.641.000 geschat. Daarvan waren 217.839.000 (41,1%) katholiek; 120.503.000 (22,8%) protestant in den ruimsten zin van het woord; 144.521.000 (27,3 %) Grieksch- of Oostersch orthodox; 4.078.000 anders-christelijk (Raskolniken in Rusland, aanhangers van de Tsjecho-Slowaaksche kerk, Mariavieten, oud-katholieken, enz. (0.8 %); 10.262.000 Joden (1.9 %); 10.423.000 Mohammedanen (1,9 %) en 22.015.000 (4,2 %) godsdienstloos.

Van de 1.163.276.000 bewoners van Azië waren er 22.195.000 (1,9 %) katholiek; 6.302.000 (0,5 %) protestant; 16.204.000 (1,4 %) orthodox; 1.165.000 (0,1 %) andere christenen: in totaal 45.835.000 (3,9 %) christenen, 860.000 Joden, 227.113.000 Mohammedanen, 252.150.000 Hindoeisten, 180.550.000 Boeddhisten, 18.500.000 Sjintoïsten, 393.000.000 aanhangers van het O.-Aziatische godsdienst systeem in China, 31.925.000 andere heidenen en 13.312.000 godsdienstloozen.

In Australië en Oceanië zijn 10.540.000 inwoners, onder wie 1.823.000 (17,2 %) katholieken; 6.335.000 protestanten (60,1 %); 33.000 Joden; 5.000 Mohammedanen; 250.000 Boeddhisten; 1.200.000 andere heidenen en 894.000 godsdienstloozen.

Afrika telde in 1937 rond 151.416.000 inwoners, onder wie 8.899.000 (5,9 %) katholieken; 6.200.000 (4.1 %) protestanten; 130.000 orthodoxen; 3.905.000 andere christenen: in totaal 19.134.000 (12,6 %) christenen; 715.000 Joden; 58.544.000 Mohammedanen; 280.000 Hindoeïsten; 30.000 Boeddhisten; 72.590.000 andere heidenen; 123.000 godsdienstloozen en personen, die geen opgave deden van hun godsdienst.

De bevolking van Amerika telde in 1937 rond 267.815.000 millioen zielen, onder wie 147.521.000 (55,1 %) katholieken; 62.528.000 (23,4 %) protestanten; 450.000 (0,2 %) orthodoxen; 200.000 andere christenen: in totaal 210.699.000 (78.3 %) christenen; 5.021.000 Joden; 92.000 Mohammedanen; 32.000 Hindoeïsten; 160.000 Boeddhisten; 300.000 Sjintoïsten; 10.113.000 andere heidenen; 41.398.000 godsdienstloozen en personen, die geen opgave deden van hun godsdienst.

De geheele bevolking der aarde telde in 1937: 2.122.688.000 zielen, van wie 398.277.000 (18,8 %) katholiek; 201.868.000 (9,5 %) protestant; 161.305.000. (7,4 %) orthodox; 9.348.000 (0,5 %) andere christenen, in totaal 770.798.000 (36,4 %) christenen, dus ruim 'n derde van de geheele menschheid.

Het aantal Joden bedraagt in totaal 16.891.000 (0,8 %), dat der Mohammedanen 296.177.000 (14,9 %), der Hindoeïsten 252.462.000 (11,9 %), der Boeddhisten 180.990.000 (8,5 %), der Sjintoïsten 18.800.000 (0,9 %).

De onder de aanduiding ,,Oost-Aziatische godsdiensten" ondergebrachte Confucianen, aanhangers van de voorvaderen-vereering, Taoïsten, enz. tellen 393.000.000 (18,5 %) aanhangers.

Het aantal andere heidenen bedraagt 115.828.000 (5,4 %), dat der godsdienstloozen en de personen, die geen godsdienst opgaven 77.742.000 (3,6 %).

De Kath. Kerk is met 398¼ millioen de grootste van alle kerkelijke gemeenschappen. Daar het aantal katholieken tegenwoordig jaarlijks met gemiddeld 3 tot 4 millioen stijgt, zullen zij thans het getal van 400 millioen reeds overschreden hebben. De Katholieke Kerk is van alle godsdiensten ook de eenige uniform georganiseerde godsdienstgemeenschap, welker leden allen hetzelfde geloof belijden en den Paus als Opperhoofd erkennen.

Missiezusters ,,Dienaressen van den H. Geest." — Op Vrijdag 8 Dec. 1939 is door heel de Congregatie van de Dienaressen van den H. Geest het feit herdacht van den 50sten verjaardag der stichting door Pater Arnold Janssen.

De zusters op Nieuw-Guinea, die Nederland met den tijd 8 uur vóór zijn, begonnen het feest reeds Donderdagavond om 11 uur Ned. tijd, zooals in alle kloosters der congregatie met een plechtige H. Mis van dankzegging en de hernieuwing van de H. kloostergeloften.

Dan volgden de zusters in Japan, op de Philippijnen, in N. O. Indië, en Br. Indië, in Rome, de overige landen van Europa, waar de zusters werken. In Amerika, waar de jubeldag het laatste begon, werd volgens Ned. tijd tegen één uur de dankoffergang gesloten.

Het middelpunt van de feestviering was natuurlijk het moederhuis ,,Herz Jesu-Kloster" te Steyl. Door een triduum, dat geleid werd door den Hoogeerw. Pater Provinciaal van de S.V.D. had de communiteit zich op den jubeldag voorbereid. Behalve de H. Mis van dankzegging vormde het hernieuwen van de H. Gelofte op den, nu definitief door den H. Vader goedgekeurden H. Regel, het hoogtepunt van den dag.

Prof. J. Mullie. — De oud-missionaris in Oost-Mongolië, de Zeereerw. Pater J. L. M. Mullie van Scheut, is benoemd tot bijzonder hoogleeraar voor den leerstoel vanwege het fonds ten behoeve van Indologische studiën aan de Rijksuniversiteit te Utrecht bij de faculteit der letteren en wijsbegeerte aan deze universiteit, om onderwijs te geven in de Chineesche taal- en letterkunde.

De toestand der Katholieken in Finland. — Het Apost. Vicariaat van Finland werd opgericht in 1920; vóór dien tijd vormde Finland een deel van het uitgestrekte bisdom Mohilev in Rusland. Op de drie en een half millioen inwoners zijn amper 2000 katholieken. Toen de oorlog uitbrak, bevonden zich in Helsinki de Apost. Vicaris, Mgr. Cobben S.C.J., en een viertal priesters: twee Nederlanders, een Italiaan en een Fin. Deze zijn in de hoofdstad gebleven, tot zij bijna geheel ontruimd was. Toen de evacuatie voltrokken was, nam de Apost. Vicaris het besluit, dat in elke parochie zooveel priesters zouden moeten blijven als voor de zielzorg noodzakelijk was. In Helsinki nu waren van de 800 katholieken er nog ruim 30 over. De Finsche priester, die toch het land niet mocht verlaten, besloot in de

hoofdstad te blijven, terwijl pater de Hey S.C.J. uit Haarlem met de kinderen en een vijftal zusters was gevlucht, om deze een zestigtal K.M. buiten de stad in veiligheid te brengen.

Op 1 Jan. 1940 bevonden zich in Finland nog vijf priesters, n.l. twee Finnen, pastor Holtzer S.C.J. uit Vlaardingen, pastor de Hey uit Haarlem en Rev. A. de Caluwe uit Hoofdplaat, die priester is van den Byzantijnschen ritus en werkzaam was te Terijoki, een plaats, gelegen op de Karelische landengte.

Mgr. Cobben is intusschen wederom naar Finland teruggekeerd, evenals twee andere Priesters van het H. Hart.

Belangrijk besluit voor de Kerk in China. — Na de richtlijnen, die voor de missie in Mandsjoekoeo en Japan waren vastgesteld omtrent de deelneming door christenen aan sommige uitingen van vaderlandsliefde (zie Het Missiewerk, jg. 19, blz. 38—47, 101—111, 163—169) heeft de H. Congregatie tot Voortplanting des Geloofs, bij instructie van 8 Dec. 1939, ook de eerbewijzen, die in China aan Confucius en aan de voorouders worden gebracht, voor de katholieken geoorloofd verklaard. De regeerders van China hebben uitdrukkelijk verklaard, dat deze eerbewijzen geen godsdienstig karakter dragen ; zij zijn een vaderlandsche hulde aan den grooten leeraar van China en een eerbiedige erkenning van wat de kinderen aan hun ouders verschuldigd zijn. De eed, die door Benedictus XIV in 1742 aan de missionarissen was voorgeschreven, wordt voortaan niet meer gevraagd.

Volgens onze gewoonte zullen we t.z.t. in dit tijdschrift tekst en toelichting van dit gewichtig besluit publiceeren.

De Missiehiërarchie in 1939. — Gedurende 1939 heeft de H. Congregatie tot Voortplanting des Geloofs in de gebieden, welke aan haar rechtsmacht zijn onderworpen, negen nieuwe kerkelijke territoria *opgericht*, n.l. één bisdom (Chilaw op Ceylon), twee apostolische vicariaten (Masaka in Oeganda en Derna in Lybië), en zes apostolische prefecturen (Bhamo in Birma, Urawa in Japan, Ziguinchor in Senegal, Kinghsien in China, Shunsen in Korea en Misurata in Lybië).

Verder werden *verheven* tot den rang van bisdom de apostolische prefectuur van Multan (Britsch-Indië), tot den rang van abdij nullius de apost. prefectuur van Zuid-Transvaal, tot den rang van apost. vicariaat de prefecturen Buea (Br. Kameroen), Swaziland en Mont Currie (Z.-Afrika) ; Malang en Benkoelen (Ned. Indië) ; Vatomandry (Madagascar) ; Langson en Caobang (Indo-China) ; Peng-Yang (Korea) ; Yangku en Wuchow (China) en de zelfstandige missie Miarinarivo (Madagascar).

Bovendien werden van meerdere kerkelijke gebieden de *namen* veranderd, o.a. werd de apost. prefectuur Benkoelen bij de verheffing tot vicariaat Palembang genoemd, en de *grenzen* gewijzigd.

Gedurende genoemd jaar heeft de H. Congregatie tot Voortplanting des Geloofs *benoemd* : twee aartsbisschoppen, n.l. Bagdad (Irak) en Adelaïde (Australië) ; vijf bisschoppen, n.l. Kottar, Krishnagar, Ajmer en Multan (Br.-Indië) en Chilaw (Ceylon) ; 24 apostolische Vicarissen, n.l. van Chentingfu, Yunanfu, Yanku, Wuchow, Changteh (China) ; Buea (Br.-Kame-

roen) ; Swaziland, Port-Elisabeth, Kokstad (Z.-Afrika) ; Ivoorkust (W.-Fr.-Afrika) ; Malang en Palembang (Ned. O.-Indië) ; Tamatave en Miarinarivo (Madagascar) ; Masaka (Oeganda) ; Benin-kust en West-Nigeria (Nigeria) ; Rabaul, Nieuw-Hebriden (Oceanië) ; Langson en Caobang (Indo-China) ; Heijo (Korea) ; Derna (Lybië) ; Pakania (Belg. Congo) ; Baie James (Canada); Pietersburg (Z.-Afrika) ; vier wij-bisschoppen, n.l. Llanos de San Martios (Columbia), Serajewo (Joego-Slavië), Kirin (Mandsjoerije) en Boudewijnstad (Belg. Congo) ; twaalf apost. prefecten, drie apost. administrators en één missieoverste.

Wat de *missieactie* betreft, heeft de H. Congregatie tot Voortplanting des Geloofs in verschillende landen nieuwe directeuren benoemd van de drie pauselijke missiegenootschappen, voor zeven jaar het Statutum pro missionibus goedgekeurd van de Congregatie van het H. Kruis en het missie-seminarie te Yarumal (Columbia) opgericht.

Het nieuwe bisdom van Chilaw (Ceylon), het nieuwe apost. vicariaat van Masaka (Oeganda), het nieuwe apost. vicariaat van Miarinarivo (Madagascar) en de nieuwe apost. prefectuur van Ziguinchor (in Fr. W.-Afrika) werden toevertrouwd aan den seculieren *inlandschen clerus*, terwijl het apost. vicariaat van Chengtingfu (China) werd toevertrouwd aan Chineesche Lazaristen. Op het oogenblik zijn 43 kerkelijke ressorten toevertrouwd aan den inlandschen clerus, n.l. 8 bisdommen in Br.-Indië en op Ceylon, drie apost. vicariaten in Indo-China, twee bisdommen en één apost. prefectuur in Japan, één apost. prefectuur in Korea, 16 apost. vicariaten en 9 apost. prefecturen in China ; twee apost. vicariaten en één apost. prefectuur in Afrika. Alle deze kerkelijke gebieden zijn in handen van de seculiere inlandsche geestelijkheid, met uitzondering van drie apost. vicariaten, die aan Chineesche Lazaristen, en één apost. prefectuur, die aan Chineesche Lazaristen, en één apost. prefectuur, die aan Chineesche Franciscanen is toevertrouwd. In China wordt bovendien het apost. vicariaat Sienhsien, ofschoon niet toevertrouwd aan de inlandsche geestelijkheid, bestuurd door een Chineeschen Apost. Vicaris.

Krachtens de jurisdictieregeling van het Motu Proprio Sancta Dei Ecclesia (Het Missiewerk, jg. 20 blz. 213—223) zijn per 1 Juni 1939 de bisdommen Ispahan (Iran) en Bagdad (Irak) en het apost. vicariaat Aleppo (Syrië), die vóór dien tijd onder de S. Congregatio de Propaganda Fide ressorteerden, naar de jurisdictie van de Oostersche Congregatie overgegaan.

Ondanks deze vermindering, steeg het aantal kerkelijke ressorten, welke afhangen van de S. Congregatio de Propaganda Fide, van 1 Jan. tot 31 Dec. 1939 van 526 tot 532. Deze zijn hiërarchisch als volgt verdeeld : 21 aartsbisdommen, 74 bisdommen, 5 abdijen nullius, 296 apost. vicariaten, 123 apost. prefecturen, 11 onafhankelijke missies en 2 onafhankelijke districten ; geographisch beschouwd is de verdeeling als volgt : 238 in Azië (waarvan 138 in China en 55 in Br.-Indië), 150 in Afrika, 56 in Amerika, 69 in Oceanië en 19 in Europa. Van die 532 kerkelijke ressorten zijn er tijdens het pontificaat van Paus Pius XI z.g., d.i. van 12 Febr. 1922 tot 10 Febr. 1939, 211 opgericht.

BOEKBESPREKING

Katholisches Missionsjahrbuch der Schweiz. — 6 Jahrgang 1939. — Selbstverlag des Skamb. (Schweizerischer Katholischer Akademischer Missionsbund), — Universität, Freiburg (Schweiz). 159 S. —

Dit tweetalig jaarboek bezit de bijzondere verdienste, dat het systematisch is ingesteld en één bepaald thema behandelt, nl. de eenheid in Christus. Feitelijk bevat het een reeks beschouwingen van deskundige schrijvers over de katholiciteit, een der kenteekenen van de ware Kerk en een der grondslagen van het missiewerk. Omdat Christus nu het Hoofd van het mystiek Lichaam is, koos men tot titel : *de eenheid in Christus.*

In het eerste hoofdstuk beschouwt p. Menasce deze eenheid in haar theologischen *grondslag* : Catholicité de l'Eglise et ordre de la Charité, (blz. 8—16).

Het tweede hoofdstuk toont aan, hoe de katholiciteit van de door Christus gestichte Kerk en derhalve het wezen van de katholieke missie beschreven wordt *in de H. Schrift.* Zij wordt voorbereid in het Oude Testament : p. van den Oudenrijn O.P., Die Weltkirche Gottes im Alten Testament (blz. 17—25) ; zij wordt bevestigd in de Evangeliën : p. Kunz O.M.Cap., Die Weltkirche des Welterlösers (blz. 26—50) ; zij wordt doorgevoerd in de Handelingen en Brieven der Apostelen : p. Vicaire O.P., L'Eglise séparée de la synagogue (blz. 51—64).

Het derde hoofdstuk zet uiteen, hoe de eenheid in Christus zich *in de kerkgeschiedenis* heeft verwerkelijkt, waarbij men vooral Zwitserland in het oog vat, zooals blijkt uit de onderdeelen : Prof. Perlez, Die Anfänge des Christentums in der Schweiz (blz. 65—73) ; p. Henggeler O.S.B., Die Schweiz in katholischen Mittelalter (blz. 74—83) ; p. Kilger, O.S.B., Rasse und Nation in der neueren Missionszeit (blz. 84—98).

Om de verwerkelijking van de eenheid in Christus *in den tegenwoordigen tijd* te schilderen, bepaalt het vierde hoofdstuk zich er toe enkele : Papststimmen der Gegenwart (p. Strässle O.M.Cap. (blz. 99—107) te laten klinken ; een fundamenteele beschouwing te leveren, van de hand van p. Veit Gadient O.M.Cap. over Mission und Rasse (blz. 108—140), en een overzicht te geven over Missions et Missionnaires suisses (blz. 141—154).

Het geïllustreerde en verzorgde boekje biedt een zeer lezenswaardig geheel, dat van den eenen kant behoedt voor het gebruik van het woord „Missie'' als een zinlooze leuze, en dat van den anderen kant betoogt, hoe

een goed katholiek met de missie moet meeleven. Een bijzondere reden tot verheugenis ligt in het feit, dat het inhoudrijke boekje stamt uit universitaire kringen. A. M.

Nijmegen.

Velden, Joseph van der — *Priester und Mission.* 22 Jahrgang 1938, als Jahresbericht der Mitgliedern des Priestermissionsbundes überreicht. — Selbstverlag, Hermannstrasze 14, Aachen. — 142 S.

Als naar gewoonte bevat dit jaarboek van den bewonderenswaardigen Priestermissiebond in Duitschland veel wetenswaardigs. De onvermoeide uitgever, van der Velden, schrijft een leerzaam artikel over „die Betätigung des Laienpriestertums in der Missionshilfe" (blz. 5—11). De algemeene secretaris van het Genootschap tot Voortplanting des Geloofs in Rome, Mgr. Carminati, schetst in een bijdrage „der Weg der Missionen" (blz. 12—22) den vooruitgang op de verschillende missievelden. Pater Maas O.F.M. redeneert in een opstel „Zur Lage der katholischen Kirche in den beiden groszen Kulturreichen des fernen Ostens, China und Japan (blz. 23—37), over de moeilijkheden, resultaten en taak der missie in genoemde landen. De conservator van het missiemuseum in Aken, Sepp Schüller, houdt beschouwingen over missietentoonstellingen en missiemusea (blz. 38—49). p. Lutterbeck S.J. werpt „missionarische Streiflichter" (blz. 50—66) over Voor-Indië, Nieuw-Zeeland, Afrika en de inheemsche geestelijkheid. Daarna volgt nog een uitvoerig overzicht over de Duitsche missies en missionarissen in het jaar 1938 (blz. 67—108) en den tegenwoordigen toestand van het „heimatliches Missionswesen" (blz. 110—120), terwijl een heele reeks boekbesprekingen dit altijd welkome jaarboek besluit. A. M.

Charles, Pierre. — S.J. — *Missiologie. Etudes, rapports, conférences I.* L'Edition Universelle, Bruxelles, Desclée, de Brouwer & Cie, Bruges. 1939 — 303 pag. 35 frcs belges.

De schrijver begint met de openhartige waarschuwing, dat men in deze verzameling studiën, referaten en toespraken geen systematisch geheel mag verwachten, zooals misschien de algemeene titel zou doen vermoeden. Het zijn veeleer op zich zelf staande voordrachten en artikelen, welke de Sch. op verschillende plaatsen en tijden (vanaf 1924 tot en met 1937) hield of schreef. De meeste ervan werden reeds in verslagboeken, tijdschriften of jaarboeken gepubliceerd, maar vrienden vroegen hem, ze samen te bundelen en zijn ordebroeder Parein heeft dit werk met toewijding verricht.

Wie ooit dezen secretaris van de missiologische weken te Leuven hoorde of iets van dezen professor in de missiologie las, kent en bewondert diens sprankelend vernuft, levendige dictie en suggestieve ideeën ; hij zal dat alles in deze 22 hoofdstukken overvloedig terugvinden. Elke afzonderlijke beschouwing, waarvan niet weinige gehouden zijn voor zijn geliefkoosde Aucam (Academica Unio Catholicas adjuvans Missiones, gesticht aan de Leuvensche universiteit in 1925), boeit van het begin tot het einde. We kennen geen betere aanbeveling voor dit inhoudrijk boek, dat voor ontwikkelde kringen bestemd is. A. M.

Rommerskirchen, G. — O.M.I. en Dindinger, G. — O.M.I. — *Bibliografia Missionaria. V* (1938). — Unione Missionaria del Clero in Italia, via di Propaganda i.c., Roma, 1939. — 144 pag.

Onder de 19 gebruikelijke rubrieken vermeldden de naarstige en kundige verzamelaars bijna 1300 titels van boeken, brochuren, geschriften en artikelen, welke in 1938 over het missiewerk verschenen. Het is overbodig om dit jaarlijksch bibliographisch overzicht, hetwelk we reeds herhaaldelijk onmisbaar noemden, opnieuw aan te bevelen; we volstaan derhalve met een eeresaluut en dankwoord aan onze vrienden van de Vaticaansche missiebibliotheek. A. M.

Bonhomme, Mgr. J. — O.M.I. e.a. — *Basutoland.* — Abbaye de Saint-André-lez-Bruges. 1989. — 108 pag. — 2 Belga's.

Het omhoogstrevend tijdschrift Le Bulletin des Missions, dat een ernstige en objectieve voorlichting tracht te geven over de missievraagstukken, die zich in Azië en Afrika voordoen, geeft voor de tweede maal een afzonderlijk nummer uit, dat gewijd is aan een bepaald missiegebied. Ditmaal wordt de aandacht gevraagd voor Basutoland in Zuid-Afrika. De schrijvers van de afzonderlijke artikelen behooren uitsluitend tot de Oblaten van Maria Onbevlekt Ontvangen, die in Zuid-Afrika vijf Apost. Vicariaten bedienen, zooals de Apost. Vicaris van Basutoland, Mgr. Bonhomme, in een sympathieke inleiding uiteenzet (blz. 1—11). Bijzondere vermelding schijnen ons te verdienen de historische en ethnologische studie van p. Laydevant, Au beau pays des Basuto (blz. 11—19) ; de instructieve verhandeling van p. Martin, Les Basuto dans les Centres miniers du Transvaal (blz. 54—63) ; en de gedocumenteerde bijlage over: La Question des Protectorats et l'Union de l'Afrique du Sud (blz. 88—98). A. M.

Leloir, L. — *Au Service des Broussards.* — 2e ed. Editions Grands Lacs, 8 vue Grandgagnage, Namur. 1937.

De redacteur van het geheel-gemoderniseerd tijdschrift der Witte Paters, Grands Lacs, publiceert in dit boekje dertien radiovoordrachten, welke hij van 26 Juni 1935 tot 20 April 1937 voor de Radio Belge heeft gehouden ; hij deed zulks op aantrekkelijke en oorspronkelijke wijze. 't Is een goede gedachte geweest om deze reeks boeiende voordrachten te bundelen en te publiceeren ; zoo zullen nog meerderen de stem vernemen van den Geest Gods, die als een wervelstorm waait rond Afrika's Groote Meren. A. M.

Vogel, Dr. L. — C.S.Sp. — *Op Safari . . . door Bagamoyo.* Uitgave v. d. Paters van den H. Geest, Missiehuis, Weert (L.) z.j. — 128 blz. — f 0,50.

De Nederlandsche Provinciaal van de Paters van den H. Geest is op safari(zwerftocht) geweest door het Apost. Vicariaat van Bagamoyo, aan de Oostkust van Afrika, waarover de Amsterdammer, Mgr. Hilhorst, het bestuur voert ; dit missiegebied telt thans een bloeiende christenheid van ongeveer 45000 zielen, die nog elk jaar aanzienlijk toeneemt. Als aangenaam causeur heeft schr. zijn ervaringen, avonturen en reisindrukken in dit geïllustreerde boekje beschreven. 't Is onderhoudende en leerzame lectuur. A. M.

Oudenrijn, Marc-Antoine van den —, des Frères Prêcheurs. — *La Vie de Saint za Mīkā êl Aragāwī*, traduite de l'éthiopien, avec introduction et notes. — 84 pag. — Imprimerie St. Paul, Fribourg (Suisse), 1939.

De Nederlandsche Dominicaan, Prof. Mag. Dr. M. A. van den Oudenrijn, hoogleeraar aan de universiteit te Fribourg (Zw.), heeft met deze Fransche vertaling eener Ethiopische biographie onze kennis van deze voor de meesten ontoegankelijke heiligen-literatuur op gelukkige wijze verrijkt.

Een onmisbare, uitvoerige inleiding (blz. 9—34) maakt ons de lezing ervan mogelijk en gemakkelijk. Evenals de oorsprong van het monnikenwezen in Georgië wordt toegeschreven aan twaalf Syrische heiligen, missionarissen en kloosterstichters, zoo beroemen de Ethiopische monniken zich op hun afstamming van negen Romeinsche heiligen; deze zouden, waarschijnlijk in verband met de christologische twisten van dien tijd, op het einde der vijfde of in het begin der zesde eeuw, naar Ethiopië zijn gekomen.

De held van het onderhavig verhaal was de leider van dit negental, dat beroemd is gebleven in de monastieke overleveringen van Ethiopië. De benaming 'Aragāwī beteekent eigenlijk „grijsaard"; de vertaler geeft deze betiteling, waarvan men in de kloosterverhalen der Grieksche en Latijnsche Kerk aequivalenten vindt, door „vader" weer. De levensbeschrijving zelve heet „gadl"; dit Ethiopisch woord beteekent letterlijk „strijd"; vandaar werd het overgedragen op den geestelijken strijd, zoodat het leven van iederen heilige, alsook diens levensbeschrijving, gadl genoemd wordt. De chronologische gegevens van het leven van den H. Za Mīkā'êl 'Aragāwī staan niet vast, en ook de geschiedkundige waarde van de daarin verhaalde episoden, voorvallen en trekken is meestal problematisch. Vooral de hagiographische legende van den H. Alexios, die zoowel in het Oosten als in het Westen zeer verspreid was, schijnt op onze biographie invloed te hebben uitgeoefend. Nog bestaan er in de Ethiopische heiligenliteratuur vier andere gadlāt, die een zekere overeenkomst vertoonen met de gadl van den H. Za Mīkā'êl. Vele van deze heiligenlevens waren feitelijk lofredenen, bestemd om in het openbaar te worden voorgelezen; men zou ze „legenda" kunnen noemen in de middeleeuwsche beteekenis van dit woord. Zij staan vol met bijbelsche toespelingen en etymologische woordspelingen op namen van plaatsen en personen; sommige gedeelten zijn in berijmd proza vervaardigd. De gadl van den H. Za Mīkā'êl is ons in vier handschriften bewaard gebleven. De vertaling, die voor ons ligt, is gemaakt naar de uitgave van Guidi (Rome, 1896), die nog een vijfde handschrift, dat sindsdien is verloren geraakt, kon benutten.

De vertaling zelve van dit even stichtend als merkwaardig heiligenleven (blz. 35—68) kunnen we niet op haar juistheid, maar wel op haar leesbaarheid waardeeren; zij is keurig en vlot; men mocht trouwens van onzen polyglotten landgenoot niet anders verwachten. Ruim tweehonderd noten, aan het einde van deze royale uitgave bijgevoegd, leggen bovendien getuigenis af van diens eruditie en competentie om ons op dit gebied voor te lichten.

Nijmegen. ALPH. MULDERS.

L a m m e r t ij n, L. — R e d e m p t o r i s t. — *Zieken-Heilig-Uurboek.* N.V. Brepols, Turnhout (België), 1939. — 509 bldz. — f 2,50 (Voor Nederland: Depôt der Gethsemaniboeken, Zandberglaan 44, Breda).

In dit duidelijk-gedrukt en degelijk-gebonden boek biedt de bekende Belgische missieijveraar, Pater Lammertijn, ons een reeks van vijftien Zieken-Heilig-Uren, die ongetwijfeld, evenals de andere werken van dezen vruchtbaren schrijver, gretig aftrek zullen vinden.

Bij de zieken vooral. In alle omstandigheden waarin deze verkeeren: bij de vraag naar het waarom en het hoe van het lijden; in slapelooze nachten en hevige pijn; in eenzaam gebed en moeilijke berusting — zien zij zich naast Jezus in den hof van Gethsemani geplaatst; en opziend naar den Godmenschelijken Lijder kent de menschelijke lijder geen teleurstelling meer en begint de beteekenis en waarde van het lijden dieper te beseffen.

Maar ook voor degenen die zieken bezoeken of verplegen zijn deze overwegingen nuttig, al was het alleen maar, omdat zij smarten van de zieken openbaren, die een oppervlakkigen toeschouwer somtijds ontgaan, en derhalve in staat stellen tot liefderijke en troostvolle verzorging.

Taal en stijl van deze overwegingen zijn eenvoudig en hartelijk, terwijl talrijke platen den tekst verluchten, zulks ter afleiding van de geestesinspanning der zieken. Dat in deze Heilig-Uren ook de nadruk gelegd wordt op den waardevollen steun, dien de zieken aan het missiewerk kunnen verleenen — een zieke student heeft daaraan onlangs in de frissche Garde herinnerd — is voor ons een reden te meer om het handige boek bijzonder aan te bevelen. A. M.

B o s z l e t, K. M. — O.P. — *Katholische missionsarztliche Fürsorge.* 16 *Jahresbericht* 1939. — Missionsärztl. Institut. Würzburg, 1939. — 199 S.

Het medisch missieinstituut te Würzburg publiceert elk jaar, sinds 1924, een verslag van zijn werkzaamheden en van de werkzaamheden dergenen, die als missieartsen vandaar zijn uitgegaan, waaraan dan nog allerlei opstellen van deskundigen worden toegevoegd. Het jongste jaarboek, als naar gewoonte geïllustreerd, biedt wederom veel wetenswaardigs.

Na een gevoelvol „Dr. med. Hans Betz in memoriam" — deze werkte van 1935 tot 1937 te Kimberley (Australië) — geeft de tegenwoordige directeur, K. M. Boszlet O.P., een overzicht der gebeurtenissen in en om het medisch missieinstituut van 1 Juni 1938 tot 1 Juni 1939, waarbij hij o.a. wijst op de financiëele en psychologische moeilijkheden, waarmede de medische missie nog voortdurend te kampen heeft.

Het meest belangwekkend gedeelte van het jaarboek vormen wellicht de brieven van oud-leerlingen van het instituut uit verschillende missiegebieden, waarin zij niet alleen van hun ervaringen vertellen, maar ook allerlei mededeelingen doen omtrent land- en volkenkunde enz.

Van de artikelen, die aan het jaarboek een meer wetenschappelijk karakter geven, vermelden we o.a. Prof. Dr. Gusinde, Zur Psychologie des Medi-

zinmannes (blz. 90—103) ; Prof. Dr. Stelzenberger, Uber das Gewissen (blz. 104—109) ; Prof. Dr. Faulhaber, Zum modernen Streit über die Geistseele des Menschen (blz. 110—116) ; Prof. Dr. Tragik der Gottesleugnung (blz. 117—132) ; P. Hudeczek, Das psychologische Grundproblem der Anthropologie (blz. 132—146).

De jaarboeken van het medisch missie-instituut te Würzburg vormen, zooals uit het bovenstaande voldoende moge gebleken zijn, een waardevol en begeerenswaardig bezit. **A. M.**

Perbal, R. P. — O.M.I. — *Les Missionnaires français et le Nationalisme.* — Librairie de l'Arc, 149 rue de Rennes, Paris, 1939. — 267 pp. 48 frcs.

Het behandelde onderwerp, waarvan de Schr. een voorproef gaf in zijn artikel : *Le Nationalisme de Mgr. Augouard* (R.H.M. 1938 p. 385—407), is een der meest ingewikkelde van de missiewetenschap en daarenboven in de gegeven omstandigheden bijzonder delicaat. Inderdaad staan hieromtrent recente oordeelvellingen door personen van verschillende nationaliteit tegenover elkaar, zoodat Kard. Baudrillart, de l'Académie française en Rector van het Institut catholique te Parijs, in zijn Préface bij dit boek kon schrijven : ,,Un livre tel que celui-là était devenu plus qu'utile, nécessaire, indispensable''.

Wat toch is het geval ? Na het artikel van Schwager, *Katholische Missionstätigkeit und nationale Propaganda* (Z. M. 1916 S. 109—134), heeft vooral Schmidlin door zijn korte bemerkingen over de *Politische Propagandatätigkeit ozeanischer Missionare* (Z. M. 1936 S. 259—263) de meening verbreid, dat bij de Fransche missionarissen het rationalisme vaak het katholicisme heeft overwoekerd, zoodat velen van hen eerder op politieke agenten dan op geloofsverkondigers geleken. Tegen deze bewering, welke volgens Perbal berust op voorstellingen van protestantsche missiologen, neemt Sch. stelling met den moed van de overtuiging.

Op zijn beurt heeft p. Perbal, professor in de missiewetenschap aan het Collegium Urbanum de Propaganda Fide te Rome en aan het Institut catholique te Parijs, de desbetreffende documenten verzameld en bestudeerd en geeft van de geïncrimineerde gebeurtenissen, — die ongeveer een eeuw geleden in Nieuw-Zeeland en op de eilanden van Oceanië hebben plaats gehad — een lezing, welke meer overeenstemt met het katholiek ideaal. Om te beslissen, of deze lezing ook meer overeenkomstig de waarheid is, zou een onpartijdig historicus alle betrouwbare stukken nauwkeurig moeten nagaan, al willen wij graag erkennen, dat Sch. tracht de feiten zelf te laten spreken, zooals hij ze leerde kennen in de archieven der betrokken missiecongregaties en uit geschriften van tijdgenooten. Vooral zijn we Sch. erkentelijk, dat hij in het eerste gedeelte van zijn klein-gedrukt boek tientallen bladzijden wijdt aan algemeene beschouwingen over het nationalisme in de missies en aan uitspraken van godgeleerden en van de Kerk zelve met betrekking tot politieke inmenging in de verspreiding van het katholieke geloof. A. M.

MISSIEPERSONEEL

Vertrokken :

Carmelieten. Vic. Malang: *Prs.* Herman Jozef Denteneer, Bavo Ruyter, Theophilus v. d. Hork en Linus Henckens (3e keer), Januari 1940.
Gezelschap Godd. Woord. Vic. kleine Soenda eil.: *Pr.* N. v. d. Molen, 29 Dec. 1939.
Lazaristen. Brazilië: *Pr.* Jac. Janssens en *Br.* Piet Broeren, 18 Jan. 1940.
Mill Hill. Philippijnen: *Pr.* M. Heiman (3e keer), 1 Dec. 1939.
— Pref. Kodok: *Pr.* J. F. Bodewes, Dec. 1939.
— Nieuw-Zeeland: *Pr.* C. A. Jansen (3e keer), 16 Nov. 1939.
— Vic Buea: *Pr* S. P. Staats (2e keer), 18 Dec. 1939.
Mission. Afrik. Miss. Vic. Beneden Volta: *Pr.* Jac. Verheugd (3e keer), 4 Oct. 1939; *Prs.* J. Heemskerk, J. Beckers (2e keer) en C. Tukker, 27 Dec. 1939.
— Vic. Nijl Delta (Egypte): *Prs.* C. Bouchier (2e keer) en A. Kellner (2e keer), 12 Dec. 1939.
— Vic. Togoland: *Br.* van Lieshout (2e keer), 16 Nov. 1939
— Vic. Goudkust: *Prs.* P. Giebels en C. Klaver, 27 Dec. 1939; *Prs.* C. Bodewes (2e keer), G. Pot (3e keer) en P. Meeuwenoord (2e keer), Jan. 1940.
— Vic. Kumasi: *Prs.* H. Smets (3e keer), J. Bastiaens (2e keer) en Th. de Rooy, 27 Dec. 1939.
Missionarissen v. d. H. Familie. Chili: *Pr.* Dr. J. Weyenberg, Nov. 1939.
Montfortanen. Vic. Lhanos (Columbia): *Pr.* J. de Kroon en *Br.* Guido Fr. Haane (2e keer), 26 Nov. 1939; *Pr.* M. Pieters (2e keer), 9 Dec. 1939.
— Vic. Shiré: *Prs.* J. Swelsen (3e keer), W. Siegrist en J. Muris, 14 Dec. 1939.
— Mozambique: *Prs.* P. Heynen en J. Oberndorff, 14 Dec. 1939.
— Sintang (Ned. Borneo): *Prs.* J. Wintraecken en L. van Kessel, 20 Jan. 1940.
Norbertijnen. Pref. Jubbulpore: *Pr.* F. A. Albers, 15 Nov. 1939.
Oblaten Onbevl. Maagd Maria. Pref. Ipanu (Congo): *Pr.* Louis Cordewener, 3 Dec. 1939.
Paters v. d. H. Geest. Pref. Coebango: *Pr.* Th. van Esch (2e keer) 27 Oct. 1939.
— Bisd. Guadeloupe: *Pr.* J. Driessen, 7 Dec. 1939.
— Brazilië: *Pr.* J. v. d. Dungen, 16 Dec. 1939.
— Vic. Cameroun: *Prs.* J. v. d. Zalm, J. Liebregts, P. van Hout en *Brs.* Maximus Schlaghecke en Dominicus Glaudemans, 27 Dec. 1939.
Priesters v. h. H. Hart. Vic. Finland: *Pr.* J. Verburgh (3e keer) 18 Jan. 1940.
Redemptoristen. Vic. Suriname: *Prs.* Guill. Kemps (3e keer), Adr. de Groot (2e keer) en Br. Herm. Silvester van Straalen (2e keer) 28 Dec. '39.
— Brazilië: *Prs.* van Dongen, Petrus Rutten, Petrus Strijbos en *Br.* Mart. Willibrordus van den Einden, Jan. 1940.
Witte Paters. Noord Afrika: *Pr.* C. van Horsigh, 13 Nov. 1939.
— Vic. Ruwenzori: *Pr.* E. Klep (3e keer), 16 Nov. 1939.
Broeders Christ. Scholen, Baarle Nassau. Vic. Curaçao: *Brs.* Antoon van Vorstenbosch, Petrus van Laer, Andreas Jonkers, Michael de Groot en Theodorus du Bois, 8 Dec. 1939.
Fraters van O. L. Vrouw, Tilburg. Vic. Suriname: *frs.* Paschalis Hageman, Raoul v. d. Horst en Nicodemus Dikkes, 14 Oct. 1939.
— Vic. Curaçao: *frs.* Lucius Elbers, Arthur Sweens, Andreas Cors. Vermeer, Bernardus Wayers, Suitbert Janssen, Fabius Snelders, Walterus Jozen en Terentius v. d. Voort, 13 Dec. 1939.
— Vic. Padang: *frs.* Silvester van Casteren en Monulf Wayers, 27 Dec. 1939.

— Vic. Menado: *fr.* Edmond Graauwmans, 27 Dec. 1939.
Fraters O.L.Vr. H. Hart, Utrecht. Vic. Malang: *frs.* M. Godefridus M. Klitsie (2e keer) en M. Irenaeus G. Wentholt, 24 Jan. 1940.
Witte Zusters, Boxtel. Noord-Afrika: *Zrs.* M. Elisa A. Vermeulen en M. Hieronyma M. Strooper, Nov. 1939.
— Afrika, binnenland: *Zrs.* M. Trinitas G. H. Koop, M. Celinie M. Stallaert, M. St. Wiro B. Helwegen en M. Wencesclaus C. Cloppenborg, Januari 1940.
Zrs. Dochters O. L. Vrouw v. h. H. Hart, Tilburg. Vic. Rabaul: *Zrs.* M. Martha J. P. Coenders (2e keer), M. Bernardini E. A. Stinesen, M. Johannite M. M. Bijnen en Agnesiana A. P. van Dingenen, 28 Dec. 1939.
Zusters van Liefde, Tilburg. Vic. Padang: *Zrs.* Alida Ma. E. C. Bos, Diderica G. C. Hulshorst, Josephe Chr. M. v. d. Berg, Myriam Magd. P. J. Oei en Myriam Jozefa E. Lim Lie Nio, 24 Jan. 1940.
Zrs. Dominicanessen, Voorschoten. Vic. Curaçao: *Zrs.* Emilia Willemse, (3e keer) Aletta Lissone, Waltruda Jeurissen en Viventia Geerts, 14 Jan. 1940.

Teruggekeerd :

Carmelieten. Vic. Malang: *Pr.* Marcus van Haaren, Dec. 1939.
Franciscanen. Brazilië: *Prs.* Sabinus Staphorst (4e keer) en Cichus Ouwendijk, 27 Nov. 1939.
— Pref. Kiangchow: *Pr.* Dositheus Ruys (2e keer), 8 Dec. 1939.
— Vic. Luanfu: *Pr.* Florentius Spruit, 8 Dec. 1939.
Missionarissen v. h. H. Hart. Vic. Ned. Nieuw-Guinea: *Pr.* A. Drager, 14 Nov. 1939.
Paters v. d. H. Geest. Vic. Loango: *Pr.* A. Olsthoorn, Sept. 1939.
— Fransch Guinea: *Br.* Bavo Willemse, Sept. 1939.
Redemptoristen. Vic. Suriname: *Pr.* A. Hilgen, 15 Oct. 1939.
Witte Paters. Vic. Daressalam: *Pr.* C. van Horsigh, 14 Aug. 1939.
— Pref. Fort-Jameson: *Pr.* G. Bollinger, Oct. 1939.
Fraters van O. L. Vrouw, Tilburg. Vic. Suriname: *fr.* Gerardus Majella Spijkers, 9 Nov. 1939.
Zusters van Liefde, Tilburg. Vic. Padang: *Zrs.* Alida Ma. E. C. Bos en Bellina A. M. Schrijver, 21 Sept. 1939.
Zrs. Dominicanessen, Voorschoten. Vic. Curaçao: *Zrs.* Salvina Westra en Dosithea de Haan, 3 Dec. 1939.

Overleden :

Franciscanen. Vic. Luanfu: *Pr.* Ludwinus Exter, geb. 1886, priester 1912, missie 1913—1939, vermoord 7 Oct. 1939.
Missionarissen v. d. H. Familie. Vic. Batavia: *Pr.* H. P. C. van Tiel, geb. 1908, missie 1936, overleden 15 Oct. 1939.
Missionarissen v. h. H. Hart. Vic. Ned. Nieuw Guinea: *Pr.* W. Kamerbeek, geboren 1878, priester 1906, missie 1906—1939, overleden 15 Dec. 1939.
Scheutisten. Philippijnen: *Pr.* H. J. Boumans, geb. 1876, priester 1901, missie 1901—1909 in Belg. Congo, 1921—1930 Phililppijnen, overleden in België 26 Nov. 1939.
Brs. O. L. Vrouw v. Lourdes, Dongen. Vic. Batavia: *Br.* Gualbertus M. J. H. Lambregts, 17 Nov. 1939.
Zrs. Franciscanessen van Heerlen. Vic. Luanfu. *Zr.* Chantal van Eekelen, overl. 30 Oct. 1939.

IMPRIMATUR.

Gestel St. Michaelis, die 29 Jan. 1940. J. C. VAN OVERBEEK a.h.d.

Mgr. J. J. M. KUSTERS M.S.F.
APOSTOLISCH PREFECT VAN BANDJERMASIN

DE APOSTOLISCHE PREFECTUUR VAN BANDJERMASIN

Het onmetelijk gebied van Ned. Borneo is verdeeld in het apost. vicariaat van Pontianak in West-Borneo en de apost. prefectuur van Bandjermasin, omvattende de Zuider- en Oosterafdeling van dit eiland.

Ned. Borneo bestaat nog bijna geheel uit grote moerassen en uitgestrekte oerwouden. Het is een land met grotendeels vruchtbare bodem, rijk aan grondstoffen, maar nog niet of bijna niet opengelegd voor ontginning. De moerassen aan de kust leveren grote moeilijkheden voor de aanleg van wegen, doch ondanks dat is Borneo een toekomstland.

Tot nu toe is het zeer dun bevolkt. Geheel Ned. Borneo, met een oppervlakte van zestien keer Nederland, heeft nog geen drie millioen inwoners ; maar steeds meer vreemdelingen komen er een bestaan zoeken. De Javanen vooral en de Chinezen hebben er flinke nederzettingen. De eersten hebben er landbouw-kolonisaties of werken als koelis, de laatsten zijn de handelslui van het Oosten.

De Missionarissen van de H. Familie, die in de nieuwe prefectuur van Bandjermasin werkzaam zijn, werden reeds in 1924 aangezocht dit gebied over te nemen. Er is wel durf en optimisme nodig geweest om zo'n werk aan te pakken. Het zware missieleven in dit uitgestrekte gebied met zijn warm en vochtig klimaat heeft reeds verschillende mensenlevens geeist, terwijl missionarissen met veel ziekten hebben te kampen gehad. Kapitalen heeft deze missie reeds gekost. Vooral de vele reizen, meestal per prauw, langs de eindeloze rivieren en door stroomversnellingen kosten veel geld en ook veel tijd.

Toen de Missionarissen van de H. Familie in 1927 op Borneo aankwamen was daar één statie, honderden K.M. in het binnenland, bezet door de Capucijnen en enkele Zusters van Veghel. De

statie lag in het gebied van de Dajaks, de vroeger zo gevreesde koppensnellers. Maar de nieuwe missionarissen raakten al vlug met het volk vertrouwd en na een half jaar vertrokken de Capucijnen reeds naar de Westkust. Enkele jaren vorderde het werk langzaam bij gebrek aan personeel. Maandenlange dienstreizen moesten worden gemaakt. Na enige tijd kwamen nieuwe krachten, statie na statie verrees langs de grote Mahakamrivier in Oost-Borneo en verschillende parochies langs de kust.

Thans bezit de prefectuur aan de Beneden-Mahakam drie flinke staties met meisjes- en jongens internaten, die tot nu toe de meeste bekeerlingen onder de Dajaks mogen boeken. Zeer veel werk moet er aan de dienstreizen worden besteed om de bekeerde Dajaks gelegenheid te geven tot het ontvangen van de H. Sacramenten en om ze tot steun te zijn in het, voor de katholieken zo gevaarlijke, kampoengleven.

In het Beneden-Mahakam-gebied zijn de kampoengs zeer klein en ver van elkaar verwijderd. Zo bewerkt men slechts een klein aantal mensen. Daarom werd een paar jaren geleden besloten een ander gebied te gaan bezetten in het Boven-Mahakam gebied en door te dringen tot vlak aan de grens van Brits-Borneo. Een gevaarvolle en moeilijke onderneming. Wel is de natuur er prachtig en geheel ongeschonden: mooie bergen, grote oerbossen, machtige stroomversnellingen. Het klimaat is er veel beter dan beneden. Maar hoe zullen we er komen ? Met een prauwtje door de sterke stroom omhoog, weken lang, terwijl de goederen nog een groot deel van den weg moeten gedragen worden. De pastoor moet lopen en klauteren over de stenen en rotsen langs de rivier. Eten heeft men er gewoonlijk niet anders dan rijst en wat het bos verder oplevert aan wild en vruchten of groenten, zoals blaren van bomen of varens. Maar de offervaardigheid van de missionarissen wordt daar nu reeds rijk beloond door tientallen bekeringen, zodat het te verwachten is, dat dit Dajakvolkje binnen niet al te langen tijd geheel Katholiek zal zijn.

Een ander stuk van Borneo begint men te ontginnen in het Toendjoeng-Dajakland, ook aan de Beneden-Mahakam (Koetei) gelegen, maar dieper het land in. Een mooie stam en flinke kampoengs, welke nu reeds geregeld worden bezocht ; waar de pastoor voor zich een huisje bouwt en weldra enige schooltjes worden opgericht.

Een missionaris maakte, niet zonder grote moeilijkheden en gevaren, een doorsteek door Borneo van Zuid naar Noord en belandde daar ook in het Apo-Kajan gebied, waar een pracht Dajakstam woont, verdeeld in grote kampoengs. Op zich een mooi volk om er de missionering te beginnen, maar de moeilijkheden zijn bijna onoverkomelijk, de onkosten niet te betalen. Wegen zijn er niet, tenzij de enorm sterk stromende rivier met zeer vele en gevaarlijke waterversnellingen. Levensmiddelen en benodigdheden voor huis, kerk en school daarheen opvoeren kan de missie tot nu toe niet bekostigen. Er zullen missionarissen moeten zijn met sterken wil en een ijzersterk gestel om daar te gaan leven, geheel afgesloten van de beschaafde wereld en tevreden met het voedsel, waar ook de Dajak van leeft. Dat is een missiegebied, zoals men zich dat in het vaderland wel eens voorstelt, grote bossen met prachtige bomen, bevolkt met slangen en apen en wilde varkens; langs de rivier, waarin gevaarlijke krokodillen loeren, de kampoenghutten van deze mooie ongeklede natuurmensen, die verwonderd komen kijken, wanneer iemand uit de beschaafde wereld daar aankomt. Zo is inderdaad het missieland van Borneo. Het missiewerk is er vol beloften. De missionaris houdt van dit volk. Jammer dat de bevolking zo schaars is.

Aan de kust is er het leven heel anders en niet zo aantrekkelijk. Het klimaat is er zwaar in die uitgestrekte moerassen, de bevolking een mengelmoes van alle stammen, volken en talen. De bewoners van de kustplaatsen zijn voor verreweg het grootste gedeelte Maleiers en ijverige volgelingen van Mohammed, waaronder de missionering tot nu toe zeer weinig kans van slagen heeft.

Bandjermasin, de hoofdplaats van Borneo, waar de nieuwe apostolisch prefect, Mgr. J. J. M. Kusters M.S.F., zich gevestigd heeft, bezit een mooie kerk met pastorie, gelegen in het Europees gedeelte van de stad, aan de westelijke oever van de Martapoera-rivier. De parochie bestaat uit Europeanen, Chinezen, Javanen, etc. Het is een zeer gunstige plaats voor den apost. prefect, omdat zich daar ook het burgerlijk bestuur heeft gevestigd.

Aan de oostelijke oever van genoemde rivier is het Chinese kamp, waar een pastoor werkzaam is en twee mooie scholen zijn opgericht, één voor jongens, onder leiding van de Broeders van Huybergen en één voor meisjes, waar onderwijs wordt gegeven door de Zusters Franciscanessen van Dongen, die ook reeds een

huishoudschool hebben geopend. Hier kan men met alle reden een rijke oogst verwachten.

Nog liggen aan de Oostkust van Borneo de grote oliesteden Balikpapan en Tarakan, de groot-industrie en de rijkste bron van inkomen voor Borneo. Beide steden hebben, behalve het B.P.M. personeel, een flinke militaire bezetting. In Balikpapan is de missie ook reeds onder de Chinezen begonnen.

Samarinda, gelegen aan de monding van de grote Mahakam, is belangrijk om de handel op het binnenland en voor de missie van betekenis om het contact tussen de kust en het binnenland te onderhouden en om de staties langs deze rivier van het nodige te voorzien.

Het eilandje Poeloe-Laoet, op de Zuid-Oosthoek van Borneo gelegen, heeft eveneens zijn missiestatie. In 1934 is daar een kolonisatie begonnen, eerst onder leiding van pastoors en broeders. Poeloe-Laoet was echter in de eerste jaren voor de missie een zorgenkind, al mag niet ontkend worden, dat er met flink werken wel een stuk brood te verdienen valt. De pastoor van Poeloe-Laoet is nu ook begonnen met het onderricht bij de Javanen te Semblimbingan.

De tegenwoordige toestand van Borneo geeft aan de missionarissen handen vol vruchtbaar werk, vooral onder de Dajaks en de Chinezen. De toekomst geeft nog meer perspectief door de te verwachten toename der bevolking in het nog niet opengelegde, maar rijke land.

Op het ogenblik werken in dit gebied 19 priesters met 7 broeders van de Missionarissen van de H. Familie, 7 Broeders van Huibergen en 5 Zusters Franciscanessen van Dongen en 4 Zusters van Veghel.

Veel kerken en scholen moeten nog gebouwd worden en ook dient er spoedig met ziekenhuizen te worden begonnen, vooral aan de kust. Om van de dure reizen, zoals niet veel missies buiten Borneo die kennen, maar niet te spreken, zijn de geldelijke zorgen voor den nieuwen prefect niet gering. Een krachtig en gezond gestel is in deze missie zeker een vereiste. Maar we mogen met Gods hulp verwachten, dat onze huidige prefect tegen deze en andere moeilijkheden zal bestand zijn. Onder leiding van Mgr. Bos z.g. en Mgr. van Valenberg is hier door de Missionarissen van de H. Familie reeds veel pionierswerk verricht, waarin de beide voorafgaande

missieoversten, P. Groen en P. Schoone, een niet gering deel hebben bijgedragen.

Voor de Borneo-missie is een nieuw tijdperk ingetreden en we hopen, dat het onder de leiding van onzen nieuwen prefect een zegenrijke tijd moge worden. Dit verwachten wij allen, indien Gods zegen door katholiek Nederland wordt afgesmeekt voor de Missionarissen, die in dit deel van onze koloniën werken aan de uitbreiding van het H. Geloof.

Bandjermasin (Borneo). A. W. JANMAAT, M.S.F.

VAN EDINBURGH TOT TAMBARAM [1]

De buitengewone belangstelling van protestantsche kringen voor de zending is een merkwaardig feit. Het is bekend, dat in het begin van de z.g. hervorming de zendingsidee niet alleen praktisch werd verwaarloosd maar ook theoretisch werd verworpen. [2] Th. Beza schreef in 1592, dat volgens de Calvinisten de zendingsplicht alleen voor de Apostelen gold en ophield bij hun verscheiden. Hetzelfde schreef J. Gerhard (1637) de architheologus der Lutheranen ,,*Mandatum praedicandi Evangelium in toto terrarum orbe .... cum Apostolis desiit.*" De theologische faculteit van Wittenberg gaf officieel eenzelfde antwoord. De tegenwoordige professor der zendingswetenschap in de Universiteit van Tubingen schrijft ,,*Man könne ein Geschichte der Reformation schreiben, ohne das Wort Mission zu gebrauchen.*" [3]

Het nationalistisch karakter en de individualistische inslag van de hervorming waren wellicht niet vreemd aan deze gesteltenissen. Daarenboven brengt het vraagstuk der zending vanzelf ook naar voren de bespreking van het gezag, waarvan de zending uitgaat, de aanwijzing der zendelingen, den inhoud der zendingsboodschap ; allemaal vragen die voor protestanten — ook nu nog — zoo goed als onoplosbaar zijn. De afwijzende houding bleef langen tijd overheerschend en slechts in den loop der XVIIIe eeuw zien we lang-

[1]) *The Tambaram Series following on the I.M.C. Meeting at Madras*, in seven volumes. (Oxford University Press, London. 1939).

[2]) A. Mulders, *Inleiding tot de Missiewetenschap.* Nijmegen 1937. blz. 13 vg. P. Charles, S.J. *Missiologie. Études, rapports, conférences.* Louvain. 1939. p. 51sqq.

[3]) M. Schlunk. *Die Weltmission des Christentums.* Hamburg. 1925. p. 78.

zamerhand moeitevolle pogingen tot stand komen. Hoe het mogelijk is, dat dit zoo centrale en domineerende bijbelsch idee zoolang onbegrepen en onbekend bleef in de leidende kringen dergene die zich zoo gaarne op de H. Schrift beroepen, is een raadsel dat veel verklaring behoeft. In den loop der XIXe eeuw ontwikkelde zich de belangstelling voor de zending op inderdaad buitengewone wijze en heden is de zendingsidee zoo doorgedrongen in protestantsche kringen dat een leider der beweging nog onlangs schreef: ,,*Wie het Nieuwe Testament leest, zij het slechts met de geconcentreerde, objectief-critische aandacht der wetenschap, wie het Christendom van binnen uit tracht te verstaan, hij zal tot de conclusie komen dat Zending, d.i. verkondiging, getuigenis evenzeer tot het Christendom behoort, als ademhaling of bloedsomloop tot het leven.*" [1])

Het wil ons voorkomen dat deze opvatting der zending, die zoo sterk afwijkt van de oorspronkelijke inzichten en zoo algemeen gedeeld wordt, in feite katholiek is, geheel en al in de lijn der katholieke gedachte een uiting van wellicht onbewuste katholieke mentaliteit, een stuk katholieke waarheid. De zegetocht van de zendingsidee bij degenen, die van de Moederkerk zijn afgescheiden, is inderdaad treffend. Het werk is met kracht en toewijding ter hand genomen en de resultaten toonen, dat er met energie is gewerkt, met toewijding en zelfopoffering.

Volgens de min of meer officieele gegevens welke werden verstrekt door de ,,*Interpretative Statistical Survey of the World Mission*" [2]) tellen de gezamenlijke zendingslanden 10.971.066 gedoopten met 25.375 ,,*ordained*" zendelingen, waarvan meer dan twee derden (17.833) inlanders zijn. Ook worden flinke bedragen verzameld voor steun aan het werk. Zoo bedroeg de som die uitgegeven werd door de zendingsgenootschappen aangesloten bij den Wereld-Zendingsraad voor de jaren 1936, 1937 en 1938 gemiddeld 38.942.399 dollar per jaar. Misschien is het interessant hierbij te voegen wat in Nederland gedurende de laatste jaren werd verzameld door de aangesloten genootschappen. In 1936: f 1.592.934; in 1937: f 1.557.824; en in 1938: f 1.708.713. Hieruit blijkt dus wel, hoe uitgebreid de steun is, die aan het werk wordt verleend en hoe sprekend die steun ook in Nederland is.

---

[1]) H. Kraemer. *De ontmoeting van het Christendom en de Wereldgodsdiensten*. Den Haag. 1936. blz. 10.
[2]) International Review of Missions. January 1940. p. VII.

We hebben geen lust om hier die statistieken te bespreken, ook niet om vergelijkende statistische tabellen te geven van katholieke missies. We mogen er misschien aan herinneren dat in Engeland een gezegde bestaat over statistieken: „er zijn gewone leugens, en vervloekte leugens en.... statistieken." Vooral vergelijkende statistieken eischen veel uitleg en verklaring. We twijfelen er geen oogenblik aan, dat deze gegevens met bijzondere zorg zijn verzameld en behandeld, maar we zouden al direct moeten weten wat „*ordained*" zendeling eigenlijk beteekent, welke hunne vorming is, wetenschappelijk en geestelijk; dan wat zijn gedoopten, welke opleiding krijgen ze, welke is hun standaard van geloofskennis, van godsdienstigen handel en wandel, van volharding etc. etc. Er is heel veel voor noodig om tot een gefundeerd oordeel te geraken. In alle geval bewijzen de gegevens dat er inderdaad groote verbreiding is en diepe doordringing van de zendingsgedachte in kringen waar voor eeuwen de zending werd verwaarloosd.

Een zeer belangrijke factor in de ontwikkeling van het zendingswezen, welke wij hier terloops vermelden, was de Christelijke Studenten Vereeniging. [1]) Deze vereeniging, die over de heele wereld verspreid in meer dan 40 verschillende landen een ledental heeft van ongeveer 300.000, ontstond feitelijk onder de ingeving van de zendingsidee.

Historisch kunnen we haar terugvoeren naar de eerste Student Volunteer Missionary Union, die in Amerika begonnen weldra naar Engeland werd overgebracht en vandaar uit verder groeide. De leden dezer Union teekenden een verklaring: „het is mijn plan, met Gods Wil, zendeling te worden." Zeer velen gingen inderdaad naar de verre landen, anderen dienden de zending in het vaderland. Het was een vruchtbare recruteeringsgrond voor wat later groote leiders bleken, zooals J. Mott. De basis van de Union werd later verbreed en in 1893 ontstond de Christelijke Studenten Vereeniging, waar de zendingsgedachte immer sterk bleef benadrukt. Vanaf het eerste begin vertrokken alleen uit Engeland en Amerika 16.000 vrijwilligers naar de zending en daarbij kwamen nog honderden uit andere landen. Rond de vereeniging ontstonden weer andere zendingsorganisaties met beperkte doelstelling, zooals voor medische missie, voor onderwijs en opvoeding in de zendings-

---

[1]) International Rev. of Missions. October 1939 „*The Student Christian Movement and Missions*" door R. Rouse. p. 569 sqq.

landen, voor opleiding van zendelingen etc. In de laatste jaren is er een sterke vermindering ingetreden in het aantal dergenen, die zich aan de zending wijden, maar de belangstelling blijft levendig. Vanzelf werd ook de kwaliteit der zendingswerken gunstig beinvloed door die recruteering uit universitaire kringen.

Vrij spoedig ontstonden strevingen naar samenwerking tusschen de genootschappen, die gesticht werden ten bate der zending. Reeds in 1854 werd een vergadering belegd te New York om tot betere verstandhouding te geraken. Verdere bijeenkomsten werden gehouden in Liverpool en Londen, waarvan die in 1888 in Exeterhall gehouden eenige vermaardheid verwierf. In Duitschland was in 1885 reeds opgericht de ,,Ausschuss der Deutschen evangelischen Missionen'' welke ten doel had onderlinge samenwerking te verzekeren. In 1900 werd in New York een z.g. Oecumenische Conferentie gehouden die van invloed bleek. Niet lang daarna werden plannen beraamd om te trachten een algemeene wereldbijeenkomst te verzamelen, die de samenwerking vooral op zendingsgebied zou begunstigen. Deze plannen werden verder beinvloed door een briefwisseling tusschen Amerikaansche en Schotsche zendelingen en werden ten laatste verwezenlijkt in de eerste Wereld-Zendings-Conferentie welke te Edinburgh in 1910 bijeen kwam. [1]) Deze conferentie was niet langer een soort van demonstratie zooals dit met vroegere bijeenkomsten het geval was. Het was een conferentie voor studie en beraad. Ze was terdege voorbereid, zooals trouwens het geval was met alle conferenties die stonden onder de leiding van Dr. J. R. Mott, de grand old man van de zending, die reeds vijftig jaren zich aan het werk gaf en, naar verluidt, meer dan 300.000.000 dollar voor de zending verzamelde. Geniaal organisator en onvermoeid wereldreiziger wist hij alom begeestering te wekken. Voor de conferentie te Edinburgh waren 8 commissies benoemd, die twee jaar lang allerlei onderzoekingen instelden, waarvan de resultaten aan de volle vergadering werden medegedeeld. Typeerend was wel het feit dat de commissieleden zoo goed als uitsluitend Angelsaksers waren. Trouwens van de 1355 afgevaardigden van meer dan 100 verschillende genootschappen waren er 1100 Engelschen en Amerikanen. De geest, die er heerschtte was ernstig en opgewekt en de sfeer van vriendschap-

---

[1]) A. Mulders, *De Wereldzendingsconferenties van Edinburgh, Jerusalem en Madras.* Het Missiewerk Jg. XX. (1939). blz. 39 vlgd.

pelijkheid en waardeering, die er bestond deed veel goed aan de verhoudingen. Praktische resultaten werden niet onmiddellijk bereikt, maar de atmosfeer werd geschapen die samenwerking vergemakkelijkte, zooals later duidelijk bleek. M.i. kan men de conferentie van Edinburgh vooral beschouwen als de gelegenheid van de officieele intrede van de zendingsidee in protestantsche kringen.

Zending was tot dusver praktisch een particuliere onderneming; in het eigenlijke leven der kerken was er geen officieele plaats voor ingeruimd. Edinburgh veranderde dit. De aartsbisschop van Kantelberg, primaat der Anglicanen verklaarde „de plaats der zending in het leven der Kerk moet zijn de *centrale* plaats en geen andere. Daar komt het op aan." Er werd een continuation-committee ingesteld met de opdracht om de mogelijkheden van samenwerking verder te onderzoeken en te bevorderen. Op de eerste plaats werd getracht te komen tot de vorming van nationale zendingsraden en die pogingen werden met succes bekroond. Ten tijde van Edinburgh bestonden er slechts twee van die raden, nu zijn ze gegroeid tot een dertigtal. Ook op ander gebied werden goede resultaten bereikt.

Het continuation-committee deed zulk uitstekend werk dat er vanzelf aan gedacht werd het committee om te zetten in een blijvende organisatie. De oorlog bracht veel schade aan de eenheidspogingen, toch volgde in 1921 de oprichting van The International Missionary Council d.i. de Wereldzendingsraad, welke geplaatst werd onder de eminente leiding van Dr. J. Mott en J. Oldham. De wereldraad geeft leiding en richting aan de zending over heel de wereld, bevordert de samenwerking tusschen de verschillende gezindten, belegt regionale vergaderingen en fungeert in het algemeen als bestuursorgaan zonder evenwel de autonomie der nationale raden aan te tasten.

De wereldoorlog had natuurlijk verschillende dringende problemen gebracht en ofschoon door de wereldraad, die ook in regeeringskringen groot aanzien genoot, sommige der moeilijkheden konden worden opgelost, rijpte langzaam de gedachte om een nieuwe conferentie te beleggen, welke te Jerusalem bijeen kwam in 1928 (24 Maart tot 8 April). Hier ook was het Angelsaksische element in de meerderheid. Een opvallend feit was dat er van de 230 deelnemers ongeveer 70 inlanders waren, een bewijs van den stijgenden invloed der „Jongere kerken." Er waren in Edinburgh

nog geen 20 inlanders geweest. Ook voor Jerusalem was de voorbereiding uitstekend. In 25 verhandelingen werden bijzonderheden verstrekt aangaande de te behandelen vraagstukken. En toch.... na de eerste week scheen het alsof de conferentie zou uitloopen op een „record fiasco" [1]), maar de beproefde leider wist de situatie te redden. Zeer diepgaande tegenstellingen over de meest fundamenteele vraagstukken kwamen naar voren en werden benadrukt. Vele gewone zaken van organisatorischen aard werden met vrucht behandeld, doch de eigenlijke fundeering van de zending en de inhoud ervan veroorzaakten onoplosbare oneenigheid. De vertegenwoordigers der „Jongere kerken," hierin gesteund door wat men de modernen zou kunnen noemen, wenschten een soort van Oosterschen Christus, vertoonden sterk syncretistische neigingen, verlangden een soort van samensmelting van hun eigen tradities met de christelijke leer. Streng afwijzend daar tegenover stonden de vertegenwoordigers van het orthodoxe protestantisme. De vraag, die de besprekingen overheerschte, was eenvoudig deze. „Wat is eigenlijk het Christendom ? Hoe luidt de Blijde Boodschap aan de heidenen ?" Onder de Angelsaksische vertegenwoordigers waren er velen die er vooral op uit waren om de religieuse waarden van de niet-christelijke godsdiensten te benadrukken, in de meening dat daardoor het bekeeringswerk makkelijker zou gaan. Ze beleden wel de superioriteit van het Christendom, het allesomvattende karakter van de openbaring, het sublieme karakter van Christus, maar ze waren van oordeel dat de absolute uniciteit van het Christendom niet behoefde te worden beklemtoond. De weldaden van de christelijke cultuur, een christelijke atmosfeer moesten worden verbreid, bepaaldheid van leer, beslistheid van prediking, scherpe formuleeringen lagen buiten hun doelstelling.

Er valt inderdaad een merkwaardige ontwikkeling te constateeren in de zienswijze der zending aangaande de heidensche godsdiensten. [2]) Oorspronkelijk was de leidende gedachte, dat het heidendom totaliter des duivels was. In aansluiting op de leer van Calvijn en Luther werd heidendom beschouwd als geheel uit den booze,

---

[1]) The International Review of Missions. July 1928. *The Jerusalem meeting and after* door W. Paton p. 436.

[2]) The International Review of Missions. Jan. 1938. „*The Changing Attitude towards non-Christian Religions*" by J. T. Addison, D.D. — Vergelijk hiermede omtrent de Katholieke Missie : P. Charles, S.J. Missiologie. p. 102 sq. 120 sq. H. de Lubac S.J. „Catholicisme" (Paris 1938). pp. 216 sqq.

als de eeredienst van Satan. Langzamerhand kwam men tot de ontdekking en de erkenning, dat ook in het heidendom elementen van waarde aanwezig waren. Oorspronkelijk kwamen de zendelingen over het algemeen in aanraking met de lagere volksklassen en waren ze door wetenschappelijke vorming en cultuurstandaard wellicht daarop aangewezen. Met de verhooging van dien standaard en de betrekking van betere elementen der heidensche bevolking in de sfeer van de zending, ontstond ook waardeering van de nobelere ideeën en idealen die in de verschillende niet-christelijke godsdiensten kunnen worden ontdekt. Zooals men vroeger naar elementen speurde die de droeve gezonkenheid van het heidendom betoonden, zoo zocht men nu naar de hoogere en diepere beteekenis. En men vindt gewoonlijk wat men zoekt. Dus kon het gebeuren, dat er een totale ommekeer plaats greep, niet weinig begunstigd door de verbreiding der z.g. liberale theologie en de studie der vergelijkende godsdienstwetenschap, die steeds het gevaar met zich brengt alle godsdienst als een zuiver natuurverschijnsel te beschouwen in het leven der menschheid en alle godsdiensten als min of meer gelijkberechtigd te zien. Zoo kwam men tot de idee van de verhevenheid der idealen van het heidendom. Zelfs het woord ,,heiden'' of ,,heidensch'' werd niet meer gebruikt, men begon te spreken over de ,,niet-christelijke'' godsdiensten. Deze soort van mentaliteit was reeds merkbaar in de besprekingen van Edinburgh in 1910. Men sprak daar over de meer overredende prediking, die te verkiezen was boven aanvallende of polemische uitingen. In Jerusalem werd dit veel sterker benadrukt en werd de geest van toenadering en waardeering als zeer belangrijk beklemtoond. Te Jerusalem werd hiertegen sterk stelling genomen door de luthersche en protestantsche afgevaardigden van het vasteland van Europa. De oppositie vond voornamelijk uiting bij de Duitschers en onder degenen die op den voorgrond traden was ook de Nederlander Dr. H. Kraemer, toentertijd zendeling op Java. Hij verklaarde dat het groote gebrek in de beschouwingen over de verhouding van het Christendom met de niet-christelijke godsdiensten bestond in de verwarring, die heerschtte bij de leiders der zending zelf. Diepte van overtuiging, helderheid van inzicht, omvattende levensbeschouwing, realiteitszin was de groote behoefte. [1])

---

[1]) *Jerusalem Meeting Report.* 8 Vol. London. Oxford University Press 1928. Vol. 1. p. 347.

De geheele situatie die zich daarna ontwikkelde deed duidelijk uitkomen, dat wat de geesten vooral bezig hield was de grondslag der zending en de eerste beginselen, die vanzelf heel nauw verbonden zijn met de natuur en den inhoud van de christelijke openbaring. Dit werd nog meer geaccentueerd, toen enkele jaren later van Amerika uitgezonden commissies ter bestudeering van het zendingsvraagstuk en ter verzameling van feiten aangaande de zending hun rapporten publiceerden. In het boek „Rethinking Missions" [1]) werd wat men noemen mag de humanitaire beschouwing op den voorgrond geplaatst, de zending werd voorgesteld als gericht op den dienst van de menschheid en het openbaringselement van den christelijken godsdienst werd weinig aandacht waardig gekeurd. In plaats van het superioriteitsbesef van de christelijke openbaring werd een toegeefelijkheid betracht, die alles van dien aard prijs gaf. „De verhouding tusschen de godsdiensten „moet in steeds toenemende mate de vorm aannemen van een „gemeenschappelijk streven naar waarheid" en de zendelingen „werden aangemaand uit te zien niet naar de vernietiging van deze „godsdiensten, maar naar hun blijvend voortbestaan naast het „Christendom, terwijl ze elkaar aanzetten tot het laatste doel: „eenheid in de volledige godsdienstige waarheid."

Deze verregaande ideeën werden met verontwaardiging ontvangen en alom klonken protesten. Men begon te spreken van een crisis in de zending. Het plan werd geopperd een nieuwe conferentie te beleggen en zoo rijpte het plan voor de derde wereldconferentie. Oorspronkelijk zou ze in China worden gehouden, maar wegens den oorlog was men genoodzaakt de plaats der conferentie te veranderen en werd Tambaram bij Madras in Engelsch Indië als plaats der samenkomst gekozen. Zooals gewoonlijk werden eenige vooraanstaande leiders der zending uitgenoodigd voorbereidende studies te schrijven. Onder degenen die daartoe werden aangezocht behoorde de bovengenoemde Dr. H. Kraemer, intusschen professor geworden aan de Rijksuniversiteit te Leiden. Na voltooiing zijner studies aan die Universiteit was hij voorzitter geweest van de N.C.S.V. en bezocht hij de centrale mohammedaansche universiteit, de El Ghazar in Cairo. Later als zendeling werkzaam in Java verzorgde hij als linguistische specialiteit bijbelvertalingen

---

[1]) *Rethinking Missions*, a Laymen's Inquiry after one hundred years. New York. 1932. — *Fact-Finders en Regional Reports.* New York 1933.

en literatuur in de inheemsche taal. Hij bezocht verschillende Oostersche landen, verbleef geruimen tijd in Engelsch Indië en werd terecht beschouwd als een der beste kenners van het Verre Oosten. Hij werd verzocht een voorbereidende studie te maken over „Het Christelijk Evangelie en de Oostersche Wereld." Dr. Kraemer voldeed aan het verzoek en gaf veel meer dan was gevraagd. Niet alleen besprak hij de Oostersche godsdiensten met bijzondere kennis van zaken, hij gaf vooral ook een verhandeling over den diepsten grondslag van de zending en de daarmee samenhangende fundamenteele verhouding van het Christendom en de niet-christelijke godsdiensten. Het boek, dat in het Engelsch werd geschreven, verscheen in 1938. [1]) Het werd met bijzondere belangstelling ontvangen in zeer veel zendingskringen en werd beschouwd als van buitengewone beteekenis. Dr. W. Temple, aartsbisschop van York en vooraanstaand leider van de zending in Engeland, schreef in een voorwoord „*It promises to remain for a long time the classical treatment of its theme, perhaps the central theme for christian thought in this age of multiform bewilderment.*"

De conferentie van Tambaram werd voorafgegaan door drukke bespreking van Dr. Kraemer's boek. Hij benadrukt het absolute, transcendente karakter van de christelijke openbaring en onder den invloed van de Barthiaansche oordeelen beklemtoont hij zoozeer Gods handeling in den mensch, dat er schijnbaar geen plaats over is voor menschelijk inzicht of begrijpen. Al wat des menschen is staat in tegenstelling met de openbaring, die een radicale omzetting van alle waarden brengt. Er zijn dan ook in de niet-christelijke godsdiensten geen leerstellingen, die in logische doorvoering de menschen tot Christenen kunnen maken. Dat dit van fundamenteele beteekenis is in de beoordeeling der niet-christelijke godsdiensten ligt voor de hand.

Feitelijk stond de conferentie van Tambaram in het teeken van Kraemer's boek, zooals blijkt uit de rapporten der conferentie, die in October 1939 werden gepubliceerd in 7 lijvige deelen, waarin uitvoerig verslag wordt gegeven van de besprekingen, die het heele werkveld der zending behandelen.

Het eerste deel is geheel gewijd aan de stellingen van Kraemer (zelf zet hij die stelling nogmaals in het kort uiteen) en daarna volgen discussies door de voornaamste leiders uit alle landen, waar-

---

[1]) *The Christian Message in a Non-Christian World* (London 1938).

van velen hun instemming betuigen met Kraemer's these, ofschoon ook critiek wordt gehoord.

Het tweede deel geeft de ideeën weer over de natuur en het werk van de Kerk met beschrijvende artikelen van verschillende zendingskerken. Het derde deel over ,,Evangelism'' bespreekt de resteerende taak der zending, getuigenis voor niet-christenen en verschillende praktische vragen over zendingsbeleid en methoden. In het vierde deel worden behandeld de vraagstukken aangaande onderwijs, medische missies, opleiding van zendelingen en litteratuurverspreiding. Een speciaal hoofdstuk over kerkelijke eenheid besluit dit deel. In het vijfde deel worden de economische begronding der kerken en het onderhoud van de inheemsche kerken besproken met een uitgebreid relaas over platteland en steden en verdere bijzonderheden, die toonen met welk een zorg alles ter zake dienend werd verzameld. Het zesde deel bevat een uitvoerig verslag over de verhouding van Kerk en Staat en de ontwikkeling dier verhoudingen in verschillende landen onder zeer uiteenloopende omstandigheden. Het laatste deel geeft een serie toespraken en overdenkingen die werden gehouden en eindigt met een lijst der deelnemers, waaronder 25 uit Nederland en Ned.-Indië.

Het is niet goed mogelijk een volledig verslag te geven van den rijken inhoud, maar er wordt overvloedig bewezen, dat wezenlijk ernstig werk is gedaan ook in de conferentie van Tambaram. We wenschen nog een feit te releveeren, dat de bijzondere aandacht verdient, het feit namelijk, dat *het* voornaamste onderwerp dat de meeste aandacht trok, ja in het middelpunt der belangstelling stond was *de Kerk*. Dit was ook het geval met de conferenties van Oxford (12 tot 26 Juli 1937) en van Edinburgh (3 tot 18 Augustus 1937), waar de voortzettingsvergaderingen van Stockholm en Lausanne werden gehouden ter bespreking van het Leven en Werk der kerken en van Geloof en Ordening. Deze drie conferenties vertoonen alle hetzelfde beeld, [1]) en het is de centrale en domineerende plaats welke aan de Kerk wordt verleend. Uit Amerika stamt het gezegde ,,De zending zal de eenheid der Kerk bewerken'' en het wordt steeds luider in alle toonaarden herhaald. De zending weet welke kracht er uit gaat van eenheid. In een overzicht over de roomsche missies schreef de redactie van het International

[1]) International Review of Missions. July 1937. W. Paton. *The Churches in Council.*

Review of Missions *„een les voor de niet-roomsche kerken staat duidelijk voor oogen aan allen die de R.K. missies bestudeeren en dat is het onmetelijk voordeel van éénheid.''* [1])

Het is nog niet zoolang geleden, dat een der meest omstreden vraagstukken der protestantsche zending bestond in de juiste bepaling van de verhouding van Kerk en zending. Vrije zending of kerkelijke zending, zoo luidde de vraag. [2]) Hoever zijn we reeds van dat standpunt verwijderd. Nu is de Kerk het centrale thema. *„Beseft het wel. De Kerk moet staan in het middelpunt van onze gedachten en onze besluiten, de Kerk, die goddelijke vereeniging gesticht door Christus en Zijne Apostelen om Zijnen Wil in de wereld te volbrengen. Het is de biddende, de getuigende, de omvormende gemeenschap, het Ware Lichaam van Christus''* dit waren de woorden van Dr. Mott in Tambaram. [3])

Zendingskringen beginnen de waarheid te erkennen en te belijden, dat de Kerk van Christus de eenige hoop van de wereld is. Het gemeenschapsidee beheerscht de moderne samenleving. Langen tijd werd de gemeenschap der Westersche volken beheerscht door de autonomie van het individu doch *„in de soort van wereld die de moderne wetenschap en organisatie hebben geschapen is het onmogelijk dat godsdienst zal blijven wat het streefde te zijn bij de protestanten, een particuliere aangelegenheid voor ieder individu.''* [4])

In de Oostersche landen en bij de primitieven, waar de zending werkt is de structuur der gemeenschap uitgesproken sociaal. Godsdienst en gemeenschap zijn nauw verbonden en godsdienst beheerscht het sociale leven. Hieruit schijnen ook zeer verklaarbaar de sterke strevingen en de luid uitgesproken verklaringen der „jongere kerken'' op de conferentie te Tambaram. Er waren daar voor de eerste maal meer vertegenwoordigers van de zendingskerken dan van de oudere kerken. Van de 471 afgevaardigden waren meer dan de helft inheemsche en nooit heeft de drang naar eenheid en naar volledige samenwerking zich zoo sterk geopenbaard. Misschien is het niet te verwonderen, dat de „oude kerken'' van het Westen met hun eeuwenoude belasting van veelvormigheid en verscheidenheid op religieus gebied, met de tradities van hun

---

[1]) International Review of Missions July 1932. p. 379.
[2]) D. Schmidlin in Zeitschrift für Missionswis. 1926. p. 4 sqq.
[3]) The Tambaran Series. Vol. VII, p. 4.
[4]) J. H. Oldham *„The Question of the Church in the world of to-day.* London 1936. p. 9.

nationalistischen oorsprong en individualistischen inslag nog in hun bewustzijn, niet zoo sterk den drang naar eenheid aanvoelden als de ,,jongere kerken." Hoe de verbrokkeling van het Protestantisme steeds verder gaat, blijkt wel uit het feit dat er in Zuid Afrika 536 verschillende onafhankelijke protestantsche kerkelijke gemeenschappen zijn. In andere landen vertoont zich hetzelfde verschijnsel. Terwijl overal nationale strevingen op eenheid zijn gericht, zou de godsdienst verdeeling brengen en wat de menschen boven al dient te vereenigen wordt werktuig van verdeeldheid. Wij geven hier als bewijs van de mentaliteit der ,,jongere kerken" de verklaring die op hun verzoek werd ingelascht in het rapport :

,,Gedurende de besprekingen werd het overduidelijk, dat de verdeeldheden van het Christendom zich in de zendingslanden in zeer slechten vorm vertoonen. Er werden voorbeelden gegeven van schandelijken wedijver en nuttelooze krachtsverspilling, van groepen en individuen die de Kerk verlieten vanwege de verdeeldheid. De verscheurdheid is een steen des aanstoots voor de geloovigen en een spotternij voor hen die buiten staan. Wij belijden met schaamte, dat wij zelf dikwijls de oorzaak zijn geweest van de oneer die werd aangedaan aan den godsdienst van onzen Meester. De vertegenwoordigers der ,,jongere kerken" in deze sectie geven uitdrukking aan hun hartstochtelijk verlangen naar zichtbare eenheid der kerken. Zij kennen het feit der geestelijke eenheid, zij erkennen met groote dankbaarheid al de teekenen van samenwerking en onderling begrijpen die meer en meer in alle richtingen worden geopenbaard, **maar zij beseffen dat dit niet genoeg is. Zichtbare en organische eenheid moet ons doel zijn.** *Alleen een dergelijke eenheid kan de kwalen overkomen die uit onze verscheurdheid volgen. Voorstellen ter vereeniging werden in verschillende deelen der wereld gedaan. Trouw aan de moederkerken zal de jongere kerken verhinderen zulk een eenheid te aanvaarden, tenzij de volledige steun en zegen daaraan wordt verleend door hen, die de jongere kerken hebben geplant. En dus worden we meermalen vaneengereten door trouw aan de moederkerken en trouw aan ons ideaal van eenheid. Daarom dringen wij er met alle kracht op aan bij de zendingsgenootschappen en de zendingraden en de verantwoordelijke instanties der oudere kerken, deze zaak ernstig ter harte te nemen, te werken met de kerken in de zendingslanden om deze eenheid tot stand te brengen, ons te steunen en aan te moedigen in onze pogingen om de schandelijke gevolgen van onze verdeeldheid te beëindigen en*

ons op het pad der eenheid te leiden, die eenheid waarvoor Christus heeft gebeden en waardoor de wereld inderdaad gelooven zal in de goddelijke zending van den Zoon, onzen Heer Jesus Christus." [1])

Op allerlei wijzen en bij elke gelegenheid werd er op aangedrongen om de eenheid te bewerkstelligen. De hoofdredacteur van het officieele orgaan van den Wereldzendingsraad schreef, dat bij hem de indruk was, dat verreweg het dringendst en het moeielijkst verlangen der conferentie was: het streven naar samenwerking.

Typeerend voor de mentaliteit der oudere kerken was de houding van een der Duitsche afgevaardigden, die zeer groot aanzien geniet in zendingskringen. Hij trachtte te verzekeren, dat de moeielijkheid in Duitschland wordt bezworen door het verschil, dat wordt gemaakt tusschen de zichtbare en onzichtbare kerk, een verschil dat ook al bij Luther wordt gevonden. Hij voegde er veelbeteekenend bij, dat als wezenlijke pogingen tot zichtbare eenheid worden gedaan, *„de caricatuur der roomsche kerk opdoemt aan den gezichtseinder."* [2])

Dit is wel een wondere stellingname. We worden herinnerd aan den ouden griekschen philosoof Empedocles, die immers verklaarde, dat twee machten de wereld beheerschen: liefde en haat en dat haat meer vereent dan liefde. We zien zooveel oprechte Godsliefde bij protestantsche zendelingen en we bidden en hopen dat die liefde sterker en reëeler zal blijken dan de tegenovergestelde kracht. We kennen niet de onnaspeurlijke wegen van Gods goede Voorzienigheid, maar het is ongetwijfeld treffend, dat terwijl in vroeger tijden Katholieken vooral het institutioneel en het juridisch element der Kerk benadrukten ter verdediging van wat door andersdenkenden werd aangevallen, de laatste decennia getuigen, hoe diep in het katholiek bewustzijn leeft en hoe groeiend tot uiting komt het besef van de geestelijke realiteit van Gods Kerk, van de organische eenheid van het Mystieke Lichaam van Christus. Protestanten, die immer uitsluitend insisteerden op de onzichtbare natuur van Gods Kerk, beginnen schoorvoetend te erkennen en aan te dringen op de zichtbare eenheid, dus op de zichtbaarheid der Kerk. Moge de Heer der zending, de eerste Missionaris, zich gewaardigen aan allen die Zijnen Naam willen eeren, Zijne realiteit ten volle zullen erkennen, de eenheid van Zijn Waarheid en de eenheid van Zijn Kerk die Zijn Lichaam is.

Arnhem. H. AHAUS.

[1]) Tambaram Series. Vol. IV. p. 402 sqq.
[2]) Tambaram Series. Vol. III p. 381 sqq.

MISSIEBISSCHOP EN MISSIEZUSTERS

De H. Congregatie de Propaganda Fide heeft den 12en Dec. 1936 een rescript uitgevaardigd over het gezag van den Ordinarius loci met betrekking tot de Zusters, die in de missies werkzaam zijn. Den tekst van het rescript, vindt men afgedrukt in de *Sylloge praecipuorum documentorum recentium Summorum Pontificum et S. Congregationis de Propaganda Fide*, p. 542—543. [1])

S. Congregatione „de Propaganda Fide" Protocollo no. 4076/36

Romae, 12 decembris 1936

Revmo P.
Procuratori Generali Piae Societatis Missionum.

Rev. Pater,

Mense julio n.e. Paternitas Tua Reverendissima, de mandato Excmi Vicarii Apostolici Kimberliensis in Australia, huic S. Congregationi haec dubia solvenda proponebat :

1. An inter „missionarios," de quibus edicit Instructio S.C. de Propaganda Fide, anno 1929 die 8 dec. edita, eos subesse dispositioni Ordinarii loci, computandae quoque sint sorores in opere missionali educationis, scholari, vel alio, occupatae ?

2. An, quoad actionem missionalem sororum Superioris Ecclesiastici sit dare decisionem definitivam, audito judicio et consilio Superiorissae competentis, e.gr. quoad destinationem sororum ad scholas vel ad formandam quocumque alio modo juventutem ?

3. An liceat Superiori Ecclesiastico, audita Superiorissa competente, transferre sororem in aliam stationem, quae ad opus ibi exercendum specialiter idonea vel necessaria est ?

4. Num, non obstante canone 611 et Instructione S.C. de Propaganda Fide supra citata, Superiorissa prohibere possit, quominus epistolae sororum missionis sibi subditarum eleemosynam pro missione petentes benefactoribus transmittantur per ipsum Superiorem Ecclesiasticum ?

5. An in casu dissensus inter judicium Ordinarii loci et Supe-

[1]) Ook de Periodica de re morali, canonica et liturgica 26 (1938) blz. 477—478 brachten den tekst, voorzien van enkele aanteekeningen van p. Ellis S.J.

riorissae quoad res praedictas praevaleat auctoritas Ordinarii necne ?

Petitio Tua Rev.morum Consultorum Coetus judicio delata est, qui ita responderunt :

Ad primum : *Negative.*

Ad cetera quattuor: *Standum praescriptis S.S. Canonum et Constitutionibus Sororum.*

Eadem responsa haec S. C. propria auctoritate firmavit atque hisce litteris Tibi nota facit, ita ut ea Excell.mo Vicario Apostolico supra memorato referre valeas.

Interim Tibi fausta quaeque exoptans maneo

addictissimus in Domino
P. Card. FUMASONI BIONDI, *Praefectus.*
† CELSUS COSTANTINI, *Secretarius.*

Aanleiding tot het voorleggen van genoemde twijfels schijnen gegeven te hebben sommige bepalingen van de Instructie der Congregatie tot Voortplanting des Geloofs van 8 Dec. 1929 (A.A.S. 1930, blz. 211 vlgd.) over de machtsverhouding in de missielanden tusschen de kerkelijke en de religieuze oversten. [1]) Omtrent de beschikking door den kerkelijken overste over het missiepersoneel lezen we daar o.a. : „Aan zijn macht zijn niet alleen de missionarissen in den strikten zin van het woord, nl. zij die zich rechtstreeks toeleggen op de prediking van het evangelie of op de bekeering der zielen, en al de priesters die op eenigerlei andere wijze het apostolaat uitoefenen in de missie, onderworpen, maar ook de leekebroeders, als helpers bij het missiewerk gebruikt.'' Volgens het eerste punt van het rescript (1936) mag deze beslissing van de instructie (1929) niet ook tot de missiezusters worden uitgebreid.

Voor de overige vragen verwijst de Congregatie de Propaganda Fide, na haar consultoren geraadpleegd te hebben, naar de bepalingen van het kerkelijk recht en de constituties van de Zusters. Inderdaad bezitten de Ordinarissen in de missiegebieden over de Zusters per se geen grooter gezag dan de Ordinarissen buiten de missiegebieden ; wel is het gezag der missieprelaten praktisch en per accidens grooter, omdat zij meer zeggenschap bezitten over de

[1]) V r o m a n t, *Over de machtsverhouding in de missielanden tusschen de kerkelijke en de religieuze oversten.* H.M. 14 (1932—1933) blz. 78—96.

scholen en doordat de missiezusters tengevolge van de geheel ongewone vraagstukken, waarvoor zij komen te staan, eerder raad zullen moeten inwinnen dan in de gewone omstandigheden buiten de missiegebieden. Intusschen geldt ook in de missiegebieden, voor de nuanceering van dat gezag, het onderscheid tusschen religieuze genootschappen van pauselijk recht en die van bisschoppelijk recht. Het aanwijzen van Zusters voor een bepaalde taak, het verstrekken van een speciale opdracht, het verplaatsen naar een andere statie, dat alles ressorteert onder de Overste der Zusters, die doorgaans ook beter de eigenschappen en bekwaamheden, den aanleg en de persoonlijkheid van haar ondergeschikten kent. Wel zal zij verstandig doen door bij aanstelling en verplaatsing rekening te houden met eventueele wenschen van den Ordinarius omtrent de vereischten, die voor bepaalde werkzaamheden van de Zusters worden gevorderd ; in sommige gevallen kan dit zelfs voor haar gewetensplicht zijn.

Volgens can. 611 van het kerkelijk wetboek hebben de mannelijke en vrouwelijke religieuzen recht op vrij briefverkeer met den Ordinarius loci, wat betreft persoonlijke aangelegenheden; hieronder nu vallen niet de brieven, bedoeld in de vierde vraag, zoodat deze briefwisseling niet van het toezicht en de toestemming der Overste van de Zusters is uitgesloten.

Bij eventueel meeningsverschil tusschen den Ordinarius en de Overste der Zusters omtrent de verklaring van kerkrechtelijke bepalingen en constituties heeft de opvatting van eerstgenoemde de voorkeur, terwijl laatstgenoemde nochtans het recht behoudt van beroep op den H. Stoel, zonder dat de zaak daarmede voor het oogenblik geschorst wordt.

Het spreekt intusschen van zelf, dat in al de genoemde gevallen wederzijdsche welwillendheid en gemeenschappelijk overleg veel meer goeds zullen tot stand brengen dan het zich vastklampen aan kerkrechtelijke bepalingen.

Nijmegen. Dr. ALPH. MULDERS.

ONVRUCHTBARE MISSIEVELDEN

Er zijn missievelden, waar geen oogst rijpt ; waar alle werk te vergeefs schijnt ; waar niets wil groeien, of als er iets opkomt de plant verwelkt vóór zij vrucht draagt. Men zegt, sprekende over die streken, dat voor haar de tijd der genade nog niet is aangebroken. Is dat echter wel de volle waarheid ? Zeker, er zijn tijden, waarin de genade Gods rijkelijker neerstroomt ; er zijn plaatsen, die overvloediger met dien dauw des hemels worden besproeid. Maar is het voor vele missievelden geen excuus, te zeggen, dat voor hen de tijd der genade nog niet is gekomen ? Excuus, dat op God wil afwentelen, waarvoor de menschen verantwoordelijk zijn ?

God immers geeft zijn genade en geeft ze ruimschoots ; maar de slechte wil van sommige menschen en de traagheid van vele anderen beletten maar al te dikwijls die genade tot haar volle uitwerking te komen. Is God niet gestorven voor *alle* menschen ? Zegt Christus niet, zonder onderscheid : Ik wil, dat ze het leven hebben.... in overvloed ? Hij, die in de natuur alles verzorgt met overgroote milddadigheid, zou in de bovennatuur, in de wereld der genade, minder edelmoedig en gul zijn ? *De genade, die God geeft,* is voor iedereen, in alle tijden en op alle plaatsen *voldoende* om zalig te kunnen worden, om tenminste de hel te kunnen ontgaan.

Wat wij noemen tijden van genade, zijn tijden van bijzondere, van overvloedige genaden ; en wij mogen zeker aannemen dat zulke tijden zijn aangebroken, wanneer de voor God gloeiende missionaris in zoo'n streek zijn intrede doet. Wij nemen aan, dat God eerder een Engel des hemels zou zenden dan dat iemand van goeden wil buiten de vriendschap Gods stierf en verloren ging. Maar de gewone, ook door God gewilde gang van zaken, is dat de mensch den mensch helpt, ook in het bovennatuurlijke, en daarom zal God meer en dringender genade meegeven, indien dit noodig of wenschelijk wordt, wanneer de missionaris in die streken verschijnt.

Maar *met die genade moet meegewerkt worden.* En op de eerste en voornaamste plaats door den persoon, die de genade ontvangt. Zonder die aanvaarding en medewerking blijft die hulp Gods onvruchtbaar en kan ze niets ter zaligheid. God, die den mensch zonder zijn medewerking heeft geschapen, zal hem niet zonder die medewerking heiligen en naar zijn eeuwig doel brengen. Maar ook

is de medewerking van alle Christenen vereischt. Evenals de natuurlijke mensch in en door de samenleving tot zijn volle ontplooïing komt, zoo zal ook in de bovennatuur de mensch gezamenlijk met anderen beter en gemakkelijker tot het hem gestelde doel komen.

De bron van die eenheid, van die samenwerking ? ,,Ik ben de wijnstok en gij de ranken,'' leert ons Christus. ,,Ik ben het hoofd, gij zijt de ledematen.'' Zooals alle deelen des lichaams op elkander zijn aangewezen om het leven, dat vloeit uit het hoofd, te onderhouden en tot wederzijdsch heil te ontplooien, zoo moeten ook alle leden van het mystieke lichaam van Christus in onderling verband elkander behulpzaam zijn om het genadeleven te onderhouden en te doen groeien. En ieder lid van het Mystieke Lichaam, dat niet zijn plicht doet voor de anderen, verzwakt dat Lichaam en belemmert of verhindert anderen in hun werking. Die samenwerking vermeerdert de genade ; zij verduidelijkt die genade in de zielen der heidenen, waar ze van onbewustheid tot klaarheid komt. Uit dit alles volgt, dat de medewerking van allen voor allen wordt vereischt om Gods heilsplan tot uitvoering te brengen. Waar die medewerking niet wordt gevonden, gebeurt het maar al te veel, dat de heidenen, niettegenstaande de tegenwoordigheid der missionarissen, verloren gaan.

Er zijn ook positieve hinderpalen die de genade belemmeren en de bekeering beletten. Ik spreek hier niet over den slechten wil der heidenen : wie zich niet wil bekeeren, blijft wie hij is. Maar zijn er werkelijk onder die arme primitieven veel menschen van kwaden wil ? Er zijn er : leden van geheime genootschappen ; zij, die zich aan den duivel hebben overgegeven ; verdierlijkten voor zoover dezulken nog onderscheidingsvermogen bezitten. De hinderpalen waarover ik echter wil spreken, zou ik willen onderscheiden in gewone, voortkomende uit den aard van deze menschen, zooals ze thans vervormd zijn door de gevolgen der erfzonde en door hunne overleveringen of traditie, en in buitengewone hinderpalen, welke door uitwendige omstandigheden worden opgericht.

De erfzonde verzwakt verstand en wil en neigt ten kwade. De gevolgen doen zich overal min of meer gelden. Echter, al is de natuur aangetast, geheel verdorven is zij niet. De genade Gods werkt ook in haar. Het natuurlijk verstand leidde het moreele leven en schiep tradities, overgeleverde wetten, die soms de natuurwet goed, soms ook minder goed, ja verkeerd uitleggen. Die tradities

omvatten het gewoonterecht, dat het leven, de moraal, de hygiëne, de wellevendheid der primitieve volkeren beheerscht. Zij hebben ten doel het leven van den stam krachtig te houden, dus volgen zij van nabij of van verre de natuurwet, daar de primitief zich doorgaans wel rekenschap geeft, dat de geschonden natuurwet zich wreekt door verzwakking van het geheel. Die tradities zijn religieus in deze streken, gebouwd op de veronderstelde inmenging der geesten van de voorvaderen. Uit die heiligheid vloeit voort, dat de overtreding ervan zonde is, en andere zonde bestaat eigenlijk niet.

De straf die uit de zonde volgt wordt voornamelijk toegediend door de geesten, d.w.z. dat een natuurlijke ziekte, een ongeluk, een misrekening aan de geesten wordt toegeschreven, terwijl men ook bereid is om de geesten nog wat te helpen door vergif of op andere wijze. Maar ook de chef straft positief zulke overtredingen, wanneer zij andere personen of 't welzijn van den stam schade doen.

Gestreng, soms wreed waren die straffen, toen de negers nog vrij waren ; als b.v. degene, die overspel bedreef, bij de bestraffing er het leven afbracht, het kwaad zou hij niet meer bedrijven. Men moet dus zeggen, dat die tradities voor de primitieve volken noodzakelijk zijn, zoolang ze de zedenwet nog niet door de positieve openbaring deelachtig zijn.

Maar die tradities verbasteren. Zijn ze goed ? Zijn ze slecht ? Er zijn heel goede en heel verkeerde tradities. Het motief is gewoonlijk goed, en volgens de invloedrijke leden van den stam zijn ze — zooals ze zijn — noodzakelijk ter bereiking van het doel. „Laat er het kwade uit" zeggen wij blanken. „Dat gaat niet : zóó luidt de overlevering, zóó moet die worden toegepast, anders komen de straffende geesten tusschenbeiden." Slechts zelden leggen die tradities iets op, dat rechtstreeks tegen de natuurwet ingaat ; toelaten echter doen ze meer. Menschen dooden en eten is tegen de natuur. Is het uit lust naar vleesch, dan is het ook hier een misdaad ; maar als offer na een gewonnen oorlog bijv. kan het goed worden, een religieuze handeling. Of hebben de geesten geen macht over leven en dood en kunnen ze zoo iets niet bevelen ?

De grootste fout der tradities ligt in hun onvolkomenheid, in hetgeen ze niet verbieden of regelen. Zij houden zich alleen bij dat, wat leven en welzijn van den stam aangaat ; al de rest is geoorloofd. Een voorbeeld : vroeger was de verhouding tusschen

jonge personen van beider geslacht zoo goed geregeld, dat niettegenstaande de naaste gelegenheid, toch bijna nooit iets voorviel. Daarentegen was niets geregeld ten opzichte van jongens onderling of meisjes onderling, met het gevolg : veel onzedelijke handelingen. Dat werd echter door jong en oud als gewoon kinderspel aangenomen. Het gebeurde op geen meter afstand van me, en toen ik zei, dat zooiets toch niet paste, keken ze me aan, alsof ik ze verbood krijgertje te spelen. Hier juist zijn de tradities vernietigend. Wel zijn er jongens en mannen, die er niet aan zullen meedoen, maar geoorloofd is het, als de andere er zich tenminste niet tegen verzet. We zien dus, dat die tradities, ofschoon over het algemeen in overeenstemming met de natuurwet, soms hinderpalen vormen voor het aanvaarden en het inwerken der genade.

Zijn die hinderpalen, die beletselen groot ? Niet zoo groot als we geneigd zijn te denken, daar zij den goeden wil niet aantasten. Ook beletten zij niet in te zien dat er maar één God is — wat ze in heel Afrika weten — die Schepper is en boven alles staat ; en dat er een natuurwet is, die onderhouden moet worden. Zij beletten ook niet de genade te volgen, ofschoon zij haar inwerking bemoeilijken, zoodat ze maar al te dikwijls door den vrijen wil zal worden afgewezen. Toch mag men veronderstellen — ik hoop dat ik me niet vergis — dat van de primitieve volken, die hun tradities zuiver houden, velen zullen gered worden.

Komt nu de missionaris bij zoo'n volk met de meer duidelijke en aannemelijke genade, dan zal 't voor hen betrekkelijk gemakkelijk worden zich te bekeeren. Natuurlijk kunnen dan individueel nieuwe beletselen ontstaan. Ik kan me bijv. indenken, dat een heiden met twee of meer vrouwen toch zalig kan worden, zoolang een missionaris hem niet duidelijk heeft gemaakt, dat God zulks niet toestaat. Daarna wordt het soms voor hem buitengewoon moeilijk. In zulke gevallen, als er goede wil is, zagen we meermalen hoe de Voorzienigheid tusschen beide komt.

In ieder geval, die gewone hinderpalen vormen geen onoverkomelijk beletsel. Hier zijn stammen met veel slechts in hunne tradities en gewoonten, — als gedwongen huwelijksleven vóór den tijd, gezamenlijke initiatie, ook voor jongens enz. — waar massabekeeringen plaats hebben, terwijl de stammen met in 't algemeen zuivere tradities, zonder slechte dansen, zich niet bekeeren of voor tachtig procent weer afvallen als ze tot ons overkomen. Hoe komt

dat ? Zou het niet zijn, omdat hunne tradities practisch een doode letter zijn geworden ?

Nog een woord over de buitengewone hinderpalen. Hieronder versta ik die, welke niet uit het individu of uit den stam voortkomen, maar die van buitenaf komen en die, voor zoover ik ze zie, gesteld of vergroot worden door Christenen of door menschen, die Christen hadden moeten zijn. We zagen hier boven, dat alle Christenen verplicht zijn mee te werken aan de bekeering der heidenen. Wanneer nu door het slechte gedrag van enkelen en de halfheid, de geestelijke luiheid van velen geen hulp wordt verleend, dan rijzen er andere en grootere hinderpalen op. De genade noodig volgens Gods plan, wordt gemist. Daardoor is er ook groote kans, dat de natuurlijke hoedanigheden der te bekeeren volkeren minder worden. De genade verheft en versterkt den natuurlijken aanleg. Ontbreekt die genade ter gelegenertijd, dan mist men de noodige, de aanvullende kracht. Dat alleen — dunkt me — zou ruimschoots voldoende zijn voor het feit „dat de tijd der genade nog niet is gekomen" zooals men zegt.

Welke zijn nu de voornaamste hinderpalen in het missiegebied zelf ?

Zij komen vooreerst van den kant der leiding. De missionaris zelf blijft mensch met gebreken. Hij heeft opvattingen vastgezet door opvoeding en vroegere omgeving. Zijn dagelijksch feilen echter zal de missie niet beletten te groeien en te bloeien. Maar wat wel hindert, dat is wanneer de missionaris zich niet kan aanpassen, alles oordeelt en veroordeelt naar Europeesche maat ; die wil dat de inboorling zich bij hem aanpasse ; die steeds, terecht en te onrecht, de vriend is der blanken en hen voorstaat en overal en altijd zijn eigen land preekt en prijst. Van een anderen kant komt het voor dat, gedachtig het *omnibus omnia factus sum*, men zich wil aanpassen tot schade van gezondheid, van geest, van bovennatuurlijk leven, altijd tot schade van de missie. Hier ook weer staat de deugd in het midden. Maar de missionaris is niet alleen. Om zijn veld te bewerken heeft hij helpers noodig. Die verschillende helpers — laten we ze katechisten noemen — kunnen heel veel goed doen als ze vurige Christenen zijn. Maar zijn ze zelf lauw, en juist in minder goede posten en missievelden komt dat voor, zijn ze zelf uit op winstbejag, op vestigen van eigen invloed, op het voldoen van hartstocht — ook dat komt voor — dan vormen ze een groot beletsel voor de missie. Ze geven ergernis, misbruiken hun invloed ;

de missionaris in die groote districten verneemt het en kan pas ingrijpen nadat er reeds veel onheil is geschied. Sommige missieposten zijn door katechisten vernietigd, nadat hun ijverige voorgangers ze met moeite hadden opgebouwd.

De katechisten zijn kinderen uit hun volk. Wij kiezen de besten en de keus is klein. Maar zijn de katechisten als regel niet op peil te krijgen of te houden, dan is dat doorgaans een bewijs dat het volk zelf ook niet veel is. En zoo komen wij tot de grootste hinderpaal, voortkomend uit het volk zelf.

Die kunnen we in één woord gewoonlijk noemen : de ontaarding van den stam door verlies van eigen tradities, hetzij dat verlies voortkomt uit verdierlijking of door oppervlakkige overbeschaving. Het laatste, als meer onnatuurlijk en kunstmatig, is gevaarlijker dan het eerste, waarmee we ons hier meer zullen bezighouden.

De voornaamste oorzaak van het verlies der tradities is het contact met vreemde volken die overheerschen. De onmiddellijke gevolgen zijn vooral de volgende. In plaats van gezag uit recht komt gezag uit macht. Een vreemde macht, die der blanken, welke christelijk zou moeten zijn, komt bij dit primitieve volk. Het natuurlijk gezag belichaamd in het opperhoofd, wordt opzij geschoven, vernietigd. Dit was oorspronkelijk godsdienstig, het nieuwe gezag echter is zuiver menschelijk. Uit niets blijkt aan de onderhoorigen, dat ook dit gezag in God zijn grondstelling vindt. De autoriteit van den chef gaat verloren : hij is slechts schaduw en echo van den overheerscher, die heimelijk gehaat wordt. Vroeger was het hoofd volstrekt meester, oordeelde volgens de tradities, zorgde voor zijn volk als zijn kinderen, hetzij uit plichtbesef, hetzij gedwongen door de ouderen van den stam, hetzij ook uit vrees voor de geesten die over den stam waken. En 't volk gehoorzaamde als aan een zoon van den stamvader, wiens graf men eert, wiens geest onder hen woont. Nu zijn èn chef èn ouderen machteloos even als de geesten, die enkel nog maar rampen zenden om hun ontevredenheid te betuigen. Van den anderen kant heeft het hoofd geen verantwoordelijkheid meer : hij kan tyranniseeren zooveel hij wil, als hij maar in de gratie blijft bij de blanken, die spotten met geesten en tradities ; als hij maar zorgt, dat de belasting op tijd binnenkomt, is hij een goed opperhoofd.

De zienswijze der overheerschers wordt de zienswijze van den stam. De blanken meenen het doorgaans goed, en toch, deels uit

onwetendheid, deels uit beginselloosheid halen zij de onderworpen volken omlaag. In hun wetten zullen zij slechts uitwassen verbieden, maar daar niets beters voor in de plaats stellen en zoo maken zij dikwijls den toestand eer erger dan beter. Vroeger b.v., als iemand verdacht werd van menscheneten, moest hij den giftbeker drinken ; braakte hij het gif uit, dan was hij onschuldig, stierf hij dan was het een bewijs van schuld. De regeering verbiedt zulks nu ; heel goed. Wat komt er in de plaats ? Een proces met getuigen. Maar wie zal durven getuigen tegen die gevreesde menscheneters ? Wie heeft het gezien ? Zij, die zich aan dien gruwel schuldig maken, steunen en wreken elkaar. En dan heeft zoo'n verdachte nog familie, die met vergif weet te spelen. Men fluistert dat er tegenwoordig meer van die ongure individuen rondloopen dan vóór de komst der blanken. In ieder geval is 't minder gevaarlijk geworden.

Overspel : vroeger was de straf verschrikkelijk en daardoor afschrikwekkend ; nu kost het een paar pond sterling en voor dien prijs mag men het doen, zegt de negerlogica, want er is geen godsdienstig beginsel meer dat het verbiedt. Slechte dansen : hoe verkeerd ze ook zijn in de oogen der negers, die daarin anders oordeelen dan wij, omdat de gevaren voor hen andere zijn, ze worden door de regeering toegelaten, want .... de oude gewoonten moeten niet worden tegengegaan dan wanneer ze slecht zijn in onze oogen. En 't eenige wat dan slecht is, is geslachtelijke omgang met kinderen onder de dertien jaar. En als men er dan aan denkt, dat de negers zich in 't geheel niet bekommeren wat kinderen onder dien leeftijd doen, en men nooit kan weten hoe oud een kind is, en dat alles 's nachts gebeurt, en niemand iets zal zeggen, dan weet men ook wat zoo'n wet beteekent. Zijn die voorbeelden duidelijk om te doen zien, dat de wetten der blanken, hoe goed ook bedoeld, soms meehelpen het zedelijk peil te verlagen ?

Een ander gevolg is de meening : de blanken zorgen voor zich zelf en niet voor de inboorlingen. En was het niet tot voor kort, dat de regeeringen — om van particuliere blanken niet te spreken — uitsluitend op winstbejag uitwaren ? De inboorling mocht en moest daarbij helpen. Voeg daarbij de superioriteitswaan der blanken en hun misprijzen van dat vervloekte ras van Cham, enkel goed genoeg om te dienen. En dan het voorbeeld van die blanken, hun soms verregaande zedeloosheid, hun gemis aan zelfbeheersching, hun harteloosheid, hun onrechtvaardigheid. Zij

staan toch in ontwikkeling, in macht, in kennis zoo ver boven de zwarten.... Alles wat ze doen behoeft nog niet slecht te zijn om toch ergernis te geven, b.v. de Europeesche dansen.... Dat alles tastte de tradities der negers geweldig aan, die tradities welke voor hen de openbaring waren van de natuurwet. En wat kwam in de plaats? Wat slaafsche vrees, die eer en liefde uitsluit; wat meer zingenot, veel minder onderscheid van zedelijk goed en kwaad.

Van het een komt het ander. De stammen hier zijn uit andere streken, gevlucht voor de blanken. Dit is nog een andere oorzaak van verval der tradities: het ongeregeld verhuizen. Gaat een heele stam, dan zal het kwaad niet zoo groot zijn: men past zich aan. Een familie, die naar een andere streek gaat, waar een ander deel der stam al woont, komt er weer in verband. Maar een gezin, een persoon, een groep die gaat zwerven, verliest zijn geestelijk evenwicht, zijn tradities en zijn menschelijk opzicht dat hem mee in 't gareel hield. Zie op dat punt eens rond in christelijke landen! Hier is de uitwerking nog veel verderfelijker. Velen trekken naar Zuid-Afrika om geld te verdienen en daarvoor een vrouw te kunnen koopen — vroeger betaalde men met geiten — en komen terug met allerlei ideeën, die ze niet kunnen verwerken: communisten van morgen.

Vreemde gewoonten worden zoo ingevoerd. Een slechte gewoonte op zich van eigen stam is niet zoo gevaarlijk als een minder slechte gewoonte van elders ingevoerd. Aan de eerste zijn ze gewend: ze zijn er min of meer immuun tegen; van de andere valt het verkeerde op en lokt aan. Ik zou voorbeelden kunnen aanhalen, hoe wetten op de voedselvoorziening, zeker goed bedoeld, de verhuizing in de hand werken, en het missiewerk hinderen; dan zijn er nog de hinderpalen van klimaat, van bodemgesteldheid en zooveel andere, waarop ik niet kan ingaan.

Maar, zal men misschien opmerken, het zijn toch niet de leden der Kerk of de Christenen in 't algemeen, welke die hinderpalen veroorzaken? Laat ik antwoorden met een welgemeende opwekking voor alle Katholieken om naar het vermogen mede te werken aan de uitbreiding van het Godsrijk op aarde: door zich kennis te verwerven omtrent de missioneering, door het missiewerk stoffelijk te steunen, door ervoor vertrouwvol en volhardend te bidden, en door ervoor ook geestelijke offers te brengen.

Port-Herald (Nyasaland). H. MERKX, Montfortaan.

WAARHEEN MET ONZE MISSIE-TENTOONSTELLINGEN?

Menigeen, die de laatste algemene Missietentoonstelling in Amsterdam heeft bezocht, zal zich bovenstaande vraag hebben gesteld. Voor velen is dit bezoek inderdaad weer opnieuw 'n teleurstelling geworden: zowel voor hen, die er heen gingen om 'n indruk te krijgen van het grootse missiewerk der H. Kerk als voor hen die er 'n financieel succes wilden halen.

Ik zelf heb de tentoonstelling bezocht in gezelschap van 'n protestant Javaan, sinds jaren in Nederland gevestigd en ijverig propagandist van de Zending. Onze indruk was verre van gunstig. In 'n betrekkelijk kleine ruimte vonden we naast elkaar gepakt 'n aantal stands, vrijwel zonder enige orde, regelmaat of centraal plan, zodat overzichtelijkheid en goede smaak afwezig waren. In de betrekkelijk zeer kleine ruimten der stands hadden ijverige missiecongregaties 'n bonte mengeling van ethnografica en missievoorwerpen bijeen gehangen, die totaal niet tot hun recht kwamen en somtijds zelfs zonder kennis van zaken waren uitgestald. Hier en daar stond 'n missionaris (of niet-missionaris) om 'n min of meer aandachtig gehoor wat phantastische verhalen te vertellen. 'n Aantal, hier en daar zeer smakeloze, reclame's deden de rest. Het overdreven gebedel maakte het bezoek echt vervelend. Het hele geval werd mij kenmerkend getypeerd als 'n „liefdadigheidsbazar"!

Het ligt geenszins in onze bedoeling hiermede afbreuk te doen aan de goede bedoelingen en aan de goede resultaten die ongetwijfeld zullen bereikt zijn. We willen alleen maar (voor de zoveelste keer!) weer 'ns de kwestie stellen: kunnen we nu met onze missietentoonstellingen niet 'ns definitief 'n andere weg zoeken? Immers de oude methode blijkt niet veel indruk meer te maken op 't publiek en is bovendien niet volgens de eisen, die de groeiende missieactie stelt. Het grote gebrek van onze tentoonstellingen is m.i. dit: de éénheid van bekwame artistieke en wetenschappelijke leiding ontbreekt. En waar bij elke nieuwe tentoonstelling die éénheid van vakkundige leiding ernstig gezocht wordt, blijkt ze telkens om practische bezwaren te mislukken. Deze bezwaren zijn van allerlei aard b.v. het ontbreken van deskundige leiders, de moeilijkheid om 'n geschikt gebouw te vinden, de vasthoudendheid der particuliere missiemusea enz. enz. Bij velen zijn er bovendien nog min of meer theoretische bezwaren tegen 'n

meer culturele opzet van de tentoonstelling. En deze bezwaren wilden we nu vooral 'ns bespreken, omdat hier eigenlijk het voornaamste struikelblok ligt voor alle edele pogingen.

Degenen, die de tentoonstelling moeten betrekken, hebben op de eerste plaats 'n ietwat eigenaardige opvatting van het doel dezer instelling. Zij beschouwen de liefdadigheid, het inzamelen van geld eenvoudig als hoofddoel. Is dit wel juist ? Iedereen is het erover eens, dat we zeer hard moeten aansturen op godsdienstige verdieping van onze missieactie. We kunnen op 't ogenblik nog bewonderenswaardig veel gedaan krijgen van Nederlands Katholieken wat betreft geldelijke steun van het missiewerk. Maar zal dit stand houden ? Niet dan wanneer die bereidvaardigheid werkelijk voortkomt uit 'n diep-godsdienstig bewustzijn van de algemeene missieplicht van elke gedoopte. Hoe meer wij, priesters, deze overtuiging weten te verdiepen, hoe minder we ons ongerust behoeven te maken over de toekomst van het missiewerk. Daarom eist dit ook onze eerste en zwaarste zorg. Is onze Nederlandse missieaktie hiervan (praktisch tenminste) voldoende van overtuigd ? De propaganda is wel wat te éénzijdig op materiele resultaten gericht, wat zich op den duur wreken moet. We kunnen ons deze toestand ook verklaren. De meeste propaganda immers gaat uit van missionarissen, missie-orden en congregaties. Nu durven we gerust zeggen: de missionarissen onder ons zijn uitstekende werkers op 't missieveld, maar vaak slechte propagandisten onder hun eigen volk. We nemen hen dit niet kwalijk, maar ze moesten het zelf beter inzien. Ze kennen door hun vaak lange afwezigheid niet voldoende de culturele en godsdienstige eisen, die aan de propaganda hier te lande gesteld worden en zijn te vaak alleen op onmiddellijk stoffelijk voordeel uit, geenszins uit ongeregelde gehechtheid aan 't aardse (hun leven bewijst 't tegendeel) maar uit onverstandige en enghartige ijver. Daarom alleen al dienden missionarissen (behalve zij die 'n speciale wetenschappelijke arbeid verrichten) zich niet in te laten met de *organisatie* en enscenering van 'n tentoonstelling.

Bovendien (en hier raken we 'n ander theoretisch bezwaar) tonen de verschillende missiecongregaties, in de praktijk tenminste, zich te weinig overtuigd van het eerste doel hunner activiteit: de uitbreiding der H. Kerk. Ze wekken soms den schijn alsof ze hun orde dienen willen ten koste van de H. Kerk. Dit brengt hen soms tot minder gepaste ijver en concurrentie, die het hoge doel schaden en die tevens 'n ernstige belemmering vormen voor 'n cultureel en godsdienstig hoogstaande missiepropaganda. Het katholieke volk wil op 'n tentoonstelling het werk der H. Kerk, hun eigen werk dus, bewonderen, onverschillig van welke orde of congregatie dit praktisch uitgaat. We dienen ons dus te ontdoen van ordes-egoisme.

Maar wanneer we ons van alle vooroordelen en theoretische bezwaren hebben ontdaan, dan blijft nog altijd de praktische vraag: hoe moeten we dan zo'n „culturele" tentoonstelling inrichten. En hier wordt de kwestie voor ons veel moeilijker. We kunnen hier geenszins met 'n uitgewerkt plan voor den dag komen, maar moeten ons beperken tot het lanceeren van enkele algemene gedachten, die eventueel overwogen zouden kunnen worden.

De leiding van 'n tentoonstelling vereist vakmensen, waarmede we bedoelen : ethnologen, missiologen en kunstenaars. Vooral dit laatste mag niet vergeten worden. Ethnologen zijn bij ons Katholieken in Nederland (bij Protestanten niet) zeer zeldzaam en met missiologen is het al niet beter. Kunstenaars hebben we veel meer en deze zijn zeker voor 'n dergelijk werk te vinden, op deze zéér rechtvaardige en billijke voorwaarde, dat ze behoorlijk betaald worden. Men moet van zulke mensen eisen dat ze werkelijk ,,pro Deo'' werken en hun *juist daarom* 'n behoorlijk loon geven.

Verder moet de leiding natuurlijk de verschillende missiemusea kunnen bereiken om materiaal bij een te krijgen. De missionerende orden en congregaties moeten hierin volle vrijheid geven (natuurlijk onder behoorlijke waarborgen !)

Maar omdat het missiegebied, dat Nederland bestrijkt, zo ontzettend uitgebreid is, verdient het misschien meer aanbeveling om zich geografisch te beperken : b.v. tot Nederl. Indië, China, etc. Men zou ook met 'n serie-tentoonstelling kunnen beginnen van de verschillende landen en missiegebieden. En dan ófwel over verschillende steden verdeeld, ófwel in dezelfde stad gedurende 'n tijd van enkele maanden.

Misschien is 'n rondreizende tentoonstelling, waarvoor dan 'n bepaalde inventaris moet verzameld worden, nog meer aan te bevelen.

We hopen hiermede het ,,probleem van de missietentoonstelling'' weer 'ns opnieuw onder de aandacht te hebben gebracht, en doen 'n beroep op alle belangstellenden om aan de oplossing hun krachten te geven.

Leiden. P. GEDEON, O.M. Cap.

MISSIEPERSONEEL

Vertrokken :

Franciscanen. Vic. Kiangchow: *Pr.* Dositheus Ruys (2e keer), 8 Dec. 1939.
— Vic. Luanfu: *Prs.* Florentius Spruit, 8 Dec. 1939, Fructuosus Goedhart (2e keer), 21 Febr. 1940.
— Vic. Ned. Nieuw Guinea: *Pr.* Nicasius Flaat, 21 Febr. 1940.
— Brazilië: *Prs.* Cichus Ouwendijk en Sabinus Staphorst, Nov. 1939.
Dominicanen. Vic. Curaçao: *Prs.* Th. Exler en W. de Barbanson (2e keer), Februari '40. T. Jansen en C. Gallé (3e keer), 23 Maart '40.
Gezelschap v.h. Godd. Woord. Vic. Kleine Soenda eilanden: *Pr.* G. Wezenbeek, 12 Febr. 1940.
Jezuieten. Vic. Batavia: *Prs.* Th. Verhoeven (2e keer), 7 Febr. 1940; J. ten Berge (3e keer) en *Br.* J. ten Velden (2e keer), 6 Maart 1940.
Kruisheeren. Vic. Bondo: *Br.* W. Tiekers (3e keer), Febr. 1940.
Mill Hill. Pref. Basankusu: *Pr.* C. A. v. d. Helm (3e keer), Febr. '40.
Mission. Afrik. Miss. Vic. Goudkust: *Pr.* J. Vaes (2e keer), Maart '40.
— Vic. Kumasi: *Pr.* G. Reimert (2e keer), Maart 1940.
Montfortanen. Porto Amelia: (Port. O. Afr.). *Pr.* J. A. Oberndorff, (2e keer), Maart 1940.
— Vaupes (Columbia-Z. Am.). *Pr.* M. W. Peeters, (1e keer), Maart 1940.
Paters v.d. H. Geest. Pref. Nrd. Katanga: *Br.* Bernulphus van Heemskerk (2e keer), Dec. 1939.
Priesters v.h. H. Hart. Vic. Palembang: *Br.* Mathaeus Schulte, 6 Febr. 1940.

— Argentinië: *Prs.* C. Kokke, R. P. van Rixtel en *Brs.* Vianny Rommers en Nicasius van Vliet, Febr. 1940.

Salesianen. Vic. Stanley-Falls: *Prs.* P. Wijtenburg (3e keer), A. de Leest (3e keer) en *Br.* L. Ramakers, Febr. 1940.

— Vic. Hoog Luapula: Pr. J. Decker, 6 Maart 1940.

Miss. Etrang. van Parijs. Kengapattu (Br. Indië): *Pr.* J. A. G. de Gruiter, 5 Febr. 1940.

Witte Paters. Noord-Afrika: *Pr.* C. Bollinger, 22 Jan. 1940.

Broeders van O.L. Vr. v. Lourdes, Dongen. Vic. Batavia: *Br.* Nerius van Raay, 6 Dec. 1939.

— Vic. Bangka: *Br.* Everdinus van Boxtel, 6 Dec. 1939.

Zusters Francisc. v.d. H. Antonius, Asten. Pref. Basankusu: *Zrs.* M. Veronica J. H. Akkermans, M. Clara A. Mesman, M. Ursula H. M. van Dungen en M. Cunera F. C. Theunissen, 2 Maart 1940.

Witte Zusters Boxtel. Vic. Kivu: *Zr.* M. Clemens Hofbauer M. van Laarhoven, Jan. 1940.

Zrs. Franciscanessen van Dongen. Pref. Bandjermasin: *Zrs.* Hedwiges M. J. Dinnewet en Maria Petra M. M. Brouwers, 25 Jan. 1940.

Zrs. v. O. L. V. Tegelen. Pref. Poerwokertò: *Zrs.* M. Margaritis A. Hendriks en M. Magdalena H. Kerstjens (1e keer), 2 Maart 1940.

Zrs. Ursulinen der Rom. Unie. Pref. Soerabaia: Mère Perpetua J. M. Zeppenfeld, 21 Febr. 1940.

— Pref. Bandoeng: Mère Rodriguez C. Severijnen, 21 Febr. 1940.

— Vic. Malang: Mère Laurence J. Lutter, 6 Maart 1940.

— Vic. Bangkok: Mère Marie-Agnes B. Delattre, 6 Maart 1940.

Teruggekeerd :

Jezuïeten. Vic. Batavia: *Prs.* J. Hellings, 28 Jan. 1940; P. v. d. Ven, 27 Febr. 1940.

Paters v.d. H. Geest. Pref. Nrd. Katanga: *Br.* Eleutherius van Lieshout, Dec. 1939.

Paters der H.H. Harten. Brazilië. *Prs.* Robertus Kraakman en Adelbertus van Velsen, Febr. 1940.

Brs. der O. Ontv., Maastricht. Vic. Batavia: *Brs.* Neo B. W. Knottenbeld en Victorinus J. H. van Beugen, 25 Maart 1940.

Fraters van O.L. Vrouw, Tilburg. Vic. Padang: *frs.* Simeon Luibregts en Asterius v.d. Lisdonk, 12 Jan. 1940.

— Vic. Palembang: *fr.* Ennodius Tuytelaars, 12 Jan. 1940.

Overleden :

Franciscanen. Vic. Luanfu: *Pr.* Rembertus Graman, geb. 1883, priester 1910, missie 1911, overleden 17 Nov. 1939.

— *Pr.* Philoteus Bohlander, geb. 1882, priester 1907, missie 1909, overleden 26 Dec. 1939.

— Brazilië: Pr. Felicianus Smitz, geb. 1881, priester 1911, overleden 10 Maart 1940.

Jezuïeten. Vic. Batavia: *Pr.* C. Stiphout, geboren 1856, priester 1883, missie 1885—1921, overleden te Nijmegen 17 Febr. 1940.

Missionarissen v.h. H. Hart. Vic. Ned. Nieuw Guinea: *Pr.* J. van den Bergh, geboren 1876, priester 1902, missie 1907—1927, overleden te Tilburg 15 Febr. 1940.

Montfortanen. Vic. Shiré: *Pr.* E. Habets, geboren 1907, priester 1934, missie 1935, overleden 25 Febr. 1940.

Witte Paters. Vic. Nyassa: *Br.* Willibrord Goedemans, geb. 1876, missie 1903, overleden te Salima 23 Jan. 1940.

— Noord-Afrika: *Br.* Alypius Bruynius, geb. 1879, missie 1902, overleden te Maison-Carrée, 22 Jan. 1940.

Kl. Zrs. v.d. H. Jozef, Heerlen. Vic. Luanfu: *Zr.* Chantal Johanna van Eekelen, overleden te Sintchoang, 29 Oct. 1939.

MISSIEACTIE

NEDERLAND

De Missie in Oost en West. — Het tweede deel in de reeks : *Missiewetenschappelijke Bijdragen* is ter perse en zal zeer binnenkort verschijnen. Evenals het eerste is ook dit deel geschreven door Prof. Dr. Alph. Mulders, en draagt tot titel: De Missie in Tropisch Nederland.

Bij de groeiende belangstelling voor de missioneering in de gebiedsdeelen van het Koninkrijk der Nederlanden buiten Europa bleek nl. de behoefte te bestaan aan een overzichtelijke handleiding om het verleden en het heden van het werk der katholieke missie aldaar beter te leeren kennen.

Merkwaardigerwijze zag een dergelijk boek : algemeen van inhoud, bevattelijk van vorm, degelijk gefundeerd en *zoowel de missie van Oost- als die van West-Indië behandelend*, nog nimmer het licht. Wel verschenen er naast populaire uiteenzettingen, die niet den weg baanden voor verder onderzoek, ook wetenschappelijke monographieën over afzonderlijke gebieden of bepaalde perioden van de missiegeschiedenis ; en het spreekt van zelf, dat de resultaten van dergelijke studiën in dit nieuwe boek dankbaar werden verwerkt.

Het gedocumenteerde boek wil niet alleen een betrouwbaar overzicht bieden, maar ook gefundeerd inzicht verschaffen ; vandaar, dat o.a. een hoofdstuk aan actueele missievraagstukken werd gewijd, waar men ook een principieele beschouwing over art. 177 van de Indische Staatsregeling aantreft. Nog komt de arbeid van de protestantsche zending uitvoerig ter sprake.

De Priestermissiebond, onder wiens auspiciën de *Missiewetenschappelijke Bijdragen* verschijnen, stelt zich voor, dat deze uitgave in ruimen kring nut zal stichten.

Bisdom Roermond. — De actie ten bate van Finland in het bisdom Roermond heeft een schitterend resultaat opgeleverd : ongeveer f 23.000,— werden bijeengebracht. God zegene ter wille van deze offervaardigheid de arme missie van Finland en het prachtige Finsche volk !

Missievereeniging Sint Franciscus Xaverius op het Groot-Seminarie te Hoeven. — De opbrengst van de „brokken" (postzegels, zilverpapier, capsules en metalen) was in 1939 door de ongunstige omstandigheden lager dan vorige jaren. Voor de propaganda van het brokkenwerk werd een smalfilmpje gemaakt, getiteld : Brokkenoogst. De boeken- en tijdschriftenactie kan wijzen op een zeer gunstig resultaat. In 1939 werden meer dan 7000 boeken (jaargangen van tijdschriften inbegrepen) naar missionarissen verzonden en er werden 123 nieuwe adressen verschaft voor de toezending van tijdschriften. Vooral het groot aantal boeken, dat naar de missies kon worden verzonden, beteekent een belangrijken missiesteun. Daarom doen de leden van genoemde vereeniging een beroep op de vrienden der missie om hun boekenvoorraad eens na te zien en naar het Groot-Seminarie te

Hoeven te zenden alles wat men kan missen : theologische en aanverwante literatuur, alle studieboeken, ook humaniora-boeken, lees- en taalboekjes van de lagere school, leesboeken en romans.

Prof. Dr. Al. Slijpen S.J.† — Den 2en Febr. 1940 overleed te Nijmegen prof. Dr. Al. Slijpen S.J., hoogleeraar aan de R.K. Universiteit in de Latijnsche letterkunde, staatkundige geschiedenis en staatsinstellingen der Romeinen. De reden, waarom wij van dit overlijden gewag maken in ,,Het Missiewerk,'' is de erkentelijkheid voor de verdiensten van den overledene op missiegebied. Op het voorbeeld van zijn Italiaanschen ordesbroeder Petazzi verzamelde nl. p. Slijpen in de jaren 1917—1918 ongeveer 2400 seculiere en reguliere priesters van Nederland in de *Lega Apostolica*. Toen in 1919 de Italiaansche *Unione missionaria del Clero* werd omgezet in een internationale vereeniging *Pia Unio Cleri pro missionibus* en Z.Em. Kard. van Rossum, Prefect der Propaganda, niets liever wenschte dan de oprichting van nationale afdeelingen hiervan, bracht p. Slijpen bereidwillig het offer van zijn Apostolischen Priesterbond, die in den Priestermissiebond opging. Vanaf de oprichting van den Priestermissiebond maakte p. Slijpen deel uit van het bestuur en ontbrak slechts bij hooge uitzondering op de jaarvergaderingen. R.I.P.

Missie-interacademiale. — De tegenwoordige M.I.A.-praeses-abactis, de heer Ed. Geelen, Vondelstraat 56 te Amsterdam, zond het volgend verslag van de missieinteracademiale over 1938—1939.

Wel zelden zal het M.I.A. jaarverslag hebben afgerekend met een zoo afgesloten periode als dit jaar 't geval is. De 29ste Augustus 1939 heeft een groote en onverbiddelijke streep gezet achter alles, wat doorgaat voor missie-actie onder de studenten van Nederland. De nu ingetreden toestand is ook op dit gebied volkomen ondoorzichtig en alleen de zekerheid, dat het missiewerk en de missiegedachte nu vooral en absoluut onze steun noodig hebben, biedt een houvast. Vermeien wij ons dus in de betrekkelijk schoone dagen van weleer.

In menige plaatselijke club werd dit jaar goed werk verricht. Bijzonder mag *Tilburg* vermeld worden, waar de missieclub zich in een sinds jaren ongekenden bloei mocht verheugen.

In *Wageningen* en *Delft* werd op de beproefde wijze doorgewerkt. Vooral de Wageningers verzuimden niet hun missiekennis uit te breiden en met nadruk mag vermeld worden, dat álle Wageningers begrip toonden voor de absolute noodzakelijkheid van het gebed voor de uitbreiding van het Godsrijk. Er moet toch iets niet in orde zijn in de andere plaatsen, waar missie alleen in verband gebracht wordt met een klein groepje menschen en waar de ,,menigte'' zich verre houdt van alles wat naar dit begrip zweemt.

In *Amsterdam* beleefde de A.R.K.S.M.A. 'n bewogen jaar. In October 1938 verdween het bezit van het Studiefonds volkomen en de daardoor veroorzaakte deining gaf aanleiding tot 'n gezonde activiteit. Helaas brachten de omstandigheden mee, dat na Februari 1939 alle werkzaamheden nagenoeg werden gestaakt, zoodat de toestand nog verre van rooskleurig is. Door de financieele zorgen werden de ideëele aspecten tamelijk verwaarloosd, wat

ook tot uiting kwam tijdens de viering van het 4de lustrum. De enkele stoere werkers, die alle moeilijkheden trotseerden, verdienen alle respect.

De club te *Nijmegen* leidde een min of meer kwijnend bestaan, maar ze bestond tenminste. Dat kan niet gezegd worden van *Utrechts* missieclub. Deze stierf, tot schande van de grootste vereeniging in de Unie, een roemloozen dood. Nieuw leven, althans nieuwe plannen bloeiden op de ruïnes van wat eens de *Leidsche* missieclub was. Misschien kan het volgend verslag reppen van daar gepresteerde daden.

Ook de M.I.A. zelf maakte een rustig jaar door. In verband met de missie-intentie van October '38 : „opdat pers, tooneel en film missiekennis en missieliefde bevorderen" richtte het M.I.A. bestuur tot alle katholieke periodieken van Nederland het verzoek, in die maand een missienummer uit te geven, althans enkele artikelen aan de missie te wijden. 25 Redacties gaven aan dit verzoek gevolg. (Waar bleven de studenten-periodieken ?) De op deze wijze verkregen missie-literatuur werd verzameld en opgezonden naar de bibliotheek van de Propaganda in Rome.

De gebedactie werkte door. Dat zij met nog geen 300 studenten in verbinding stond, is droevig. Tenslotte enkele opmerkingen over ons jaarlijksche evenement, de cursus. Sombere geesten hadden voorspeld, dat het hiermee wel voorgoed uit zou zijn, nu wij geen „Roode Pannen" meer boven onze hoofden hadden. Maar ondanks de tropische hitte en de vreemde omgeving is de 20ste cursus te Neerbosch geslaagd. Een behoorlijk aantal deelnemers, waaronder vele afgestudeerden, een uitnemende verstandhouding, een voortreffelijke stemming. Van onze gasten noem ik pater Uten, den moderator van den missiebond der Vlaamsche studenten, professor Brom en pater van Rijckevorsel, een der grondleggers van de moderne missieactie. Als sprekers traden op Dr. Freytag, die een algemeene inleiding hield, father van Dooren, missionaris uit Britsch-Indië, de provinciaal van de paters van den H. Geest, dr. Vogel, Drs. Willem Snitker en Bernard Delfgaauw. Father Ahaus vervulde als immer zijn bijzondere taak en ook Siemer ontbrak niet op 't appèl. Er werden ter cursus vele en schoone plannen gemaakt. Moge er dit jaar iets van terecht komen. Moge vooral de geest goed blijven en meer studenten tot de missiegedachte worden getrokken.

BUITENLAND

EEN KRACHTIG WOORD OVER DE WAARDE VAN DEN INLANDSCHEN CLERUS VOOR DE VERBREIDING VAN HET EVANGELIE

Als onderdeel van een reeks voordrachten over „Groote Missionarissen", te Rome georganiseerd door het Algemeen Secretariaat van den P.M.B., hield de Secretaris van de H. Congregatie der Propaganda, Mgr. Celso Costantini, op 13 Januari j.l. een voordracht over den stichter der „Societeit voor de Vreemde Missiën" te Parijs, monseigneur François Pallu. In deze voordracht gaf hij meer dan een historische beschouwing; hij zag in zijn held een duidelijk en practisch voorbeeld voor den missie-arbeid van dezen tijd.

In dat verband bracht hij bijzonder op den voorgrond de vorming van den inlandschen clerus, en wij meenen goed te doen, van dit deel een vertaling te geven van den tekst, welke in de Osservatore Romano van 25 Januari 1940, p. 8. werd afgedrukt.

***

De vorming van den inlandschen clerus — aldus Mgr. C. — was als een heerlijk droombeeld, was — als ik het zoo zeggen mag — het idee fixe van Pallu, de hoeksteen van den opbouw van zijn missiearbeid. Hij begreep, dat deze vorming voor de missioneering beteekende een terugkeer naar de methode der Apostelen, en dat daarmede als met één slag opgelost werden alle moeilijkheden, die zich ten slotte bij den ontwikkelingsgang der missiën hadden opgehoopt.

Reeds bij de eerste audientie, die Pallu en zijn metgezellen in 1657 mochten hebben bij Paus Alexander VII werd het vraagstuk van den inlandschen clerus duidelijk gesteld. [1])

Kort daarop gaf de Propaganda aan monseigneur Pallu en zijn twee medebroeders Lambert de la Motte en Cotolendi de volgende nauwkeurige instructie :

,,Potissima ratio, quae hanc S. Congregationem movit ut vos Episcopos ,,in has missiones mitteret, ea fuit ut omnibus modis atque rationibus ,,curaretis juventutem illam sic instituere ut sacerdotes capaces reddantur ,,et a vobis consecrentur.'' [2])

Deze vingerwijzing is aanvaard als het hoofddoel en de grondslag van de statuten der ,,Missions Etrangères'' van Parijs. En deze spreken niet van een inlandschen clerus als hulp van de buitenlandsche missionarissen maar van een volmaakten clerus met inbegrip van zijn eigen bischoppen :

,,Former dans chaque pays'' — zegt het eerste artikel van de statuten —

---

[1]) Mgr. Pallu, kanunnik van Tours, werd 17 Aug. 1658 benoemd tot vicarius apostolicus van Tonkin. Mgr. Lambert de la Motte, oud-magistraat, priester van het diocees Rouaan, werd benoemd tot vicarius apostolicus van Cochin-China.

Mgr. Cotolendi, pastoor van St. Madeleine te Aix en Provence, werd vicarius apostolicus van Nanking.

De Paus vertrouwde hun daarenboven ook toe de geestelijke zorg voor Laos, Tartarye, Japan, Korea en China.

Zij waren de eerste apostolische vicarissen door Rome in het Oosten benoemd om den belemmerenden invloed der Portugeesche regeering op de geloofsprediking te breken, en de uitbreiding der Kerk mogelijk te maken onafhankelijk van de goedkeuring der wereldsche machten. Hun benoeming verwekte veel beroering, en hun optreden grooten strijd.

De twee eerst-genoemde bisschoppen hadden te voren te Parijs een seminarie voor de Vreemde Missiën geopend en een Societeit van seculiere priestermissionarissen gesticht, die onafhankelijk van de privilegies der religieuze orden, hun jurisdictie direct van den Paus ontvingen en geen andere overste boven zich hadden dan de ordinarius van hun missie.

De derde, Mgr. Cotolendi, stierf reeds kort na zijn benoeming en is nimmer in Nanking in functie getreden.

[2]) De voornaamste reden, welke deze H. Congregatie bewogen heeft U als bisschoppen naar deze missies te zenden, is deze, dat gij op alle wijzen en met alle middelen zorgt de jeugd aldaar zóó te vormen, dat zij geschikte priesters worden en door U worden gewijd.

„un clergé et un ordre hierarchique tel que Jésus-Christ et les Apôtres l'ont „établi dans l'Eglise."

In zijn brieven en inlichtingen aan de Propaganda komt Mgr. Pallu dikwijls terug op den inlandschen clerus, en wijst hij deze aan als een noodzakelijkheid van den eersten rang.

In een memorie aan de Propaganda van 1678 ontwikkelt hij in het bijzonder zijn gedachte over de inrichting van een inheemsch episcopaat in de missielanden.

„De inheemschen — zegt hij — zullen daarin zien de achting, welke de „Kerk voor hun volk heeft ; daardoor valt weg de achterdocht der inheemsche „vorsten, welke veronderstelt, dat de buitenlandsche missionarissen, „onder den dekmantel van den godsdienst, zich willen meester maken van „hun staten om deze te onderwerpen aan de koningen van Europa. Het is „bekend dat uit deze achterdocht de totale ondergang van vele bloeiende „missies is voortgekomen."

„Het is zeker, dat in de missiën verschillende goede priesters zijn, die „ — voorzoover men in dit beginstadium kan oordeelen — waardig zijn om „bisschop te worden."

Monseigneur Pallu besluit dan met aan den H. Stoel voor te stellen, dat voor Tonkin en Cochin-China vier, en voor China zes inlandsche bisschoppen zullen worden benoemd.

Daarenboven beveelt hij aan inlandsche jongelingen te zenden naar het Collegium Urbanum (der Propaganda te Rome).

Naar aanleiding van dit voorstel benoemde de H. Stoel den eersten inlandschen bisschop in China, in den persoon van den dominicaan Gregorius Lo.

Wat was de visie van Monseigneur Pallu en van zijn waardigen metgezel Monseigneur Lambert de la Motte ver vooruit op de opvatting der imperialistische missiologie van hun tijd !

Het zij mij geoorloofd hier ook te herinneren aan twee andere ernstige voorvechters van den inlandschen clerus, die geleefd hebben in een nog veel moeilijker tijd, de Jesuïet Alexandro Valignano van Rieti, en Matteo Ripa di Eboli, de stichter van het College der Chineezen te Napels.

Ik heb gezegd dat de herdenking van Mgr. Pallu niet zoozeer betrekking heeft op het verleden, als wel op de toekomst. Wij zijn door de bres, welke Pallu geslagen heeft, thans — na ze lang te hebben vergeten — het missieterrein weer binnengetrokken ; doch ook niet meer dan dat. Wij mogen daar echter niet halt-houden. Bij den graad van rijpheid, waartoe onze buitenlandsche missiën zijn gekomen, bij den gelukkigen groei van het aantal inheemsche priesters, bij het verbeten nationalisme van de volken in de missielanden, eischt het vraagstuk van den inlandschen clerus, dat wij met vastberadenheid voortgaan naar de definitieve oplossing.

Men zegt dat een veldslag gewonnen wordt door den generaal, die de minste fouten maakt. Onzen veldslag hebben wij helaas nog niet gewonnen ; en, als wij de missie-strategie van het verleden blijven volgen, is het niet te zien wanneer wij zullen kunnen overwinnen.

Het is daarom noodig den moed te hebben de werkelijkheid recht in het

gelaat te zien, zonder rhetorische apologetiek of apriorisme van welken aard ook!

De Apostelen en de missionarissen van het na-apostolische tijdvak stichtten de Kerk met den clerus van het eigen land en zij bekeerden de wereld van het Westen.

Wij hebben in het Verre Oosten gesticht — niet de Kerk op haar normalen grondslag — maar buitenlandsche missiën : en Azië heeft zich niet bekeerd.

De missiën — op zich genomen — zijn niet de Kerk ; zij zijn een voorbereiding van de stichting der Kerk : zij zijn een voorbereiding niet alleen van groote waarde en van groote verdienste, maar ook een onmisbare voorbereiding. Deze moet echter uitmonden in de Kerk.

De missioneerende instituten dragen er roem op 10 — 50 — 100 missiën te bedienen, verspreid over heel de wereld. De zon gaat nooit onder in het gebied van sommige groote instituten.

Dat is een gewettigde roem, vrucht van een niet te meten liefde : maar het is geen volmaakte roem.

Hun roem zal volkomen zijn als de missioneerende instituten kunnen zeggen : wij hebben voorbereid de stichting van 10 — 50 — 100 inlandsche — en dus katholieke — kerken, gevormd onder de hierarchie van den plaatselijken seculieren clerus.

Wanneer een missie de meerderheid van haar priesters uit de inlanders trekt en een breede groep van katholieken bezit, is zij niet langer een „diaspora," maar zij is en wil zijn een kerk.

De minderjarige is dan meerderjarig geworden.

Wij waardeeren op haar juiste waarde den arbeid der vroegere missionarissen, hun zuivere meening, hun veelvuldigen heldenmoed: indien wij hadden mogen leven in hun tijd hadden wij waarschijnlijk niet beter en niet meer gewerkt.

Maar thans, na eeuwen van prediking, is het gerechtvaardigd de balans op te maken der vruchten, die zijn binnengehaald en daarbij te zien of de methoden die zijn toegepast, de juiste zijn.

Wij zijn thans zonder onderbreking ongeveer gedurende vier eeuwen in het Verre Oosten aan den arbeid. Hoeveel missionarissen hebben in die streken van oude beschaving hun leven gewijd aan de prediking van het Evangelie!

Zij vormen een niet te tellen leger : en hen ontbrak niet de heiligheid, de ijver, de wetenschap, de hulp der burgerlijke machten. Maar welke zijn de resultaten ? *Et erat videre miseriam.*

Na bijna vier eeuwen van onmetelijken arbeid tellen wij niet meer dan negen millioen christenen op duizend millioen heidenen : een druppel in de zee!

De Katholieke Kerk moge in het Verre Oosten jaarlijks aangroeien met een paar honderdduizend Christenen, de heidenen en de Mohamedanen nemen door geboorte alleen toe met tien millioen.

Wanneer zal zich dat probleem oplossen ?

Daarom dringt zich de vraag op : „Welke methode gebruikten de missionarissen in het tijdvak der Apostelen en vlak daarna ? Laat ons dezelfde methoden gebruiken!"

Wij volgden geheel andere methodes, die zich voordeden als meer volmaakt, maar de ondervinding van vier eeuwen heeft aangetoond, dat zij onvruchtbaar waren.

De missionarissen van de eerste eeuwen vormden de Kerk met een hierarchie uit het eigen volk en gebruikten voor de liturgie de taal, die zij vonden ter plaatse : siro-chaldeeuwsch, grieksch, latijn, slavisch enz. Wij hebben beproefd het Oosten de Kerk binnen te leiden via een buitenlandsche hierarchie en via het latijn, maar het Oosten heeft zich niet laten binnen leiden.

In 1515 heeft Paus Paulus V, gesteund door het advies van den H. Robertus Bellarminus aan China toegestaan de taal der geletterden te gebruiken voor de liturgie, die tot dusver de latijnsche taal had gevolgd : deze concessie is echter nooit in praktijk gebracht.

Aan Pallu ontging deze zijde van het probleem niet. En hij verhoopte in 1673 dat het indult, dat vroeger aan de Jesuïten gegeven was, ook hem zou worden toegestaan.

Het was en is bezwaarlijk de kwestie der liturgie aan te roeren (zij behoort overigens ook niet tot onze competentie) ; de kwestie der inlandsche hierarchie grondig te bestudeeren, behoort echter tot onze plicht.

Vóór de Encycliek ,,Maximum illud'', verschenen in 1919, telde het Verre Oosten 119 ordinarii van den Latijnschen Ritus (aartsbisschoppen, bisschoppen, apostolische vicarissen en prefecten) : onder die phalanx van missie oversten was niet één inlander. En deze buitenlandsche hierarchie was voorgedragen door religieuze instituten.

Doch in Rome was de *tweede* paus niet meer een palestijn, of althans een bekeerde jood, maar.... een italiaan.

***

Dit scherpe en onverbloemde oordeel van den Secretaris der H. Congregatie van de Propaganda, doet onwillekeurig de vraag rijzen, hoe de gezaghebbende spreker, die bij zijn hoog ambt mag steunen op een tienjarige ondervinding in de opperste leiding van de moderne missioneering van China, de door hem becritiseerde ontwikkeling der dingen in de voorgaande eeuwen verklaart. Hij zoekt deze immers niet in de persoonlijke kwaliteiten der missionarissen en hun werk, welke hij ten hoogste prijst ! Hij erkent, dat zij kinderen waren van hun tijd, want hij veronderstelt, dat ,,wij'' niet beter en niet meer zouden hebben gearbeid, indien wij toen geleefd hadden.

De verklaring der besproken feiten ligt dus voor hem elders.

Daarom voegen wij hieraan nog toe een ander gedeelte van zijn voordracht, waarbij hij spreekt over de eigenaardigheden van het tijdvak, waarin de becritiseerde missioneering zich ontwikkelen moest : hij zegt daarover het volgende :

,,Toen in de missioneeringsmethode de *prudentia carnis* (Rom. 8—6) in plaats trad van de *prudentia spiritus* (Rom. 8—6) hernieuwde zich de beteekenisvolle geschiedenis van David, die zich opmaakte om den reus Goliath te verslaan.

Saul had den ondernemenden jongen sterk willen maken door een soliede wapenrusting ; maar David voelde zich belemmerd door die bewapening,

ontdeed zich ervan en trad den reus tegemoet met zijn slinger *in nomine Domini exercituum* (I Reg. 17—45).

De eerste missionarissen zijn uitgegaan om de heiden-wereld te veroveren, ongewapend en vrij in hun bewegingen, sterk alleen door een groote gedachte.

Toen echter in de 16e eeuw de gouvernementen *na de groote ontdekkingen* het werk der missionarissen wilden begunstigen, deden zij als Saul en bekleedden hen met een zware wapenrusting.

En in plaats van het oorspronkelijke program, alles voor allen te worden, *omnibus omnia* (I Cor. 9—22) kwam een ingewikkeld en zwaarwichtig imperialisme: een politiek imperialisme van de oude katholieke volken; een imperialisme ook van verschillende missioneerende instituten....

Het ligt voor de hand dat er bij zulke omstandigheden geen sprake kon zijn van een inlandschen clerus in de volle beteekenis van het woord, d.w.z. met inbegrip van een inlandsch episcopaat. En de inheemsche priesters, wier dringende noodzakelijkheid de buitenlandsche missionarissen wel aanvoelden, kwamen noodzakelijkerwijze op een minderwaardige plaats: zij waren helpers van lageren rang."

Deze woorden van Mgr. C. geven ons aanleiding tot de volgende opmerking:

De beide aangevoerde obstakels zijn in den loop der eeuwen zeer zeker de oorzaak geweest van groote uitwendige en ook inwendige moeilijkheden in Gods Kerk, die tal van edele pogingen hebben verlamd. Zelfs van Pallu's opzet kwam in de missiegebieden van zijn eigen stichting, de wijd-uitgebreide Société des Missions Etrangères de Paris, niets terecht; zijn eigen seminarie dat nog roemrijk voortleeft in het groote seminarie van Penang, bracht in den loop der eeuwen wel meer dan 50 priestermartelaren voort maar geen enkelen inlandschen kerkvorst.

En de opvatting dat de inlandsche clerus voor het bestuur van het eigen volk niet rijp was drong zóó diep door en hield zóó lang stand, dat zelfs in 1923 (het jaar waarin de Indiër Mgr. Roche bisschop werd) in een geschrift over de Société des Missions Etrangères op de eerste bladzijden uiteengezet wordt de noodzakelijkheid van een inlandsche hierarchie in de 17e eeuw, doch op blz. 87 toch in twijfel getrokken wordt of in de 20e eeuw een inlandsche bisschop mogelijk is.

Na geweldigen strijd en tallooze offers is de Kerk deze belemmeringen te boven gekomen: de bemoeiing der burgerlijke machten met het inwendig leven der Kerk is alleen in den vorm van een vervolging der Kerk mogelijk; en de juiste verhouding tusschen de hierarchie en de missioneerende instituten is op een klare juridische basis gevestigd. En vanaf 1923 heeft de H. Stoel door de praktijk getoond dat de tijd voor de inlandsche hierarchie rijp is.

Daarom juist is het nuttig voor de zaak van God en de Kerk de werkelijkheid vrij in de oogen te zien, en rekening houdende met de ervaring der eeuwen de oude methode der Apostelen en hun naaste opvolgers, aangepast aan de omstandigheden van dezen tijd, als de meest doeltreffende te erkennen en te volgen. Ook deze heeft haar moeilijkheden en haar groote strijdvragen. Maar zij heeft — gezien over tijdvakken van eeuwen — vóór zich, dat zij welslagen belooft.

Het bekende woord van Paus Leo XIII tot de Indiërs is toepasselijk op alle volken : „Uw eigen zonen moeten voor U de bedienaren des heils zijn."

Daarom is een voordracht zooals Mgr. Costantini hield, een krachtige bevestiging van de huidige praktijk der missioneering.

TH. M. P. BEKKERS.

De Priestermissiebond. — Volgens het *Liber Annalis* 1940, uitgegeven door het internationaal secretariaat van de *Unio Cleri pro Missionibus*, gevestigd in het Paleis der Propaganda te Rome, telt de *Priester-Missiebond*, waarvan alleen priesters en theologanten lid kunnen zijn, thans ongeveer 180.000 leden. Deze zijn als volgt over de verschillende landen verdeeld : Italië 45.022 ; Frankrijk 33.786 ; Groot-Duitschland 22.833 ; Spanje 12.000 ; België 10.256 ; Polen 9.564 ; Nederland 7.177 ; Ver. Staten 6.647 ; Hongarije 5.671 ; Canada 4.500.

In Luxemburg zijn alle priesters lid van den bond, in Slowakije 95 procent, in Polen (voor den oorlog) 94 procent, in Hongarije 87 procent, in Nederland 85 procent, in België 77 procent, in Italië 70 procent en in Duitschland 65 procent.

In 1936 telde de bond 160.000 leden der 15 verschillende natiën, nu telt hij bijna 180.000 leden der 50 verschillende natiën. De 180.000 zouden reeds ruim overschreden zijn, ware het niet, dat tijdens de roode overheersching in Spanje 4.103 leden van den bond het leven verloren.

Studenten-Missieactie. — In het Zwitsersche tijdschrift „Bethleem" publiceerde abbé Dr. Osw. Buchs, leider van het missiesecretariaat van Pax Romana, de internationale katholieke studentenorganisatie, een overzicht van de activiteit der studenten op missiegebied, waaraan wij het volgende ontleenen.

In *Frankrijk* is de „Ligue missionaire des Étudiants" krachtig gegroeid. Haar maandelijksch bulletin wordt door 2000 studenten met belangstelling gelezen. Haar 12 „cercles" omvatten ieder een 50 à 60 leden, die terdege studie maken van de missieproblemen. Missiedagen worden aan de meeste universiteiten gehouden en door 200 à 400 studenten bezocht.

De Aucam, de missiebond voor de studenten uit het *Walenland*, heeft nog steeds haar centrum van activiteit in Leuven. De conferenties en lezingen ondervinden daar een zeer groote belangstelling, het practisch werk wordt van daaruit geleid. Speciale vermelding verdienen het werk van de Fomulac, d.i. het ondersteunen van hospitalen in de missie en het uitzenden van katholieke artsen, ingenieurs etc. naar de Congo, de „Ravitaillement intellectuel des Missions" en de onderafdeeling, die het persoonlijk contact onderhoudt met de Aziatische studenten.

De missiebond der *Vlaamsche* studenten had ook dit jaar weer met veel moeilijkheden te kampen. De cultuurstrijd, waaraan de studenten een zoo levendig aandeel nemen, schijnt ongunstig te werken op hun belangstelling voor de missie.

In *Engeland* is de studenten-missieactie van zeer recenten datum. Liverpool, Manchester, Glasgow en Edinburgh zijn er de centra van. Father Dr. H. Ahaus, de voormalige leider van de nederlandsche interacademiale, heeft ook de Engelsche studenten bij den opbouw van hun missieclubs groote diensten bewezen.

Zwitserland kent slechts een zeer bescheiden studenten-missieactie. Alleen in Freiburg kan men van werkelijke activiteit gewag maken.

In de *Vereenigde Staten* heeft de ,,Crusade'' een goed jaar doorgemaakt, terwijl ook de *Canadeesche* studenten mogen terugzien op een welbestede periode in dienst van de missie.

Tot zoover het verslag. De inzender ervan, de heer Ed. Geelen, h.t. praeses M.I.A., merkt hierbij op, dat dit overzicht geen aanspraak kan maken op volledigheid. Waar de studenten in de ,,totalitaire'' staten Italië, Duitschland en Spanje niet zijn aangesloten bij de P.R. kon van hun activiteit geen overzicht worden verkregen. Zeker voor Italië mogen wij daaruit niet concludeeren, dat de studenten van hun belangstelling niet hebben doen blijken. Het verslag laat verder zien, dat de missieactie in de diverse landen op dezelfde manier is opgebouwd, voor dezelfde problemen wordt gesteld en met dezelfde moeilijkheden heeft te kampen.

Propaganda-actie voor S.P.L. — Het actieve bestuur van S.P.L. in ons land bereidt een groote propaganda-actie voor, welke in de maand Juni van dit jaar in alle parochies van ons vaderland zal worden gevoerd. Al reeds nu sporen wij onze priesters aan, aan deze actie- — overeenkomstig hun verplichtingen als lid van den P.M.B. — krachtigen steun en medewerking te verleenen.

De bevordering van de opleiding van inheemsche priesters in de missies wordt met den dag meer noodzakelijk.

BELGIË.

Kanunnik A. Desmedt. — Te Mechelen overleed den 27en Februari in den gezegenden ouderdom van tachtig jaren de hoogeerw. heer August Desmedt, kanunnik der metropolitane kerk van S. Rombouts, nationaal directeur van den Priestermissiebond en van de Pauselijke Missiegenootschappen in België. Van den aanvang af — in 1920 — heeft hij de algemeene missieactie in België geleid en daarbij steeds een hartelijke vriendschap, steunend op een overeenkomst van opvatting en praktijk der missieactie, met de Nederlandsche leiding getoond. Geheel dit tijdperk van opbouw en versteviging der actie, waarbij hij de bevordering van S.P.L. speciaal voor zich reserveerde, hebben wij hem gekend als een bescheiden heiligen mensch, die zich niet op den voorgrond drong, maar hard werkte, bezield door een zuiver-bovennatuurlijke opvatting van zijn taak, die hem zoo buitengewoon lief was. Hij muntte uit door een groote voorzichtigheid, door een rustige volharding, door een groote wijsheid, en een kinderlijke en stichtende vroomheid. Daarom rustte op zijn arbeid noodzakelijkerwijze Gods zegen, niet alleen in een uiterlijk waarneembaar succes, maar zeer zeker nog meer in de innerlijke geestelijke waarde van zijn toewijding voor de uitbreiding van Gods Koninkrijk. En daarom zal zijn werk voortleven in zijn vruchten.

Wij bieden aan onze Belgische medebroeders onze oprechte deelneming aan bij het verlies van een voorzitter, die zoozeer de achting en den eerbied van allen ontving en verdiende. Zijn nagedachtenis zal bij ons blijven voortleven als die van een ,,anima candida et pia,'' en van een trouwen en hartelijken vriend.

MISSIEBERICHTEN

Bisschopsjubileum van Mgr. Fr. Geurts. — Den 4en Febr. 1940 was het veertig jaar geleden, dat Z.H. Exc. Mgr. Fr. Geurts, geboren te Maashees (N.B.) in 1862, in de St. Jans-Kathedraal te 's-Hertogenbosch de bisschopswijding ontving ; hij was toen benoemd tot apost. vicaris van het pas-opgerichte vicariaat van Yungpingfu, het Noord-Oostelijk gedeelte van het vicariaat van Peking.

Volgens de laatste statistieken telt het vicariaat Yungpingfu thans 35.615 christenen. Er zijn 25 Europeesche priesters Lazaristen, 14 inlandsche priesters (8 seculieren en 6 Lazaristen, allen uit het vicariaat zelf afkomstig), 19 Dochters der Liefde (7 Europeesche en 12 inlandsche), een Congregatie van Inlandsche Zusters, die op het oogenblik 35 leden telt (Congregatie door Mgr. Geurts zelf gesticht). Er zijn 29 studenten op het klein seminarie en 5 theologanten.

Buiten de „gebedsscholen," waar de katechismus wordt geleerd en die circa 1600 leerlingen tellen, zijn er 38 lagere scholen (1400 leerlingen) met staatsprogramma, en drie mulo-scholen met circa 160 leerlingen. De Dochters van Liefde hebben te Tangshan bij de Kailan-mijnen een complex van scholen voor meisjes van de lagere tot en met de middelbare school (volledig programma) : 'n duizendtal meisjes, meerendeels heidensche, profiteert van dit onderwijs.

Te Tangshan besturen de Eerw. Broeders van Voorhout o.a. een vakschool voor Chineesche jongens.

Yungpingfu heeft zijn eenvoudige, doch sierlijke gothische kathedraal, een mooi klein seminarie; de groot-seminaristen zijn op het regionaal-seminarie van Chala bij Peking indien zij seculier priester wenschen te worden of te Kashing, indien zij in de Congregatie der Lazaristen wenschen te treden. Er is een flinke hoofdresidentie, 15 kerken, 66 kapellen of bidplaatsen, 15 buitenresidenties voor missionarissen. En dat alles, terwijl de missie toch steeds arm is geweest !

In 1928 verkreeg mgr. Geurts van Rome een coadjutor in de persoon van een zijner oudste missionarissen, Mgr. Eugenius Lebouille (geb. te Hoensbroek). Hij zelf diende hem in zijn kathedraal den 18en November van dat jaar de H. Bisschopswijding toe en aldus werd Mgr. Geurts ontheven van de dikwijls zware en vermoeiende vormreizen. Hij bestuurt thans nog steeds de kudde van Yungpingfu.

Priesterwijding van neef van keizerin van Annam. — Den 2en Februari 1861 werd op last van keizer Tu-Duc in Annam de Fransche missionaris, pater Theophane Vénard, wegens zijn geloof om het leven gebracht. Op 2 Mei 1909 werd de jeugdige martelaar zalig verklaard, den dag, dat hij juist een eeuw geleden te St. Loup sur Thouet werd geboren. Het bloed der martelaren is het zaad van nieuwe christenen. Ondanks de vele offers, die het heeft gekost, heeft het christendom zich op Annam verspreid en wat al zeer treffend is : een lid van de vorstelijke familie is zelfs priester gewijd.

Pater Bun-Duong, zoon van den tegenwoordigen president van den geheimen keizerlijken raad en neef van de huidige keizerin van Annam, is eenige jaren geleden tot het christendom bekeerd en in een missiecongregatie opgenomen. Op het punt de priesterwijding te ontvangen, heeft hij verzocht, die in Frankrijk te mogen ontvangen en wel in de geboorteplaats van den gelukzaligen martelaar Theophane Vénard.

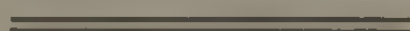
De plechtigheid heeft den 4en Februari 1940 plaats gehad en de bisschop van Poitiers, Mgr. Mesguen, was naar St. Loup sur Thouet gekomen, om de heilige wijdingen toe te dienen. Buitengewoon groot was de toevloed van belangstellenden, o.w. vertegenwoordigers van verschillende missie-congregaties. Ook verschillende militaire en civiele autoriteiten waren aanwezig, van wie sommigen functies in Annam hadden bekleed.

Pater Bun-Duong heeft zijn priesterkleeren en een schenking van paramenten ontvangen van de keizerin van Annam zelf.

Directeur R.K. H.B.S. te Soerabaja. — De zeereerw. heer W. Rölkens, leeraar aan het bisschoppelijk college te Roermond, is benoemd tot directeur der katholieke H.B.S. te Soerabaja ; welke 1 Aug. a.s. wordt geopend.

Ongerustheid over de Missionarissen in Chineesch-Turkestan. — In het Moederhuis der Paters van het Goddelijk Woord te Steijl werden, door bemiddeling van den Nederlandschen consul te Sjanghai, van den Consul-generaal te Calcutta weinig-geruststellende mededeelingen ontvangen over het lot der Missionarissen in Chineesch Turkestan. Een en ander schijnt het gevolg te zijn van een anti-godsdienstige campagne, die op aandringen van Moskou door de autoriteiten van Chineesch Turkestan reeds geruimen tijd wordt gevoerd.

Mill-Hill in Nederland. — In de maand Mei zal het 50 jaren geleden zijn, dat de H. Josephs-congregatie van Mill-Hill haar intrede in Nederland deed door de opening van het St. Josephsmissiehuis te Roozendaal. Thans bestaat deze Societeit voor de grootste helft uit Nederlanders.

BOEKBESPREKING

Erens, Dr. M. A. — O. Praem. — *Sint Willibrord, Apostel der Nederlanden.* — St. Norbertus' Drukkerij P.V.B.A., Tongerloo (België), 1939. — 253 bldz. — geb. 32 frcs. — ingen. 24 frcs. —

De bekende Praemonstrasenser-kanunnik, M. A. Erens, gaf bij St. Willibrords eeuwfeest een nieuwe levensbeschrijving van den Apostel der Nederlanden in het licht. Bedoeld voor een breederen lezerskring werd het verhaal, behandeld volgens de critische uitgave van de vroeg-middeleeuwsche redacties der Vita's en volgens de nieuwste wetenschappelijke studies, in lossen trant geschreven en rijk geïllustreerd ; o.a. werden boven elk hoofdstuk gravuurtjes geplaatst van J. Matham, uit het begin der zeventiende eeuw, berustend in het prentenkabinet te Brussel.

Na een inleidend hoofdstuk over de weinige beschikbare bronnen en Willibrords veel omstreden z.g. Testament — eigenlijk een schenkingsoorkonde in meer plechtige bewoordingen — verhaalt de schrijver ons achtereenvolgens Willibrords jeugd, geplaatst in het kader van dien tijd, diens vorming in het klooster en roeping tot het missionarisleven, diens missieland en missiemethode, apostolische tochten en kloosterstichtingen, moeilijkheden en teleurstellingen, dood en verheerlijking.

Uit dit verdienstelijk levensverhaal, — al komen er beweringen in voor, die geschiedkundig aanvechtbaar lijken — blijkt overigens een keer te meer, dat wij niet over voldoende bronnenmateriaal beschikken voor een voldragen beeld van Neerlands grooten Apostel. Dit neemt niet weg, dat dit royaal en keurig-uitgegeven boek behoort tot het beste, wat bij gelegenheid van St. Willibrords eeuwfeest verscheen ; wij bevelen het dan ook gaarne aan onze lezers aan. A. M.

Otto, Joseph Albert — S.J. — *Gründung der neuen Jesuitenmission durch General Johann Philipp Roothaan.* (Missionswissenschaftliche Studiën. Veröffentlichungen des Instituts für missionswissenschaftliche Forschungen. Dritte Reihe, no. 1. — 8° — 586 S. — Herder, Freiburg in Breisgau, 1939. — Brosch. 16 Mk., Lw. 18 Mk. — Voor het buitenland 25% korting.

Ongetwijfeld heeft het missiewerk van de Sociëteit van Jezus, na haar herstel in 1814, een veel hoogere vlucht genomen dan het in een vroegere periode van haar bestaan ooit bereikte. Dat deze grootsche ontwikkeling

mogelijk is geworden, is voor een aanzienlijk deel te danken aan P. Joh. Roothaan, die als Generaal der Orde (1829—1853) de grondlegger werd van de missies der herstelde Sociëteit. Aan deze verdienste van onzen grooten landgenoot heeft P. Otto een wetenschappelijk werk gewijd, dat ook voor de algemeene missiegeschiedenis waarde bezit. Reeds een vluchtige blik op de inhoudsopgave toont aan, hoe nauwkeurig Sch. zijn onderwerp tot in bijzonderheden heeft uitgewerkt, terwijl de hoeveelheid van de door hem gebruikte bronnen en literatuur dezen indruk nog versterkt; hem stond daarbij een overvloedig archief-materiaal ten dienste, waaronder de ongeveer 20.000 bewaard gebleven brieven van P. Roothaan, uit de jaren van diens generalaat, afzonderlijk vermelding verdienen.

Het eerste gedeelte van het boek (blz. 1—98) omvat den tijd vanaf de opheffing der Sociëteit van Jesus (1773) tot aan de bestuursaanvaarding van P. Roothaan (1829) en behandelt de voorgeschiedenis der nieuwe Jezuïtenmissie, verstaan als werk der geloofsverbreiding onder de niet-christenen. Schr. schetst daartoe achtereenvolgens den toestand van het missiewerk in de tweede helft der 18e eeuw, toen de Jezuïtenorde gewelddadig uit de Spaansche en Portugeesche gebieden werd uitgedreven; de opheffing (1773) en het herstel (1814) der Sociëteit; de aanvragen tot oprichting of wederoprichting van nieuwe missies tot de Orde gericht en derzelver houding hieromtrent; de eerste pogingen en het begin van de missiewerkzaamheden, waarbij de tegenstand vermeld wordt, waarop de herstelde Orde ook in kerkelijke kringen stuitte.

Het tweede en belangrijkste gedeelte van het boek (blz. 99—494) omvat de bestuursperiode van Pater Roothaan. Bij het begin van diens generalaat (1829) waren er slechts drie Jezuïeten als missionaris werkzaam onder de Indianen van Noord-Amerika en op de Egeïsche eilanden; den eigenlijken grondslag voor het missiewerk der herstelde Orde moest hij derhalve nog leggen. In 1833 gaf de generaal door zijn merkwaardig rondzendschrijven het bevel tot den opmarsch in de heidensche landen. Vooral bij de jonge leden der Compagnie vond deze legerorder luiden weerklank. Om de geschiedenis der nieuwe stichtingen overzichtelijk te maken, heeft sch. deze geographisch in acht afdeelingen gegroepeerd. De beschrijving van hetgeen in het nabije Oosten op dit punt gebeurde, wekt al aanstonds onze belangstelling. Daarna worden Afrika en Voor-Indië, het oude en beroemde missiegebied der Jezuïeten, behandeld, waarbij het vraagstuk van het aanvaarden van ambten en waardigheden door de Jezuïeten, alsmede het Goaneesche schisma ter sprake komen. Niet zonder spanning leest men het verhaal over de nieuwe missie in China, terwijl men ook reeds voorbereidingen ziet treffen voor de missioneering van Japan. Bewonderenswaardig hebben de Jezuïeten in de eerste helft der vorige eeuw onder de Indianen van Noord-Amerika gewerkt, al wordt het beeld, dat men gewoonlijk daarvan geeft, door Schr. op wezenlijke punten gewijzigd. Ten slotte behandelt dit tweede gedeelte de missies in Latijnsch Amerika, op de Antillen en in Oceanië.

Na dezen rondgang door de nieuw-opgerichte missies, geeft Sch. in het derde gedeelte (blz. 495—542) een samenvatting van de hoofdtrekken van den missiearbeid, die in zoo verschillende landen en onder zoo ver-

schillende omstandigheden moest ondernomen worden. Acuut was vooral de kwestie omtrent het bestuur der missies. Pater Roothaan zag zich voor de taak geplaatst, de nieuwe Jezuïetenmissies zonder botsingen te voegen in het systeem, hetwelk de S. Congregatio de Propaganda Fide sinds haar stichting (1622) getracht had door te zetten tegen het Padroado-systeem en dat eigenlijk pas onder Paus Gregorius XVI (1831—1846), den grooten hersteller der wereldmissie, voorgoed zegevierde. Ook de kwestie van de Jezuïeten-bisschoppen moest P. Roothaan opnieuw regelen. Van beteekenis zijn diens aanduidingen voor de in de missionarissen vereischte eigenschappen en diens wenschen en wenken voor de vorming van een inheemschen clerus.

Het zou ongetwijfeld aan de objectieve voorstelling van zaken ten goede zijn gekomen, als de Sch. voor de bewerking van zijn veelomvattende en ingewikkelde stof nog meer uit het archief der Propaganda had geput. Maar ondanks dit gemis en ondanks het feit, dat men bij de beoordeeling van bepaalde gebeurtenissen of verhoudingen een andere formuleering of nuanceering zou wenschen, blijft dit rijk-gedocumenteerd en keurig-uitgegeven werk een zeer waardevolle bijdrage voor de missiegeschiedenis.

A. M.

Schnebbelie, P. J. F. J. — *Wegwijzer K.I.B.* — 's-Gravenhage, Schenkkade 226, 1939. — 464 bldz. — f 1,50.

Voor de vierde maal gaf de directeur van het Katholiek Indisch Bureau zijn blijkbaar gewaardeerden Wegwijzer uit voor katholieken, die voornemens zijn naar Nederlandsch-Indië, Suriname of Curaçao te vertrekken en voor hen, die vandaar naar Nederland komen. ,,Blijkens zijn titel richt de Wegwijzer zich in het bijzonder tot het katholieke volksdeel in Nederland, maar blijkens de hoofdstrekking van zijn inhoud tot het gansche Nederlandsche volk," schreef Z. Exc. Ch. J. I. M. Welter, Minister van Koloniën, in de inleiding.

Onder de vier rubrieken: Naar Nederlandsch-Indië, In Nederlandsch-Indië, Naar en in Suriname en Curaçao, Naar het Moederland, heeft de uitgever reeksen van korte opstellen en oriënteerende inlichtingen gepubliceerd, waarvoor hij zich de medewerking van verschillende deskundigen wist te verwerven.

Het handig boekje is tegen vergoeding van de verzendkosten gratis verkrijgbaar voor alle geestelijken en leeraren aan scholen van middelbaar, voorbereidend hooger en hooger onderwijs in ons land en in onze overzeesche gebieden. De geringe prijs ervan zal overigens voor geen enkelen gegadigde een beletsel zijn om zich deze betrouwbare vraagbaak aan te schaffen; gaarne wenschen wij haar dan ook een ruime verspreiding toe.

A. M.

La Mission et les Joies populaires. Missie en Volksvermaak. — Compte rendu de la XVIe Semaine de Missiologie de Louvain, 1938. — L'Edition universelle, S.A. 53 rue royale, Bruxelles, 1939. — 448 pag. 65 frcs.

Dit verslagboek van de 16e missiologische week, gehouden te Leuven

van 27—30 Aug. 1938, bevat den volledigen tekst zoowel van de Fransche als van de Nederlandsche, en ook van een paar Duitsche voordrachten, terwijl van de telkens daarop gevolgde gedachtenwisseling een korte samenvatting wordt geboden.

Enkel reeds de opsomming van sprekers en onderwerpen is in staat een idee te geven van den rijken en gevariëerden inhoud van dit lijvig boek: Charles, S. J. La Portée théologique et missionnaire de ce que 'on appelle les divertissements (p. 11—23); Sonet, S. J., L'Eglise et les divertissements au Moyen-Age (p. 24—39); Decapmaker, C.s.s.R., Danses des Bakongo (p. 40—62); Janot S. J., Les Réjouissances populaires dans le Proche-Orient (p. 63—81); Quirin O.M. Cap., Les Divertissements au Punjab (p. 82—91); Houben C.s.s.R., Jeux et jouets chez les Bakongo (p. 92—104); Sepp Schüller, Mission und Theater (p. 105—121); Ricard, Les Fêtes de „Moros y Cristianos" au Mexique (p. 122—134); Gillès de Pélichy O.S.B., Les Réjouissances populaires au Katanga (p. 135—153); Dr. Hendrickx, Les Récréations individuelles et collectives du point de vue de la santé mentale (p. 154—161); Raskin C.I.C.M., Les Divertissements populaires en Chine (p. 162—187); Aupiais, M.A., La Nécessité des divertissements collectifs pour le noir chrétien (p. 188—206); Charles, S.J., La pratique de l'Eglise primitive (p. 207—216); Roggendorf S.J., Les fêtes nationales du Japon (p. 217—233); Dom Nève O.S.B., Discours de clôture (p. 234—242). Appendice I. The Significance of the Green Pastures (p. 243—250); App. II. Danses basques (p. 251—254); Prof. Dr. Olbrechts, Inheemsche kunst en de missie in Afrika (p. 255—276); Dr. Gregorius van Breda O.M. Cap., De opvoedkundige waarde van het inlandsche kinderspel (p. 277—296); Geurtjens M.S.C., Levensvreugd is levenseisch (p. 297—313); Jak S.C.J., Eenige volksvermaken op Zuid-Sumatra (p. 314—335); Dr. Zoetmulder S.J., Javaansche dans, tooneel en muziek in verband met den godsdienst (p. 336—354); Prof. Dr. van Bulck S.J., Sociale functie van recitatief en lectuur bij volkeren met „gesproken woordkunst" (p. 355—380); Dr. Schumacher W.P., Tanz und Spiel in Ruanda (p. 381—407); Mortier O.M. Cap., Dansen in Ubanji (408—412); Hulstaert M.S.C., Missie en Volksvermaak bij de Nkundo (p. 413—423); Walschap M.S.C., Inheemsche zang en muziek in de Nkundo-Missie (p. 424—432); Mgr. Six C.I.C.M., Volksvermaak te Leopoldstad (p. 433—446).

Bij lezing van deze talrijke inleidingen blijkt, dat niet alle rapporteurs voor dit belangrijke vraagstuk een zelfde oplossing aan de hand doen; zulks mocht men ook niet verwachten bij de verscheidenheid van volksvermaken, de uiteenloopende geaardheid der volken en het verschil tusschen de missiegebieden. Wel zijn allen het erover eens: behoudt het goede en rekent voor het overige met de omstandigheden.

Een naarstige bestudeering van deze inleidingen, waarvan sommige uitstekend mogen worden genoemd, zal ongetwijfeld ertoe bijdragen, om zich over het volksvermaak in de missie een juister oordeel te kunnen vormen.

A. M.

IMPRIMATUR.

Gestel St. Michaelis, die 29 Martii 1940. J. C. VAN OVERBEEK a.h.d.

Z. H. EXC. MGR. J. DE HAAS O.F.M.
BISSCHOP VAN ARASSUAHY

Z. H. EXC. MGR. DE HAAS O.F.M. EN HET BISDOM ARASSUAHY

Onder de verschillende bisdommen van Brazilië, waarin de Franciscanen van de Nederlandse provincie werkzaam zijn, is het bisdom van Arassuahy wel door meer nauwe banden met de Nederlandse Franciscanen verbonden. Reeds spoedig na hun vestiging in Minas Geraes, al meer dan dertig jaar geleden, werden zij door den toenmaligen Aartsbisschop van Diamantina, Dom Joaquim, uitgenodigd twee grote parochies over te nemen in dat gedeelte van zijn aartsbisdom, dat enige jaren later het nieuwe bisdom van Arassuahy werd. Deze twee plaatsen zijn Arassuahy en Teofilo Otoni. Sinds die tijd hebben de Nederl. Franciscanen in dit bisdom gewerkt en behalve de twee genoemde parochies, verschillende andere er bij aangenomen. En het was steeds de vurigste wens van den eersten bisschop van Arassuahy, Dom Serafim Gomes Jardim, in zijn aan priesters zo arm, doch aan zielen zo rijk bisdom meer Nederl. paters-Franciscanen te krijgen. Deze hebben steeds hun beste krachten gegeven aan dit bisdom, vanaf het begin van zijn bestaan ; ze hebben het, als echte missionarissen, op de reizen in hun eigen uitgesterkte parochies en in die, welke zij tijdelijk waarnamen, of in gezelschap van den bisschop op zijn apostolische visitatie-reizen in alle richtingen doorkruist, zodat men kan zeggen : wie over het bisdom Arassuahy spreekt, spreekt ook over de Franciscanen van de Hollandse provincie. En deze betrekking tussen het bisdom Arassuahy en de Nederl. Franciscanen culmineerde op 25 Juli 1937 in de verheffing van pater Josephus de Haas tot bisschop van Arassuahy.

Z. H. Exc. Mgr. Josephus de Haas O.F.M. werd geboren 4 Januari 1877 te Eersel (N.-Br.), trad 5 October 1896 te Wychen in de Orde der Minderbroeders en werd priester gewijd te Weert

9 Maart 1902. 6 Februari 1906 is Pater Josephus als missionaris naar Brazilië vertrokken. Van het ogenblik af, dat hij, die nu voortaan nog slechts kortweg Frei José zou genoemd worden, zich in Brazilië vestigde, heeft hij zonder ooit te verflauwen aan één stuk door met ijver en volharding gearbeid aan de heiliging der zielen tot op de dag van heden.

Zijn eerste standplaats was Sâo Joâo d'El-Rey, het mooie stadje in de bergen van Minas. Al heel gauw had de nieuwe missionaris de landstaal, het Portugees, te pakken en kon zo bijna van meet afaan volop helpen in de zielzorg. Gedurende meer dan vijf jaren heeft hij er gearbeid zowel in de stad als daar-buiten, onder de Brazilianen en onder de Italianen van de kolonie in de buurt. Ook drie jaren lang besteedde hij vervolgens zijn beste krachten aan de godsdienstige en morele opvoeding en het ambachts-onderwijs van verwaarloosde jongens, die nu nog met grote erkentelijkheid en warme toegenegenheid aan hun vaderlijken vriend en weldoener terugdenken. In Maart 1912 werd Frei José door zijn Oversten naar het verre Arassuahy gezonden, in die jaren nog een reis te zee en te land, die weken duurde. Daar moest hij als eerste Franciscaan de leiding van die uitgestrekte en moeilijke parochie over nemen. Meer dan 25 jaren heeft hij daar nu al in letterlijke zin geploeterd en gezwoegd in die arme, nog zo achterlijke stad, waar in godsdienstig en moreel opzicht zo ontzettend veel te doen was; in die uitgestrekte contreiën, waar de hitte zo fel is en waar de wegen slechts begaanbaar waren voor rijdieren; waar de onwetendheid van de meeste mensen, hun diepe armoede, hun vele ziekten het werk zo moeilijk maakten; waar twee keer achter elkaar een ontzettende overstroming van de rivier de kerk en alles, wat in onzegbare moeiten was opgebouwd, wegspoelde. Daar was het arbeidsveld van Frei José, daar bleef hij volhouden bij alle moeiten en tegenslagen als de ijverige pastoor, enige jaren later, nadat het nieuwe bisdom Arassuahy van Diamantina was afgescheiden, als vicaris-generaal van den eersten Bisschop, Dom Serafim Gomes Jardim; in de laatste jaren, toen de bisschops-zetel vakant was, als vicaris capitularis. Door zijn ijver en wijs beleid won hij het vertrouwen van de seculiere en reguliere geestelijkheid; door zijn rusteloos arbeiden en zijn naastenliefde won hij de liefde van zijn parochianen, die hem de naam gaven van: „Vader der armen".

Nu is hij hun bisschop en noemen zij hem ,,Dom José". Zijn ijver is er niet minder op geworden.

Al kort na zijn wijding ging de nieuwe bisschop op reis, om nog vóór de regentijd een flink gedeelte van zijn diocees te bezoeken, want al zovele jaren hadden de mensen geen bisschop meer in hun midden gezien. Ongeveer om de vijf jaren reist, bij gedeelten, de bisschop zijn gehele diocees af om het H. Vormsel toe te dienen en meteen om een soort missie te geven. De uitgestrektheid van het diocees Arassuahy is enorm, twee maal zo groot als Nederland, en er zijn maar dertig priesters, van wie de helft Nederlandse Franciscanen zijn. Het bisdom telt evenveel of meer katholieken dan een Hollands — ongeveer 600.000 —; slechts dertig priesters, van wie enigen oud en ziekelijk, voor zoveel katholieken betekent natuurlijk een groot tekort en een onvoldoende zielzorg in de meeste parochies. Vandaar het grote nut dat zo'n missiereis van den bisschop heeft.

Op alle plaatsen, waar wat mensen bij elkaar wonen, blijft de bisschop enige dagen. Er wordt dan niet alleen het H. Vormsel toegediend, maar ook gepreekt, katechismus gegeven, biecht gehoord enz. In één woord er wordt dan een soort korte missie gegeven gedurende welke alle meer wereldse zaken worden stop gezet en alle aandacht geschonken wordt aan de geestelijke belangen.

Reeds enkele weken na zijn bisschops-wijding maakte Dom José de Haas deze reis van enkele maanden door een gedeelte van zijn diocees. Een reisgezel bij deze tocht schreef : ,,De bisschop rijdt altijd voorop met z'n rozenkrans in de hand ; hij vindt meer genoegen in de conversatie met God en Zijn heiligen dan in profaan gepraat. Dat bemerkten we al aanstonds bij het begin van de reis ; sindsdien stoorden we hem niet veel".

Zeer veel zeggend is ook, hetgeen — nog vóór de bisschopsbenoeming — het Braziliaans blad ,,O Arassuahy" over Dom José schrijft : ,,Pater Josephus heeft een bevoorrechte natuur, hij is een weldoener der mensheid, een voorbeeld van deugd, aan wien Arassuahy veel verschuldigd is. Ofschoon vreemdeling, heeft hij het temperament van een Braziliaan, die zijn vaderland bemint.

Zulks bewees hij nog vóór korten tijd, toen hij door zijn naturalisatie een der onzen is geworden. Het is onmogelijk met juistheid te beschrijven de vele en prachtige eigenschappen van den

Pater. Hij verdient ook de bewondering en de dank van ons volk. Want Pater Josephus is de man, die met een zeldzaam bestuurders-talent in een zware tijd de moeilijkheden van minder bevoorrechten heeft overwonnen. Hij verschafte onderdak aan onbehuisden en onbezorgden. Hij vulde de handen der bedelaars, die dagelijks aan zijn huis komen. Hij verschafte, koste wat het koste, werk aan tientallen werklozen. Hij schonk aan onze stad een doelmatig ziekenhuis. Hij bouwde zelf mede aan het kerkgebouw, dat nu een sieraad is in de verre omtrek. Hij bestuurt met voorzichtigheid, tact en wijsheid het bisdom, voortzettend de werken van onzen groten en onvergetelijken bisschop, Dom Serafim. Hij is het, dien ge tegenkomt in alle delen der stad, in alle straten, in alle hutjes, brengend troost voor leed en sterkte voor de ziel".

Men zou het providentieel kunnen noemen voor de ontwikkeling van het praktisch katholiek leven van 't bisdom, dat in 1926 de toenmalige bisschop, Dom Serafim, door bemiddeling van Pater Josephus de Haas, zijn vicaris-generaal, de Zusters-Franciscanessen van Oirschot, een religieuse congregatie in Nederland, bereid heeft gevonden, Zusters af te staan voor de opvoeding en het onderwijs van de vrouwelijke jeugd, om te beginnen in de twee voornaamste centra van het bisdom, in de steden Arassuahy en Teofilo Atoni. In beide steden wijden de Zusters zich aan de opvoeding en het onderwijs. Elk van beide stichtingen heeft een lagere school, die zeer druk bezocht is en een bloeiend college tot opleiding van onderwijzeressen, met internaat. Dat ook van officieele zijde het werk van de Zusters gewaardeerd wordt, blijkt o.a. uit het feit, dat deze beide colleges vóór enige jaren reeds gelijkstelling hebben gekregen met de Normaalscholen van de staat, waaraan het recht is verbonden zelf eind-diploma's uit te reiken.

Moge Gods rijkste zegen rusten op het bisdom van Arassuahy, waar onder de beproefde leiding van onzen Nederlandschen bisschop, Mgr. Josephus de Haas O.F.M., de Nederlandse Paters en Nederlandse Zusters „de hitte van de dag" dragen.

Christus heeft gezegd: „Gaat en onderwijst alle volkeren, hen dopend in de naam van den Vader en den Zoon en den heiligen Geest." Doch Christus gaf ook nog een ander gebod. Tot Petrus zei Hij: „Weid Mijn schapen" d.i.: draag zorg voor hen, die door het Doopsel Mij reeds toebehoren, voer hen naar de malse weiden,

leid hen naar de frisse bronnen, de bronnen van den Zaligmaker, de H. Sacramenten. Denken wij ook aan dit tweede gebod van Christus. Wij moeten niet alleen bidden en zorgen voor de bekering van de heidenen, maar ook voor hen, die ons reeds verwant zijn, onze Broeders in Christus. Helpen wij daarom Mgr. Josephus de Haas door ons gebed en vragen wij den Heer van de Oogst, dat Hij werklieden zende in de Braziliaanse Wijngaard.

Weert. fr. AGNUS AMBROSIUS O.F.M., Proc. Miss.

CHINEESCHE RITEN

In zijn eerste encycliek *Summi Pontificatus* (20 Oct. 1939) heeft onze H. Vader, Pius XII, enkele richtlijnen getrokken, die voor de missiemethode van bijzonder belang zijn. De bedoelde passage verdient ongetwijfeld in dit tijdschrift voor missiekennis en missieactie letterlijk te worden vastgelegd.

„De Kerk van Christus, trouwe hoedster van de haar door God verleende wijsheid en opvoedende kracht, denkt er niet aan en kan er niet aan denken, de karakteristieke eigen waarden, die ieder volk met naijverige gehechtheid en begrijpelijken trots bewaart en als kostbaar erfgoed beschouwt, aan te tasten of gering te achten. Haar doel is de bovennatuurlijke eenheid in een allen omvattende liefde van gevoelens en daden, niet de eenvormigheid, die louter uiterlijk is en oppervlakkig en juist daarom de eigen kracht verzwakt. Alle richtlijnen en maatregelen, die een verstandige en ordelijke ontplooiing bevorderen van bijzondere krachten en strevingen, welke wortelen in de diepere lagen van iederen stam, begroet de Kerk met vreugde en begeleidt zij met moederlijke welwillendheid, mits ze niet ingaan tegen de plichten, die voortvloeien uit de eenheid van oorsprong en gemeenschappelijke bestemming. Herhaaldelijk heeft zij bewezen door haar werkzaamheid in de missie, dat deze grondregel de pool-ster is van haar wereldwijd apostolaat. Tallooze onderzoekingen en pionierswerk, ten koste van vele offers met liefdevolle toewijding door missionarissen uit alle tijden verricht, hadden ten doel het juiste inzicht en begrip te krijgen van de meest uiteenloopende beschavingsvormen en hun geestelijke krachten vruchtbaar te maken door een aan het leven dier volken aangepaste prediking van het Evan-

gelie. Alles wat in zulke gebruiken en gewoonten niet onafscheidelijk gebonden is aan godsdienstige dwalingen, zal altijd een welwillend onderzoek vinden en, als het mogelijk is, worden beschermd en bevorderd. Onze onmiddellijke Voorganger, zaliger en eerbiedwaardiger nagedachtenis, heeft dezen regel toegepast op een bijzonder moeilijk vraagstuk en ruime beslissingen genomen, die nog in verre toekomst getuigenis zullen afleggen van zijn breeden blik en brandenden apostolischen ijver. Het is overbodig, Eerbiedwaardige Broeders, u te verzekeren, dat Wij zonder aarzelen denzelfden weg willen inslaan. Allen die tot de Kerk toetreden moeten weten, dat zij, tot welken stam of taal zij ook behooren, gelijke rechten hebben van kinderen in het huis des Heeren, waar de wet en de vrede van Christus heerschen." [1])

Op deze zoo menschelijke en tevens zoo bovennatuurlijke woorden, waaruit de moed van den apostel spreekt en de gloed van het vaderhart straalt, heeft de Paus zelf een commentaar willen leveren, zooals Hij alleen het kon, door enkele weken later zijn goedkeuring te hechten aan een instructie van de S. Congregatio de Propaganda Fide over enkele ceremoniën en den eed op de Chineesche riten. Inderdaad blijkt bij het bestudeeren van beide documenten, dat de instructie *Plane compertum est* slechts de algemeene beginselen van de passage der encycliek *Summi Pontificatus* op een afzonderlijk geval toepast.

De tekst der instructie luidt als volgt.

Sacra Congregatio de Propaganda Fide. — Prot. No. 4462/39.

Instructio circa quasdam caeremonias et juramentum super ritibus sinensibus. [2])

Plane compertum est in Orientalium Regionibus nonnullas caeremonias, licet antiquitus cum ethnicis ritibus connexae essent, in praesentiarum, mutatis saeculorum fluxu moribus et animis, civilem tantum servare significationem pietatis in antenatos vel amoris in patriam vel urbanitatis in proximos.

Quapropter hoc S. Consilium Christiano Nomini Propagando,

[1]) Encycliek *Summi Pontificatus*, in de Nederlandsche vertaling van Dr. L. de Jonge S.J. — De Maasbode, 5 Nov. 1939, Ochtendbl. blz. 4.
[2]) *A. A. S.* 32 (1940) p. 24 sqq.

Summo Pontifice Pio XI f.r. approbante, novas super hac re annis 1935 et 1936 impertiit Ordinariis Manciuriae et Imperii Japonici, juxta can. 22, normas hodiernis rerum adjunctio magis congruentes.

Nuper vero E. mi Patres eidem S. Consilio Christiano Nomini Propagando praepositi, in generali consessu, die 4 vertentis mensis Decembris celebrato, consideraverunt an aliis quoque in locis, ubi similes rerum adjunctorum mutationes decursu temporum advenisse constaret, similis agendi ratio admittenda esset.

Argumentis itaque hinc inde attente perpensis, prudentium atque experientium virorum sententia exquisita, indem E. mi Patres, quae sequuntur censuerunt esse declaranda :

1. Cum Sinense Gubernium pluries aperteque enuntiaverit omnibus esse liberum quam malint religionem profiteri et alienum esse a sua mente de rebus religiosis leges aut jussa edere ; ideoque caeremonias, quae in honorem Confucii a publicis Auctoritatibus sive peraguntur sive jubentur, non fieri animo tribuendi religiosum cultum, sed hunc solum in finem ut foveatur et expromatur in virum clarissimum dignus honor et in traditiones patrum debitus cultus : licitum est catholicis adesse actibus honoris, qui ante Confucii imaginem vel tabellam, in monumentis confucianis vel in scholis perficiuntur.

2. Ideoque non habendum est illicitum imaginem Confucii, vel etiam tabellam ejus nomine inscriptam, in scholis catholicis collocari, praesertim si Auctoritates id jusserint, aut eam capitis inclinatione salutare. Si quando timeatur scandalum, declaretur recta catholicorum intentio.

3. Tolerandum ut catholici magistratus et alumni, si publicis caeremoniis adsistere jubeantur quae speciem praeseferant superstitionis, intersint quidem, dummodo, ad mentem can. 1258, passive se habeant signaque illius tantum obsequii faciant, quod ut mere civile jure haberi possit ; declarata, ut supra, sua intentione, si quando hoc necessarium apparuerit ad falsas interpretationes sui actus removendas.

4. Inclinationes capitis atque aliae civilis observantiae manifestationes ante defunctas vel defunctorum imagines, et etiam ante tabellam defuncti, simplici nomine inscriptam, uti licitae et honestae habendae sunt.

Considerantes praeterea iidem E. mi Patres juramentum super

ritibus sinensibus a Summo Pontifice Benedicto XIV per Constitutionem *Ex quo singulari* diei 11 Julii 1742 omnibus sacerdotibus „in Sinarum Imperio aliisque ei conterminis sive adjacentibus Regnis ac Provinciis" imperatum, non plene congruere cum recentibus normis ab hac S. Congregatione datis, atque insuper idem juramentum nunc temporis uti disciplinare instrumentum omnino esse superfluum, cum notum sit antiquas de ritibus sinensibus controversias esse pacatas, et, ceterum, missionarios et alios sacerdotes nulla indigere juramenti coactione ut promptam filialemque praestent S. Sedi obedientiam: censuerunt dispensandum esse ab obligatione illius juramenti, ubicumque, sive in Sinis, sive alibi illud in usu esset ; firmis manentibus ceteris praescriptis Summi Pontificis Benedicti XIV, quatenus recentioribus Instructionibus non sint immutata, prae primis prohibitione super ritibus sinensibus disputandi.

Quam Emorum Patrum sententiam, Ss. mo Domino Nostro Pio Prov. Div. Papae XII, ab infrascripto Cardinali hujus S. Congregationis de Propaganda Fide Praefecto, in audientia diei 7 mensis Decembris relatam, Sanctitas Sua in omnibus dignata est approbare et ratam habere.

Datum Romae, ex Aedibus Sacrae Congregationis de Propaganda Fide, die 8 mensis Decembris A.D. 1939, in festo Conceptionis Immaculatae B.M.V.

PETRUS CARD. FUMASONI-BIONDI, *Praefectus*.
† CELSUS COSTANTINI, Archiep. tit. Theodos.,
Secretarius.

Alvorens de beweegredenen, den inhoud, den gebiedsomvang en de beteekenis van deze instructie in het licht te stellen, kan het zijn nut hebben te herinneren aan enkele feiten uit de geschiedenis.[1])

Onder Chineesche riten verstaat men niet de elementen van een liturgie in de Chineesche taal. De Chineesche riten vormden vooreerst enkele wijzigingen in de rubrieken van het Romeinsche rituaal en missaal om eruit te verwijderen, wat aanstoot gaf aan de Chineesche beschaving ; vervolgens tegemoetkomingen aan de

[1]) Brou, *Le Point final à la Question des Rites chinois*. Etudes 242 (1940) p. 275—283. — Blanc, *Rites chinois*. L'Union miss. du Clergé de France. 16 (1940) p. 61—70.

geletterden bij de Chineesche vertaling van den naam van God; eindelijk het toestaan van algemeene gewoonten omtrent het eerbetoon aan voorvaderen en wijzen, vooral aan den grootsten van allen, Confucius. [1]) Alles te zamen was het een gewaagde aanpassingspoging, die echter in de bedoeling der voorstanders niet zoover ging, dat zij beslist-afkeurenswaardige dingen wilde dulden of toestaan en die in hun oog gemotiveerd was, omdat zij meenden alleen op deze wijze met succes aan de bekeering van het onmetelijk rijk te kunnen werken. Inderdaad waren de Jezuïeten overtuigd, dat de evangelie-verkondiging geen kans van slagen had, als zich daartegen de kinderlijke piëteit van de Chineezen jegens hun overledenen, hun eerbied voor het gezag van Confucius en hun onderworpenheid aan de geletterden en functionarissen van Peking verzetten.

Omtrent deze Chineesche riten ontbrandde een heftige strijd, toen in de 17e eeuw naast de Jezuïeten ook andere missionarissen in China verschenen. We zullen niet trachten hier het honderdjarig verloop van dezen fameuzen ritenstrijd — of als men de kwestie breeder wil nemen: aanpassingsstrijd —, onnoodig verscherpt door tegenstellingen van naties en orden, te schetsen. In 1742 maakte paus Benedictus XIV er een einde aan door de constitutie *Ex quo singulari*: de omstreden riten werden als ontoelaatbaar verboden, de missionarissen werden verplicht tot een eed, dat zij de pauselijke voorschriften hieromtrent nauwgezet zouden naleven, en het verbod werd uitgevaardigd om, zonder bijzonder verlof van den H. Stoel, iets omtrent de Chineesche riten te publiceeren.

Intusschen stond de geschiedenis niet stil. Nadat het aantal Christenen in China gedurende de 18e eeuw van 300.000 tot 200.000 was teruggeloopen, nam het sindsdien, aanvankelijk langzaam en later sneller, weer toe. Het aanzien van Confucius bleef innig verbonden met de monarchische constitutie van het rijk. Zijn

[1]) Confucius, eigenlijk K'ung fu tse, d.w.z. meester Kung (551—478 v. Chr.), gaf aan de Chineezen een wijsgeerige zedeleer, welke ten doel had: de orde in de maatschappij, door het bewaren of herstellen der voorvaderlijke traditie, der vroegere zeden en gebruiken. De zedeleer van Confucius vat men gewoonlijk samen in de vijf volgende verhoudingen: tusschen vorst en onderdaan, vader en zoon, man en vrouw, ouderen en jongeren broeder, vrienden onderling. Deze verhoudingen steunen alle op de piëteit jegens de hooger-geplaatsten; deze is de basis voor elke maatschappelijke orde. Wat de persoonlijkheidscultuur betreft, heeft men op grond van Confucius' geschriften vijf deugden opgesteld: humaniteit, rechtvaardigheid, zedigheid, wijsheid en trouw.

beeld of een tafeltje met zijn naam stond in alle niet-christelijke scholen en de klas begon en eindigde met een eerbetoon aan den grooten Wijze; overal ook vond men tempels te zijner eer. Niettemin had zijn gezag te lijden van de infiltratie der Westersche opvattingen, de verspreiding van materialistische en agnosticistische leerstelsels, de hervormingen in opvoeding en onderwijs. Confucius gold niet langer als de eenige meester; dat was het begin van het einde.

De Chineesche revolutie van 1912 deed de rest. Het keizerrijk werd omvergeworpen, gewetensvrijheid geproclameerd, de staatsgodsdienst afgeschaft, de eerbewijzen aan Confucius werden vervangen door het officiëele eerbetoon aan Soen Yat Sen (Soen Wen), den vader der republiek. Dit was echter geen godsdienstig eerbetoon, omdat het geschiedde in opdracht van een regeering, die het atheïsme beleed. De toenmalige apostolische delegaat, Mgr. Costantini, antwoordde dan ook op de vraag, welke gedragslijn de missiescholen moesten volgen, dat men de leerlingen niet moest verontrusten, omdat de voorgeschreven buigingen voor het beeld of tafeltje van den nieuwen meester niet bijgeloovig waren.

In 1932 werd Mandsjoekoeo, dat vroeger staatkundig en kerkelijk tot China behoorde, met behulp van Japan onafhankelijk verklaard. Om dezen nieuwen staat met een nationalen geest te bezielen, bezigde de regeering de „koninklijke leer" van Confucius en besloot diens cultus weer in te voeren. Ook in China keerde de Nieuw-Leven-beweging weer tot Confucius terug.

Den 13en Juli 1930 besliste het H. Officie, dat het verbod om zonder uitdrukkelijk en bijzonder verlof van het H. Officie iets te publiceeren over de Chineesche riten, ook na de promulgatie van het kerkelijk wetboek van kracht was gebleven [1]); blijkbaar zat hierbij de bedoeling voor om het gevaar af te wenden, dat de vroegere polemieken zouden opgerakeld worden. Intusschen stelde men zich te Rome in allen ernst de vraag, of de gewijzigde tijdsomstandigheden geen herziening eischten van de directieven, die twee eeuwen geleden waren uitgevaardigd.

Op het einde van 1934 vestigde Mgr. Gaspais, apost. vicaris van Kirin, de aandacht van de Congregatie der Propaganda op het mogelijk opleven der vereering van Confucius in Mandsjoe-

[1]) *A. A. S.* 22 (1930) p. 344.

koeo. Binnen een maand antwoordde de Kardinaal-Prefect, dat de Ordinarissen zelf ter plaatse het vraagstuk zouden onderzoeken en aan de Propaganda de noodige gegevens verstrekken, opdat deze praktische richtlijnen zou kunnen vaststellen.

Mgr. Gaspais vroeg nu eerst officiëel aan het ministerie van buitenlandsche zaken, „of het in scholen en tempels van Confucius bewezen eerbetoon, volgens de opvatting der regeering, een godsdienstig dan wel een burgerlijk karakter droeg" ; waarop het antwoord binnenkwam : die plechtigheden dragen volstrekt geen godsdienstig karakter, maar betreffen enkel Confucius' leer als grondslag der moraal en richtsnoer der regeering ; alle burgers moeten aan die ceremoniën deelnemen om hun vaderlandsliefde te betuigen. In het bezit van dit antwoord bespraken de Ordinarissen van Mandsjoekoeo, den 12en Maart 1935 te Hsinking, de vraag, of en in hoeverre men aan de Christenen de persoonlijke of gemeenschappelijke deelname (door scholen, militairen, beambten) aan het eerbetoon van Confucius mocht toestaan. Het resultaat van deze besprekingen werd den 25sten Maart 1935 naar den Kardinaal-Prefect der Propaganda gezonden.

Deze berichtte reeds den 16en Mei 1935, namens den H. Vader, aan den apost. vicaris van Kirin, dat de Ordinarissen van Mandsjoekoeo, om misverstand te voorkomen, de uitspraak van de regeering over het ontbreken van een godsdienstig karakter bij bedoelde ceremoniën, met de noodige omzichtigheid zouden publiceeren ; en dat de Ordinarissen bij het geven van praktische richtlijnen voor de geloovigen, zich aan die officiëele verklaring zouden houden. [1])

Het volgend jaar (26 Mei 1936) vaardigde de Congregatie der Propaganda een instructie uit over de plichten der *Japansche* Katholieken jegens hun vaderland, waarvan het tweede gedeelte praktische richtlijnen vaststelde, die door den H. Vader werden goedgekeurd en verplichtend gesteld. De Ordinarissen in Japan — zoo luidden de voorschriften — moeten de geloovigen onderrichten, dat de burgerlijke overheid blijkens herhaalde verklaring en ook de algemeene opvatting der ontwikkelden aan de plechtigheden bij de Jinja [2]) uitsluitend de beteekenis toekennen van

---

[1]) Mulders, *Het Ritenvraagstuk in Mandsjoekoeo.* H. M. 19 (1937—1938) blz. 38—47.

[2]) Tempels of liever monumenten van het nationaal Shintoïsme.

vaderlandsliefde, nl. van eerbied jegens de keizerlijke familie en de weldoeners van het vaderland ; en dat derhalve de Katholieken mogen deelnemen aan deze plechtigheden, die een zuiver burgerlijk karakter hebben gekregen ; zoo noodig moeten zij daarbij hun bedoeling verklaren, om verkeerden uitleg van hun handelwijze te voorkomen. De Ordinarissen kunnen toestaan, dat de geloovigen, wanneer zij aan begrafenis-, huwelijks- en andere particuliere plechtigheden deelnemen, die in het maatschappelijk leven van Japan gebruikelijk zijn, op dezelfde wijze als de anderen meedoen aan al die plechtigheden, die misschien wel van godsdienstigen oorsprong zijn, maar door de gewijzigde omstandigheden van plaats en tijd en volgens de publieke opinie tegenwoordig nog slechts de beteekenis hebben van beleefdheid en welwillendheid ; zoo noodig, moeten zij ook hier van hun bedoeling doen blijken. [1])

Na deze ruimhartige beslissingen voor Mandsjoekoeo en Japan stelde de Congregatie der Propaganda zich zelf de vraag, of ook voor *China*, waar inmiddels de officiëele eerbewijzen aan Confucius weer in zwang waren gekomen, niet iets dergelijks moest geschieden. Alvorens deze vraag te beantwoorden, schijnt de Congregatie hieromtrent geen uitdrukkelijke verklaring aan de Chineesche regeering te hebben gevraagd. Immers, terwijl zij haar beslissingen van 1935 en 1936 baseerde op uitdrukkelijke verklaringen van de burgerlijke autoriteiten in Mandsjoekoeo en Japan, die met dit doel waren uitgelokt en in de documenten werden aangehaald, vindt men in de instructie van 8 Dec. 1939 niets dergelijks vermeld. Wel beroept de Congregatie bij de bepaling van haar uitgangspunt, den gewijzigden toestand, zich in het algemeen op herhaalde uitlatingen van de Chineesche regeering. Trouwens, pas enkele jaren geleden had de minister van buitenlandsche zaken, naar aanleiding van het eerste officiëel bezoek van den nieuwen apostolischen delegaat, Mgr. Zanin, aan de Chineesche regeering te Nanking (15 Mei 1934), in een perscommuniqué verklaard, dat het Confucianisme geen godgeleerde opvattingen huldigt, een wijsgeerig stelsel en geen godsdienst is en dat Confucius een groot man is, dien men vereert, maar niet aanbidt.

---

[1]) Mulders, *De Plichten der Japansche Katholieken jegens hun Vaderland.* H. M. 19 (1937—1938) blz 163—169.

Iets dergelijks mag men omtrent de vereering der voorvaderen constateeren: deze geldt meer als kinderlijke uiting van liefde en dankbaarheid dan als belijdenis van een dwaalmeening omtrent hun voortbestaan.

De zakelijke inhoud van de belangrijke beslissing voor de Kerk in China komt op het volgende neer.

Op grond van de door de Chineesche grondwet (1912) verleende vrijheid van godsdienst en van de herhaalde regeeringsverklaringen, dat de ceremoniën, die ter eere van Confucius zijn voorgeschreven, geen godsdienstige strekking hebben, maar slechts een burgerlijk en patriottisch karakter dragen, wordt toegestaan, dat Katholieken tegenwoordig zijn bij het eerbetoon, dat voor beelden van Confucius of voor tafeltjes, waarop zijn naam geschreven staat, wordt gebracht.

Derhalve mogen dergelijke afbeeldingen en tafeltjes ook in katholieke scholen worden geplaatst, vooral als de overheid zulks verlangt, en men mag daarvoor ook hoofdbuigingen maken. Op de Chineesche Katholieken rust de verplichting om, wanneer hun handelwijze misverstand kan wekken, de bedoeling, welke zij met die handelwijze hebben, te verklaren.

Bij openbare plechtigheden, die schijnbaar een bijgeloovig karakter dragen, mogen katholieke magistraten en leerlingen tegenwoordig zijn met dien verstande, dat zij zich passief gedragen en alleen die eerbewijzen brengen, die men terecht als zuiver burgerlijk kan beschouwen; indien noodig, moeten zij hun bedoeling verklaren om verkeerden uitleg van hun handelwijze te voorkomen.

Voor de afgestorvenen, voor hun afbeeldingen of voor tafeltjes met hun naam mag men hoofdbuigingen verrichten en andere burgerlijke eerbewijzen brengen.

Terwijl de instructie feitelijk geen nieuws brengt in datgene, wat zij toestaat — dit was nl. ook reeds voor Mandsjoekoeo en Japan toegestaan —, behelst haar afschaffing van den eed, waartoe tot dusver de priesters in China en aangrenzende landen verplicht waren, een nieuw element. Van dezen eed, waarbij genoemde personen zich verplichtten tot strenge handhaving van het verbod van deelname aan de Chineesche riten ter eere van Confucius en van de voorvaderen, had Clemens XI een eerste formuleering voorgeschreven (Ex illa die, 19 Maart 1715); Benedictus XIV (Ex quo singulari, 11 Juli 1742) had de termen verzwaard en het

voorwerp verwijd ; de Congregatie der Propaganda had den 21sten Juni 1895 den eed ook voor de inheemsche priesters verplichtend verklaard. De onderhavige instructie motiveert de afschaffing van dezen eed als volgt : vooreerst past hij niet goed in het kader van de recente bepalingen der Propaganda ; vervolgens is hij overbodig geworden door het staken van de desbetreffende polemiek ; eindelijk is het niet noodig, de missionarissen en andere priesters bij eede te verplichten tot vaardige en kinderlijke volgzaamheid ten opzichte van den H. Stoel.

Wel blijven de andere voorschriften van Benedictus XIV, die door de nieuwere instructies niet werden gewijzigd, van kracht en met name blijft het verbod bestaan om over de Chineesche riten te disputeeren.

Wat den gebiedsomvang van de instructie betreft, kan men zich afvragen, of deze zich ook uitstrekt tot landen als Tongking, Annam en Cochinchina, die weliswaar een Chineesche cultuur en traditie bezitten, maar staatkundig niet tot China behooren ? [1]) De eerbewijzen aan Confucius en aan de voorvaderen vinden er op ongeveer dezelfde wijze als in China plaats en, ondanks den toenemenden Europeeschen invloed, hechten de geletterden hieraan waarde. Een dergelijken toestand treft men ook elders aan, waar zich grootere groepeeringen van Chineezen hebben gevestigd. De instructie, die haar praktische richtlijnen baseert op herhaalde uitlatingen van de Chineesche regeering, heeft rechtstreeks alleen betrekking op het staatkundig gebied van China. Maar omdat van den eenen kant het constateeren van den feitelijken toestand door de Chineesche regeering het uitgangspunt vormt van de instructie en van den anderen kant de eerbewijzen aan Confucius en aan de voorvaderen overal vrijwel dezelfde zijn, lijkt het besluit gewettigd, dat de apostolische vicarissen, van de gebieden met Chineesche cultuur de vastgestelde normen, in overleg met de resp. apostolische delegaten, mogen uitstrekken over hun missies.

Onjuist zou het echter zijn, de afschaffing van den eed omtrent de Chineesche riten uit te strekken tot den eed met betrekking tot de Malabaarsche riten, voorgeschreven door denzelfden paus Benedictus XIV aan de missionarissen van Voor-Indië. Immers,

---

[1]) Charles, *Cérémonies er l'honneur de Confucius et des ancêtres et suppression du serment sur les rites chinois.* N. R. Th. 67 (1940) p. 209.

het onderhavig decreet maakt enkel melding van de constitutie Ex quo singulari (11 Juli 1742), waarbij de eed op de Chineesche riten werd voorgeschreven, maar niet van de bulle Omnium sollicitudinum (12 Sept. 1744), waarbij opnieuw de verplichting werd ingescherpt van den eed omtrent de Malabaarsche riten, die reeds door Clemens XII was voorgeschreven ; bovendien verschillen het voorwerp en de formuleering van beide eeden.

De beteekenis der instructie *Plane compertum est* kan men in twee woorden samenvatten : zij sluit voor China een periode der missiegeschiedenis af en zij opent een nieuwe.

Met het afsluiten der periode, die haar karakteristieke uitdrukking vond in de meermalen aangehaalde constitutie van Benedictus XIV, veroordeelt noch verloochent de instructie het verleden ; zij constateert eenvoudig, dat de omstandigheden in China zijn gewijzigd en trekt hieruit de conclusies.

Zij opent een nieuwe periode. [1]) Voor de Chineesche Katholieken is het thans mogelijk zich in te schakelen in het maatschappelijk leven en hun geloofstrouw te vereenigen met het onderhouden van voorvaderlijke gewoonten, die in haar eigen taal een der meest verheven trekken van de Confucianistische moraal vertolken. Men moet zich indenken in de voorname plaats, die de ceremoniën ter eere van de voorvaderen in het Chineesche familieleven innemen, om het belang van het gezegde naar waarde te kunnen schatten. Het verbod om aan die gebruiken deel te nemen stelde de pasbekeerden bloot aan pijnlijke twijfels en aan het gevaar van niet begrepen te worden door hun naastbestaanden. Hoevelen uit de politieke, militaire en administratieve kringen werden hierdoor afgeschrikt van den overgang tot het Katholicisme ?

Thans is een brug geslagen tusschen de Chineesche cultuur en het Katholicisme. In deze voor China zoo kommervolle tijden zullen de Katholieken troost putten uit de gedachte, dat zij met hun landgenooten innig verbonden zijn. Tevens zal deze beslissing van Rome ook invloed uitoefenen op de niet-katholieken, die de rol van den waren godsdienst ten opzichte van de menschelijke persoonlijkheid, de familie en den staat erdoor beter zullen leeren begrijpen.

Nijmegen. Dr. ALPH. MULDERS.

---

[1]) *Les Rites chinois.* Le Bull. des Missions, 19 (1940) p. 43.

MGR. FERDINAND HAMER 1840—1900

EENIGE KENMERKEN VAN ZIJN APOSTOLAAT

Al verdient Mgr. Hamer vooral onze waardeering en bewondering, omdat hij voor zijn geloof en voor zijn missie de marteldood is gestorven, toch mogen wij niet vergeten, dat hij op de eerste plaats missionaris was, en een missionaris, die zich door een vijf en dertigjarig missieleven als het ware op een glorieuze dood voorbereidde. Het missieleven was zijn ideaal, de missiegedachte was een van de voornaamste principen, volgens welke hij leefde en die hem in zeer moeilijke omstandigheden geestelijk staande hebben gehouden. De missiegedachte heeft eenheid geschonken aan zijn leven. Nu wij op 21 Augustus a.s. zijn honderdsten geboortedag herdenken en 24 Juli den veertigsten verjaardag van zijn marteldood, past het dat wij hem ook als missionaris beter leeren kennen.

Na een kort woord over zijn roeping tot missionaris willen we hier nagaan, hoe hij de missiegedachte beleefd heeft voor zich zelf en in zijn apostolaat.

Zijn roeping.

Toen Ferdinand Hamer zijn wensch te kennen gaf om priester te worden, zonden zijn ouders hem naar het seminarie te Kuilenburg, dat toen bestuurd werd door de paters Jezuieten. Twee broers waren hem daar reeds voorgegaan. Op het seminarie was hij een middelmatig student. Al blonk hij uit in de wiskunde, in de studie der talen was hij eerder zwak. Daarmee zal het later niet beter worden. Uit zijn studententijd zijn ons maar weinig gegevens over Hamer nagelaten. Later memoreert hij zelf een oordeel van den president van het klein-seminarie, die altijd van hem zeide: „Hamertje is een goed jongetje, maar hij bouwt niet hoog of vliegt niet hoog''. Van een vroegeren studiegenoot vernemen we in 1900, dat Ferdinand een ernstige jongen was, van wien iets uitging ten goede. „In zijn tegenwoordigheid werd ik zelf ook ernstiger en kreeg ik eensklaps een kijk op het leven, die me tot dan toe geheel vreemd was gebleven''. Na zijn rhetorica zou hij gaarne in het noviciaat der Jezuieten zijn getreden. Zijn aanvraag werd echter niet ingewilligd en daarom ging hij, na eerst een jaar philosophie te Kuilenburg gevolgd te hebben, naar

Rijsenburg, het groot seminarie van het aartsbisdom. In dien tijd dacht hij er nog niet aan om missionaris te worden. Het sterkste bewijs hiervan is wel, dat hij nog in 1863 — dus één jaar voor zijn priesterwijding — bij den aartsbisschop Mgr. Zwijsen, die tevens apostolisch administrator was van het bisdom van 's-Hertogenbosch, aanvroeg om in het aartsbisdom te worden opgenomen. Welke bedoelingen Hamer hierbij had kunnen wij alleen maar raden. Waarschijnlijk hoopte hij zich beter thuis te gevoelen onder de Utrechtsche Clergé, omdat hij op de beide seminaries van het aartsbisdom gestudeerd had. Daar er in het Zuiden geen tekort was aan priesters, wel echter in het Noorden, stond Mgr. Zwijsen hem dit gaarne toe. Wel duidelijk blijkt uit deze aanvraag, dat Hamer toen geenszins plannen had om naar de missie te vertrekken.

Maar wat gebeurde er in die jaren ? Te Brussel leefde de Eerw. Heer Theophiel Verbist, aalmoezenier van de militaire school en tevens directeur van het genootschap der H. Kindsheid. De nadere kennismaking met dit laatste werk oefende zoo'n invloed uit op dezen ijverigen priester, dat hij op bijna veertigjarige leeftijd besloot zelf missionaris te worden. Hij sprak daarover met zijn vriend Aloys Van Segvelt, die ook door hetzelfde ideaal ontvlamd werd. Samen vatten zij het grootsche plan op een vereeniging te stichten van missionarissen vooral met het oog op de bekeering van de Chineezen. Zij hoopten hun volgelingen vooral te vinden onder de wereldgeestelijken van België en Nederland.

Op het Katholieken-congres van Mechelen (18—22 Augustus 1863) kreeg Verbist gelegenheid om zijn plannen uiteen te zetten. Hij had daar ook uitvoerige besprekingen met den Engelschen priester Dr. Herbert Vaughan, die op het congres ook over zijn plannen sprak en later de stichter zou worden van de missiecongregatie van Mill Hill. In Nederland werd aan de redevoering van Verbist bekendheid gegeven door den Brusselschen correspondent van de Kerkelijke Courant, het tweemaal in de week verschijnende Nederlandsche katholieke blad. Eenige maanden later volgde in de Godsdienstvriend (1864, bl. 17—31 en 79—89) de publicatie van de voornaamste officiëele stukken, welke betrekking hadden op de „oprigting van een Missie-huis voor China in de nabijheid van Brussel, ten einde priesters, die zich voor

deze missiën wilden bekwamen te ontvangen en hen in de gelegenheid te stellen zich voor hun vertrek naar die gewesten eenigermate te kunnen voorbereiden". Om misverstand te voorkomen had Verbist in een brief aan den correspondent van De Godsdienstvriend er nog eens de nadruk op gelegd, dat deze vereeniging van missionarissen niet alleen bestemd was „om de katholieken van België in de gelegenheid te stellen hun dankbaarheid aan Jezus Christus te betuigen voor de onschatbare weldaad van het geloof", maar dat zij ook zoo gelukkig zouden zijn „eenige leden van die vrome Hollandsche geestelijkheid — zooals Verbist zich bescheiden uitdrukt — in onze gelederen te ontvangen, waarvan overigens de gelijkheid van taal, zeden, gebruiken, de goede nabuurschap en vooral de levendige sympathie, welke wij voor haar gevoelen, tusschen ons, twee vrienden-natiën, uitwischt, wat zoovele andere op elkander ijverzuchtige volken verdeelt". Het is opmerkelijk, dat in hetzelfde nummer van De Godsdienstvriend, waarin de oorkonden van de stichting van Scheut werden opgenomen, er ook een uiteenzetting voorkwam van de plannen van Herbert Vaughan.

Deze pogingen van Verbist om volgelingen te winnen vonden zoowel in België als in Nederland aanvankelijk weinig gehoor. Wel was er vooral in België sympathie, niet het minst van hoogerhand, ook wel geldelijke steun, doch slechts weinigen sloten zich bij hem aan; de onderneming scheen te gewaagd; men wilde eerst eens toezien. Vanaf Juli 1861 tot Juli 1864 bood zich slechts één aspirant aan.

Ondanks alles werkte Verbist ijverig voort aan de verwezenlijking van zijn ideaal. In de zomer van 1864 besloot hij een bezoek te brengen aan de Nederlandsche groot-seminaries. Zoo kwam hij in Juli op Rijsenburg, waar hij welwillend ontvangen werd door president Van den Burgt. Van dit bezoek hebben we een kort relaas van niemand minder dan van Dr. Schaepman, die toen op het eerste jaar theologie was. Deze vertelt als volgt:

„Op een fraaien zomermorgen, na de meditatie, worden wij, studenten, geroepen naar de leeszaal. Wat zal geschieden? Na eenig wachten verschijnt een krachtig man met vriendelijk blozend gelaat, een priester. In goed, rond Vlaamsch spreekt hij ons toe en verhaalt ons, wat hij komt doen: hij moet missionarissen hebben. Missionarissen, die hij wil vereenigen in een Hollandsch-Belgische

Congregatie onder de bescherming van de H. Moedermaagd, missionarissen voor China en Mongolië. De eerwaarde heer Verbist was geen redenaar, hij was een apostel en wekte apostelgloed. Het bleek spoedig. Verschillende seminaristen gingen tot hem, de eerste was Ferdinand Hamer, die op den dag van St. Laurentius 1864 priester werd gewijd. Over den kalmen, bedaarden wijdeling was de groote genade van God gekomen, de stem had geklonken, de stem werd gehoord".

Kort na zijn priesterwijding ging Ferdinand naar Scheut om er officiëel zijn aanvraag tot opname te doen. Deze verliep gunstig. 15 October daaraanvolgende begon hij zijn noviciaat onder leiding van Verbist zelf. Nog binnen het jaar — 25 Augustus 1865 — zou hij met dezen en twee andere missionarissen naar China vertrekken.

Om een kijk te geven op het karakter van Hamer kunnen we hier nog twee feiten aanstippen. Alvorens naar Scheut te vertrekken had hij door bemiddeling van president Van den Burgt aan den aartsbisschop gevraagd, of hij voor het geval dat hij het niet zou volhouden, weer in het aartsbisdom zou worden opgenomen. De president had hem hierop het bevestigend antwoord van Mgr. Zwijsen gezonden „indien gij tenminste niet door geloften zijt gebonden (want gij wordt lid van een congregatie)". Ook nu scheen Hamer nog niet heelemaal gerust. Hij meende persoonlijk den aartsbisschop te moeten gaan bezoeken. Van den Burgt oordeelde dit echter niet noodig en daarop schreef Hamer aan Mgr. Zwijsen een brief, eigenaardig voor het karakter van een man als Mgr. Hamer, zegt Prof. T. Brandsma, die deze brief publiceerde (De Gelderlander 4 Maart 1939). Wel in den geest en in de stijl van zijn tijd put Hamer zich uit in uitdrukkingen van dankbaarheid aan den geëerbiedigden kerkvoogd voor alle verleende gunsten.

Veel meer sprekend voor het beminnelijk karakter van Hamer en voor zijn practische kijk op personen en zaken was zijn verhouding tot het seminarie Rijsenburg. Zijn vertrek schijnt daar een heele beroering teweeggebracht te hebben, zoo zelfs, dat de president hem meende te moeten verbieden zich aan de seminaristen te vertoonen, toen hij op Rijsenburg afscheid kwam nemen. We zeiden boven reeds, dat meerdere seminaristen missionaris wilden worden. Toen Hamer een jaar in de missie was, vroeg

Verbist hem inlichtingen over een achttal candidaten. Over dezen geeft Hamer zijn meening, voor zoover hij de seminaristen gekend heeft, zonder er doekjes om te doen. Van een heet het: „als we die krijgen, kunt gij ons gerust op champagne tracteeren. Deze heer is bemind door alle professoren en studenten om zijn solide deugd.... zijn praedilectio voor de missie is mij zeer goed bekend; het vorige jaar heeft hij nog een confrérie Sti Francisci Xaverii op 't seminarie ingevoerd". Vanwege zijn familie zal hij echter niet kunnen komen. In een volgende brief vult hij nog aan, dat Mgr. Zwijsen nooit in zijn vertrek zal toestemmen.... Een ander is te zwak van gezondheid. Weer een ander zal „oppositie ondervinden van zijn betrekkingen, die op hem rekenen". Van een twijfelt hij aan de vastheid van karakter en daarom „heb ik hem zelfs aangeraden van te wachten tot hij priester was." enz.

Hij besluit „.... misschien zult gij met mij zeggen: als wij W. Meijer, A. Jansen en misschien later X. hebben zal het wel zijn en voor de overigen zullen wij den goeden God bidden.... et fiat voluntas tua". Van deze acht traden er inderdaad slechts drie in de congregatie en dan nog had Hamer met reden aan de vastheid van karakter van den derde getwijfeld.

Vanuit de missie onderhield Hamer trouwe relaties met het seminarie vooral met den professor der moraal-theologie, „vader" Van Egeren. In zijn eerste liber pastoralis onderteekent hij met een zekere fierheid het „Prooemium" als volgt: Ferd. H. Hamer. Neomagensis. Sacerdos Arch. Ultrajectensis in Hollandia. Congr. Imm. Cord. B.M.V. presbyter.

Ook zijn klasgenooten vergaten hem niet. Na zijn roemrijke dood richtten zij hem in de zijmuur van de kapel van het seminarie een waardigen gedenksteen op.

15 October 1864 begon Ferdinand Hamer zijn noviciaat te Scheut onder leiding van Verbist zelf. Nog binnen het jaar zou hij met den stichter en twee andere missionarissen naar China vertrekken, waar het uitgestrekte Mongolië aan de jonge congregatie was toevertrouwd. Een eeuwen-oude traditie voortzettend reisden zij eerst naar Rome om den zegen van den paus over hun onderneming te vragen. 31 October zetten zij voet aan wal te Hongkong. Hamer haastte zich naar een kerk om God te bedanken voor de voorspoedige reis en zich aan God en de H. Moedermaagd aan te bieden als een „offer voor de Chineezen".

De vormingsjaren in de missie.

In de brieven van zijn eerste missiejaren wenscht hij zich zelf herhaaldelijk geluk, dat hij zoo jong missionaris is geworden. Veel beter dan zijn oudere gezellen kan hij zich schikken in zijn nieuwe omgeving en met minder moeite kan hij vooral de vele ongemakken van de groote reizen verduren. Voor de uiterlijke aanpassing aan het Chineesche leven heeft hij het betrekkelijk gemakkelijk. Zooals niet weinig missionarissen in de eerste jaren na hun aankomst in China kreeg hij den indruk dat men in China juist de tegenovergestelde gebruiken had van Europa. Met veel edelmoedigheid begint hij dan ook ,,juist het contrarie te doen'' dan hij in zijn jeugd geleerd had, en de Chineezen aanzagen hem alras als een beschaafd man ! In een brief aan zijn oud-professor, ,,vader'' Van Egeren, schrijft hij, dat zijn gezondheid beter was dan ooit in Europa. Zijn lichaamskracht nam met den dag toe en vermoeidheid kende hij niet. Aan zijn superior schrijft hij : ,,Alle schotels smaken mij ; nog voor geen enkele heb ik stil gestaan''. [1])

Veel moeilijker was die andere aanpassing, waarover men gewoonlijk niet schrijft en welke in de inwendige aanpassing zou willen noemen : het begrijpen en aanvoelen van de Chineesche mentaliteit. Zijn onkunde van de Chineesche taal was hier de groote hinderpaal. Voor talen had Hamer nooit veel aanleg gehad. In dat opzicht heeft hij ook weinig vertrouwen in zich zelf. Zoo schrijft hij in boven-geciteerden brief aan professor Van Egeren : ,,Terwijl het mij altijd voor den geest stond, dat ik U.Eerw. beloofd heb te schrijven was het mij ook als hoorde ik nog uwe woorden : ik zoude zoo gaarne in de Annalen eens een brief van eenen Hollander zien. Dus uw plan was reeds toen gevormd om mijnen brief in de Annalen te doen drukken ; dit was reeds een groote reden die mij weerhield ; nooit heb ik mijne pen aan de drukpers gewijd....'' Het Fransch schrijft hij gebrekkig ; ook daarvan is hij overtuigd. In een Franschen brief aan zijn superior schrijft hij : ,,.... O mon digne supérieur, que vous saurez (sic) un fois heureux, quand vous verrez votre oeuvre commencée

[1]) Deze en volgende citaten uit de brieven van Mgr. Hamer werden geenszins aangehaald om hem in iets omlaag te halen. Mgr. Hamer was groot in zijn leven doordat hij de gewone zaken zoo heldhaftig verrichtte. Latere missionarissen zouden het veel gemakkelijker hebben, omdat zij medewerkers vonden om hen te leiden en een traditie, waarop zij konden voortbouwen.

avec tant de tribulations augmenter à des centaines." En tusschen haakjes voegt hij er aan toe: „Quelle construction française; H. (amer) est bien Hollandais".

Het Chineesch zou hem niet meevallen. Voor zijn aankomst in China had hij niets van die taal gestudeerd. Nauwelijks zeven weken daar, ziet zijn superior zich gedwongen hem alleen naar een verafgelegen missiepost te zenden, alleen tusschen de Chineezen. Wel is dit een goede methode, als men de grondslagen van zijn kennis dezer taal reeds eenigszins gelegd heeft, al is ze om andere redenen af te raden. Hamer ondervindt er alle slechte gevolgen van. Eens wilde hij zeggen, dat de bed-oven te warm was; de omstaanders verstonden het tegenovergestelde en begonnen nog harder te stoken. Een ander maal wilde hij ondanks alles toch een woordje van vermaning tot zijn christenen richten en hen op het hart drukken, dat zij maar goed moesten bidden; de priester kon hen in niets helpen. In werkelijkheid verstonden de christenen: „Ezeltjes, bidt maar goed; want de priester heeft geen kousen!!!"

Hij durft niet bij de christenen te gaan om de missie te preeken. Hij zal daarom zijn Chineesche helpers maar op missie zenden en zelf „'n groote retraite houden en zien of ik, als ik alleen ben, de taal beter zal leeren, door de noodzakelijkheid gedwongen; tot nog toe versta ik naastebij de helft; spreken kan ik nog bijna niets als eenige algemeene phrases, die half verstaan en half uitgelachen worden; dat mij zulks doet lijden kunt gij denken; nochtans is zulks voor mij niet geheel zonder vrucht; want ik heb nooit zoo goed kunnen mediteeren als tegenwoordig en reeds ondervonden, wat pater Bossu (in de laatste retraite) ons zeide, dat deze convictie en het kruis onzen troost zouden zijn". (Brief van 12 April 1866).

Nog veel zal hij met de taal te tobben hebben: In September 1866 schrijft hij: „Zend mij toch in Gods naam een dictionnaire van Gonsalves of zoo een of ander, wat in Sywan moet zijn, want nu ben ik bijna een jaar in China en als het zoo doorgaat kan ik over een jaar nog geen missie geven". Hij hoopt tegen Kerstmis met een kleine instructie te beginnen en een onderrichting te geven aan de kinderen en „zoo mij langzaam aan prepareren, dat ik, wat ik innig hoop en verlang, het volgend jaar missie kan geven". Maar ook dan nog zal het moeilijk zijn. In een brief van 13 Maart

1867 schrijft hij aan zijn superior: „Na Pascha ben ik van plan de missiën in dit district te beginnen. Het zal wel zeer gebrekkig zijn, maar in Gods naam. Mij dunkt dat er geen ander middel op zit.... voor 't dagelijksch verkeer ken ik genoeg dat men mij verstaat en zooals gij weet als de Chineezen ons verstaan, stellen zij zich tevreden, hoe barbaarsch wij ons dan ook uitdrukken. Maar van de gewijde taal weet ik nog niets; daarom zal ik trachten die in de H. Bediening te leeren". Daarna vernemen we minder van zijn moeilijkheden met de Chineesche taal; een taalvirtuoos is hij echter nooit geworden!

Het feit van „onmachtig toeschouwer" te zijn bij het vele en noodzakelijke werk en de bittere ervaringen, welke hij met de Chineezen opdeed, brachten hem reeds gauw in een soort crisis, welke de meeste missionarissen in China wel doormaken, maar welke voor Hamer bijzonder pijnlijk was, omdat hij geen vriend bij zich had om hem te leiden. Van jonge missionarissen zegt men gewoonlijk, dat zij drie perioden van waardeering van de Chineezen moeten meemaken: de eerste, waarin zij alles goedkeuren; bij een nadere kennismaking met een menschelijke, half-heidensche omgeving volgt de reactie, welke alles in het zwart doet zien. In de derde periode komt men tot een normaal standpunt. Ook Hamer heeft deze perioden doorworsteld. Al viel hem het scheiden van zijn vrienden hard, „brandde" hij toch van verlangen naar dien eenzamen missiepost te gaan. Daar aangekomen, wil hij alle kleine attenties der Chineezen beloonen met prentjes en rozenkransen. Hij ziet nog niet, dat niet alle nood, dien men hem klaagt, echt is. Als hij echter bij aankomst van zijn kisten uit Europa alles met zijn Chineeschen collega heeft gedeeld, en deze nog niet tevreden is, dan besluit hij voortaan beter op te letten en niet meer „te goed te zijn." Als overste moet hij over alle soorten van zaken beslissen. Wel leert hij daardoor de moeilijkheden van het missieleven vlugger dan de tegenwoordige jonge missionarissen kennen; maar meer ook voelt hij de druk ervan. Hij smeekt zijn overste jonge missionarissen niet zoo gauw en niet zoo alleen naar een missiepost te zenden. Aanhoudend vraagt hij raad: „Schrijf mij positive; zoo wil ik het". Tot over de kleinste bizonderheden wil hij zijn overste raadplegen en vraagt excuus als hij hier of daar mis is geweest. Na in een brief verschillende moeilijkheden

te hebben opgesomd schrijft hij: „(hieruit kunt gij) besluiten in welken toestand ik hier verkeer. Van den anderen kant heb ik toch eene vergoeding: zelfs in de droevigste oogenblikken heb ik God bedankt, dat ik missionaris was en nog niets geen berouw gehad, dat ik, wat ik meende, wat mijn roeping was, heb ingevolgd. Moeilijkheden vrees ik niet modo gratia Dei me adjuvet; ik, die het missionarisleven heb gewild, heb er ook de moeilijkheden en lasten van vrijwillig op mij genomen. Ik zal die tot de laatste toe verdragen. Van UEerw. vraag ik niets dan mij met uwe gebeden bij te staan. (brief van 12 April 1866).

De moedige man vond zijn sterkte in de missiegedachte, welke de grondslag vormde van al zijn pogen.

'n Maand te voren had hij reeds over zijn verhouding tot zijn Chineeschen collega geschreven: „De beste harmonie heerscht onder ons.... Het eenigst wat ik zou kunnen aanmerken is, dat hij Chinees is, zoodat hij na niet veel drukte's reeds vermoeid is en na lang delibereren eerst decideert; maar dat is zoo het karakter van alle Chineezen; dus dat verdraag ik met liefde; ook wij Europeanen hebben onze gebreken meegebragt, die de Chineezen op hunne beurt moeten verduren". Deze houding lijkt wel voor een missionaris onontbeerlijk.

En zijn werk in deze jaren? Om zijn werkkring te begrijpen, moeten we weten, dat hij op de eerste plaats de zielzorg had voor de uit China gevluchte christenen. Dezen beschouwden Mongolië als een schuilplaats en zochten daarom de meest-afgelegen bergvalleien op. Zij woonden in kleine groepjes en hielden zich afzijdig van het openbare leven om in tijden van vervolging te ontsnappen aan het „oog der wet". Wel hadden missionarissen en christenen in Mongolië een betrekkelijke rust gevonden. Maar vurig waren de christenen niet; men heeft wel eens gezegd, dat de Chineezen goede martelaren zijn maar slechte belijders. Toen na 1860 wat godsdienstvrijheid was afgedwongen, viel er voor de organisatie der missie in de afgelegen posten van Mongolië nog zeer veel te doen. Dat was Hamer's werk in de eerste jaren van zijn missieleven. Hij bezocht de christenen, trachtte ze in grootere groepen bijeen te brengen, richtte catechismusscholen op, opende eenige lagere scholen en trachtte door uiterlijke plechtigheden de godsdienstoefeningen voor de christenen aantrekkelijk

te maken. Aan heidenbekeering viel voorloopig niet te denken. Als hij bijna anderhalf jaar in de missie is schrijft hij, onder de noodige reserve, zijn meening daarover aan professor Van Egeren : „.... De eerste regel is, eerst houden wat wij hebben en dan verder zien. Is er hoop ? Deus scit. Wat zal ik u zeggen ? Zooals de christenen den priester eerbiedigen en zich gerust gevoelen als de missionaris in hun midden is, zoo vreezen de heidenen voor den missionaris, vooral als hij Europeaan is, daar zij veel kracht aan den missionaris toekennen.... Zullen de Chineezen zich in massa bekeeren ? Ik weet het niet ; de groote hinderpalen zijn de ontucht, hoogmoed en gierigheid.... Daarbij, wij hebben de ondervinding van meer dan 600 jaren voor ons ; 600 jaren lang hebben de missionarissen onvermoeid aan de bekeering der heidenen gewerkt. Maar daarom geen moed verloren. Als het uur van genade voor den Chinees zal slaan, zullen ook zij wellicht gehoorzamen ; daarom brand ik van verlangen dat eens ons getal priesters het zal toelaten om den heidenschen grond te doorkruisen. Want dit is zeker, wil men heidenen bekeeren zoo moet men minstens 40 à 50 uren ver gaan waar geen christenen gevonden worden. Want is er onder de christenen één die niet heel wit is.... zoo redeneeren zij, ook de godsdienst van den Heer des Hemels heeft slechten : dus wij kunnen blijven wat wij zijn. Ik reken echter op de gebeden, die in Europa gestort worden...."

Zoo werkte Hamer rustig voort aan het werk, dat hij kon doen. Hij vormde de christenen, die later, als er een bekeeringsbeweging zou komen, den missionaris zouden kunnen helpen. Uit de door hem en de oude missionarissen gevormde christelijke families zijn al onze inlandsche priesters voortgekomen ; reeds twee inlandsche missies hebben deze overgenomen. Dit werk alleen was in de gegeven omstandigheden reeds verdienstelijk genoeg.

Behalve door de zielzorg onder de christenen zou Hamer zijn ondervinding nog verrijken door zijn benoeming tot procurator der missie, provicaris en later raadsman van Mgr. Bax. In een zijner brieven aan zijn superior vraagt hij : Wanneer zullen we in Mongolië de pilaren krijgen, waarop de missie kan bouwen en de kerk stevig zal gegrondvest zijn ? Zonder het te weten zou Ferdinand Hamer zelf een van die pilaren worden. Hij zou door Rome worden uitgekozen om die hechte grondslagen te gaan leggen

in twee apostolische vicariaten: Kansoe en Ortos. Het vertrouwen, dat zijn oversten door deze benoeming in hem zouden stellen, zou hij niet beschamen.

Organisator van twee apostolische vicariaten.

Als eerste apostolisch vicaris van Kansoe werd Mgr. Hamer aan het hoofd geplaatst van een missiegebied, waarvan hij de grootte voorloopig nog niet kon overzien. Als hij later met zijn verst-wonende missionarissen moet correspondeeren, zal hij tot de ontdekking komen, dat brieven en geld gemakkelijker verstuurd worden langs Europa over Rusland en Siberië dan door de binnenlanden van China naar Turkestan.

Kort na zijn bisschopswijding vertrok hij er heen. Wel waren zijn bisschoppelijke eere-teekenen nog niet uit Europa aangekomen; maar daar zou hij nog zoo lang op kunnen wachten. Zijn reis werd een tocht van honderd dagen. En dat het geen pleizierreisje was, blijkt wel hieruit, dat onderweg een van de missionarissen moest achterblijven bij gebrek aan het noodige reisgeld. Toch bleef Mgr. Hamer vol moed in al die ellenden, schrijft in die dagen pater Rutjes, die hem een eind weegs uitgeleide had gedaan.

Het werk, dat hem in Kansoe wachtte, was nog meer pioniers- en ontginningswerk. In de eerste jaren werden op verschillende plaatsen kleinere groepen christenen, uit andere provincies overgekomen, ontdekt. Eerst moest voor dezen gezorgd worden maar tegelijkertijd werd de bekeering der heidenen niet uit het oog verloren. De missieposten werden naar apostolischen trant zooveel mogelijk opgericht in of bij de grootere steden. Dat er door de oude missionarissen van Scheut in Kansoe degelijk werk werd geleverd, getuigen hun opvolgers, de Duitsche Capucijnen, die na den oorlog dit gebied overnamen.[1]) Het ontginningswerk van den heidenschen bodem eischte hier veel, zeer veel geduld. Meer dan in Mongolië, dat uit landverhuizers bestaat, hadden de missionarissen hier te doen met een gevestigde, conservatieve bevolking, die zeer vijandig stond tegenover den buitenlandschen indringer. Meermalen moest Mgr. Hamer een beroep doen op den Franschen minister te Peking, die het protectoraat over de katholieke missies in China uitoefende. Van het Fransche protectoraat zeide eens de

---

[1]) Walter: *Gottes Kampf auf gelber Erde* (blz. 31).

Maecenas der missiewetenschap in België, Baron Descamps: „Il a fait trop de bien pour en dire du mal; mais il a fait trop de mal pour n'en dire que du bien". Het groote voordeel ervan is geweest, dat het de katholieke missies in staat heeft gesteld zich te organiseeren: grond te koopen; kerken en scholen te bouwen en in vrede, ondanks geheime tegenwerking, de zielzorg waar te nemen. Het nadeel ervan was, dat de katholieke godsdienst, welke in geen land een vreemdelinge is, in het vreemden-hatende China door een vreemde mogendheid werd gepatroneerd, waardoor vanzelf de indruk gevestigd werd, dat het katholicisme aan één land gebonden was. Had Frankrijk met het protectoraat politieke doeleinden, de missionarissen hoopten er mee hun doel te bereiken; dat hebben zij ook werkelijk, al is nu de tijd gekomen om het nationale element meer naar voren te brengen.

Tien jaren had Mgr. Hamer het apostolisch vicariaat Kansoe vaderlijk doch met vaste hand bestuurd, toen hij in de maand Juni 1889 het bericht van zijn overplaatsing naar Ortos ontving. Van deze overplaatsing schrijft een oud-missionaris van Ortos het volgende:

„'t Was niet zonder gewichtige redenen, dat de oversten van Scheut en van de Congregatie van de Voortplanting des geloofs in 1888, bij de dood van Mgr. De Vos, aan Mgr. Hamer dachten om hem met de opvolging te belasten. Men wilde iemand aan het hoofd stellen die stuwkracht genoeg bezat om de missie door de moeilijkheden heen te voeren; een man die in al zijn ondernemingen voorzichtigheid en wijsheid had getoond en hier de talrijke klippen zou kunnen omzeilen welke de vaart van het nog kleine bootje bedreigden; een confrater die gekend was door zijne liefde tot zijn medebroeders, door zijn behulpzaamheid, door zijn gave om bedroefden te troosten en de zwakken op te beuren; een verstorven man die zich zelf heelemaal voor allen slachtofferen zou, maar die tevens gezag genoeg bezat om allen te richten en te leiden.

Mgr. Hamer had vroeger het groote offer gebracht, de oude christenen van Si-wan-tze te verlaten, en den last aanvaard zich in een gansch onbekende streek in het uiterste Westen te gaan vestigen. Nauwelijks was hij daar in Kan-soe met het pionierswerk klaargekomen, of men stelde hem een nieuw offer voor: de beginnende missie in de wilde Ortos met al de moeilijkheden, welke hij zeer goed kende, te gaan helpen. „Non recuso laborem" is altijd de spreuk geweest van Mgr. Hamer, en waar Rome en Scheut spraken heeft hij het als een heilige plicht aangezien terstond te gehoorzamen, „omdat het Gods wil was".

„In nomine Domini; in 1887 heb ik in de maand van het H. Hart het offer gebracht (toen hij voor dit vicariaat was aange-

zocht); in 1889 zal ik in de maand van het H. Hart mij opnieuw opofferen". Zoo schreef hij aan den algemeenen overste van Scheut, toen hij zijn benoeming had ontvangen. Maar hij verbergt zijn teleurstelling niet „de confraters van Kansoe te moeten verlaten, waarmede hij altijd zoo broederlijk en vertrouwd heeft geleefd, en de missie, die ik begonnen ben en waar ik vooral de eerste jaren door zure vruchten heb moeten bijten nu te moeten verlaten, nu wij op rust zijn gekomen en de hoop hadden wat voortgang te zullen doen". (Brief van 7 Juni).

Reeds voor zijn overplaatsing was besloten, dat Mgr. Hamer een jaar vacantie zou gaan nemen in het vaderland. Typeerend voor hem is weer de motiveering, welke hij daaraan geeft. „Sedert eenige jaren, zoo schrijft hij in 1888 naar Scheut, heb ik veel last van mijn familie; bijna in iedere brief drukken zij de begeerte uit, dat ik toch eens overkome. Vroeger is mij zulks nooit in de gedachte gekomen; maar als men zulks in iederen brief herhaald ziet, begint men er onwillekeurig aan te denken.... Daarom verzoek ik UZE. mij eens ronduit Uw gevoelen hierover te schrijven, of mijne reis goed of slecht zou doen". Volgens Mgr. Hamer moest de missionaris in de missie blijven. Dat was zijn normale plaats. Toen hij in Ortos was aangekomen, werd die vacantie — behalve om gezondheidsredenen — nog noodzakelijker dan uit Kansoe „namelijk om geld in te zamelen; want wij zitten er hier maar slecht voor" (30 Augustus 1889). Hoe langer hij daar was, hoe meer hij de slechte financiëele toestand van de missie inzag. In zijn maandelijksche brieven aan Scheut is er ook een crescendo in de uitdrukkingen, totdat hij op 29 November schrijft: „de financiën staan hier zeer slecht." Nog is hij bezig met zijn apostolische reis door het heele vicariaat, hetgeen al zijn tijd inneemt. Na zelf nog druk geholpen te hebben bij het geven van missies omstreeks Nieuwjaar en na de vergadering, waarin ook de subsidie van 1890 was besproken, „hetgeen veel tijd vroeg, omdat het geld in kas gerestringeerd was" werd besloten, dat hij zoo spoedig mogelijk naar Europa zou vertrekken.

Toen Mgr. na tien maanden verblijf in het vaderland lichamelijk heel wat was opgeknapt, vertrok hij met grooten moed. „Een missionaris, evenals een goed strijder, sterft op het veld van eer," antwoordde hij zijn familieleden en vrienden, die aandrongen, dat hij de rest van zijn levensjaren in het vaderland zou slijten.

Uit het gebruik dat hij maakte van het meegebrachte geld blijkt weer zijn missionarishart. Bij zijn terugkomst in de missie was er een hongersnood in het vooruitzicht. ,,Ik zet elken missionaris aan naar Europa te schrijven, opdat de hulp niet kome, als de nood voorbij is. Ik schrijf met dezen koerier aan mijn procurator al het geld dat ik had meegebracht, direct af te zenden. Dit geld was meestal gegeven om een kathedraal te bouwen. Maar prius vivere et deinde philosophare. Wij zullen er catechumenen mee maken, die wij dit jaar zooveel zullen kunnen krijgen als wij maar willen."

Nog veel zou er te schrijven zijn over de ideeën van Mgr. Hamer over het onderwijs, catechumenaten, vorming van inlandsche priesters (hij was voorstander van algemeene seminaries voor verschillende vicariaten).

Wijzen we nog slechts even hierop, dat hij in den brief, waarin hij zijn missionarissen beval te vluchten om de missie niet van haar toekomstige arbeiders te berooven, zegt dat hij zich geheel opoffert voor het ,,heil van het vicariaat", ,,voor het heil van de missie". En toen hij reeds gevangen genomen en gewond het medelijden opwekte van een bokser, die hem wilde helpen, antwoordde hij ,,Ach, 't doet mij geen pijn.... trouwens 't is voor u, dat ik dit moet ondergaan." Ook deze hoofdman bekeerde met geheel zijn huisgezin en werd de beste christen-familie van de geheele streek.

Letterlijker dan hij toen vermoedde zijn in hem de woorden in vervulling gegaan, welke hij schreef, toen hij zijn eerste groote beproeving in het missieleven doormaakte: ,,Ik, die het missionarisleven heb gewild heb er ook de moeilijkheden en lasten van vrijwillig op mij genomen. Ik zal die tot de laatste toe verdragen".

Besluit. Aan deze bovennatuurlijke geest, deze hooge opvatting van zijn roeping, paarde Mgr. Hamer een gezond verstand, een buitengewonen aanleg om zich aan alle omstandigheden aan te passen en een taai uithoudingsvermogen. Juist om deze onmisbare hoedanigheden van den pionier des geloofs mag hij ten voorbeeld gesteld worden aan alle missionarissen.

Het is naar onze meening een bewijs van den sensus catholicus van onzen clerus, dat deze zoovele vertegenwoordigers telt in de missielanden. Zooals president Feron onlangs in een soortgelijk verband zeide, ,,legt deze gebeurtenis getuigenis af van de heerlijke waarheid, dat ,,allen één zijn", de priesters hier en de mis-

sionarissen in de missie-landen, en dat op een gegeven oogenblik die eenheid heerlijke vruchten kan afwerpen".

Wij kunnen het ook niet anders dan toejuichen, dat het Bestuur van den Priestermissiebond besloten had zijn nationaal congres dit jaar te houden op den verjaardag van den marteldood van een zoo representatieve figuur als Mgr. Hamer; dat dit door den onverwachten keer in onze levensomstandigheden niet kan doorgaan, ontneemt aan het opgemaakte plan niet zijn beteekenis.

Moge ondanks alles de bedoelde uitwerking niet uitblijven en de eenheid tusschen de priesters hier en „de missionarissen in het veld" steeds inniger worden tot welzijn van de parochiezielzorg en tot heil van de missies.

Nijmegen, Missiehuis Bisschop Hamer. M. VAN OSS.

NEDERLAND EN MILL HILL

Mill Hill is nu vijftig jaren in Nederland. Op 30 Januari 1890 kwam de Tilburgsche Father J. Aelen uit Britsch Indië in het vaderland terug met de opdracht om hier een Missiehuis te stichten. In Mei werd een begin gemaakt te Roosendaal.

Een gouden jubileum roept herinneringen op, die nog geen gewone „geschiedenis" zijn. Ze worden opgehaald niet enkel nog door de koude letter, maar door het warme woord van mannen en vrouwen, die door het te herdenken gebeuren eigen leven gericht of beinvloed zagen. De meeste gouden herinneringen zijn intiem, maar het feit der vestiging in Nederland van de St. Joseph's Congregatie voor Vreemde Missiën is misschien belangrijk genoeg voor velen om in „Het Missiewerk" gememoreerd te worden.

Er kunnen slechts weinig Nederlandsche katholieken meer zijn, die nooit van Mill Hill gehoord hebben. Er zijn er zelfs honderden, die het groote college ten noord-westen van Londen met eigen oogen aanschouwd hebben. Toch moeten eenige woorden aan die stichting gewijd worden als inleiding op ons eigenlijk onderwerp.

Herbert Vaughan, de stichter van de St. Joseph's Congregatie, werd den 15den April 1832 geboren te Gloucester, Engeland, uit een familie van ridderlijke en katholieke tradities. [1]) Reeds als

[1]) Er bestaat een uitstekende levensbeschrijving van den stichter van Mill Hill: „The Life of Cardinal Vaughan", by J. G. Snead-Cox; twee deelen, pp. 483 en 498; London, 1912. Verkorte uitgave, één deel, 1935. Klein, maar fijn is verder „Kardinaal Herbert Vaughan", door Dr. H. Ahaus, missionaris van Mill Hill (Xaveriana, No. 191, Nov. 1939).

jongen wilde hij missionaris worden, eerst in zijn eigen protestantsch Wales, later — toen zijn visie zich verbreedde — in de landen van overzee. Een blik op de kaart van Afrika bracht tranen in zijn oogen. Toen hij eens in een straat van Londen een neger tegenkwam, kon hij zich nauwelijks weerhouden hem te omhelzen. Hij dacht er aan om naar Japan te gaan, dat juist in zijn eerste priesterjaren zich voor Europeesche invloeden ontsloot. Abessinië en Gallas — toen tooneel der werkzaamheid van den beroemden missionaris, later kardinaal, Massaia — hadden eveneens zijn aandacht. Australië lokte hem aan als een gansch vasteland, dat nog braak lag voor het Evangelie.

Herbert Vaughan was echter zwak van gestel. Zou hij niet beter doen met een missie-seminarie te stichten in Engeland — waar aan geen missie gedacht werd, terwijl toch het Britsche Rijk zooveel millioenen heidensche onderdanen telde — en zóó zijn levenswerk bestendigen? Maanden lang bestormde hij den hemel om licht in zijn twijfel. Het gewerd hem in Spanje door bemiddeling van Pater Medrano S.J., die besliste, dat hij in Engeland een missie-seminarie moest stichten. Grooten troost bracht ook de gulle toestemming van zijn bisschop, kardinaal Wiseman, die hem onder vreugde-tranen vertelde dat hij zijn komst en zijn voorstel verbeid had vijf en twintig jaren lang — vanaf den dag dat de eerbiedwaardige Vincenzo Pallotti te Rome hem gezegd had: ,,Monseigneur, U zult nooit de volkomen gemoedsrust genieten, die U zoekt totdat U in Engeland een college sticht voor de Vreemde Missiën.'' Niet minder welkom was de hartelijke bemoediging, die hij mocht ontvangen van zijn grooten vriend dr. Manning. En zoo beschikte de Voorzienigheid, steeds geheimnisvol en harmonisch als een sonnet in daden, dat na Gods genade het ontstaan der St. Joseph's Congregatie van Mill Hill zou te danken zijn aan de stuwkracht, de bemoediging en den zegen van mannen die nu in de geschiedenis bekend zijn als de eerste drie kardinaal-aartsbisschoppen van Westminster.

Het is kenschetsend voor Herbert Vaughan's verheven opvatting, dat hij zich gedurende de maanden van onzekerheid in het geheel niet over het probleem der ,,mannen en middelen'' bekommerde. Pas toen hij vast besloten was om een missie-college te stichten, begon hij zich af te vragen hoe aan de middelen te komen, want de katholieken van Engeland behoorden tot de armste klasse der bevolking; waar de mannen te vinden, want

Engeland was zelf een soort missieland en leende priesters uit de buurlanden, Ierland, Frankrijk, België en Nederland ?

Het antwoord van den jongen stichter — hij was pas één-en-dertig — was eenvoudig. Hij zou zoowel middelen als mannen uit den vreemde aanvoeren en dan aan katholiek Engeland zeggen : nu gij ! Zoo gedacht, zoo gedaan. Californië was in die dagen het goudland, en ook sommige Zuid-Amerikaansche staten boden rijke kansen. Twee jaren lang (1863—1865) reisde de jonge priester Noord- en Zuid-Amerika af, — toen nog een afmattend werk — met één beurs voor geld en één voor nog ruimer toevloeiende vernederingen. In Juli 1865 keerde hij in Europa terug met £ 11.000 en vele beloften. Deze geheele som echter had Dr. Vaughan voor studiebeurzen bestemd. De Engelsche katholieken moesten nu het hunne doen, een missie-seminarie bouwen. W. G. Ward, de bekende figuur uit de Oxford-beweging, maakte het begin met een gift van £ 2.000. Een landgoed werd aangekocht te Mill Hill, en van daaruit verzond Herbert Vaughan op 5 Februari 1866 een Open Brief aan zijn katholieke landgenooten over een missie-college in Engeland. Na een uiteenzetting over de „middelen" schreef hij over de „mannen" : „Niet enkel Britsche onderdanen, maar jongelui van iedere natie zullen gaarne worden aangenomen, of, laat me liever zeggen, met open armen ontvangen worden."

In afwachting van de resultaten betrok Dr. Vaughan de kleine villa op het aangekochte landgoed, en met onbegrensd vertrouwen op den H. Joseph, zijn lievelingsheilige, opende hij op 19 Maart 1866 zijn missie-college met één student en één knecht. Twee jaren gingen in groote armoede voorbij, want de middelen kwamen veel langzamer binnen dan de mannen. Dr. Manning, die in 1865 kardinaal Wiseman als Aartsbisschop van Westminster was opgevolgd, vergat echter zijn jongen vriend te Mill Hill niet, en belegde op 23 April 1868 in St. James's Hall te Londen de grootste katholieke vergadering tot dan toe in Engeland gehouden, met het uitgesproken doel om den Engelschen katholieken hun missieplicht eens voorgoed in te scherpen. In de machtige rede door den grooten kerkvorst bij die gelegenheid gehouden zeide hij over de twaalf „apostelen" die Mill Hill toen telde : „Ik mag erbij voegen dat er onder die twaalf studenten Ieren zijn, Engelschen, Belgen, Nederlanders en Duitschers ; dat er reeds verschillende naties te samen komen, naar het voorbeeld van het Propaganda-College te Rome."

We zien dus, dat binnen twee jaren na de stichting van het St. Joseph's College te Mill Hill, Nederland er vertegenwoordigd was. Niet enkel dat, maar in hetzelfde jaar 1868 verscheen bij Mosmans Sr., 's-Bosch, „Een beroep van het Katholieke Engeland op de Katholieke volkeren, tot bekeering van het heidendom", door Dr. P. Reijnen, professor in de godgeleerdheid te Mill Hill. De schrijver houdt zich hoofdzakelijk aan het verslag der vergadering in St. James's Hall, maar zich speciaal tot België en Nederland wendend zegt hij : „De Katholieken in Engeland houden er zich van overtuigd, dat daar, waar zoovele helden zijn voortgebracht, die in den jongsten strijd in Italië, op het tijdelijk grondgêbied van den Roomschen Opperpriester, door hun buitengewone dapperheid de roem van hun vaderland en een voorbeeld voor de geheele wereld zijn geworden, geen gebrek kan wezen aan helden van eene nog meer verhevene soort, aan geestelijke helden, die de moeilijkheden en gevaren van het missionaris-leven zullen durven trotseeren."

De meeting van 1868 droeg rijke vruchten. Naar het voorbeeld der protestantsche missie-genootschappen werd door vooraanstaande katholieke priesters en leeken een raad van beheer gevormd die tot doel had de belangen van het missie-seminarie in Engeland te behartigen. Spoedig waren genoeg fondsen beschikbaar om met den bouw van het eigenlijke college te beginnen. Een merkwaardige omstandigheid is, dat het gebouw waar zoovele Nederlanders hun opleiding tot priester-missionaris zouden genieten, grootendeels door Nederlandsche vaklieden werd opgetrokken. Op 1 Maart 1871 werd het ruime en fraaie college geopend — vrij van schuld. In hetzelfde jaar bezocht Dr. Vaughan verschillende Nederlandsche seminaries om — in het Fransch — de studenten te begeesteren voor het missieleven. Niet weinigen gaven gehoor aan zijn bezielend woord. Anderen, door God bestemd om op eminente wijze de Kerk in het vaderland te dienen, werden toen loyale vrienden van Mill Hill. Ook verschillende toenmalige professoren — A. J. A. M. Schaepman, H. v. d. Wetering, W. Jansen, P. Schoenmakers, D. J. Wouters, A. D. Panken, v. d. Wal — reikten bij die gelegenheid den jeugdigen stichter de broederhand en werden, vooral Dr. Schaepman, zijn gulle weldoeners.

In het volgende jaar werd Dr. Vaughan, niettegenstaande zijn dringend voorzoek om te Mill Hill te mogen blijven, benoemd

tot bisschop van Salford, en zag zich als rector in zijn missie-college opgevolgd door father P. Benoit, een Bruggenaar die bereid gevonden werd om zijn positie als vicaris-generaal van Salford te verwisselen met een ambt, weliswaar nederiger maar evenzeer in overeenstemming met zijn apostolischen eenvoud en ijver. Ook onder den nieuwen directeur bleven, naast candidaten van Britsche nationaliteit, vreemdelingen toestroomen, zoo talrijk zelfs dat enkele menschen, minder katholiek dan Engelsch, erdoor verontrust werden. Mgr. Vaughan beantwoordde de kritiek letterlijk als volgt : ,,Er wordt gezegd dat het St. Joseph's College geen Engelsch liefdewerk is, omdat er een aantal buitenlanders worden aangenomen en opgeleid. Ons antwoord is dit : laten Engelschen met roepingen zich in grooter aantal aanbieden dan tot nu toe, en zij zullen met open armen ontvangen worden ; maar terwijl millioenen verloren gaan kunnen we niet wachten op Engelschen''. Een jaar later, in 1873, kwam hij op de kwestie terug : ,,Er zijn nu dertig studenten.... Een belangrijk aantal van de leden onzer Congregatie zijn buitenlanders, voornamelijk uit Nederland en Duitschland — ; of liever, men kan nauwelijks van buitenlanders spreken waar allen ,,thuis'' zijn, en één van geest, doel en verlangen. Wij kunnen het eenvoudig niet eens zijn met degenen die zich inbeelden dat, nu het St. Joseph's College toevallig in Engeland staat, jongelui geboren in andere landen er eigenlijk uit geweerd moesten worden. Wij persoonlijk achten zulke toevalligheden als nationaliteiten, producten van de willekeurige of zelfs natuurlijke verdeelingen van landgebied, of van taal en gewoonten, van uiterst gering belang. De nationaliteit, waartoe we allen behooren is die der Katholieke Kerk, en niemand die niet gaarne bereid is om alle verschillen daarin op te lossen is geschikt om student te worden in het St. Joseph's College. Het motto, dat allen voor oogen staat, is dit : Missionarii, vestra patria est Christi Dei Ecclesia. Bovendien hebben wij ondervonden, dat die buitenlanders met de eerste en edelste gevoelens tot ons komen. Zij hebben het eerste offer gebracht door hun geboorteland te verlaten om een nieuwe taal te leeren, en met vreemde gewoonten en manieren vertrouwd te raken ; het tweede offer — Europa voorgoed vaarwel zeggen — zal hun daardoor minder zwaar vallen. We hebben dus redenen te over om ons te verheugen over zoo'n talrijke en mooie roepingen.''

In 1872 werd aan de nieuwe Congregatie haar eerste missie

toegewezen — onder de negers in de Vereenigde Staten [1]), en haast vanaf het begin waren onze landgenooten daar vertegenwoordigd. Om de te Mill Hill opengevallen plaatsen aan te vullen dacht Mgr. Vaughan er reeds in 1874 aan om een College te stichten in Nederland. Hetzelfde werd hem aangeraden door zijn landgenoot en vriend kardinaal Howard en kwam natuurlijk ter sprake op het eerste kapittel der jonge Congregatie, dat in 1875 te Baltimore gehouden werd. Het plan werd nog aantrekkelijker toen op het einde van hetzelfde jaar de eerste vier Mill-Hillers — een Engelschman, een Belg, een Franschman en een Duitscher — broederlijk samen naar het Oosten trokken en zich vestigden in de streek van het tegenwoordige bisdom Nellore.

In 1876 bezocht Mgr. Vaughan inderdaad ons land op doorreis naar Rome, maar was niet in staat om aan zijn plan vasten vorm te geven. Eén reden daarvan was, dat katholiek Engeland zijn missieplicht nog kwalijk begreep, en het St. Joseph's College moeilijke dagen beleefde, toen in 1877 de sinds eenige jaren van het Genootschap tot Voortplanting des Geloofs ontvangen toelage van vijfduizend gulden werd ingetrokken. Wel werd dit feit voor Hill Mill een aanleiding om de organisatie op te bouwen, die zooveel heeft bijgedragen om katholiek Engeland op te voeden tot missieliefde, maar de vestiging van de St. Joseph's Congregatie in Nederland werd er door vertraagd tot het jaar 1890.

In het jaar tevoren was Father J. Aelen uit Britsch Indië teruggeroepen om den grijzen father Benoit op te volgen als directeur te Mill Hill. Bij aankomst echter ontving hij opdracht om eerst de Nederlandsche seminaries en colleges te bezoeken, zulks in verband met het feit dat hij onder de studenten van het moederhuis slechts drie landgenooten aantrof. Na volbrachte taak kwam hij te Mill Hill terug met het advies der regenten en directeuren van de Nederlandsche seminaries en colleges om hier te lande een missiehuis op te richten. Mgr. Vaughan had niet anders gehoopt en verwacht. Zijn keuze viel op het bisdom Breda ; en na de bereidwillige toestemming van Mgr. Leyten te hebben verkregen benoemde hij father Aelen als directeur van het te stichten missiehuis. In het najaar van 1889 kwam Mgr. Vaughan naar Breda en besloot, in overleg met den bisschop en father Aelen, de nieuwe stichting te vestigen te Roosendaal. Tevens nam hij de

[1]) Sedert 1892 wordt deze Missie bediend door de Josephite Fathers van Baltimore.

gelegenheid, die de bisschopswijding van Mgr. Wulfingh te 's Bosch hem bood, te baat om de goedkeuring en den zegen van het Nederlandsch episcopaat voor zijn missiehuis te verkrijgen.

Den 30sten Januari 1890 betrok father Aelen een huurhuis op de Markt te Roosendaal. Op een Zondag in Februari maakten twee-en-twintig katholieke bladen Mill Hill's komst aan Nederland bekend. In Mei verschenen voor het eerst de „Annalen van het St. Jozef's Missiehuis te Rozendaal" — thans kortweg „Mill Hill" —. In September begon het eerste studiejaar en spoedig daarop werd een aanvang gemaakt met den bouw van het tegenwoordige missiehuis, waarvan een gedeelte in September 1891 kon worden in gebruik genomen. Mill Hill was voorgoed ingelijfd in katholiek Nederland.

Onder de bogen der jaren door terugschouwend, zien we veel dat tot innige dankbaarheid stemt. Al mag Mill Hill trotsch zijn op zijn één-en-dertig Nederlandsche priesters en drie broeders uit den vóór-Roosendaalschen tijd, het zijn toch slechts eerstelingen geweest van een rijken oogst. Thans immers telt de St. Joseph's Congregatie op de 639 priesters niet minder dan 357 Nederlanders, van wie 274 — dus bijna 77% — actueel aan het missie-front staan. Onder de 123 broeders bevinden zich 93 Nederlanders, van wie velen nog in opleiding zijn of werkzaam in een der colleges, maar toch reeds 28 — dus 30% — den weg naar het missieveld gevonden hebben. Het schooljaar 1889—1890 begon met slechts 3 Nederlandsche candidaten voor de Congregatie van Mill Hill; dat van 1939—1940 begon met 359 Nederlandsche studenten, van wie 63 in de Theologie, 59 in de Philosophie, en 239 in de Humaniora.

Nederlanders zijn vertegenwoordigd in al de missiën aan de St. Joseph's Congregatie toevertrouwd. In tropisch Afrika — de vicariaten van den Boven Nijl, en Kisumu; de Prefecturen van Basankusu, Buea, en Kodok — werken 154 Nederlandsche priesters en 24 broeders. In Britsch Indië — Bisdom Nellore; Prefectuur van Kashmir en Kafiristan — zijn 44 Nederlandsche Mill-Hillers als priester-missionarissen werkzaam. In het Verre Oosten — de Prefecturen van Sarawak, en Britsch Noord Borneo; de Missies op de Philippijnen, en in Nieuw Zeeland — arbeiden 76 Nederlandsche priesters en 4 broeders aan de uitbreiding der Kerk.

De opvolgers der bisschoppen, die in 1889 de komst van Mill Hill naar Nederland begroetten en zegenden zien thans allen

de St. Joseph's Congregatie vertegenwoordigd in hun bisdommen. Wegens den oorlog verblijven de Nederlandsche studenten der Theologie thans te Roosendaal, die der Philosophie te Haelen, die der Humaniora te Tilburg of te Hoorn, terwijl de opleidingschool voor Broeders en het Rustoord voor oud-missionarissen gevestigd zijn te Vryland bij Arnhem.

Het contact met buitenlandsche missie-congregaties is ongetwijfeld een der meest merkwaardige feiten in de geschiedenis van missioneerend Nederland. In de laatste helft der vorige eeuw vestigden zich op Nederlandschen bodem verschillende van elders verdreven congregaties en wierven leden voor hun missies onder onze jongelingschap. Meer nog, twee missie-congregaties werden door en vóór buitenlanders in ons vaderland gesticht, doch verheugen zich thans in een krachtig Nederlandsch ledental. Zes congregaties kwamen naar Nederland met het uitgesproken doel om Nederlandsche leden te vinden en slaagden buiten verwachting. Onder deze laatste neemt de St. Joseph's Congregatie van Mill Hill een belangrijke en in sommige opzichten éénige plaats in. Immers, de trek naar Mill Hill was in Nederland reeds sterk vóórdat de congregatie hier een huis bezat. Veel droegen hiertoe bij het feit, dat reeds een flink aantal Nederlandsche priesters in de Engelsche „missie" zelf werkzaam was, en de persoonlijkheid van den stichter van Mill Hill. Hilaire Belloc heeft in zijn „Companion Volume to H. G. Wells's History of the World" den protestantschen Engelschen terecht hun insularisme en provincialisme verweten ; maar onder den invloed van de katholieke levensopvatting en missie-idee wist Herbert Vaughan, hoewel op-en-top Engelschman, aan zijn congregatie een geest en een karakter te geven die wondergoed harmonieeren met de aspiraties van niet-Engelschen, vooral van Nederlanders, zoodat zij zich in Mill Hill en zijn missies inderdaad „thuis" gevoelen.

In verband hiermee kan men zich afvragen, voor welk der partijen — Nederland of de buitenlandsche missie-congregaties die onze gasten geworden zijn — het contact het grootste gewin heeft opgeleverd. Nederland zou zich b.v. kunnen inbeelden de stichting van Kardinaal Vaughan van den ondergang te hebben gered of minstens de noodige levensvatbaarheid te hebben ingestort. 't Zou inderdaad louter inbeelding zijn, want de stichting was gebleken Gods werk te zijn lang vóórdat een Nederlander er contact mee had ; en versoberend werkt het woord van den

H. Joannes den Dooper, dat God de macht heeft om uit steenen voor Abraham kinderen te verwekken. Neen, katholiek Nederland zelf is het meest gebaat geweest met de komst van Mill Hill en andere missie-congregaties. Zij zijn de fakkels geweest waardoor onze missie-liefde ontvlamd is. Zij hebben ons door woord en voorbeeld den weg naar het missieland gewezen. Wij hebben, het zij volmondig erkend, van die vreemdelingen veel geleerd zoowel wat missie-actie als wat missioneering betreft. Door dat contact zijn wij, Nederlanders, verschillende machtige wapens rijker geworden. Wij zijn er door in staat gesteld om reeds in onze studie-jaren een in de missie nuttige Europeesche taal grondig aan te leeren. Omgang met vreemdelingen heeft ons, Nederlandsche missie-candidaten, op het gunstigste tijdstip de kennis van vreemde gewoonten en de noodzakelijkheid van aanpassing bijgebracht. Die vreemdelingen hebben meteen dezelfde les geleerd en het resultaat is geweest dat hun volksaard en de onze elkaar aanvullen — ten bate van het ééne werk — op een wijze zooals de zorgvuldigste selectie van karakters niet vermag. Kan er wel een sterker tegengif tegen het nationalisme in de missie-beweging gevonden worden dan het werken van verschillende nationaliteiten, zij aan zij, voor het ééne groote doel ? Zijn wij, Nederlanders, misschien juist door ons veelvuldig contact met buitenlandsche missionarissen en missievrienden zoo internationaal en daardoor zoo zuiver „katholiek" gebleven in ons missie-streven ?

Inzonderheid mogen wij, Nederlanders, ons gelukkig prijzen door ons contact met Mill Hill aan de Kerk honderden Engelschsprekende missionarissen bezorgd te hebben die, hoewel niet van Engelsche nationaliteit, toch practisch als zoodanig aanvaard worden en thans bezig zijn talrijke gebieden in de Engelsche koloniën, die het Protestantisme als eigen erfdeel meende te mogen beschouwen, voor de Katholieke Kerk te winnen.

Zoo vieren we dan het Gouden Jubileum der komst van de St. Joseph's Congregatie naar Nederland met innige dankbaarheid jegens God, eerbiedige bewondering voor de werking Zijner Voorzienigheid, en rotsvaste hoop op Zijn nooit falenden bijstand.

Roosendaal N.B.

Drs. J. THOONEN,
Missionaris van Mill Hill.

DE VORMING VAN INLANDSCHE GEESTELIJKEN TE CHALA

Even buiten Peking, de oude hoofdplaats van China, ligt het regionaal groot-seminarie der Lazaristen, aan den rand der voorstad Chala. Het aangrenzend kerkhof van Chala is geschiedkundig een zeer merkwaardige plek voor de katholieke kerk in China. Tot 1900 hadden alle vervolgingen deze rustplaats der missionarissen geëerbiedigd. Tijdens den Bokseropstand van dat jaar drong een bende heethoofden door tot op het kerkhof, gedreven door fellen haat tegen katholieken en Europeanen. Ze sloegen de gedenkplaten der graven stuk, woelden den grond om en groeven de beenderen der dooden uit. Op deze overblijfselen wilden ze hun woede en haat uitvoeren; ze vertrapten en verbrijzelden de beenderen en na langdurige verguizing wierpen ze de resten in het vuur, om te vernielen, wat er mogelijk nog van het leven aan deze beenderen vastkleefde. Een jaar na de vervolging liet de vicarius-apostolicus van Peking, Mgr. Jarlin, op deze plek een kerk bouwen, toegewijd aan alle heiligen, ter gedachtenis aan de slachtoffers van den Bokseropstand. Binnen langs de muren der kerk, geheel in het rond, liet hij gedenkplaten aanbrengen, waarin wit op zwarten ondergrond, de namen van 6000 martelaren werden uitgebeiteld. De brokstukken der grafsteenen werden eerbiedig verzameld, bijeengepast en ingemetseld in den buitenmuur der kerk. Ze vormen aldus een monumentaal kader van een stuk geschiedenis der katholieke kerk in China, in steen gehouwen en gebeiteld. Leerrijk en gedachtenisvol zijn deze grafschriften, die de namen vermelden van vele pioniers en slachtoffers van het missiewerk. Ze stemmen den bezoeker tot piëteit en wekken ongetwijfeld de Chineesche seminaristen op tot bewondering en navolging van zooveel godsvrucht, onbaatzuchtigheid, heldenmoed en ware naastenliefde, telkens wanneer ze hun dagelijksche bezoeken brengen. Deze kerk dient hun immers tot kapel en vormt de eene rechthoekzijde van het gebouwencomplex van het groot-seminarie.

Het groot-seminarie ontvangt zijn recruten uit zeven vicariaten van Noord-China: Peking, Tientsin, Chentingfu, Ankwo, Yungpingfu (toevertrouwd aan de Nederlandsche provincie der Lazaristen), Paotingfu, Chaoshien en de prefectuur Shuntenfu. Na het doorloopen van de voorbereidende school en het klein-seminarie hebben de candidaten bij hun intrede den leeftijd van ongeveer 20 jaren bereikt. Late roepingen komen in China bijna niet voor, want op gevorderden leeftijd is de studie van Latijn en een der Westersche talen voor den Chinees, die enkel de landstaal kent, onmogelijk. Zelfs op jeugdigen leeftijd is het een probleem voor de missie, met welke methode de klein-seminaristen bevredigende resultaten kunnen bereiken. Niet zonder reden heeft de chineesche taal aanleiding gegeven om een niet te ontwarren puzzle te betitelen met: dat is chineesch voor mij. Een der missiebisschoppen van China noemde hierom de chineesche taal een uitvinding van den duivel om het bekeeringswerk te belemmeren. Vermelding verdient de wijze, waarop de missionarissen de moeilijkheid oplosten in het vicariaat Yungpingfy, bestuurd door Mgr. Geurts en zijn coadjutor Mgr. Lebouille. Door middel van conversatie wordt aan de jongens de fransche taal geleerd zonder verband te leggen met het chineesch.

Daarna volgt de studie van grammatica en syntaxis en de betrekkelijk gemakkelijke overgang van fransch tot latijn. Deze methode biedt aan de inlandsche priesters groote voordeelen. Ze brengt tot een diepere kennis der westersche talen, vergemakkelijkt het inzicht en begrijpen van de abstracte philosophische en theologische termen, opent een ruim terrein voor ontwikkelingslectuur en studie van het geestelijk leven en maakt den omgang met de Europeesche missionarissen meer vriendschappelijk en vertrouwelijk.

Het groot-seminarie is ingericht volgens de normen, in 1934 door Rome gegeven en volgens het directorium der grootseminaries, bij de Lazaristen in gebruik. Studieprogramma, leefwijze, dagorde en gebruiken komen overeen met die onzer groot-seminaries. De lessen worden gegeven in het latijn met uitzondering van natuur- en scheikunde, waartoe de landstaal wordt gebruikt. Dezelfde handboeken, als in Europa, dienen tot leidraad. Veel zorg vraagt de geestelijke leiding. Het gebeurt immers, dat de candidaten voortkomen uit pas-bekeerde families, ofschoon zij als regel gekozen worden uit oude christelijke families, bekeerd sinds drie of vier geslachten. Anderen hebben geleefd in nauw contact met het heidendom.

Ook de gezondheid der seminaristen vraagt een bijzondere zorg en waakzaamheid. De huisvesting is eenvoudig en passend ; ieder heeft zijn eigen kamertje met centrale verwarming. Ruime gelegenheid bestaat er voor lichamelijke ontspanning. Bij de gebouwen liggen groote sportterreinen en lange wandellanen loopen door de moestuinen en boomgaarden. Zelfs een kreupelbosch met Lourdesgrot sluit zich hierbij aan, waar de seminaristen in de Meimaand iederen avond een lied gaan zingen ter eere van de H. Maagd. Bovendien bevindt zich een half uur gaans een buitenhuis, waar de seminaristen elke week hun vrije dag gaan doorbrengen. Buitengewone maatregelen worden genomen om de ziekten te weren. Zoodra iemand ziek is, wordt hij onmiddellijk overgebracht naar het nabijgelegen ziekenhuis der Zusters om besmettelijke kwalen zoo radicaal mogelijk te vermijden. Bij terugkeer na de vacantie wordt ieder seminarist op het appel geroepen om een geneeskundig onderzoek te ondergaan bij twee doktoren.

Tijdens zijn 18-jarig bestaan in huidigen vorm werden 330 leerlingen opgenomen in het Seminarie, van wie 160 het priesterschap bereikten ; 32 van hen traden in bij de Lazaristen. Van deze inlandsche priesters te Chala opgeleid werden er tot nu toe reeds zeven verheven tot het episcopaat : Mgr. Tchao, Tchang, Tcheng en Tchang, wereldpriesters en Mgr. Suen, Chow en Wang, Lazaristen.

Naast de problemen van roeping en vorming moet ook het vraagstuk der financiering worden opgelost. Een niet genoeg te waardeeren hulp en medewerking ondervindt het groot-seminarie van het wereldbekende en prachtig werkende St. Petrus-Liefdewerk. Men kan niet genoeg degenen prijzen en bewonderen, die steeds nieuwe weldoeners weten op te sporen om de vorming der inlandsche geestelijkheid door hun milddadigheid te steunen en mogelijk te maken, bijzonder door de stichting van beurzen. Het groot-seminarie van Chala gedenkt met een bijzondere erkentelijkheid zijn Nederlandsche vrienden en weldoeners.

Nijmegen. L. TIMMERMANS, Lazarist.

MISSIEACTIE

NEDERLAND

Onze missieactie in oorlogstijd. — De zeer juiste algemeene opwekking ons *gewone* leven in stand te houden, heeft ook haar waarde voor onze *parochieele* missieactie. De algemeene belangstelling onzer geloovigen voor de uitbreiding voor Gods Koninkrijk en dus voor de instandhouding en voortgang der geloofsprediking onder de heidenen is nu meer noodig dan ooit. Mogen wij daarom onzen parochialen clerus opwekken den missiegeest onder hun geloovigen levendig te houden en de pauselijke genootschappen te blijven verzorgen met groote toewijding ?

Ieder gebed en ieder offer voor de uitbreiding der H. Kerk Gods aangeboden heeft nu vooral zijn zeer en zeer groote waarde.

De uitslag van de prijsvraag onder de Seminaristen. — Bij gelegenheid van het tweede interseminariaal missiecongres, dat van 28—30 April 1938 in het studiehuis St. Joseph te Hees—Nijmegen werd gehouden, werd op de laatste vergadering medegedeeld, dat Z.H. Exc. Mgr. P. Giobbe, apostolisch internuntius te 's-Gravenhage, van zijn daadwerkelijke belangstelling had doen blijken voor een *missieprijsvraag*, uit te schrijven onder de seminaristen van Nederland.

De *bedoeling* van deze prijsvraag was, de seminaristen zich te doen verdiepen in de missiegedachte. Als *onderwerp* werd gekozen de uitspraak van Z. H. Paus Pius XI, gedaan op het congres van den Priestermissiebond te Rome in 1936, omtrent ,,het missionarisch priesterschap van Christus, waarvan het onze de voortzetting is.'' (De bedoelde passage van deze toespraak van Z.H. Paus Pius XI is in haar geheel aangehaald bij Mulders, Inleiding tot de Missiewetenschap, 's-Hertogenbosch, 1937, blz. 126).

Voor de beantwoording van deze prijsvraag bestond blijkbaar groote *belangstelling* onder de seminaristen. Niet minder dan 22 *verhandelingen* werden ingeleverd, die alle getuigden voor den ernstigen ijver, waarmede deze zaak was opgevat en ten uitvoer gelegd. Dit stemt tot bijzondere verheugenis en doet het beste voor de toekomst hopen ; wanneer immers de seminaristen het wezenlijk verband hebben leeren inzien tusschen het priesterschap en het missiewerk, zullen zij als priesters de bevordering van de missieactie beschouwen en behandelen als een plicht van staat.

De *jury*, die de ingezonden verhandelingen moest beoordeelen en classi-

ficeeren, stond voor geen gemakkelijke taak. Na afzonderlijke bestudeering en onderling overleg kwamen de jury-leden, nl. dr. H. Ahaus, dr. B. van Benthem O.P., dr. A. Freitag S.V.D., mgr. prof. dr. J. Hoogveld en prof. dr. Alph. Mulders, tot het *besluit*, dat de *prijs* moest worden *toegekend* aan de verhandeling, ingezonden onder het motto : ,,Om alles.... in Christus samen te brengen'' (Eph. 1, 10). De inzender bleek te zijn :

de Eerw. Heer J. A. M. Wetrerman, Gr. Seminarie, Rijsenburg. De bekroonde verhandeling zal, met enkele wijzigingen, in dit tijdschrift worden gepubliceerd.

Nog wenschte de jury een eervolle vermelding toe te kennen aan vier andere inzendingen, en wel onder de volgende motto's : Adveniat Regnum tuum ; Per Ipsum et cum Ipso et in Ipso est tibi Deo Patri omnipotenti in unitate Spiritus Sancti omnis honor et gloria; Sub tuum Praesidium, Regina Apostolorum ; Wie geen effectieve liefde heeft voor de missie, deugt ook niet voor het apostolaat in eigen land (Fr. Ozanam) ; ook deze verhandelingen zullen t.z.t. in dit tijdschrift geheel of gedeeltelijk worden gepubliceerd. De inzenders bleken te zijn resp : de Eerw. Heer Jac. Th. G. v. d. Hoeven, Theologicum, Warmond ; en de Eerw. Heeren M. A. M. Paanakker, A. H. van der Meulen, G. H. Steffens, allen van het Gr. Seminarie Rijsenburg te Driebergen.

De *overige deelnemers* aan de prijsvraag, die hun inzendingen wenschen terug te ontvangen, worden beleefd uitgenoodigd, vóór 1 Juli a.s. aan de hoofdredactie van dit tijdschrift, Oranjesingel 15, Nijmegen, te willen opgeven : het motto, waaronder zij inzonden, alsmede hun naam en adres. Zij ontvangen dan hun stukken terug, alsook een paar missiologische werken, hun aangeboden door den Priestermissiebond.

Missietentoonstellingen. — Naar aanleiding van een artikel in de vorige aflevering van dit tijdschrift is aan de redactie gebleken, dat voor bovenstaand onderwerp een brandende belangstelling bestaat. In verband met het feit, dat het bestuur van den Priestermissiebond in Nederland het vraagstuk in behandeling heeft genomen en reeds een enquête daaromtrent heeft ingesteld, acht de redactie het niet gewenscht, voorloopig aan dit onderwerp in het openbaar beschouwingen te wijden. Daarom ziet zij ook af van haar aanvankelijk voornemen om, na plaatsing van desbetreffende artikelen, geschreven door verschillende medewerkers, zelf een samenvattende conclusie te publiceeren. Dit moge tevens dienen ter verklaring, waarom zij bij het reeds gepubliceerde artikel niet meteen de opmerking heeft gemaakt, dat haars inziens bepaalde uitlatingen daarin misplaatst waren.

MISSIEBERICHTEN

De katholieke Missie in Scandinavië. — Vóór de 16e eeuw vertegenwoordigde het Katholicisme een groote macht in de Scandinavische landen : Denemarken, IJsland, Noorwegen, Zweden en Finland. Tegenwoordig tellen de Katholieken van genoemde landen, op een bevolking van ongeveer 16 millioen, amper 32.000 zielen. Het missiepersoneel : priesters, broeders en zusters van verschillende congregaties, bedraagt 1830 personen. Bekeeringen zijn zeldzaam : in 1939 gingen slechts 12 volwassenen tot de Katholieke Kerk over. Kinderen werden er in hetzelfde jaar 518 gedoopt ; 98 doopleerlingen worden onderricht. De Katholieken beschikken er over 23 kerken en 128 kapellen. Op charitatief en onderwijsgebied bezit men er bloeiende instellingen : er zijn 50 hospitalen met 3 à 4000 bedden ; 20 weesinrichtingen met 370 kinderen ; 11 gestichten voor ouden van dagen ; 50 volksscholen met 2300 leerlingen ; 5 scholen voor meer uitgebreid lager onderwijs met 1000 leerlingen. Er verschijnen 15 katholieke periodieken. In kerkelijk opzicht zijn die landen verdeeld over de apostolische vicariaten van Denemarken, IJsland, Zweden, Finland en Oslo.

Eeuwfeest van den Gelukz. Perboyre. — China viert dit jaar het eerste eeuwfeest van den Zaligen Perboyre, Lazarist, die op 11 Sept. 1840 te Wuchang gedood werd en tevens wordt dan de 50ste verjaardag van diens Zaligverklaring door Paus Leo XIII herdacht.

Missionarissen van Sinkiang. — De gouverneur van Sinkiang heeft de Chineesche regeering ervan in kennis gesteld, dat de drie Duitsche en twee Nederlandsche missionarissen van het Goddelijk Woord, die onlangs gevangen waren genomen, in vrijheid zullen worden gesteld.

BOEKBESPREKING

Mulders, Prof. Dr. Alph. — *De Missie in Tropisch Nederland.* (Missiewetenschappelijke Bijdragen II) — 8⁰-X en 242 bladz .— Teulings' Uitgevers-Maatschappij, 's-Hertogenbosch, 1940 — Ing. f 3.75 ; Geb. f 4.75 (Voor leden van den Priestermissiebond Ing. f 2.50 ; Geb. f 3.50).

De groeiende omvang van de missiebeweging in Nederland, welke haar belangstelling uiteraard tot de geheele wereld uitstrekt, maar deze toch meer in het bijzonder op de Nederlandsche gebiedsdeelen buiten Europa gericht houdt, heeft den schrijver doen besluiten voor een breederen lezerskring eene uiteenzetting te geven van den veelomvattenden arbeid, door de Katholieke missie in Oost en West, in verleden en heden verricht. Hij doet dit in het kader van eene aantrekkelijke schets van land en volk ; van de groote religieuze en cultureele stroomingen, die elkaar in deze gewesten zijn opgevolgd ; van de koloniale, staatkundige, en missiegeschiedenis, die in Oost en West een eigen weg zijn ingeslagen. Zeer lezenswaard is daarbij de uitvoerige beschouwing, die de schrijver wijdt aan de ontwikkeling der wettelijke regelingen, die met name in Nederlandsch-Indië de vrijheid der missie op zoo hinderlijke wijze beperken. Belangwekkend zijn ook de opmerkingen, die hij over de houding van de Nederlandsche en Inheemsche Bestuursorganen tegenover de missie en over den invloed van de jonge decentralisatiewetgeving maakt ; de nationalistische beweging, de terugslag der economische verhoudingen, de beteekenis van onderwijs en gezondheidszorg voor de missie vinden eveneens in ruime mate aandacht. Met voldoening stellen wij vast, dat aan de onderwerpen : leekenarbeid en inheemsche religieuze kunst in het boek de plaats is ingeruimd, welke daaraan in eene moderne handleiding toekomt.

Het was eene zeer gelukkige gedachte van den schrijver, aan de geschiedenis van de Protestantsche zending, die in velerlei opzicht zoo innig met die der Katholieke missie verweven is, een afzonderlijk hoofdstuk te wijden. Het kan niet anders dan nuttig zijn, dat van Katholieke zijde meer dan tot dusver aandacht wordt geschonken aan den zeer omvangrijken arbeid, dien de zendinggenootschappen, met name in de laatste decenniën, tot stand hebben gebracht. Een dieper inzicht in de toewijding, waardoor de arbeid der zending, niet het minst op het gebied van volksonderwijs en ziekenzorg, wordt gedragen, zal niet nalaten den offerzin van onze missionarissen een nieuwen

ruggesteun te verleenen en dien der missievrienden nog hooger op te voeren.

Het boek is vlot geschreven en zal door eenieder, die het ter hand neemt, met genoegen en vrucht gelezen worden. Dat het zoowel de missie in Oost- als in West-Indië behandelt, maakt het tot een welkome aanwinst van de missieliteratuur. Bij den beperkten omvang van 16 vel druks en den zeer rijken inhoud was het uiteraard niet mogelijk, de verwerkte stof geheel en al uit te diepen. Dit is dan ook niet de bedoeling geweest; de schrijver heeft zich alleen tot taak gesteld, eene overzichtelijke handleiding samen te stellen, die in groote trekken wetenschappelijk verantwoord zou zijn. Daarin is hij ten volle geslaagd. Wij kunnen het boek dan ook warm aanbevelen aan allen zonder onderscheid, die in de missie belang stellen, in het bijzonder aan priesters, religieuzen en leeken, die in Oost- en West-Indië werkzaam zijn dan wel daar een werkkring hopen te vinden.

Utrecht. PROF. DR. J. SCHMUTZER.

Streit O.M.I. — Dindinger O.M.I. — *Bibliotheca Missionum. Bd. XI. Die Missionsliteratur Indochinas von* 1800—1909. — Verlag des Franziskus Xaverius Missionsvereins in Aachen, 1939. — Lex. 8° — 36* und 817 S. — Geh. RM. 46.—; Halbl. RM. 54.—.

Veel sneller dan redelijkerwijze verwacht mocht worden volgde de elfde band van de Bibliotheca Missionum op den voorafgaanden. Dit deel bevat het onmisbare voor-werk om de geschiedenis van Kerk en Missie in Indochina gedurende de 19e eeuw te kunnen beschrijven; deze geschiedenis vormt een martyrologium.

Immers met uitzondering van Siam, waar na het verval der missie in de 18e en den treurigen toestand in de 19e eeuw een langzame opgang te constateeren viel, duurde in heel het tegenwoordige Fransch Achter-Indië de vervolgingsperiode bijna ononderbroken van het begin tot de negentiger jaren van de vorige eeuw. De talrijke en zorgvuldig te boek gestelde berichten verhalen doorloopend van lijden en vervolgingen, van vernieling en ruïnen; reeds de opsomming ervan maakt een verbijsterenden indruk.

Men kan drie redenen aangeven, waarom de Kerk van Indochina deze vuurproef zoo glansrijk doorstaan heeft. Vooreerst spreidden de Europeesche missionarissen een onovertroffen heldenmoed ten toon, die nog aangewakkerd werd door de kans op de martelaarskroon. Vervolgens werden misschien nergens de richtlijnen van de S. Congregatio de Propaganda Fide met betrekking tot de vorming van een inheemsche geestelijkheid zoo goed nageleefd als in dit eerste missiegebied van het Parijsche missieseminarie. Eindelijk waren hier ook de mannelijke en vrouwelijke inheemsche religieuzen straf georganiseerd, welke organisatie vooral bij de Spaansche Dominicanen in de Casa de Dios verder werd uitgebouwd. Zoo werden degelijke christenen en christengemeenten gevormd, die in de stormachtige tijden treffende geloofstrouw aan den dag legden.

De interventie van de Europeesche mogendheden tot aan de inbezitneming van het land door Frankrijk vormt het voorwerp van een verdere reeks documenten, in zoover ook de missionarissen en de missie daarin een rol spelen; de bestudeering van deze documenten maakt de beantwoording

mogelijk van de vraag, of en in hoever politiek en missioneering hand in hand gingen.

Vanaf het begin der 19e eeuw tot in den jongsten tijd hebben in het onderhavig missiegebied bijna uitsluitend leden van de Missions Etrangères van Parijs en Spaansche Dominicanen den last en de hitte van den dag gedragen ; ondanks de ongunst der tijden ontwikkelden zij daarbij nog een levendige letterkundige werkzaamheid.

Het aantal opgesomde werken uit de 19e eeuw betreffende Indochina bedraagt 1061 (blz. 1—387), terwijl het aantal werken van de eerste tien jaren der 20e eeuw naar de 300 loopt (blz. 388—540) ; hier en daar vinden de samenstellers (p. dr. Dindinger en zijn trouwe maat, p. dr. Rommerskirchen) gelegenheid om aanvullingen, resp. verbeteringen aan te brengen op het reeds in vroegere deelen gepubliceerde.

Een aanhangsel (blz. 541—564) vermeldt eenige belangrijke geschriften een ander aanhangsel (blz. 654—728) ongedrukte documenten en linguistica ; op het belang hiervan voor de missiebibliografie wees trouwens dr. Dindinger in zijn voorwoord, waar hij tevens een o.i. afdoend antwoord gaf op enkele bemerkingen en desiderata, door vroegere recensenten geuit.

Moge de verschijning der volgende deelen van dit bibliografisch standaardwerk door geenerlei omstandigheden vertraagd worden !

ALPH. MULDERS.

Velden, Josef van der — *Priester und Mission.* 23 Jhrg. 1939. — 123 S. — Priestermissionsbund, Aachen.

Na een artikel van p. Ohm over de tegenwoordige protestantsche wereldzending en een van p. Kilger over Benedictijnsche scholen in het voormalig Duitsch Oost-Afrika, geeft de samensteller zijn jaarlijksch overzicht over de voornaamste gebeurtenissen op het missieveld en over de Duitsche missies en missionarissen, waarbij hij zich verontschuldigt, dat dit overzicht wegens de oorlogs-omstandigheden niet volledig kan zijn. Met enkele mededeelingen betreffende de missie-actie in Duitschland en een aantal boekbesprekingen wordt dit jaarboek besloten. A. M.

Vijftig Jaren Hofbauer-Liefdewerk 1890—1940. — Secretariaat der Surinaamsche Missie, Goudscherijweg 123, Rotterdam.

Bij gelegenheid van het gouden jubilé van het Hofbauer-Liefdewerk, dat in 1890 door Mgr. Wulfingh CssR. werd opgericht tot steun aan de missie in Suriname en speciaal voor de verzorging van de melaatschen, verscheen een uitstekend-verzorgd en keurig-geïllustreerd gedenkboekje, dat dankbare gelukwenschen bevat van verschillende waardigheidsbekleeders en belangwekkende gegevens over het liefdewerk en deszelfs resultaten. Uit den geschreven gelukwensch van den tegenwoordigen Kardinaal-Prefect der Propaganda halen we deze zinsnede aan : „Die missieijver valt des te meer te prijzen, omdat hij — zooals het behoort — geenszins afbreuk deed aan de belangstelling voor de Pauselijke Liefdewerken tot Voortplanting des Geloofs en het St. Petrus Liefdewerk". A. M.

MISSIEPERSONEEL

Men zal begrijpen, dat de ingekomen berichten over het vertrek en de terugkeer van missionarissen door den ingetreden oorlogstoestand onzeker of zelfs onjuist zijn geworden. Daarom publiceeren wij thans alleen de berichten betreffende den tijd voor Mei.

Teruggekeerd.

Capucijnen. Vic. Pontianak: *Pr.* Valentinus G. Th. Driessen, 12 Jan. 1940.
Carmelieten. Vic. Malang: *Pr.* Elias Wouters, April 1940.
Gezelschap Godd. Woord. Britsch Indië: *Pr.* L. Jungblut, Maart 1940.
Mission. Afrik. Miss. Vic. Kumasi: *Pr.* Jac. Pietersma, 24 Maart 1940.
Mission. v. d. H. Familie. Vic. Batavia: *Pr.* J. v. d. Steegt, Maart 1940.
Redemptoristen. Vic. Suriname: *Prs.* Cornelis de Klerk en Theodorus de Witte, 16 Maart 1940.
Witte Paters. Vic. Bobo-Dioulasso (Fr. Soudan): *Br.* Cesarius v. d. Ven, 29 Maart 1940.
— Vic. Oeagadoegoe (Ivoorkust): *Br.* Athanasius Groenendaal, 29 Maart 1940.
— Vic. Navrongo (Goudkust): *Br.* Basilidis Koot, 29 Maart 1940.
Fraters O. L. Vr. H. Hart Utrecht. Pref. Malang: *Fr.* M. Pacificus H. J. van de Liefvoort, Maart 1940.
— Vic. Palembang: *Fr.* M. Eustachius G. Penning de Vries, Maart 1940.
Arme Zrs. v. h. Godd. Kind A'dam. Vic. Banka-Billiton: *Zr.* Hildegonda Cath. Huitema, 2 Mei 1940.
Zrs. Dominicanessen van Voorschoten. Vic. Curaçao: *Zr.* Elisa van Leeuwen, April 1940.

Overleden:

Franciscanen. Vic. Luanfu: *Pr.* Epiphanius Frericks, geboren 1876, priester 1903, missie 1905, overleden Maart 1940.
Jezuïeten. Vic. Batavia: *Pr.* Jacobus Schots, geboren 1879, priester 1913, missie 1915, overleden April 1940.
Lazaristen. Madeira: *Pr.* H. Janssen, geboren 1879, priester 1903, missie tot 1940, overleden te Helden-Panningen, April 1940.
Scheutisten. Pref. Makassar: *Pr.* Christianus Eykemans, geboren 1903, priester 1928, missie 1937, overleden 1 April 1940.
Zusters Gasthuis Breda. Vic. Curaçao: *Zr.* Remigia Petronella van Kanen, geb. 1875, overleden te Curaçao 1 Februari 1940.
Zrs. Pen. Recoll. O. O. van Roosendaal. Vic. Suriname: *Zr.* M. Hubertina Th. H. M. Jansen, missie 1908, overleden 29 Januari 1940.

Vertrokken :

Capucijnen. V i c. P o n t i a n a k : *Pr.* Egbertus P. J. Nobel (3e keer), 24 Nov. 1939.
— V i c. P a d a n g : *Pr.* Protasius J. J. G. Driessen (2e keer), 26 April 1940.
Dominicanen. V i c. C u r a ç a o : *Prs.* T. Jansen en C. Gallé, April 1940.
Mission. Afr. Miss. V i c. v. d. N ij l-D e l t a : *Pr.* Joh. Visser, April 1940.
Mission. v. d. H. Familie. V i c. B a t a v i a : *Pr.* Nic. Haverman (2e keer), 23 Maart 1940.
Mission. v. h. H. Hart. V i c. N e d. N i e u w G u i n e a : *Br.* A. de Rooy, 3 Maart 1940.
— S u r i g a o (P h i l i p p ij n e n) : *Prs.* J. van Berkel en M. van 't Westende, 13 April 1940.
Priesters v. h. H. Hart. V i c. P a l e m b a n g : Z.H. Exc. Mgr. Dr. H. M. Mekkelholt (3e keer), 2 April 1940.
Zrs. Franc. Miss. van Maria A'dam. V i c. B a t a v i a : *Zrs.* M. v. d. Goeden Herder W. Pooyer, M. Odulphus W. Gasseling, M. Engelina G. van Breukelen, M. v. d. Zoeten Naam E. Kunneman, M. Fregolde, J. Lubbers en M. Concessus C. Boon, 10 April 1940.
Zusters van Schijndel. V i c. P a d a n g : *Zrs.* Francisca van Ass. H. van Velthoven, en Maria Redempta Bong Tjik Jong, 27 April 1940.
Zrs. Franciscanessen van Veghel. V i c. P o n t i a n a k : *Zrs.* M. Helene H. J. C. Theuws en M. Huberti Joh. van Duynhoven, 23 Maart 1940.

IMPRIMATUR.

Gestel St. Michaelis, die 29 Maii 1940. J. C. VAN OVERBEEK a.h.d.

Z.H. EXC. MGR. J. C. VRAKKING, M.S.C.
BISSCHOP VAN SURIGAO

Z. H. EXC. MGR. JOH. CHR. VRAKKING, BISSCHOP VAN SURIGAO (Phil.)

De dagbladen meldden reeds eenigen tijd geleden, dat in de Philippijnen een nieuw bisdom was opgericht, dat van Surigao, behoorend tot het aartsbisdom Cebu. De Missionarissen van het H. Hart van Tilburg oefenen er de zielzorg uit : een veertigtal priesters op een bevolking van 325 duizend inwoners, van wie er 264 duizend Katholiek zijn ; de overigen heidenen of Aglipayanen ; 1 priester dus op 8000 inwoners, van wie 6400 Katholiek ! En al verklaarde de pauselijke delegaat, Z. H. Exc. Mgr. Piani, dat dit het best bezette gebied van heel de Philippijnen is, de nieuwe bisschop zal de bezetting zeker te klein vinden. De zorgen zullen des te grooter wezen, want het bisdom heeft geen hulp van elders te wachten, is geheel op zich zelf aangewezen en dat hierbij de katholieke opvoeding, het katholiek onderwijs een der grootste zorgen is, spreekt van zelf : de missie moet er zelf geheel voor zorgen en daarnaast de bouw en het onderhoud van kerken enz. Mgr. Vrakking zelf verklaarde onlangs, dat er in de dertig jaren, dat de Missionarissen van het H. Hart er werkzaam zijn, wel geen slechter tijdstip had uitgekozen kunnen worden om tot de oprichting van het nieuwe bisdom over te gaan.

De nieuwe bisschop begon zijn werkzaamheid in het tegenwoordige bisdom Surigao in 1914, hij kent het dus door en door en was er laatsten den tijd missie-overste.

3 Juni 1939 werd het nieuwe bisdom opgericht en in Juni van 1940 werd Mgr. Vrakking benoemd tot eersten bisschop van Surigao. Nog in de kracht van zijn leven (Mgr. Vrakking werd in 1886 geboren in de oude vestingstad Naarden) neemt de nieuwe bisschop, volkomen op de hoogte van de zorgen, die op hem zullen rusten en van de moeilijkheden, die zich zullen voordoen, met

vertrouwen de hem van God opgedragen taak op zich: „Fortis in fide" is zijn wapenspreuk. 21 September l.l. heeft Mgr. Vrakking uit handen van den aartsbisschop, Z. H. Exc. Mgr. Reyes, in Cebu de heilige bisschopswijding ontvangen; moge een goed gebedje vanuit het vaderland naar omhoog gaan voor dezen nieuwen Nederlandschen bisschop, die zich in dezen tijd met zulk een taak ziet belast. M.S.C.

MISSIEZONDAG 1940

En toch moet gij weten: het Koninkrijk Gods is nabij. Lc. 10 : 11.

Telkens weer wordt mij de vraag gesteld, die blijkbaar op een pessimistisch antwoord rekent: „hoe staat het in deze omstandigheden toch met de missieactie?", of directer: „wat zal uw werk in dezen tijd veel lijden. Wat kan het nu nog bereiken!"

Mijn antwoord is steeds een optimistisch. En dat optimisme heb ik geleerd van de vele missiebisschoppen en missionarissen, die ik in de laatste jaren, jaren van grooten druk en stijgende belemmeringen, gesproken heb. Allen klaagden over moeielijkheden, waaruit zij geen uitweg wisten, en toch waren zij vol vertrouwen in de toekomst, die zooveel belooft!

Dien paradoxaal-blijden moed, die mij telkens weer stichtte, zou ik bij al onze priesters en geloovigen willen zien.

Niet omdat de nadeelen en gevaren voor de missie zoo erg niet zijn.

Integendeel!

Ook niet, omdat ik wil vluchten in een struisvogelpolitiek, die de waarheid niet zien wil!

Verre van dat!

Wij moeten de volle werkelijkheid goed en vrij in de oogen zien.

Sinds door de Kerk een nieuwe Pinksterwind is gevaren, is het aantal missieroepingen verveelvoudigd, zijn de missionaris-uitzendingen vermenigvuldigd en versterkt, is de geestelijke missiesteun van gebed en offer — gevolg van beter inzicht — krachtiger geworden dan ooit. Als „de geweldigste mobiliseering van katholieke missiekrachten die de Kerkgeschiedenis kent" teekende de protestant dr. Richter van Berlijn de laatste 20 jaren [1]). Meer dan

[1]) Het aandeel van Nederland daarin vindt men hierachter becijferd op blz. 154. De stijgende lijn wordt echter afgebroken en zet zich om in een dalende. Onze missiegeest vraagt om verdieping. Zie blz. 155.

200 nieuwe missiedistricten werden gevormd; met meer dan 7 millioen d.i. 50% groeide het aantal katholieken der Propaganda missies in de jaren 1927—1937. Ook de stoffelijke steun nam toe, maar niet evenredig aan de geestelijke inspanning: op tien jaren van schijnbaren stoffelijken voorspoed zijn tien andere jaren gevolgd, waarin de werkelijke verarming der wereld en de sociaal-economische omwenteling, die zich voltrekt, steeds duidelijker openbaar en sterker gevoeld werden; dat heeft èn in de missies, èn in het achterland de stoffelijke hulpbronnen der missioneering in stijgende mate aangetast.

Zooals alle voorgaande overgangsperioden, welke de geschiedenis gekend heeft, mag ook deze blijkbaar niet zonder schrikkelijke rampen verloopen. De naweeën van den wereldoorlog van 1914—1918 zijn nog niet geheeld, of een nieuwe verbitterde krijg, waarbij een strijd om de oppermacht over de wereld de drang naar een andere maatschappelijke ordening doorkruist, schijnt de laatste krachten van een uitgeputte maatschappij te verteeren.

Dat heeft de armoede der missies ten top gedreven: de al trager vloeiende hulpbronnen van het moederland zijn nu bijna geheel verstopt; de zoo verzwakte economische welvaart der gemissioneerde gebieden is meer dan ooit verlamd.

Dat is echter niet het eenige noch het ergste.

De oorlog woedt wel alleen in Europa en in een deel van Azië, maar hij ontwricht de geheele wereld, en — al is de strijd nergens direct tegen de H. Kerk en haar werk gericht — die ontwrichting verstoort toch den missiearbeid over de geheele breedte en lengte en diepte.

Hij moge tot dusver niet die ontvolking der missieposten hebben meegebracht, die in 1914—1918 zoo allernoodlottigst werkte, [1]) hij heeft wel de missies afgesneden of sterk belemmerd in het verkeer met haar natuurlijk centrum, den H. Stoel. Hij heeft voor bijna alle missionarissen verstoord het contact met de moederhuizen, die hen uitzonden: deze zijn immers voor de overgroote meerderheid op het vaste land van Europa gelegen, terwijl de missiën bijna allen in Engelsche, Fransche, Belgische, Nederlandsche koloniën, in China en Japan zijn gelegen, die met Europa

[1]) Circa 5500 missionarissen, priesters. broeders en zusters moesten toen hun arbeidsveld verlaten. Thans heeft men de meesten in hun missiegebied gelaten; verschillende Duitsche missionarissen zijn echter geinterneerd.

feitelijk geen persoonlijk verkeer, en slechts voor een deel een zeer belemmerde schriftelijke verbinding mochten behouden. Terugkeer van missionarissen, die hier het hard noodige herstel van krachten zochten en vonden, is niet mogelijk ; aanvulling met nieuwe krachten evenmin. De vorming der missionarissen wordt in verschillende landen belemmerd, ja bijna onmogelijk gemaakt, omdat vele discipelen in den oorlog zijn geroepen en tal van huizen gesloten zijn.

En dat, terwijl de intensiteit van den missiearbeid en de omvang van den missiesteun toch reeds zoover bleven beneden de eischen van den geestelijken nood van 1200 millioen zielen, die den Christus niet kennen !

Daarbij komt de moreele terugslag van den oorlog onder de gemissioneerde volken. De schok, die toegebracht is aan het prestige van de koloniseerende mogendheden, die zoo ongelukkig den oorlog voeren, brengt noodzakelijkerwijze staatkundige en sociale gisting onder de kleurlingen, die dikwijls toch maar moeilijk de vreemde overheersching nog dragen. De tot het onmenschelijke opgevoerde oorlogsmethoden en strijdmiddelen, waarvan tal van kleurlingen in de vechtende legers het slachtoffer worden, waarvan in elk geval de volken, die oppervlakkig door de Europeesche beschaving geraakt zijn, de afschuwwekkende geruchten en berichten vernemen, doen het toch al gedaalde ontzag voor den Europeaan nog meer dalen, en dat moét zijn schrikkelijken terugslag vinden op de evangelieprediking, al staat deze er ook geheel buiten. De verdeeldheid van zooveel christelijke sekten was volgens de ondervinding van echte kenners der missioneering — ik denk hier bijzonder aan pater Manna [1]) — toch reeds een der groote beletselen om de heidenen de waarde en de waarheid onzer H. Kerk te doen zien : wat moet het dan nu zijn, nu zij de bakermat dier Kerk, het groote en in hun oog hoogstaande Europa, zien teruggevallen in zulk een onteerenden en moordenden broederkrijg.

Berichten uit de missies ontbreken ons : cijfers, positieve gegevens aangaande de terugslag van dit alles staan ons dus nog niet ten dienste. Maar ook zonder die zegt ons gezond verstand, dat deze oorlog, die niet alleen Europa maar de geheele wereld verstoort, niet slechts onder ons een zware beproeving is van het geestelijk

---

[1]) Lees hierover nog eens in de bijlage van ons tijdschrift „De Priestermissiebond" u toegezonden in Dec. 1938 blz. 14—15, en 38—42.

leven, maar nóg meer den missiearbeid moet verlammen en hinderen.

Dàt is de waarheid, die wij niet verbloemen willen; dàt moet de werkelijkheid zijn, waarvoor wij de oogen niet mogen sluiten.

En toch.... zijn wij optimistisch. Want toch moeten wij weten en er diep van doordrongen zijn: *het Koninkrijk Gods is nabij*! (Lc. 10 : 11).

Het schijnt anders te zijn! De evangelieprediking verheugde zich in een blijden groei, en nu.... ligt die prachtige arbeid, die veelbelovende beweging in eens verlamd. De wereldbekeering lijkt verder weg dan ooit!

Maar dit mysterie van Gods ondoorgrondelijke Voorzienigheid verliest al het angst-wekkende als wij het evangelie van den Quatertemper-Woensdag van September (Mc. 9 : 16—28) rustig overwegen:

Een uit de menigte sprak tot Jezus:

Meester, ik heb mijn zoon tot U gebracht, die van een stommen geest is bezeten. Wanneer hij hem aangrijpt, dan werpt hij hem neer, dan schuimbekt hij, knarst met de tanden en verstijft. Ik heb Uw leerlingen verzocht hem uit te drijven; maar ze konden het niet.

Hij antwoordde hun:

O, ongeloovig geslacht, hoelang nog zal Ik bij u zijn, hoelang nog zal Ik u dulden! Brengt hem hier bij Mij!

Ze brachtten hem.

Zoodra de geest Hem zag, deed hij den knaap de stuipen krijgen; hij viel op den grond en wentelde zich schuimbekkend rond.

Hij vroeg aan zijn vader: Hoelang is het geleden dat hem dit overkomt?

Deze zeide: Van kindsbeen af; dikwijls ook heeft hij hem in het vuur en in het water geworpen, om hem te dooden. Maar indien het U mogelijk is, help ons dan, uit medelijden met ons.

Jezus sprak tot hem: Hoe „indien het U mogelijk is"? Alles is mogelijk voor hem, die gelooft.

Aanstonds riep de vader van den knaap onder tranen uit: Ik geloof! Kom mijn ongeloof te hulp!

Toen Jezus nu zag, dat het volk te samen liep, gebood Hij den onreinen geest, en zeide hem: Doove en stomme geest, Ik gebied u en ga van hem uit, en keer niet meer bij hem terug.

Schreeuwend en onder hevige stuiptrekkingen ging hij van hem uit.

De knaap zag eruit als een lijk, zoodat velen zeiden dat hij gestorven was.

Maar Jezus vatte hem bij de hand, en richtte hem op: en hij stond overeind.

De teekenen, die Jesus deed, zijn door de H. Kerk steeds als een les beschouwd, die ons inzicht geeft in de liefdevolle zorg en de ondoorgrondelijke wijsheid Gods. Ook dit teeken mogen wij aldus bezien, en er bemoediging uit trekken.

Is de blijde boodschap des Evangelies niet gericht tot allen, die zuchten onder de slavernij van den duivel ? Houdt deze hen niet doof en stom, zoodat zij de woorden Gods, de woorden van waarheid en van leven, niet kunnen hooren of spreken ? Leiden de menigvuldige vormen van menschelijke wijsheid, die de tallooze millioenen het leven willen leeren verstaan, niet tot de stuiptrekkingen en de geestelijke machteloosheid, die het leven verdonkeren, en in allerlei misleidende bijgeloovigheden, dikwijls in menschonteerende praktijken, doen ontaarden? Overkomt den heidenen dit niet ,,van kindsbeen af'' ?

Het woord der eeuwige waarheid wordt hun gebracht, de genezende kracht der goddelijke genade wordt hun geboden: zij verzetten zich, en die reactie schijnt aanvankelijk de toestand te verergeren. In Jezus' naam mag de Kerk de wereld bezweren en den boozen doof-stommen geest gebieden : lijkt het niet en nu vooral, alsof dit woord geen andere uitwerking heeft, dan dat de wereld in stuiptrekking neervalt, en schijnt te sterven ?

Maar juist dan, zoo mogen wij rekenen, komt het goede oogenblik, en ,,vat Jezus hem bij de hand, richt hem op ; en.... hij staat overeind ! Want Gods ondoorgrondelijke wijsheid laat den druk van den boozen geest, en het verzet van menschelijke eigenwaan en verblinding vrij spel tot het uiterste, opdat de mensch ondervinde, waartoe eigen aandrift hem brengt. Maar op *zijn* tijd richt God hem op.

Want God — en Hij alleen — heeft het lot der menschen vast in de hand.

Toen Hij zijn 72 leerlingen uitzond om te prediken gaf Jezus hun dan ook deze aanwijzing :

,,Als ge in een stad komt, waar men u niet ontvangt, gaat uit op haar pleinen en zegt: Zelfs het stof uwer stad, dat aan onze voeten kleeft, schudden wij tegen U af : **maar toch moet gij weten: het Koninkrijk Gods is nabij''.** (Lc. 10 : 10—11).

Zoo staan wij tegenover een wereld, waarvan de groote meerderheid, onder den druk van den boozen geest die haar doof en stom maakt, lijdt en worstelt, maar het Woord van den Christus niet aanneemt. Zij ligt ter neer als een lijk !

Maar met dat rotsvaste vertrouwen dat *God — en Hij alleen —* steeds triompheert, mogen en moeten wij zeggen : *en toch is het Koninkrijk Gods nabij* !

Dat heerlijk optimisme is echter alleen gerechtvaardigd als wij een open oog hebben voor de werkelijkheid, en niet alleen voor de werkelijkheid in de wereld en in God, maar ook voor de werkelijkheid *in ons*.

Sint Marcus besluit zijn verhaal over de uitdrijving van den doof-stommen geest met het volgende (Mc. 9 : 27—28).

Toen Hij thuis was gekomen, vroegen zijn leerlingen Hem, terwijl zij alleen waren : Waarom konden wij hem niet uitdrijven ?

Hij zei hun: Dit soort kan alleen met gebed en vasten worden uitgedreven.

Sint Mattheus geeft dit antwoord van Jezus uitvoeriger weer en schrijft (Mt. 17 : 20—21) :

Waarom konden wij hem niet uitdrijven ?

Om Uw gebrek aan geloof. Want voorwaar Ik zeg U : Zoo ge een geloof hebt als een mosterdkorrel, dan zult ge zeggen tot dezen berg : Ga van hier dáár heen, en hij zal gaan ; en niets zal u onmogelijk zijn. Maar dit soort wordt alleen uitgedreven door gebed en vasten.

Bij de bekeering van de heidensche wereld zijn door Gods goede Voorzienigheid, uit vaderlijke liefde, de menschen tot medewerking geroepen : *Zijn Kerk* vormt hij uit menschen met beperkte krachten, met beperkt inzicht, met beperkte middelen, afhankelijk van menschelijke omstandigheden. Hij aanvaardt alle risico van zulke gebrekkige werktuigen. Maar Hij eischt ook *al* hun krachten op, niet alleen van de uitgezonden predikers en hun helpers, maar van *alle* kinderen der Kerk.

Daarom is er niet alleen plaats voor de vraag : Waarom laat God de bedreiging en de verlamming van het missiewerk, dat toch zijn werk is, toe ? Waarom groeit zijn Koninkrijk zoo langzaam en steeds onder druk en last ? Maar wij *moeten* ook vragen : Heer, waarom slagen *wij* niet ? Waarom mag de onwil der menschen, en de strijd van den boozen geest **ons-werk-voor-U** zóó hinderen en beletten ?

En verdienen wij dan niet hetzelfde antwoord : Om uw gebrek aan geloof ! En ook : Dit soort wordt alleen uitgedreven met gebed en vasten.

Gods werk — den booze uitdrijven en de wereld bekeeren — mogen en kunnen wij doen, maar alleen als wij met een **vast geloof** onder **gebed en offer** ons daarvoor geven.

Doen wij dat werkelijk ? Speelt menschelijke berekening niet dikwijls een grooter rol dan edelmoedig, kinderlijk Godsvertrouwen?

Genieten wij niet te veel van eigen roem, omdat wij ,,zooveel voor de missie doen'', terwijl wij vergeten dat wij veel meer en veel beter dag van een groot gemeenschappelijk geestelijk offensief tegen den kunnen, mogen wij zeggen : Laat alles tegen ons zijn, in en door God werken, winnen wij. Alleen dan mogen wij zeggen vol vertrouwen : *En toch is het Koninkrijk Gods nabij* !

De **komende Missiezondag op 20 October** is een uitgezochte gelegenheid deze bemoedigende waarheid dieper te doen doordringen in ons eigen hart, in de harten der geloovigen, en aldus liefde en ijver voor de missie op te wekken, te vernieuwen, te versterken ! [1])

Deze dag is volgens de bedoeling der Heilige Kerk voor *heel* de wereld, zoowel buiten als in de missies, niet slechts een uiterlijke demonstratie maar vooral een dag van innerlijke vernieuwing, een dag van een groot gemeenschappelijk geestelijk offensief tegen den booze en zijn macht.

Niet voor een zekere klein-menschelijke moedeloosheid : ,,het heeft nu toch geen zin om voor de missies iets te doen'', maar voor krachtige bovennatuurlijke actie, is het nu een tempus acceptabile.

Kan de bekeering van *de wereld* — naar den mensch gesproken — er ooit hopeloozer uitzien ?

Heeft de missiearbeid dus ooit meer geestelijke hulp noodig gehad ? Heeft de vorming van missionarissen ooit grooter behoefte gehad aan geestelijken steun ? Is de noodzakelijkheid van een inlandschen clerus, van een inlandsche hierarchie, van de vorming van eigen kerken ooit duidelijker geweest dan thans ?

Was het secondaire belang van menschelijk vernuft en stoffelijke kracht ooit duidelijker, heeft de primaire beteekenis van geestelijke hulp, van innerlijke liefde en offervaardigheid ooit sterker gesproken ?

Is ons ooit gemakkelijker gelegenheid geboden een sterk geloof, een blind vertrouwen te toonen, als in een verwarring gelijk wij nu beleven ? Is het ooit gemakkelijker geweest om werkelijk zelfverloochenend te offeren als onder den druk die op ons ligt ?

Daarom moge er op 20 October geen kerk of klooster in ons

---

[1]) Veel nut zullen onze confraters in dit verband kunnen trekken uit het artikel in dit nummer : Priesterschap en missie, p. 169 ; voor de praktijk geven de blz. 184—190 tal van nuttige wenken.

vaderland, in de geheele wereld zijn, die niet volop in den geest, die de Kerk bedoelt, dezen dag meeviert.

De H. Mis, de H. Communie, een Heilig Uur worde overal gevraagd met aandrang ; de gelegenheid daarvoor worde geboden overvloedig ! Een bezielende preek worde er aan gewijd. Offers moeten er voor worden gevraagd, die werkelijk iets kosten ; aalmoezen die voortkomen niet uit den overvloed maar uit een werkelijk zich-iets-ontzeggen [1]).

De Pauselijke Missiegenootschappen, en vooral het eerste van alle, het Genootschap tot Voortplanting des Geloofs, moeten van deze moeielijke omstandigheden een nieuwe stimulans ontvangen : een perfecte organisatie, de ijver der directeuren, de volhardende trouw der zelatricen, de trouwe aanhankelijkheid der leden d.w.z. hun liefde voor de missies, hun dagelijksch gebed, hun wekelijksche aalmoes moeten nu meer dan ooit bewerken, dat elk gezin, elke christen *iederen dag* bidt, en regelmatig offert voor de missies.

Op zulk een geloovende offervolle medewerking mag het vertrouwen steunen, dat de aangevangen missiebloei zal doorzetten en groeien, trots alles.

Dan moge het getal der missionarissen beperkt en hun arbeid belemmerd worden ; dan moge van hen het meer-dan-menschelijke worden geeischt ; dan moge de verantwoordelijkheid van den inlandschen clerus zwaarder worden, dan moge de volharding der nieuwe christenen meer worden beproefd ; hun inspanning zal mogelijk zijn, hun werk en hun voorbeeld zullen meer spreken, hun liefde zal aanstekelijker zijn, hun vruchten talrijker, in één woord : het evangelie zal sneller, wijder en dieper doordringen, omdat hun en ons geloof zooveel sterker is, omdat hun en ons bidden en offeren den boozen doof-stommen geest *uitdrijft*.

Zóó zij de volgende missiezondag een fiere, vertrouwvolle belijdenis van ons geloof : *en toch is het Koninkrijk Gods nabij.*

Voorschoten, op Maria's Naamfeest. TH. M. P. BEKKERS.

---

[1]) In dit verband leze men ook het aanbevelenswaardig voorstel op blz. 200 van deze aflevering van H. M.

NEDERLANDS AANDEEL IN DEN MISSIEARBEID DER H. KERK

Voor de vierde maal hebben wij de statistische gegevens verzameld van onze landgenooten die als missionaris uittrekken naar verre gewesten.

In 1927 deden wij dit in den 9en jrg. van ons tijdschrift (1927—1928) blz. 29—47, in 1930 in den 12en jrg. (1930—1931) blz. 66—126, in 1935 in den 17en jrg. (1935—1936) blz. 25—36. Thans geven wij deze cijfers weer.

En dankbaar mogen wij getuigen dat de vooruitgang aanhield. Vooral bij de priester-missionarissen was deze toename zeer sterk.

Ziehier de samenvatting :

	1927 : 1 Jan.		1930 : 1 Jan.		1935 : 1 Jan.		1940 : 1 Jan.		
	Propaganda	Elders	Propaganda	Elders	Propaganda	Elders	Propaganda	Orient.	Elders
Priesters	800	350	938	398	1256	473	1721	26	669
Scholastieken.	30	—	42	—	82	57	68	—	110
Conversen . . .	300	75	311	97	424	134	402	7	205
Broeders	193	1	251	1	357	—	599	—	1
Zusters.	1310	100	1554	142	2239	147	2331	—	154
	2633	526	3096	638	4358	811	5121	33	1139
	3159		3734		5169		6293		
vermeerderd met		575		1435		1097			
d.i. 1 Praktiseerend missionaris	per 736 katholieken		per 764 katholieken		per 600 katholieken		per 565 katholieken		

Uitgaande van het aantal van 1 Jan. 1927 is het totaal aantal missionarissen in 13 jaren met 99% toegenomen ; het aantal priesters steeg echter met 111% ; het aantal scholastieken werd bijna 7 maal zoo groot ; het aantal leekebroeders der priester-instituten groeide met 57% ; het aantal broeders, in hoofdzaak uit onderwijzende congregaties, vermeerderde met circa 200% ; het aantal zusters met 77%.

De stijging houdt natuurlijk allereerst verband met de uitbreiding der verschillende instituten, en met het feit, dat er steeds meer instituten aan den missiearbeid zijn gaan meedoen. Als men de lijst in dit nummer vergelijkt met de gegevens van den Pius-Almanak zal men ontdekken, dat alle actieve orden en congregaties, die hier tot eenigen omvang gekomen zijn, alle zonder uitzondering leden uitzenden naar een of meer missiegebieden ; zelfs zijn ditmaal de contemplatieve orden vertegenwoordigd. En daarenboven groeit ook van zeer vele instituten vergelijkender wijze hun deelname. Daarover licht de volgende vergelijking ons in.

Van de priesters der missioneerende orden trok in de jaren 27—30—35—40 naar de missie respectievelijk het volgend percentage 40—40—42—45 ; van de broeders-conversen 25—27—28—24 (bijna) ; van de broeders der Brs. Congregaties 10—10—12—15 ; van de Zusters : 8—8—10—9.

Toch mag ik niet — gelijk in 1935 (H.M. XVII p. 26) — zeggen : „deze stijgende lijn belooft te worden voortgezet" : de vergelijking van de gegevens der clerici en novicen vertoont geen sterke stijging meer: het totaal aantal is bij de Broeders en Zusters zelfs zoo goed als gelijk met dat van 1935.

Zie hier de cijfers genomen in dezelfde volgorde der jaren 27—30— 35—40.

Priester-candidaten (noviciaat en hoogere studies) : 1324—1806—2605—2757.

Novicen der Broeders-Congregaties : 197—313—283—282.

Novicen der Zusters-Congregaties : 1416—1823—1739—1759.

Om de beteekenis dezer getallen te waardeeren, dient men rekening te houden met het feit, dat het aantal missioneerende orden belangrijk is toegenomen : de priesterorden stegen van 25 tot 32, de broeders-congregaties van 5 tot 10 ; de zusters-congregaties (contemplatieve niet meegerekend) van 35 tot 46.

Dit gaf mij aanleiding iets dieper op de cijfers in te gaan. Om tot een juiste vergelijking te kunnen komen heb ik buiten rekening gelaten alle Congregaties, die na 1927 aan den missiearbeid zijn gaan deelenemen, en ook de enkele van wie ik in voorgaande jaren geen volledige of gelijkwaardige opgaven ontving. Ik reken dus alleen met instituten van wie ik vier opgaven heb. Dit geeft de volgende cijfers, — alweer in dezelfde volgorde der jaren 27—30—35—40 :

Bij 23 van de 32 instituten vond ik aan Priestercandidaten (novicen en clerici) : 1098—1415—1935—1998.

Bij 5 van de 10 Broeders-Congregaties : 197—244—198—170.

Bij 29 van de 46 Zusters-Congregaties 1220—1501—1426—1202.

Daarbij moet worden opgemerkt dat de priesteropleiding reeds begint met 12-jarige knapen : een wijziging in het aantal roepingen treedt dus in de hoogere opleiding veel later aan het licht, dan bij de leeken-congregaties, die haar aanwas recruteeren uit bijna of geheel volwassen jonge mannen en vrouwen en na een opleiding van 1½ à 2½ jaar. Bij de priesteropleiding is dus een ophouden der stijging bij de hoogere studies reeds te beschouwen als aankondiging van een achteruitgang van het aantal roepingen.

De waarde van deze cijfers wordt niet verkleind door het feit, dat ik slechts een viertal grepen doe en die uit een beperkt aantal congregaties. De onvolledige gegevens der niet mee-getelde instituten wijzen geenzins op een constante stijging ; de getelde groep is vervolgens voldoende groot en uiteenloopend, de achteruitgang teekent zich af in twee perioden, zoodat men niet in een toevallige samenloop van omstandigheden de verklaring van deze cijfers kan vinden.

Wij moeten dus constateeren dat er een achteruitgang van het aantal religieuse roepingen is.

Wij kunnen noch durven een volledige verklaring van deze inzinking aan. Oppervlakkig bezien geeft zij in elk geval aanleiding om de vraag te stellen of ons katholiek leven, dat door de uiterlijke ontwikkeling van de vele instituten en prachtige organisaties, zoo heerlijk aandoet, wel innerlijk even sterk is ?

Er wordt wel veel gesproken en geschreven over 100%-katholiek-zijn,

over offergeest, en offer-bereidheid, maar wordt dit ook innerlijk beleefd ? Of heeft men ook hier te veel oog voor uiterlijke inspanning, die een zekere voldoening geeft, of de aandacht trekt ?

Hebben wij ons niet blind gestaard op dat uiterlijke, daarvoor groote materieele inspanning en offers ons getroost en groote schulden op ons genomen en ons vooral daarom, niet zonder trots en zelfgenoegzaamheid, hooger geschat dan anderen ? Maar het echte katholieke offerleven, is dat onderwijl niet verzwakt, zonder dat dit in het oog liep ? Wijst daarop niet het feit, dat, onder den beteren middenstand, eens de groote kracht van alle katholieke werken, beduidend minder roepingen voorkomen ? Is dat niet de reden waarom de religieuze oversten een steeds sterker selectie moeten toepassen op de candidaten die zich aanbieden, willen zij den geest van offer en zelfverloochening in hun gemeenschap bewaren ?

Wij zijn in dezen tijd zoo licht geneigd om mea culpa op een andermans borst te slaan : de *wereld* heeft Gods kastijding verdiend ! Maar is het niet noodzakelijk dat ook wij in ons zelf keeren, en in ootmoed gebogen voor God den Heer, ons innerlijk zuiveren en versterken ?

Ik heb in dit tijdschrift al eens herinnerd aan het woord dat Paus Pius XI z.g. mij persoonlijk toevoegde, toen hij roemde over de vele roepingen in Nederland : „C'est une grande bénédiction de Dieu".

Laten de cijfers die hier volgen ons dan stemmen tot dankbaarheid dat God ons gebruiken wil, maar ook tot de zuivere zelfverloochende offervaardigheid, die Hij verwacht, opdat wij in waarheid mee-bouwen aan zijn koninkrijk.

TH. M. P. BEKKERS.

Nota. De Nederlandsche missionarissen worden gerecruteerd uit 32 instituten en (enkelen) uit den seculieren-clerus ; uit 10 Broeders en 50 Zusters-Congregaties.

Uit dezen zijn met kerkelijk bestuur belast : 2 apostolische delegaten, 1 resideerend aartsbisschop, 5 resideerende bisschoppen, 1 prelatus nullius, 1 coadjutor van een resideerenden aartsbisschop, 25 vicarii apostolici, 2 zijn consultor aan Romeinsche congregaties. Daarenboven zijn 5 bisschoppen rustend. In het geheel zijn dus 42 Nederlanders (buiten Nederland) met de bisschoppelijke waardigheid bekleed. Ook zijn 11 Nederlanders als apostolisch prefect met kerkelijk bestuur belast.

STATISTISCHE GEGEVENS.

§ 1. PRIESTERORDEN EN -CONGREGATIES

A. Missionarissen behoorende tot Instituten, die in Nederland minstens één opleidingshuis hebben.

† = uitsluitend missie-instituut.

(N.P.) = vormen een Nederlandsche Provincie. Indien achter de naam van het instituut niets is aangegeven, behooren de opgetelde leden en missionarissen tot een internationaal instituut.

cursief gedrukte naam der missies duidt aan dat het gebied aan een Nederlandsche Provincie of Instituut is toevertrouwd. In de overige genoemde missiegebieden werken de Nederlanders samen met missionarissen van andere nationaliteit.

Instituten en missies	Totaal aantal Nederlandsche leden				Van deze zijn alsmissionaris werkzaam in gebieden					
					v/d. Propaganda		v/d. Congr. Orientalis		van andere	
	Prs.	Frs.	Nov.	Brs.	Prs.	Brs. en Frs.	Prs.	Brs. en Frs.	Prs.	Brs. en Frs.
1. **Assumptionisten** A.A. Priesters of Augustijnen van O.L.V. Hemelvaart (Vic. der Ned. Belg. Prov.)	64	68	22	41						
Belg. Congo					6	4	1		6	1
Brazilië (Minas Geraes en Parahyba de Norte)										
2. **Augustijnen** O.E.S.A. (N.P.) Ordo Eremitarum S. Augustini	127	52	13	62					8	5
La Paz (Bolivia)										
3. **Capucijnen** O.M. Cap. (N.P.) Ord. Fratrum Minorum Capucinorum	318[1])	81[1])	22[1])	164						
Pontianak en *Padang*					76	24	3			
4. **Carmelieten** (geschoeide) O. Carm. Ordo Carm. Antiq. Observ. (N.P.)	162[1])	71[1])	10	65						
Malang					30					
Braz. Prov. van Rio de Janeiro[1])	14	54		5						
Braz. Prov. van Bahia	2	6							20	68[4])
Prelazia van Paracatu	4	2		1						
5. **Carmelieten** (ongeschoeide) O. Carm. Dioc. (N.P.) Fratres excalceati Ord. B.M.V. de Monte Carmelo	25	9	3	12						
Cairo en Bagdad							1	2		
Holy Hill. Wisc. U.S.A.									1	
6. **Conventueelen** O.M.Conv. (N.P.) Ord. Fratrum Minorum Conventualium	50	35	10	11						
Batavia					10					

[1]) Bij de Nederl. Capucijnen zijn nog opgenomen 2 inl. priesters, 1 frater en 1 novice uit hun missies.

[2]) Daarenboven 3 priesters en 3 novicen afkomstig uit het vicariaat Malang.

[3]) De Carmelieten-nederzettingen in Brazilië vormen thans 2 ordenprovincies, die door één provinciale overste worden bestuurd, en waarin verschillende Nederlanders zijn ingetreden.

[4]) Onder deze 62 fratres clerici.

Instituten en missies	Totaal aantal Nederlandsche leden				Van deze zijn als missionaris werkzaam in gebieden					
					v/d Propaganda		v/d Congr. Orientalis		van andere	
	Prs.	Frs.	Nov.	Brs.	Prs.	Frs. en Brs.	Prs.	Brs. en Frs.	Prs.	Brs. en Frs.
7. **Dominicanen** O.P. (N.P.) Ordo Fratrum Praedicatorum .	332[1])	55	12	81						
Curacao — Porto-Rico — Oranje Vrijstaat — Transvaal — Bornholm					66				27	
— Prov. v. Lyon : Tonkin, Cuba	2	—	—	1	2					1
— Prov. v. Parijs : Zweden ..	1	—	—	—	1					
— Prov. v. Belgie : Congo ...	2	—	—	—	2					
8. **Franciscanen** O.F.M. (N.P.). ..	643	298	41	304						
Luanfu — *Kiangchow* — *Sind en Baluchistan* — Batavia — Ned. Nw. Guinea, Noorwegen, H. Land					99[2])	14				
Brazilië (Minas en Rio Grande)									102	22[2])
—Belg. Provincie: Ichang (China) Chili................	7				2				5	
9. **Gezelschap van het Godd. Woord** Societas Verbi Divini. S.V.D. (N.P.)	190	65[3])	42[3])	109	134	25			8	
Flores — Timor — China (div. vic.) — Japan (div.) — Austr. Nw. Guinea — Philippijnen — Indore. Ver. Staten (negermissie) Brazilië, Argentinië										
10. **Jesuieten** Societas Jesu. S.J. (N.P)......................	353	195	39	123	96	69[4])			3	2
Batavia — Letland — Estland — Madagascar — Zambesie — Rotsgebergte Oregon.										
11. **Kruisheeren** Ord. S. Crucis. O.S.C......................	183	66	12[5])	84	43	8			27	7)[5]
Bandoeng — Bondo — U.S.A. — Minnesota, Nebraska, Indiana — Brazilië (Para).										

[1]) Deze Provincie telt ook 2 inlandsche priesters afkomstig uit Curacao.

[2]) In deze provincie zijn uit de missies opgenomen 17 inl. priesters en 13 inl. fraters en novicen. Onder het aantal ,,broeders" in Brazilië zijn medegerekend 9 fraters clerici.

[3]) In Flores namen deze paters daarenboven 13 inl. fraters en novicen in hun Gezelschap op.

[4]) Hieronder zijn begrepen 53 + 1 fraters en 3 novicen clerici. Daarenboven telt de Nederl. Prov. der Sociëteit 11 priesters en 19 fraters en novicen uit de inlanders van hun missiegebied.

[5]) De Orde nam op een inlandsche novice uit de missie; ook eenige Indo's, die echter onder de Nederlanders zijn gerekend. Onder de Brs. en Frs. is één clericus.

Instituten en missies	Totaal aantal Nederlandsche leden				Van deze zijn missionaris werkzaam in gebieden					
					v/d. Propaganda		v/d. Congr. Orientalis		van andere	
	Prs.	Frs.	Nov.	Brs.	Prs.	Brs. en Frs.	Prs.	Brs. en Frs.	Prs.	Brs. en Frs.
12. **Lazaristen** Congr. Missionis (N.P.)										
Nederl. Provincie	152[1])	55	27	19						
Andere Provincies	42									
Yungpingfu — *Soerabaya*....					59					
Peking — Tientsin — Paoting — Chenting — Ningpo — Hangchow — Kiukiang — Yukiang — Kian					23					
Perzië — Griekenland — Palestina.							4	1		
Fortalezza — *Belem* — *Cameta*									25	
elders in Brazilië — Columbia — Guatemala — Peru — San Salvador — Chili — Algiers .									15	
13. **Maristen**	37	23	4	8						
Noorwegen — Zd. Salomon Eil.					12	1				
†14. **Missionarissen van Mill-Hill** Societas S. Josephi. S.S.J. ..	357	45[2])	72	93						
Nrd. Borneo — Sarawak, Nw. Zeeland — Kafiristan — Boven Nijl — Kisumu — Kodok — Buea — Basankusu — Nellore					241	28				
Philippijnen									28	
†15. **Missionarissen voor Afrika** van Cadier en Keer. S.M.A. (N.P.)	161	35	33	33						
Goudkust — *Kumasi* — *Beneden Volta* — Togo — Ivoorkust					98	12				
Nijl-Delta (Egypte)							3			
Samos										1
16. **Missionarissen der H. Familie** M.S.F. (N.P.)	118	42[3])	18	59						
Bandjermasin — Batavia....					35	4				
Chili — Brazilië.									15	3
17. **Missionarissen v. h. H. Hart** M.S.C. (N.P.)	320	108	29	162						
Ned. Nw. Guinea — *Menado* — *Poerwokerto* — Batavia — Rabaul — Gilberts-eil. — Bg. Congo					91	29				
Philippijnen (*Surigao* — *N. Ecya)* — Brazilië (Campinas) .									111	49[4])

[1]) In de Nederl. Prov. zijn daarenboven nog opgenomen 7 priesters en 5 fraters en novicen uit de missies.

[2]) Onder fraters zijn hier verstaan de theologanten, die hun eeuwigen of tijdelijken eed aan het instituut hebben afgelegd, onder novicen de theologanten en philosophen, die daartoe nog niet zijn toegelaten.

[3]) Daarenboven nog 1 inl. frater uit het missiegebied.

[4]) Dit getal te verdeelen: 6 fraters en 4 novicen clerici; 39 broeders.

Instituten en missies	Totaal aantal Nederlandsche leden				Van deze zijn missionaris werkzaam in gebieden					
					v/d. Propaganda		v/d. Congr. Orientalis		van andere	
	Prs.	Frs.	Nov.	Brs.	Prs.	Brs. en Frs.	Prs.	Brs. en Frs.	Prs.	Brs. en Frs.
18. **Montfortanen** Societas Mariae S.M.M. (N.P.)	218	108	16	75						
IJsland — Denemarken — *Lomani* (Bg. Congo) — Lhanos Singkawang — Shiré					79[1])	13				
Mozambique — Haiti — Vancouver.									22	3
18. **Norbertijnen** Abdij v. Berne O.Praem. (Ned. Abdij).......	83	24	6	23						
Jubbelpore					22	4				
Van Berne uit is in Wisconsin U.S.O. gesticht de abdij West de-Pere. Daar arbeiden Nederlanders	14			2					14	2
Onderhoorig aan Belg. Abdijen Denemarken en Buta	5				5					
19. **Oblaten van den H. Franciscus v. Sales** O.S.F.S. (N.P.) ..... (de Priesterleden dezer Provincie zijn in meerderheid van Duitsche nationaliteit : 14).	3	17	10	20						
Oranje-rivier en Kl. Naquamaland (Z. Afr.)					3					
20. **Oblaten van Maria Onbevl. Ontv.** O.M.I (Belg. Prov.)....	31	36	9	18						
Ceylon — Belg. Congo —					6	2				
Transvaal — Canada										1
21. **Passionisten** Congr. Cleric. Excalc. St. Crucis et Pass. D.N. J. Chr. C.P. (N.P.)	67[2])	29	5	35						
Bisd. Nicopolis							11	4		
Tsumba (Blg. Congo) Jaling (China)					3					
22. **Paters van den H. Geest.** Congr. S. Spir. et Imm. Cordis Mariae C.S. Sp. (N.P.)	117	132	31	135[3])						
Bagamoyo, Cubango, Yaoundé, Nrd. Katanga, Fr. Guinea, Senegal. Loango, Lounda, Kilimandjaro, Zanzibar					80	42[3])				
Haiti, Guadeloupe									1	

[1]) In Columbia (Vic. Lhanos) zijn in de Sociëteit daarenboven opgenomen 15 inl. prs. en 30 inl. fraters en novicen.

[2]) In de Nederl. Prov. zijn daarenboven opgenomen 7 inl. prs. en 2 inl. fraters uit Bulgarije.

[3]) In dit getal zijn 9 broeders-novicen meegeteld. Onder de broeders in de missie is één frater clericus meegeteld.

Instituten en missies	Totaal aantal Nederlandsche leden				Van deze zijn missionaris werkzaam in gebieden					
					v/d. Propaganda		v/d. Congr. Orientalis		van andere	
	Prs.	Frs.	Nov.	Brs.	Prs.	Brs. en Frs.	Prs.	Brs. en Frs.	Prs.	Brs. en Frs.
23. **Paters van de H.H. Harten** Congr. Ss. Cordium Jesu et Mariae C.Ss.C.C. (N.P.)	182	49	14[1])	54						
Banka Billiton, Cook-Eil.					24	2				
Hawai, Brazilië									74	6
24. **Priesters v/h. Allerh. Sacrament** Congr. Presb. a. S. Sacramento (N.P.) S.S.S.	68	24	28	45						
Brazilië (Cearà — Fortalezza) .									8	12[2])
25. **Priesters van het H. Hart** S.C.J. Congr. Presb. a S. Corde Jesu (N.P.)	272	172	41	154						
Palembang, Finland.					55[3])	20				
Stanley Falls, eenige bisdommen in Brazilië en Argentinië . .									47	14[3])
26. **Redemptoristen** C.ss.R. (N.P.) Congr. Sanctissimi Redemptoris.	272	57		169						
Suriname					40	24				
Brazilië.									57	33
27. **Salesianen** Soc. S. Frans. Sal. S.S.	34	31	16	8						
Assam, Hongkong, Katanga, Kinshu, Kwantong, Madras, Siam					11	9[4])				
Argentinië, Columbia, Chili, Peru, Brazilë, Cairo										6[4])
28. **Scheutisten** Congr. Imsu. Cordis Mariae. C.I.C.M.	91	37	12	71						
Jeholl — Siwantze — Soei-yan Ningora — Tatung — Leopoldstad — Kassai — Boma — Nw. Antwerpen — Montana — Makasser					57[5])	51				
Philippijnen									29[5])	20

[1]) In deze Congregatie is ook 1 inl.novice uit het missiegebied.

[2]) Te verdeelen : 6 fraters en 5 novicen clerici, en 1 broeder.

[3]) Daarenboven 1 inlandsche priester uit Palembang. In Brazilie zijn 10 fraters clerici en 4 broeders.

[4]) Van deze is slechts 1 broeder, de overigen zijn fraters clerici. In de Congregatie zijn ook opgenomen 9 inl. prs. en 10 inl. frs. uit de missie gebieden.

[5]) Uit de missiegebieden traden in de Congregatie 3 Chineezen en 5 Philippino's.

Instituten en missies	Totaal aantal Nederlandsche leden: Prs.	Frs.	Nov.	Brs.	Van deze zijn als missionaris werkzaam in gebieden — v/d. Propaganda: Prs.	v/d. Propaganda: Brs. en Frs.	v/d. Congr. Orientalis: Prs.	v/d. Congr. Orientalis: Brs. en Frs.	van andere: Prs.	van andere: Brs. en Frs.
29. **Witte Paters** Missionarii Africae. W.P. (N.P.)	206	58	18	174[1])						
Oeganda — Albert-Meer — Kivu — Ht. Congo — Ruanda — Urundi — Bukoba — Mwanza — Tanganyika — Tabora — Ruwenzori — Banguelo — Nyassa — Ford Jameson — Soudan					159	80				
Algiers, enz.									9	59
Jerusalem							1			

B. Missionarissen behoorende tot Instituten, die in Nederland *geen* opleidingshuis hebben.

30. **Benedictijnen.**										
Abdij Afflighem	2									
Noord Transvaal					2					
Abdij Trinidad	18	3	0	2	18	5[2])				
31. **Reguliere Kanunnikken van Lateranen** (Abdij du Bouhay, Bressoux, Belg.)	3									
Stanley Falls					3					
32. **Vreemde Missiën van Parijs** Pondicherry — Malakka — Seoul	3				3					

C. Missionarissen-saeculieren, die tot geen enkel instituut behooren.

33. **Saeculieren.**	34									
Noorwegen — Zweden — Finland — Faroer-Eil. — Trinidad — Port of Spam — Natal (Afr.) Hakodate					25					
Rome (Congr. Oriëntalis)							2			
Martinique — Brazilië — Carthago									7	
Totaalcijfers:	5289	2142	615	2422	1721	470	26	7	669	315

[1]) Onder dezen zijn 12 broeders novicen begrepen.

[2]) Onder dezen zijn begrepen 3 fraters clerici.

§ 2. LEEKEN-CONGREGATIES

Gerangschikt in de alphabetische orde van hun Algemeen of Provinciaal Moederhuis.

Waar niets is aangeteekend is het instituut een zelfstandige Nederlandsche stichting.

N.A. (Nederlandsche Afdeeling) of N.P. (Nederlandsche Provincie)
geven aan dat het Instituut zich over meerdere landen uitstrekt en een afdeeling of canonieke provincie in Nederland heeft.

I. Broeders.

	Nederlandsche Leden		Nederlandsche Missionarissen	
	Geprofesten	Novicen	Propaganda gebied	Elders
1. **Baarle Nassau.** Broeders der Christelijke Scholen (N.A.)	167	16		
Curaçao — Leopoldstad — Boma — Matadi . .			34	
Brazilië				1
2. **Dongen.** Broeders van O.L.V. van Lourdes (N.P.) . .	448	81		
Batavia — Banka en Billiton			46	
Alsmede 4 Brs. afkomstig uit N-I. Inl. noviciaat te Pangkal-Pinang.				
3. **Eindhoven.** Broeders van Liefde (N.P.).	208	32		
Poerwokeró			27	
Inl. noviciaat eener eigen Javaansche afd. te Koetoardjo: 10 gepr. en 7 nov.				
4. **Huybergen.** Chr. Brs. van de Onbevl. Ontv.	255	16		
Pontianak — Bandjermasin — Soerabaya			35	
5. **Maastricht.** Brs. v. d. Onbevl. Ontvangenis	811	33		
Batavia			78	
Ook nog 6 Brs. afkomstig uit Ned Indië. Inlandsch noviciaat te Moentilan.				
6. **Oudenbosch.** Brs. v. d. H. Aloysius v. Gonzaga	335	12		
Batavia — Soerabaya — Bandoeng			77	
Daarenboven nog 4 broeders, afkomstig uit N.-I.				
7. **Rijswijk.** Kruisvaarders van St. Jan.	62	16		
Curaçao			9	
8. **Tilburg.** Fraters van O.L.V. Moeder van Barmhartigheid	1088	48		
Curaçao — Suriname — Padang — Celebes.			162	
In hun missiegebieden richtten zij 2 inl. nov. op. Inl. nov. te Kediri: 7 inl. geprof.				
9. **Utrecht.** Fraters van O.L.V. v.h. H. Hart.	302	21		
Ook nog 4 Brs. uit N.-I. geboortig . .				
Malang — Soerabaya — Palembang			43	
10. **Voorhout.** Broeders v. O.L.V. v. Zeven Smarten .	226	7		
Yungpingfu. . . .			8	
In Tangskan (Hopeh) werd een inl. nov. opgericht. 3 nov.				
Totaal cijfers	3902	282	519	1

II. Zusters.

A. Behoorende tot Nederlandsche actieve instituten.

	Nederlandsche			
	Leden		Missionarissen	
	Geprofesten	Novicen	Propagandagebied	Elders
1. **Aarle-Rixtel.** Missiezusters v.h. Kostbaar Bloed .	64	7		
Malang — Umtata — Coquilhahille — Kilimandjaro — Bagamoyo			5	1
2. **Aerdenhout.** Zrs. Franciscanessen, Dochters der HH. Harten van Jezus en Maria (N.P.) .	533	35		
Padang			6	
Ook zijn er 7 Zrs. van andere nationaliteit in de missie werkzaam.				
3. **Amersfoort.** Zrs. v. O.L.V.	1057	77		
Malang.			47	
Inlands noviciaat te Probolinggo. Daarenboven 7 Zrs. afkomstig uit de missie.				
4. **Amersfoort.** Zrs. v. d. H. Jozef . .	410	17		
Padang			17	
Alsmede 1 Zr. van andere nationaliteit.				
5. **Amsterdam.** Arme Zusters van het Godd. Kind (De Voorzienigheid).	665	86		
Banka en Billiton			22	
Ook een inl. uit het missiegebied afkomstig.				
†6. **Amsterdam.** Franciscanessen Missionaressen v. Maria (N.A.) naar schatting	100	20		
Batavia — Faroer—China—Engelsch-Indië — Belgische Congo naar schatting . .			70	
†7. **Asten.** Missiezusters Franciscanessen v. d. H. Antonius	120	30		
Oslo — Pontianak — Bansankusu . .			38	
†8. **Baexem-Uden.** (N.P.) Dienaressen van den H. Geest	240	36		
Soerabaya — Kl. Soenda Eil. — Timor.			79	
Ook 61 Zrs. v. andere nationaliteit zijn in deze missies werkzaam				
9. **Bennebroek.** Rel. Penitenten der Derde Orde van den H. Vader Franciscus (St. Luciagesticht). . .	704	32		
Padang			32	
Ook één inlandsche geprofeste in het missiegebied.				
10. **Bergen N.H.** Zrs. Ursulinen der St. Josephsstichting	380	100		
Boven-Nijl en Kisumu			33	
Inlandsch noviciaat te Kakamega 2 inl. novicen				

	Nederlandsche Leden: Geprofesten	Nederlandsche Leden: Novicen	Missionarissen: Propagandagebied	Missionarissen: Elders
11. **Bergen op Zoom** Franciscanessen v.h. St. Catharinagesticht. . . .	180	12		
Batavia			14	
12. **Boxmeer** (N.A.) Zusters v. Barmhartigheid der Chr. Scholen. . .	339	26		
Malang.			24	
3 inlandsche zijn in de Congr. opgenomen				
†13. **Boxtel.** Zusters Missionaressen van O.L.V. v. Afrika (Witte Zusters v. Kard. Lavigerie)	231	20		
In tal van vicariaten in Afrika			114	
Algiers — Constantine — Carthago — Oran .				67
14. **Boxtel.** Ursulinen der Romeinsche Unie (N.P.) De Ursulinen v. Weltevreden-Halfweg zijn in deze Unie opgenomen	1013	32		
Batavia — Malang — Bangkok — Transvaal . .			153	
Ook nog 73 Ursulinen van andere nationaliteit. Daarenboven 114 Ursulinen uit de missie geboortig. [1]) Een aspirant te Buitenzorg en Noviciaat te Bandoeng met ± 40 novicen en geprofesten.				

	Nederlandsche Leden: Geprofesten	Nederlandsche Leden: Novicen	Missionarissen: Propagandagebied	Missionarissen: Elders
15. **Breda.** Rel. Pen. Recollectinen der Reg. Derde Orde v. d. H. Franc. v. Assisie (Gasthuis-Haagdijk).	570	28		
Curaçao			91	
16. **Breda.** Franciscanessen van de H. Elisabeth (Hendrikstraat)	247	61		
Padang			23	
†17. **Broek-Sittard.** Zrs. van O.L.V. der Apostelen . .	43	3		
Kumasi — Togo — Egypte en Syrië.			10	
In de Ivoorkust inl. nov.: 5 Nov. 7 geprof.				
†18. **Bussum.** St. Franciscus Xaverius Zusters voor Noorwegen.	65	20		
Oslo			85[2])	
Novic. te Sylling (Noorw.). Postul. te Bussum.				
19. **Denekamp.** Zrs. Franciscanessen v.d. H. Georgius (N.A.).	168	29		
Palembang			7	
Daarenboven 4 Zrs. uit de missie afkomstig. Inl. nov. te Pringsewoe. 12 van andere nationaliteit				
20. **Dongen.** Rel. Penitenten Recoll. van de Reg. Derde Orde v. d. H. Franc. v. Ass.	413	18		
Padang			32	

[1]) In totaal werken dus 440 Ursulinen der Ned. Prov. van de Rom. Unie in de missie.

[2]) Hieronder begrepen 13 Ned. novicen.

	Nederlandsche			
	Leden		Missionarissen	
	Geprofesten	Novicen	Propaganda gebied	Elders
21. **Etten.** Rel. Pen. Recollectinen d. Reg. Derde Orde van den H. Franciscus	622	22		
Daarenboven 1 inl. geprof. en 3 inl. nov. uit het missiegebied Pontianak			30	
22. **Heerlen.** Kleine Zusters van den H. Joseph.	1732	63		
Luanfu—Kiangchow — Ned. Nw. Guinea			34	
Inl. nov. te Lao-kiun-tchoang. 23 geprof. 4 nov.				
23. **'s Hertogenbosch** Dochters van Maria en Joseph (Choorstr.).	702	51		
Jehol — Poerwokerto				24
Inl. nov. te Chanwantze				
24. **'s Hertogenbosch** Zusters v.h. Gez. v. Jezus-Maria-Joseph (Mariënburg)	2253	59		
Batavia — Manado — Makassar — Nellore — Guntur — Bangalore.			147	
Inl. nov. te Tomohon en Guntur. Daarenboven 25 Zrs. in Ned. Indië uit deze missies afkomstig.				
25. **Heythuizen.** Zrs. v. Boetvaardigheid en Christelijke Liefde van de Derde Orde v. d. H. Franc. (N.P.).	1172	32		
Batavia			176	
Inl. noviciaat te Semarang-Gedangan. Nog 12 Zrs. van andere nationaliteit en 72 Zrs. afkomstig uit Ned. O. Indië 8 inl. nov.				
26. **Koningsbosch-Echt.** Dochters v.h. Kostbaar Bloed	276	17		
Batavia — Poerwokertó			3	
Alsmede 5 Zrs. v. andere nationaliteit.				
27. **Maastricht.** Zrs. v.h. Arme Kind Jezus. N.P.	367	33		
Malang			17	
Inl. nov. te Pasoeroean. Een Zr. uit de missie afkomstig is daarenboven daar werkzaam.				
28. **Maastricht.** Liefdezusters v. d. H. Carolus Borromeus.	1529	129		
Batavia — Bandoeng — Palembang — Oslo . . .			137	
Daarenboven 13 Indo-Europ. 21 geprof. Javanen, en 13 inl. novicen te Djogjakarta (nov.).				
29. **Moerdijk.** Zrs. v.h. Allerh. Hart van Jezus	357	13		
Palembang — Finland			32	

	Nederlandsche			
	Leden		Missionarissen	
	Geprofesten	Novicen	Propaganda gebied	Elders
(Uit Finland zijn in Oct. '39 12 Zusters teruggekeerd; slechts één Finsche is daar gebleven) en was daar op 1/1'40 werkzaam).				
30. **Neerbosch.** Zrs. Dominicanessen v. d. H. Familie	342	26		
Poerwokerto — Bandoeng			21	
inl. nov. te Tjilatjap. Nog 3 Zrs. uit Indië afk. werken in de missie. 5 inl. nov.				
31. **Nuth.** Dochters der Liefde v. d. H. Vinc. à Paulo (N.P.).	112	19		
Soerabaja			18	
32. **Oirschot.** Zrs. Pen. Recollectinen Franciscanessen	667	49		
Arassuahy(Brazilië)				25
33. **Oudenbosch.** Recollect. Penitenten v. d. H. Franc.	499	14		
Suriname......			24	
34. **Roosendaal.** Penit.-Recollectinen v.d. Onbevlekte Ontvangenis..........	1138	36		
Curaçao — Suriname			219	
35. **Roosendaal.** Zrs. Franciscanessen van Charitas. ..	319	22		
Palembang			18	
Nog 1 inl. geprof. uit het missiegeb.				
†36. **Roosendaal.** Franciscanessen missiezusters v. d. H. Joseph ..	32	—		
Nrd. Borneo — Sarawak — Buea Basankusu.			8	
37. **Schijndel.** Zrs. v. Liefde van Jezus en Maria, Moeder van Goeden Bijstand.	903	157[1])		
Padang — Curaçao			69	
Ook 3 inl. geprof. en 1 inl. novice uit de missiegebieden.				
38. **Schimmert.** N.A. Dochteren der Wijsheid.......	110	17		
Belgische Congo Denemarken....			10	
39. **Steyl.** Zusters v. d. Godd. Voorzienigheid (N.P.)	761	34		
Bandoeng — Batavia..........			16	
Alsmede 8 Zrs. van andere nationaliteit.				
Florianopolis (Brazilië)				1
40. **Tegelen.** Zusters v. O.L.V. Vrouw (N.P.)	121	24		
Poerwokerto. ..			14	
Als ook 3 Zrs. van andere nationaliteit.......				
41. **Tilburg.** Zrs. v. Liefde v. O.L.V. Moeder v. Barmhartigheid......	3928	114		
Padang — Sumatra.			131	
Ook 4 inl. geprof. uit de missiegebieden.				

[1]) De tijdelijk geprofesten zusters zijn bij de novicen geteld.

	Nederlandsche Leden		Nederlandsche Missionarissen	
	Geprofesten	Novicen	Propagandagebied	Elders
42. **Tilburg.** Dochters v. O.L.V. v.h. H. Hart (N.P.)	304	32		
Nw. Guinea — Poerwokertó Rabaul			86	
Inl. nov. te Langgoer. 1 geprof.				
43. **Valkenburg.** Franciscanessen van den H. Joseph	118	4		
Brazilië (Joinville — Curtiba — Florianopolis)				8
44. **Veghel.** Franciscanessen der Onbevl. Ontv. v. d. H. Moeder Gods	737	41		
Pontianak			87	
Tuguegarao en Manila				20
Inl. nov. te Solano (Philippijnen). 35 inl. geprof. en 5 inl. nov. in de Philipp.; en 4 Chineesche novicen in Nederl.				
45. **Voorschoten.** Zrs Dominicanessen v. d. H. Cath. v. Senen	810	39		
Curaçao			50	
Daarenboven 11 Inl. geprof. uit het missiegebied				
46. **Zoeterwoude.** Zrs. v. Liefde v. d. Goeden Herder (N.P.)	186	23		
Batavia			13	
Nota. Er zijn nog een aantal Nederlandsche Zusters werkzaam in de missies van buitenlandsche (Belgische en Fransche) instituten, welk aantal wegens de moeilijke postverbindingen niet te controleeren is. Het zijn er ongeveer	40		40	

B. Behoorende tot contemplatieve orden.

De hier opgenoemde kloosters staan ook in de missies op zich zelf en zijn niet meer afhankelijk van de kloosters in Nederland. Tusschen haakjes hebben wij echter de Nederlandsche kloosters genoemd, van welke deze Stichtingen zijn uitgegaan.

47. **Carmelitessen** (ongeschoeide) Bandoeng: Lembang (Carmel H. Landst. Nijmegen)	8		8	
IJsland (Carmel Egmond)	3		3	
48. **Clarissen** (Ammerzoden) Batavia: Titjoeroeg	10		10	
Daarenboven: 3 inl. geprof. en 5 inl. novicen.				
49. **Clarissen-Capucinessen** (Duivendrecht) Pontianak: Singkawang	8		8	
50. **Norbertinessen** (Oosterhout). Nichory (Braz.): Petropolis	8			8
Totaal-cijfers	27716	1759	2331	154

PRIESTERSCHAP EN MISSIE [1])

In zijn toespraak tot sluiting van het 2e internationale congres van den Priestermissiebond (13—15 Nov. '36) sprak de grote missiepaus Pius XI de volgende merkwaardige woorden:

,,Ons priesterschap is, tot onze onvergelijkelijke glorie, niets anders dan de voortzetting, en door eenheid in wezen, in werken en in uitwerking, de verlenging van het Priesterschap-zelve van Christus Jezus onzen Heer, onzen Koning, onzen oppersten Priester. Zoo roepen wij Hem aan en hij heeft het recht zoo aangeroepen te worden: Opperste Priester, Priester en Offerande tegelijk! Een Priester als Hij was noodig voor die offerande, welke een oneindige en volledige genoegdoening aan de goddelijke Rechtvaardigheid moest schenken. Uitsluitend Hij, onze Heer, kon die Priester zijn. Maar nu zijn wij de opvolgers van Jezus Christus. Ons priesterschap staat niet naast en onder het Zijne, maar is volkomen de voortzetting van het Zijne. En dat zijn geen dingen, die wij verkondigen: Hij-zelf heeft dat gezegd, Hij-zelf bewerkt dat: we behoeven slechts te denken aan de offerwoorden, waardoor de Persoon van Christus-zelf in onze persoon het wereldverlossend offer vernieuwt.

Welnu, **het priesterschap van Christus is in wezen een missiepriesterschap.**

Aan deze waarheid worden we niet slechts herinnerd, wanneer de Zaligmaker wordt genoemd: ,,de Gezondene door den Vader''; alle andere malen, dat de Heer spreekt over zijn Zending: ,,sicut misit me Pater, et ego mitto vos'', wordt de zending van de Apostelen herleid tot de Goddelijke zending zelve, waarvan zij is afgeleid: ,,zóó zend Ik ook u''. Zoo is Jezus, de eerste missionaris; en dus is in waarheid het Priesterschap van Christus een Missie-Priesterschap. Dat is dan ook het bisschoppelijk apostolaat in zijn eerste beteekenis, in zijn onvergankelijke levenskracht! En aldus is er **in de Kerk één eenig Priesterschap, en het is in wezen een missiepriesterschap.** Dit begrip onthult juist in zijn eenvoud zijn hooge verhevenheid. Onze Heer is gekomen om niets anders te doen dan hetgeen de missionarissen doen in de missiën: naar alle zijden uitdragen de schatten der Verlossing, de waarde van de Liefde, de rijkdommen van het Priesterleven.

Indien dus de missieijver en de weldoende activiteit om deze om te zetten in daden ontbreekt aan ons priesterschap, dan ontbreekt daaraan iets **wezenlijks**; het is dan ook absoluut noodzakelijk dat wij ons daarvan daadwerkelijk bewust zijn! En gij, geliefde priesters, gij hebt geen andere beweegredenen noodig om zelf de noodzakelijke conclusies te trekken uit deze waarheid, naar de mate waarin uw priesterlijke godsvrucht u daartoe in staat stelt'' [2]).

Met het volgende wordt bedoeld deze woorden van den Paus

---

[1]) Dit artikel is het bekroonde antwoord op de prijsvraag uitgeschreven onder de groot-seminaristen (theologanten) in Nederland. Zie H. M. 21 (1940) blz. 137. (Red. H. M.). [2]) Uit Het Missiewerk (H. M.) 18 ('36—'37), 135—136.

nader te verklaren, naar hun waarde te schatten en de practische betekenis ervan aan te geven.

We vragen ons allereerst af, welke de inhoud is van de priesterlijke opdracht, die Christus van den Vader meekreeg. Vervolgens zien we de realisatie van deze opdracht. En wel allereerst door het Kruisoffer en vervolgens door en in de Kerk. Voor deze beide gevallen trachten we de vraag te beantwoorden in hoeverre de priesterlijke activiteit van Christus en zijn instrumenten daarbij missionarisch is.

,,Nadat God eertijds vele malen en op velerlei wijzen tot de Vaders gesproken heeft door de Profeten, heeft Hij aan het einde dezer dagen tot ons gesproken door den Zoon, dien Hij gesteld heeft tot erfgenaam van al zijn bezit" [1]). Met deze woorden plaatst de schrijver van den Hebreënbrief reeds aanstonds bij het begin van zijn verhandeling het priesterschap van Christus in het middelpunt van alle pogingen van de mensheid om in contact te komen met God en van alle openbaringen van Gods goedertierenheid jegens haar. Heel zijn brief is aan deze these gewijd. Alle middelaars zijn afhankelijk van ,,den Hogepriester, dien wij belijden" [2]) ; heel het oude Verbond gaf slechts ,,de schaduw der toekomstige goederen"[3]), die Hem zijn toevertrouwd. Hij alleen bezit een priesterschap van oneindige waarde en universele kracht. Want Hij alleen is door God gezonden om al degenen, die door Hem geheiligd zullen worden tot volmaaktheid te brengen [4]). Immers niemand neemt de priesterlijke waardigheid uit zich zelf, maar slechts door roeping van God. Zo ook heeft Christus zichzelf de eer niet toegeëigend, Hogepriester te worden, maar Hij ontving zijn zending van den Vader, die tot Hem bij zijn menswording heeft gesproken : ,,Gij zijt mijn Zoon, Ik heb U heden voortgebracht" [5]).

Deze vereniging van den mens Jezus Christus met het ongeschapen Woord is het fundament van zijn Priesterschap [6]). Zij maakt Hem tot middelaar tussen God en de mensen van alle plaatsen en tijden. Middelaar zijn wil immers zeggen : staan tussen twee uitersten, waaraan men gelijkelijk deel heeft [7]). Als elke priester is

---

[1]) Hebr. 1, 1—2. [2]) Hebr. 3, 1. [3]) Hebr. 10, 1. [4]) cf. Hebr. 10, 14. [5]) Hebr. 5, 4—5. [6]) Zie voor het volgende vooral : Ch. Héris, Le mystère du Christ, p. 44 vlg.; M. Scheeben, Die Mysterien des Christenthums, 2 § 56—64. [7]) Zie : E. Scheller, Das Priestertum Christi, s. 42—73.

Hij uit de mensen genomen. Maar ook als elke priester moet God Hem door een bijzondere wijding en heiliging boven de mensen stellen en tot Zich trekken, opdat Hij hun plaatsvervanger kan zijn en in staat is hun betrekkingen met God te regelen [1]). En juist deze heiliging heeft de Vader aan Christus door de genade van de vereniging in een overstelpende mate geschonken. Want daardoor is zijn menselijke natuur met God tot de substantiële eenheid van een Goddelijke persoon verheven. Christus is daardoor geheel en al en voor altijd in God opgenomen en aan Hem toegewijd. De Drieëne God heeft Hem zodoende gezalfd tot de ,,dienaar van Jahweh'' bij uitstek. Door zijn menswording ontving Christus de priesterlijke zending van den Vader, zoals de Hebreënbrief zegt : ,,Christus heeft zichzelf niet de eer toegeëigend, Hogepriester te worden, maar Hij die tot Hem heeft gesproken : 'Gij zijt mijn Zoon, Ik heb U heden voortgebracht' '' [2]).

Niet alleen echter van de kant van God, ook van de kant van de schepping is Christus door de hypostatische unie haar enig-aangewezen Hogepriester geworden. In Hem immers is een geschapen natuur op de meest innige wijze in een Goddelijke persoon opgenomen. In Hem vindt heel de schepping zich op de meest ideale wijze verwerkelijkt. Op Hem is zij dus geheel en al gericht, zoals het onvolmaakte er altijd is om het volmaakte. ,,In Hem werd alles geschapen, wat in den hemel is en op de aarde, de zichtbare en onzichtbare dingen, Tronen, Heerschappijen, Overheden en Machten. Alles is geschapen door Hem en voor Hem ; Hij is vóór alles, en alles bestaat in Hem'' [3]). ,,Hij is het begin, de Eerstgeborene uit de doden, opdat Hij in alles de Eerste zou zijn'' [4]). Alles is aan Hem dienstbaar : tot wien der Engelen heeft God ooit gezegd, zoals Hij sprak tot Hem : zit aan mijn rechterhand tot Ik uw vijanden nederleg als voetbank uwer voeten ? [5]) En van zichzelf getuigt Hij : ,,Ik ben de Alpha en Omega, de Eerste en de Laatste, het Begin en het Einde'' [6]).

Wanneer Christus het doel van de schepping is, wil dit echter niet zeggen, dat Hij nog een innerlijke vervolmaking van de schepselen zou moeten ontvangen. Vanaf het eerste ogenblik van zijn bestaan heeft de Vader Hem de volheid van alle genaden mede-

---

[1]) cf. Hebr. 5, 1. [2]) Hebr. 5, 5. [3]) Coloss. 1, 16—17; Eph. 1, 20—22. [4]) Coloss. 1, 18. [5]) Hebr. 1, 13. [6]) Apoc. 22, 13.

gedeeld. Wanneer Christus in zijn activiteit zichzelf tot doel heeft, betekent dit, dat Hij krachtens de liefde tot zichzelf als God van zijn overvloed aan allen wil uitdelen [1]).

Naar Hem, ,,in Wien de ganse Volheid van God heeft willen wonen'' en ,,in Wien alle schatten verborgen zijn van wijsheid en kennis'' [2]), ziet dan ook heel de mensheid op, opdat Hij haar weer met God zou verbinden. In Hém alleen kan zij op een geproportioneerde wijze voldoen voor de eindeloze schuld, die sinds Adam's val op haar rust. Door deze mens, die tevens de natuurlijke Zoon van den Vader is, kan het menselijk geslacht het kindschap Gods, waartoe het bestemd was, weer herwinnen. In aansluiting met Hem, aan Wien de Vader van eeuwigheid het Goddelijk Leven mededeelt, kan de mens weer gaan delen in het Leven van den Drieënen God. Met Hem verenigd, kunnen zij nu weer op een waardige wijze hun God loven en danken door zich aan te sluiten bij de oneindige eer, die het ongeschapen Woord aan den Vader van eeuwigheid brengt [3]).

Zo is Christus door de hypostatische unie de enige Hoogepriester voor de wereld geworden. Er kan buiten Hem om geen enkele cultus meer bestaan, die aan de H. Drievuldigheid aangenaam zou zijn. Alle gaven van God dalen door Hem op de mensheid neer. Alleen ,,in Christus Jezus'' vindt de mensheid het leven. ,,Er is één God en één Middelaar tussen God en de mensen, de Mens Jezus Christus'' [4]).

Christus is dan ook bij uitstek de u n i v e r s e l e Hogepriester. Hij is dit echter niet alleen, omdat God, die wil, ,,dat alle mensen zalig worden'', niemand van Christus' zending uitsluit. Hij is dit niet op de eerste plaats, omdat zijn priesterlijke activiteit aan iedere mens afzonderlijk de voldoende middelen zal verschaffen om zijn einddoel te bereiken. Hij is dit bovenal, omdat zijn zending allereerst gericht is op het universum als geheel en daarin bijzonder op de mensheid in gemeenschap [5]).

---

[1]) Wij passen hier op Christus een stelling toe omtrent God als doel van de schepping. — Ook de verheerlijking van Christus door zijn Verrijzenis en Hemelvaart is Hem door den Vader geschonken. — Zie nog in Vonier ,,Het nieuw en eeuwig Verbond'' het mooie hoofdstuk over het binnengaan in het Koninkrijk, p. 44—50. [2]) Colos. 1, 1932, 3. [3]) We willen niet beweren, dat God zonder de menswording deze goederen niet had kunnen schenken. Maar nu de incarnatie eenmaal een feit is, neemt Christus van nature deze centrale plaats in de schepping in. [4]) 1 Tim. 2, 5. [5]) Zie voor het volgende: Ztschr. kth. Theol. 41 (1917) S. 656—700; P. Angelinus, Wijsgerige Gemeenschapsleer II p. 5—23; I p. 79—82; 118—129.

Want alleen de redelijke schepselen kunnen komen tot de kennis en de liefde tot God. Zij alleen kunnen Gods goedheid in zich opnemen, zoals God zelf zijn eigen goedheid bezit. Zij alleen kunnen God direct bereiken. Alle redeloze schepselen bereiken God door hen en zijn dus op hen gericht. Heel de stoffelijke wereld is dus dienstbaar gemaakt aan de mens.

Maar elke individuele mens is slechts een onvolkomen weergave van de mogelijkheden, die in de menselijke natuur liggen opgesloten. Daarom is zijn natuur een sociale natuur. Daarom heeft God in zijn wezen de drang naar de gemeenschap gelegd. Daarin komen alle kwaliteiten van de mens het meest volkomen tot uitdrukking en zij is dus de meest volkomen weergave van Gods schoonheid. Onder alle delen van deze zichtbare wereld [1]) gaat dus Gods liefde naar de mens in gemeenschap op de allereerste plaats uit. [2])

Dit nu geldt niet enkel in de veronderstelling van een natuurlijke orde. Het bleef gelden, toen de Vader in zijn eeuwig en ondoorgrondelijk plan besloot om de wereld te doen delen in het innerlijk leven van de allerheiligste Drievuldigheid. Toch had Hij hier in Christus, zijn eniggeboren Zoon, het ideaal van de bovennatuurlijke mens verwezenlijkt. Alle anderen zouden dan in aansluiting met Hem daarin delen, zoals wij reeds zagen. Toch kon voor hen de verbinding met God niet gefundeerd zijn op een substantiële vereniging met God, maar op de mededeling van een geheiligden levensvorm nl. van Christus genade. Zodoende zou heel die volheid van leven, die Christus kwam brengen, niet door één mens volkomen worden opgenomen. Daarom heeft God ook in de bovennatuurlijke orde gewild, dat allen zouden samenwerken in Christus en één groot, harmonisch geheel zouden vormen. Hij heeft de bovennatuurlijke C h r i s t u s-g e m e e n s c h a p gewild. Daarin zouden alle mensen het leven vinden. Daarin zou de H. Drievuldigheid haar innerlijk leven weerspiegeld worden en zijn oneindige Majesteit haar meest volkomen verering vinden. Daartoe heeft de Vader Christus dus

---

[1]) We laten de engelen buiten beschouwing. [2]) Men beperkt m.i. de betekenis der gemeenschap te zeer, wanneer men de hele geestelijke activiteit van de mens zonder meer er buiten plaatst. Wel kunnen „meerdere ken-daden of meerdere wils-daden niet door ordening tot één ken-daad of één wils-daad samenvloeien" (Angelinus o.c. p. 107). Dit is echter ook bij uitwendige daden onmogelijk (Actiones sunt suppositorum), en sluit elke ordening en beinvloeding niet uit. Hoe kan men overigens zeggen, dat de gemeenschap gericht is „op de volledige verwezenlijking van het ideaal van den mens" (I p. 26 en 80), wanneer heel zijn geestelijke activiteit er buiten valt ?

allereerst gezonden. En ook heel de stoffelijke wereld zal door het bestaan van deze gemeenschap een geheel nieuwe glans krijgen, omdat ze nu dienstbaar zal worden aan de kinderen Gods en eens in hun heerlijkheid zal delen [1]).

Daarom geeft Christus zijn zending steeds weer aan als het stichten van het Godsrijk, dat in Hem een aanvang neemt: een geestelijke gemeenschap, waartoe niet enkel Joden, maar ook alle Heidenen geroepen worden.

Thans tekent zich de priesterlijke opdracht, die Christus van den Vader meekreeg, duidelijker af. Hij moest alle mensen in zich opnemen. Want niemand komt tot den Vader, tenzij door Hem. Maar Hij moest hen niet aan zich verbinden als losse individuen, maar als delen van één organisch geheel. Omdat Hij echter kwam in een wereld, die onder de toorn van God en onder de macht van de zonde stond, moest Hij haar vóór alles daarvan verlossen.

Christus heeft zijn priesterambt allereerst *uitgeoefend op het Kruis.*

Op het Kruis is dus de mensheid verlost *in Christus*: Door zijn offer, zijn voldoeningen, zijn verdiensten. En deze verlossing was gericht op de *wereld als geheel.* God heeft daar een nieuw en eeuwig verbond met heel de mensheid gesloten. De voorspellingen van de profeten zijn nu vervuld: Alle naties en volkeren worden opgeroepen om naar de tempel van Jahweh op te trekken en er den énen, waren God te loven, te danken en te aanbidden. Het is juist het karakteristieke van de Kruisdood, dat er nog wel individueel een wanverhouding tot God mogelijk is, maar toch in principe de wereld als geheel met God verzoend is. „De zondaar, die vandaag een zonde bedrijft, beledigt waarlijk God, laadt Gods gramschap op zich, onderwerpt zich aan de slavernij des duivels, maar al deze euvelen, hoe groot ze ook zijn, zijn slechts het kwaad van den eenling: er is geen heerschappij der zonden meer, er is geen rijk van Satan meer, de vorst dezer wereld is buitengeworpen (Jo. 12, 13). Deze rijken der duisternis hebben eenmaal bestaan, maar Christus aan het Kruis heeft ze voor eeuwig verdelgd" [2]).

Kunnen we het priesterschap van Christus naar zijn activiteit

[1]) Cf. Rom. 8, 19 vlg. We kunnen daarop hier niet verder ingaan. Zie nog P. Charles S.J., Les Dossiers de l'Action missionnaire, Doss. 8. (We citeren naar de 2e druk, die aan het verschijnen is). [2]) Vonier, Het nieuw en eeuwig Verbond, p. 38—39.

op het Kruis missionarisch noemen ? [1]). Evenals de Missie vertoont het Kruisoffer — zoals we reeds zagen — bij uitstek een universele trek. Toch is het geen missionering in de eigenlijke zin van het woord, omdat het aan alle activiteit van de Kerk voorafgaat. Wel bestaat er een nauw verband, want het Kruisoffer verhoudt zich tot de Missie als oorzaak tot effect. Wanneer thans immers een missionaris op een bepaalde plaats de Kerk vestigt, dan kan hij dit slechts door de kracht van Christus Kruisdood, waardoor heel de gemeenschap der verlosten pas kon ontstaan en werken. Wanneer hij het volk, waaronder hij werkt, verenigt om aan God zijn eer en onderwerping te betuigen, dan kan dit slechts een aansluiten zijn bij het Kruisoffer, waarin aan God een oneindige eer werd gebracht. Alles wat hij doet voor bepaalde mensen van een bepaalde tijd, is de toepassing van wat Christus deed voor allen. Christus is als de zon en slechts omdat Hij vanaf het Kruis licht en warmte geschonken heeft, kan de missionaris werken. En niet alleen van het missiewerk is Christus' Kruisdood het principe, maar van heel de bovennatuurlijke activiteit van de Kerk.

Met Christus' Kruisdood was het verlossingswerk niet afgesloten. Wat in principe voor de wereld verkregen was, moest daarin nog verwerkelijkt worden. Ook bij deze subjectieve verlossing vinden wij de beide grondtrekken terug : Ze wordt in en door een universele gemeenschap bereikt en ze voltrekt zich in Christus.

Want het Goddelijk Leven stroomt in ons niet als losstaande individuen over, maar in en door een grote, algemene gemeenschap. In de Kerk bereiken we God [2]) Zij is — naar de bekende omschrijving van Bellarminus — de uitwendig zichtbare gemeenschap van degenen, die verbonden zijn door de belijdenis van het éne christelijk geloof en het deelnemen aan dezelfde sacramenten, onder het

[1]) Om vaagheden te vermijden, gebruiken we het woord ,,missie'' steeds in zijn eigenlijke betekenis. Missionering is dan de activiteit van de Kerk, waardoor ze de verschillende volkeren, waaronder zij nog niet naar haar volledige werkelijkheid gevestigd is, in zich tracht op te nemen. De missie is dus een werkelijk apostolaat, omdat ze van het leven van Christus tracht mede te delen. Ze is echter van elk ander apostolaat wezenlijk onder- scheiden, omdat zij haar doel tracht te bereiken in en door de ,,plantatio Ecclesiae'': de stichting van de zichtbare Kerk daar, waar ze nog niet bestond. Is deze Kerk eenmaal tot een zelfstandig onderdeel uitgegroeid, dan houdt het missioneringsstadium voor haar op. Zie P. Charles S.J. o.c. Doss. 1—5. Op hem steunt A. Perbal O.M.I., Premières leçons de théologie missionnaire. [2]) Zie voor het volgende: Al. Janssens, De Kerk van Christus, p. 1—69; Congar, Chrétiens Désunis, p. 59—113.

bestuur van hun wettige herders en vooral van den énen Stedehouder van Christus op aarde, den Paus van Rome — maar bovenal is ze een inwendig, bovennatuurlijk organisme. In haar zet de H. Drievuldigheid haar éne Goddelijk Leven onder de mensen voort. En dit wil niet enkel zeggen, dat het genadeleven, dat haar doordringt, in ieder van haar leden een anologe overeenkomst vertoont. Het wil bovenal zeggen, dat het Goddelijk Leven in ieder van hen op zijn eigen wijze wordt opgenomen en allen te zamen in één orde-eenheid worden samengevat. In sommige van haar leden schittert bovenal de verstorvenheid ons tegen, in anderen hun maagdelijke overgave aan God of hun heldhaftige gehoorzaamheid; in weer anderen hun bovennatuurlijke wijsheid. Maar heel deze activiteit is gericht op de opbouw van het Lichaam van Christus [1]). Alle ledematen zijn door een band aan elkander verbonden en beinvloeden elkaar door hun gebeden, hun offers en hun verdiensten. Zo wordt de Kerk in deze geordende activiteit de theophanie op aarde: In haar vinden we het Goddelijk leven weerspiegeld.

Wanneer we de Kerk een uitwendige gemeenschap en ook een inwendig organisme noemden, willen we deze twee gegevens niet scheiden. Het zijn slechts de verschillende aspecten van één grootse werkelijkheid. Slechts binnen deze eenheid zijn beide aspecten door God gewild, omdat Hij ook de éne mens tot een geestelijk-stoffelijk wezen had gemaakt. Beiden zijn dan ook nauw verbonden. Het inwendig leven van de Kerk uit zich als vanzelf naar buiten: In haar symbolum brengt zij de eenheid van haar geloof tot uitdrukking; In haar menigvuldige instellingen van christelijke caritas openbaart zich de intensiteit van haar liefde. Heel haar eredienst is de indrukwekkende weergave van haar totale overgave aan God. En ook omgekeerd benut zij het zintuigelijke om daardoor op te stijgen naar het bovenzinnelijke: in haar zichtbare priesters komt het onzichtbare priesterschap van Christus tegenwoordig; haar hierarchie is het aangewezen orgaan voor haar geestelijk leven. Haar sacramenten zijn uitwendige tekenen van een bovennatuurlijke werkelijkheid, waarvan zij de vruchten op ons toepassen. Heel haar zichtbare prediking en leiding onderhouden en voeden in haar leden het bovennatuurlijke leven. [2]).

[1]) cf. Ephes. 4, 11—13; Rom. 12, 4—8; 1 Cor. 12, 4—30. [2]) Het uitwendige is dus gericht op het inwendige en ontleent haar waarde aan haar verbinding daarmee. Het is dan ook juist omwille van deze eenheid — zoals wij nog zullen zien — dat de Kerk ook als zichtbaar organisme wezenlijk de tendenz heeft om

Om deze intensiteit van haar gemeenschapsleven uit te beelden, benutten de Schrift en de traditie verschillende beelden. Ze noemen haar het nieuwe Israël, het hemelse Jerusalem, de stad van den levenden God. Ze beelden haar uit als de tempel Gods uit levende stenen opgetrokken [1]). Ze vergelijken haar bovenal met het menselijk lichaam, naar de beroemde beeldspraak van St. Paulus.

Heel deze activiteit kan de Kerk echter slechts uitoefenen door de kracht van Hem, die haar versterkt. Zij leeft geheel en al van Christus. Hij is haar stichter. ,,Beschouwen wij de Kerk als een uitwendig organisme, dan is Christus haar Stichter omdat hij haar doel heeft geopenbaard, haar geloofswet en levensregel voorgeschreven, in haar gemeenschappelijke noodwendigheden voorzien door het instellen van een hierarchie en een priesterschap, van een sacrificie en van sacramenten. Bezien wij de Kerk naar haar bovennatuurlijke zijde, dan is Christus haar Stichter, omdat hij al de schatten van de verlossing heeft verworven door het offer van zijn lichaam en bloed, omdat hij de Kerk doet leven van zijn eigen geheiligd leven en bezielt met zijn eigen Geest'' [2]).

Op Christus is zij ook geheel en al gemodelleerd. Wanneer zij volmaakt wil zijn, zoals haar Hemelse Vader volmaakt is, dan vindt zij alleen in Christus haar ideaal. Hij is immers de mensgeworden Zoon van God. Hij is het volkomenste geschapen evenbeeld van God. Slechts wanneer de Kerk een Christophanie is, zal ze ook een Theophanie zijn.

Op Hem is zij ook gericht. Want heel haar heerlijkheid wijst naar Hem, door Wien zij dit alles ontving. Wanneer de Kerk dan ook een geestelijke tempel genoemd wordt, is Christus daarvan de hoeksteen. St. Paulus ziet haar als de bruid, waarvan Christus zelf de bruidegom is [3]). En hij noemt de Kerk ook nooit zonder meer een lichaam : het primaire van zijn beeldspraak ligt juist in het feit, dat hij haar altijd het lichaam van Christus noemt. In zijn gevangenschapsbrieven geeft hij de verhouding tot Christus nog scherper aan, wanneer hij Hem als het Hoofd van het Lichaam ziet. Ook Christus zelf wijst op deze intieme verhouding tussen Hem en zijn

zich onder alle volkeren uit te breiden. Het schijnt me toe, dat P. Charles — uit een reactie tegen een opvatting, die als doel van het missiewerk de ,,redding van zielen'' aangaf — deze twee aspecten soms al te veel uit elkaar rukt : cf. bv. Doss. 41. Zie nog : Apologetisch Leven 13 ('36—'37) 69—76.

[1]) 1 Cor. 10, 18; Rom. 9, 6; Gal. 6, 16; Hebr. 12, 22; 1 Petr. 2, 5. [2]) Janssens, o.c. p. 54. [3]) 1 Cor. 3, 11. — Eph. 5, 25—33 ; Apoc. 21, 2 ; 22, 17.

leerlingen, wanneer Hij zichzelf uitbeeldt als de wijnstok en hen als de ranken [1]).

Deze laatste beelden schijnen zelfs nog verder te gaan. Ze roepen het idee op van een voortdurende levensinvloed van Christus op zijn Kerk. Zegt St. Paulus niet van Christus : ,,Door Hem wordt het ganse lichaam samengevoegd en samengehouden, omdat elk gewricht zijn taak vervult met de kracht, die ieder lid in 't bijzonder is toegemeten" ?[1]) Vele theologen menen daarom terecht, dat we de diepe invloed van Christus op de mensheid slechts voldoende naar haar waarde schatten, wanneer we Christus' mensheid zien als het met God verbonden instrument, waardoor alle genaden afdalen naar de wereld.

De Kerk is dan ook de voortlevende Christus. In haar leeft en werkt Hij. Door en in haar bereikt Hij het doel, waarvoor de Vader Hem als Hogepriester tot de wereld gezonden had.

Door haar : ,,Zoals het hoofd niet werkt, tenzij met het lichaam, zo werkt Christus niet zonder zijn mystiek Lichaam" [2]). De Kerk zet het werk van Christus voort en past de vruchten van zijn verlossing op allen toe. Zij en zij alleen ontving daartoe de zending : Zij ook alleen ontvangt daartoe voortdurend de kracht van haar bruidegom. En zoals Christus' zending de gehele wereld omvatte, zo is dus ook de Kerk bestemd voor allen. Door haar realiseert zich in het mensdom het Goddelijk leven.

Maar ook *binnen haar* voltrekt Christus heel dit verlossingswerk. Zij is immers geen mechanisme : haar activiteit is niet gericht op een doel, dat buiten haar bereikt wordt. Zij is een organisme : in zichzelf realiseert zich haar doel [4]). Anders dan bij aardse moeders, worden haar kinderen niet uitteraard van haar gescheiden. Integendeel : hoe meer ze groeien naar bovennatuurlijk leven, des te inniger worden ze met haar verbonden [5]).

---

[1]) Jo. 15, 1—8 [2]) Eph. 4, 16. [3]) Al. Janssens, Het Missiewerk (Xav. 70) p. 31. [4]) Cf. Angelinus I p. 73—74. [5]) Cf. Congar o.c. p. 129. — Men ziet hier, wat er juist is in de opvatting, dat de Kerk in het missiewerk niet primair als heilsinstituut (orgaan waar*door* men het heil bereikt) zou optreden. Men overdrijve echter niet : Het is wezenlijk voor de missie, dat de Kerk ook heilsinstituut is, ,,Der Begriff ‚Mission' . . . . enthalt ein doppeltes Element, einmal den Universalismus der Bestimmung der Heilsgüter . . . . und daneben die Gebundenheit der Weiterleitung dieser selben Heilsgüter, wenigstens in der gewöhnlichen Ordnung, an die Vermittlung durch menschliche Organe". (Grendel in Zeitschrift für Missionswissenschaft (Z.M.) 17 (1927) 83).

Christus heeft dus zijn Kerk er op gericht om door eigen activiteit alle waarden van heel de mensheid in zich op te nemen, tot één harmonisch bovennatuurlijk geheel om te vormen en in deze geordende verscheidenheid zich zo volmaakt mogelijk te conformeren aan Christus haar Bruidegom en in Hem aan den Vader. Daarom geeft Christus haar de geschiktheid om alle mensen, alle culturen, alle rassen en volkeren in Zich op te nemen en tot het hare te maken [1]). Daarom blijft Christus in haar voortdurend het besef bewaren, dat heel de aarde haar erfdeel is. Daarom stort Hij in haar die machtige stuwkracht uit, waardoor zij allen tot zich wil trekken [2]). Hij maakt haar tot de Katholieke Kerk [3]).

We zullen nog verder moeten gaan. Zolang de Kerk nog niet over heel de wereld verspreid is, neemt de Missie, onder al haar apostolaat de eerste plaats in [4]). Paus Pius XI heeft dit bij herhaling verklaard: ,,het is een werk van ontzaglijke, universele betekenis en van een grootheid, die onder alle opzichten oneindig is; geen werk is mooier; het is een werkelijk Goddelijk werk; het meest apostolische onder alle apostolische werken; het belangrijkste en heiligste onder alle katholieke werken'' [5]). Steeds heeft Hij dan ook de stimulering van de missie als zijn meest belangrijke taak beschouwd [6]).

Ook uit het bovenstaande moge dit blijken: wanneer door en in de Kerk het eeuwig raadsbesluit van God moet bereikt worden om alles in Christus samen te brengen, dan vraagt dit van de Kerk op de allereerste plaats om zich ook voor allen open te stellen. Men zou kunnen opwerpen, dat het Corpus Christi naar zijn onzichtbaar aspect zich toch verder uitstrekt dan de zichtbare Kerk, omdat

---

[1]) ,,De Kerk is Romeins, maar ze is noch latijns, noch grieks noch slavisch'' (motu proprio Dei Prov. A. A. S. 20 (1919) p. 530. — Zie ook de herenigingsencyclieken: A.A.S. 1923 p. 573—582; A.A.S. '28 p. 277—288; Ep. 5—16). Confar o.c. merkt zeer juist op: ,,Certes, l'église n'est ni slave, ni italienne: mais son non-slavité et non-italienité s'opèrent en elle par assomption, non par soustraction; par sur naturalisation, non par dénaturalisation'' (p. 139). [2]) Sancta Dei Civitas quae est Ecclesia, cum nullis regionum finibus contineatur, habet vim a Conditore suo inditam ut in dies magis dilatet locum tentorii sui et pelles tabernaculorum suorum extendat (Is. 54, 2)''. (Enc. Sancta Dei Civitas 3 Dec. 1880). [3]) cf. Apol. Leven 14 ('37—'38) 1—11; Z.M. 26 (1936) 263—274. Congar o.c. p. 115—148. [4]) De Missie is ,,gewisz nicht das ganze Heilsplan Gottes aber doch dessen integrierender Bestandteil, ja sein eigentlicher Grund- und Zentralgedanke''. Ze is ,,zentralaufgabe der ganzer Kirche'' (Grendel in Z.M. 1 (1911). 285. Dit alles geldt althans zolang de Kerk nog niet volwassen is. [5]) Principaux Textes missionnaires de S.S. Pie XI (Ed. Grands Lacs). Daarin resp. texte 10, 11, 4, 18, 24, 5. [6]) Idemtexte 1, 7, 14.

men immers ook slechts met het verlangen naar de Kerk kan behoren tot Christus. Deze opwerping miskent echter de verbondenheid van beide opzichten in de éne Kerk. Want : hoe kan er een redelijk en werkelijk verlangen bestaan naar de Kerk, wanneer de realisatie daarvan enerzijds gebonden is aan de activiteit van de Kerk en deze anderzijds door niet te missioneren de vervulling van dit verlangen praktisch absoluut onmogelijk zou maken ? In die zin kan men zeggen dat missionering-in-'t-algemeen absoluut noodzakelijk is voor het bovennatuurlijk leven der heidenen. Maar ook de missionering onder een bepaald volk, is voor een enigszins ontwikkeld geestelijk leven van dat volk noodzakelijk en voor de Kerk haar voornaamste plicht, wil zij aan haar roeping getrouw blijven. Boven zagen we immers, dat het inwendig en uitwendig aspect van de Kerk zeer innig met elkander verbonden zijn. Want door het zintuigelijke worden we gevoerd naar het bovenzinnelijke en het geestelijke leven wordt in zijn opbloei ten sterkste geremd, wanneer het zich niet op de juiste wijze naar buiten kan uiten. Zodoende openbaart zich de bereiking van het heil door het votum ecclesiae in alles als een zeer gebrekkige weg. Hoe kan men in het algemeen een bloeiend geestelijk leven verwachten zonder een juist omschreven geloof, dat de grote motieven voor het bovennatuurlijk handelen geeft ? Een dergelijk volk roept dus om de Missie. En het kan niet anders, of het mystieke Lichaam zal slechts zeer weinig van al de mogelijkheden, die er in dat volk liggen opgesloten, in zich opnemen. [1])

Wanneer we ons nu herinneren, dat de Kerk juist *tot doel* had om overal de ,,Spolia gentium'' te verzamelen, komt hier duidelijk de voorrang van de Missie boven elk ander apostolaat naar voren. Zeker : de eenheid, waartoe de Kerk allen moet samenvatten is essentieel bovennatuurlijk van aard. Maar we weten, dat de genade de natuur veronderstelt, er op steunt, haar vervolmaakt. De aard van het bovennatuurlijk leven zal daarom bij de verschillende volkeren en individuen anders zijn naargelang hun natuurlijke disposities verschillen. Zo is er een groot verschil in mentaliteit tussen het Latijns en het Oosters Christendom, tussen de Germaanse en Romaanse spiritualiteit. En juist deze grote verschillen zijn niet

[1]) Sommigen gaan nog verder en menen, dat de missie voor dergelijke volkeren een ,,kwestie van leven of dood'' zou betekenen. Dit is echter — zoals de meesten terecht zeggen — in strijd met de universalis voluntas Dei salvifica.

individueel van aard, maar zijn gebonden aan de verschillende naties en culturen [1]). Vandaar dat de Kerk op de allereerste plaats zich moet richten tot al de volkeren, opdat zij alle waarden van die verschillende naties voor zich kan veroveren ,,al hun gaven van geest en hart, zoals deze hun uitdrukking vonden in taal en kunst, in wetenschap en philosophie, in volkszeden en gebruiken, in spel en zang, in Godsleer en Godsverering bovenal'' [2]). Zo dringt haar katholiciteit de Kerk ertoe om op de allereerste plaats een Missiekerk te zijn. Want ,,eerst dan heeft de katholiciteit der Kerk haar volle verwerkelijking gekregen, wanneer het genadeleven over heel de aarde ook zijn volledig zichtbare belichaming heeft gevonden in de juridisch georganiseerde katholieke kerkgemeenschap, wanneer deze uiterlijk-zichtbare gemeenschap tot vollen wasdom zal zijn uitgegroeid, door de opname binnen haar eenheid van de eindeloos-gevarieerde mogelijkheden van menselijke perfectie vervolmaakt — dat is meer zichzelf gemaakt — in de bovennatuurlijke deelname aan het leven van den Godmens'' [3]).

Thans komen we aan de vraag, welke de rol is van het Christelijk P r i e s t e r s c h a p in deze missionarische activiteit van de Kerk.

De priesterlijke invloed van C h r i s t u s-z e l f daarop is — zoals we reeds zagen — zeer diepgaand. De Bruid doet niets zonder haar Bruidegom : heel haar bovennatuurlijke activiteit is tevens een handelen van haar Hogepriester. En het is duidelijk, dat het priesterschap van Christus naar deze activiteit missionarisch is in de eigenlijke zin van het woord. Zeker, ook hier gaat Christus priesterschap verre uit boven zijn instrumenten. Zijn mensheid is het instrument, dat met de Godheid in één Persoon verbonden is.

[1]) Dit laatste is wezenlijk voor de redenering nodig, anders zou het maken van bekeringen in de moederlanden principieel nog gelijkwaardig kunnen zijn. De tegenstelling : de Kerk groeit in de Missielanden, ze houdt zich in stand in de moederlanden, lijkt wel wat simplistisch. Door elk nieuw doopsel immers groeit de Kerk. Zodoende gaat ook de conclusie : groei gaat voor behoud, dus missie vóór elk ander apostolaat, zonder meer (en zonder begrippenverheldering) niet op.
[2]) J. Sleijffers in Bijdragen. . . . der Nederl. Jezuieten 1 (1938) 182. — De waarheid — en ook de dwaling ! — zijn echter internationaal. Over het algemeen denkt men wel wat al te optimistisch over de mogelijkheden van ontwikkeling van de Katholieke leer door de heidense philosophische stelsels. [3]) Idem p. 183— We raken hier de accomodatie- en assimilatie kwestie. cf. Z.M. 17 (1927) 94—113 ; 243—245. H.M. 18 ('36—'37) 99—101. — P. Charles o.c. Doss. 9 vlg. ; 40. — Ook zal het duidelijk zijn, dat het tenslotte gaat om de tegenwoordig veel besproken kwestie omtrent de verhouding van natuur en bovennatuur. Hoe nauwer men beide verbindt, des te meer waarde zal men aan bovenstaande argumenten toekennen.

Wanneer Hij weer andere werktuigen en bedienaren gebruikt, is Hij van hen niet afhankelijk en kan Hij buiten hen om werken. Ook is zijn priesterlijke werkzaamheid niet uitgeput door haar strikt missionarische activiteit, maar omvat de gehele bovennatuurlijke orde. Allen echter, die het Corpus Christi ook naar haar zichtbaar aspect helpen uitbreiden over de gehele aarde, doen het in zijn kracht. Christus' priesterschap omvat wezenlijk ook het missiewerk. En omdat zijn doel op de allereerste plaats is om alles in zich samen te brengen, zal zijn priesterschap, zolang de Kerk nog niet over heel de aarde verspreid is, op de eerste plaats missionarisch gericht zijn.

Dit missionarisch priesterschap oefent Christus thans in zijn Kerk bijzonder uit door het zichtbare priesterschap, dat Hij haar heeft willen achterlaten.

Het zichtbaar priesterschap in de Kerk deelt daarom (wanneer we het als een eenheid beschouwen) in de algemeenheid van Christus' priesterschap [1]). Nergens kan de Kerk bestaan zonder het Misoffer, waarin zij zich het Kruisoffer toeeigent en voortdurend aan God de verschuldigde eer lof en dank kan brengen en Hem gunstig kan stemmen voor zijn volk. Overal moeten de priesters het mystieke Lichaam door de Eucharistie opbouwen. Overal moeten zij de gelovigen op dit allerheiligste Sacrament voorbereiden. En evenals het priesterschap van Christus, evenals de zending van de Kerk zal ook dit priesterschap wezenlijk missionarisch zijn, omvat het op de eerste plaats ook het missiewerk.

Christus heeft echter in de Kerk niet één enkele priester willen aanstellen, Hij zet zijn priesterlijke activiteit in vele instrumenten voort, Zijn goedheid heeft zich willen aanpassen aan de noden van de mensheid, opdat iedere cel van zijn mystiek Lichaam haar priester zou bezitten. Hij heeft rekening gehouden met de beperktheid van zijn instrumenten, die praktisch slechts kunnen werken gedurende een beperkte levenstijd en in een beperkte kring van gelovigen. Hij heeft aan velen het geluk willen schenken om zijn medehelpers te mogen zijn. Zo wordt de priesterlijke macht, die in Hem één is, in zijn Kerk verveelvoudigd. Daarom wijdde Hij twaalf apostelen tot zijn priesters. En als bisschoppen van zijn

---

[1]) Ad Cath. Sac.: De priester is de dienaar van Jezus Christus; hij is dus een werktuig in de hand van den goddelijken Verlosser voor de voortzetting van zijn verlossingswerk in heel zijn wereldwijde universaliteit. . . ."

Kerk gaf Hij aan hen en aan hun opvolgers de macht om voor de afzonderlijke plaatsen andere priesters te wijden. Zodoende zendt Christus door zijn plaatsvervangende overheid afzonderlijke priesters voor de verschillende gelovigen en de afzonderlijke noden van de Kerk. Elke cel van het mystieke Lichaam wordt zodoende de representante van heel de Kerk. En alle te zamen vormen zij een manifestatie van de algemeenheid van Christus zending.

Deze veelheid van instrumenten moest echter een geordende eenheid blijven. Zo alleen kan zij de eenheid van Christus' priesterschap weergeven en zijn éne doel bereiken. Daarom heeft Christus de wijdingsmacht in zekere zin onderworpen aan de jurisdictiemacht, de priesterlijke macht aan het gezag, dat Hij in de Kerk heeft ingesteld [1]). Niet alsof de geldigheid van de sacramentele macht van de priester afhankelijk zou zijn van de kerkelijke overheid [2]). Maar de priester kan zijn middelaarschap niet geoorloofd uitoefenen, tenzij hij gezonden is door de kerkelijke hierarchie en over degenen, waartoe zij hem zendt.

Daarom wordt ook de verhouding van de verschillende priesters tot de missie anders, naar gelang de zending, die zij van het kerkelijk gezag ontvingen, verschilt.

Sommige priesters zendt de kerkelijke overheid naar de streken, waar de Kerk nog geplant moet worden [3]). Alleen op hen rust de eigenlijke missiearbeid. Zij zijn de *Leiders van de missionering*. Op hen rust de zware taak om de Kerk aldaar te vestigen. Zij en zij alleen moeten in de missielanden de jonge Kerk rondom het misoffer verenigen en hen het brood des levens reiken. Heel hun persoon moeten zij, zij alleen, aan de missie schenken.

Andere priesters heeft Christus door zijn kerkelijke overheid gezonden tot de zielzorgarbeid in de landen, waar de Kerk reeds gevestigd is. Zij zijn daar zijn vertegenwoordigers voor het volk, de parochie, die hun is toevertrouwd. Ook zij hebben een eigen functie t.o.v. de missiearbeid, zij het een geheel andere dan boven. Zij hebben de *leiding in de parochiële missiesteun*.

De uitbreiding van de Kerk kan immers nooit voldoende groot zijn, tenzij de strijdkrachten aan het front voortdurend gevoed

[4]) Cf. S. Th. Suppl. 40, 4 c; Scheeben o.c. § 80; Héris o.c. p. 319—324. [2]) De biecht maakt hierop vanzelfsprekend een uitzondering. [3]) Hieronder vallen niet alleen de uitheemse missionarissen, maar natuurlijk evenzeer de inlandse geestelijkheid.

worden door de constante gebeden, offers, roepingen en geldelijke bijdragen vanuit het moederland [1]). Daarom hebben de laatste Pausen voortdurend getracht de missiesteun steeds meer op te voeren. Zij hebben er op gewezen, dat het belang van „deze allerverhevenste en zeer heilige taak" [2]) zo groot is, „dat niemand van de gemeenschap der gelovigen zich aan zijn plicht in dezen kan onttrekken" [3]). „De gelovigen moeten bedenken door welk een heilige wet zij gehouden zijn de Missiën onder de ongelovigen hulp te bieden" [4]). Zonder een massale steun zal de Kerk slechts op een zeer gebrekkige wijze Missiekerk kunnen zijn en dus in haar meest primaire taak te kort schieten. Aertnijs-Damen leidt hieruit en uit het gebod van de naasteliefde de verplichtingen voor de individuele gelovigen af. Zij zijn allereerst verplicht tot de steun door hun gebed. Maar omdat de andere fondsen in onze dagen ontbreken, zijn ze ook allen, ieder naar krachten, tot geldelijke steun gehouden. „Quae quidem obligatio caritatis attenta gravissima de qua agitur necessitate ex genere suo gravis dicenda videtur, ita ut qui ex multis suis superfluis vix aliquid unquam suppeditaret, objective a gravi peccato excusari non possit" [5]).

Missieactie is dus een voornaam en onmisbaar onderdeel van elke parochie. Want ze is de onmisbare medewerking van elke cel tot de uitgroei van het mystieke Lichaam. Juist opdat de missiesteun zo diep mogelijk zou doorwerken, hebben de Pausen de algemene Missieactie willen organiseren in pauselijke genootschappen, die parochiëel moeten worden ingericht. Zodoende hopen ze „tot in alle aderen tot ook de verst verwijderde leden van het grote mystieke Lichaam van de Kerk te kunnen doordringen" [6]).

Men kan de parochiële missieactie dus niet op één lijn stellen met de vele goede werken en instellingen, die elk ongetwijfeld grote waarde hebben, maar waar tussen men een keuze kan maken en

---

[1]) P. Manna berekent, dat het aantal bekeerlingen per jaar + het geboorteoverschot bij katholieken bij lange na niet opweegt tegen het geboorteoverschot bij de niet katholieken. Wanneer het missiewerk dus in deze graad van intensiteit wordt doorgezet, komt de Kerk er elk jaar, relatief genomen, ongunstiger voor te staan („De Priestermissiebond" 1938 p. 14) cf. H.M. 9 ('27—'28) 48—64. [2]) Max Illud (beginwoorden) [3]) Rer. Eccl. (in de vert. H. M. § 7 ('25—'26) p. 202. Q. Textes Princ. texte 5, 26 I. [4]) Max. Illud. [5]) Theol. Mor. [12] Ed. n. 315bis. Overigens heerst zowel over de wijze van fundering, als ook over de uitgestrektheid van de missieplicht voor alle gelovigen geen eenstemmigheid (uitgezonderd de verplichting tot gebed). cf. P. Charles o.c. Boss. 39; Perbal o.c. p. 29—41; Grentrup, Zur Kriss. I, 92; H. M. 1 (1919) 66—68; 3 ('21—'22) 5—12; 15 ('33—'34) 19—26; 18 ('36—'37) 19—30. [6]) Text. Princip. t. 26 I.

die men desnoods kan missen. Men kan er over delibereren of een katholiek ziekenhuis in een bepaalde parochie nodig of gewenst is, maar men kan dit niet over de vraag of er missieactie in een bepaalde parochie nodig is. Bij het nalezen van de litteratuur rond het opkomen van de missieactie in Nederland komt men nogal eens de vraag tegen : welke voordelen heeft de parochie eigenlijk van de missieactie ? Alleen echter reeds het stellen van een dergelijke vraag bewijst, dat men de missie nog te veel zag als iets, dat van buiten af aan de parochie wordt opgelegd en toegevoegd, en te weinig als een spontane uiting van innerlijk, katholiek gevormd parochieleven. Men vraagt zich toch ook niet af, welke 'voordelen' de onderhouding van de kuisheid voor de parochie nog oplevert ? De parochie als deel van het levende lichaam van Christus heeft als fundamentele taak om in alles klaar te staan, wanneer de belangen van het geheel dit vragen. P. Charles zegt het pregnant : ,,Wanneer men zich sléchts voor zijn parochie behoefde te interesseren, behoefde men er zich in het geheel niet voor te interesseren". Want zoals de letters in het woord en de woorden in de zin, zo ook heeft de parochie slechts zin binnen de Kerk als geheel. [1])

De parochiegeestelijkheid is uiteraard de aangewezen leider in de parochiële missieactie, zoals zij immers het leidende orgaan is van het hele parochieleven. Van haar hangt voornamelijk het slagen van de missieactie af. En omdat de missiesteun een gewoon en zeer belangrijk onderdeel van het parochieleven is, is de parochiegeestelijkheid in dezen ook ex officio verplicht.[2]) Al de verschillende middelen, die hun daartoe ten dienste staan, op te sommen zou de grenzen van dit opstel te buiten gaan.[3]) Ik moge volstaan met enige hoofdlijnen, die uit het voorafgaande voortvloeien.

De pastoor (en zijn helpers) moet de gelovigen vormen tot werkelijke leden van de katholieke Kerk, die zich bewust zijn van hun wereldwijde taak daarin. Hij late hen de werkzaamheid voor de missie zien als hun plicht, maar meer nog als een zinrijke opdracht, die ze van God hebben meegekregen, een taak, die ze bij het Doopsel en Vormsel op zich genomen hebben. Hij zal hen trachten omhoog te halen uit de enge sfeer, waarin hun dagelijkse

---

[1]) o.c. Doss. 39 ; Prière Miss. p. 114, cf. Priester en Missie, p. 129—159.
[2]) Aertnijs-Damen, Theol. Mor. 3t. 1n. 315 bis ; v. Noort in H.M. 1 Bijl. p. 66—68.
[3]) In het frisse boek, ,,Priester en Missie", door de missievereniging van het gr. sem. Roermond uitgegeven, vindt men verschillende bijzonderheden daaromtrent (vooral in de 2de helft) met de gemakkelijk te bereiken litteratuur.

leven hen dreigt op te sluiten. Hun blik moet zich verbreden en de grote belangen en zorgen van de Moederkerk moeten zij leren aanvoelen als hun eigen zorgen. De instelling op de missieactie moet voor hen iets gewoons worden [1]). Op dit laatste zou ik een bijzondere nadruk willen leggen. Doordat de Pausen de missiesteun hebben willen organiseren in bepaalde genootschappen, kan het gevaar ontstaan, dat de missie op een lijn komt te staan naast andere godsdienstige verenigingen en vele andere goede werken. De verplichtingen krachtens het lidmaatschap der missiegenootschappen worden weer gesteld naast de gebedsformules enz., die ze reeds als lid van andere broederschappen etc. moeten volbrengen. Zo dreigt ófwel een grote versnippering van het godsdienstig leven te ontstaan, ófwel komt er van de missiesteun weinig terecht. Juist om dit gevaar te vermijden, moet men trachten aan de gewone daden van de gelovigen een universele instelling te geven. Men wijze hen er op, dat elk Onze Vader bij uitstek een gemeenschapsgebed is voor de gehele Kerk en hoe het dus heel speciaal de missie als haar voornaamste taak omvat. Men lere hen hun deelname aan het misoffer zien als een aansluiten bij het Offer, dat de verzoening van God met heel de wereld, die het kruisoffer gebracht heeft, bestendigt en toepast, en dat de machtigste smeekbede vormt „pro nostra et totius mundi salute". De Communie zal men hen doen kennen als het sacrament, waarin Christus hen wil voeden tot volwaardige leden van zijn mystiek Lichaam en waardoor dus krachtens het sacrament de liefde wordt geschonken, die hen zal bezielen om het lichaam van Christus steeds meer te doen groeien [2]). Het Doopsel make men voor hen weer levend als het sacrament, waardoor zij intraden in de Kerk en dus de taak ontvingen om mee te werken met haar doeleinden, waaronder de Missie de eerste plaats inneemt. Het Vormsel doe men voor hen spreken als de werving van strijders voor Christus en zijn Rijk. Hun gebed en hun bezigheden door den dag trachte men met deze universele missie-intenties te bezielen. Een zeer geschikt middel hiertoe zijn de intenties van het Apostolaat des Gebeds.

---

[1]) Priester en Missie, p. 198 vlg.

[2]) „Une nourriture doit remplir deux fonctions distinctes dans une organisme : Une fonction, qui dure tant que l'organisme lui-même persiste et qui est de lui *conservir* la vie en lui apportant du dehors les éléments nécessaires; une autre fonction qui ne dure pas toujours et qui permet à l'organisme naissant de *croitre*". (P. Charles o.c. Doss. 45) cf. Z.M. 3, 1—11; Priester en Missie p. 79—89.

Onder de middelen, die de gelovigen ten dienste staan om hun missieliefde te uiten, moet het g e b e d de eerste plaats innemen [1]). Zeker, ook geld is hard nodig. Maar wanneer de gelovigen de indruk zouden krijgen, dat missiesteun eigenlijk gelijk stond met bedelen om geld, waarbij de vraag om gebed min of meer als een formaliteit zou moeten worden beschouwd, zou hun mentaliteit omtrent het wezenlijke van het missiewerk worden misvormd. Hoe wil men de gelovigen opwerken tot de idee, dat het missiewerk het apostolaat bij uitstek is van het mystieke Lichaam van Christus, wanneer men hen eerst suggereert, dat de geldkwestie er eigenlijk het middelpunt van vormt ? De missie is wezenlijk iets bovennatuurlijks en natuurlijke middelen bezitten op zich dus voor de bereiking van haar doel geen voldoende kracht. Maar deze kracht heeft God wel willen verbinden aan het smeekgebed. Daardoor kan iedere gelovige overal ter wereld tegenwoordig zijn. Daarin bezit hij een mysterieuze kracht om zijn invloed tot aan de uiteinden der aarde uit te strekken. In zijn mooie boek ,,Het smeekgebed in het Verlossingswerk'' bewijst P. Jansen overtuigend ,,dat God, nadat de menswording van den tweden persoon der H. Drievuldigheid was besloten, de voltrekking van het verlossingswerk in al zijn onderdelen en geheel zijn omvang heeft afhankelijk gesteld van het smeekgebed door den Messias zelven te storten, en na en met Hem door alle verlosten''[2]). Vandaar de grote nadruk van de Pausen op dit punt. In zijn Encycliek Rerum Ecclesiae drukt Paus Pius XI de bisschoppen op het hart : ,,Zorgt dan allereerst door Uw gesproken en geschreven woord, dat Gij bij de Uwen ingang doe vinden en geleidelijk doet aangroeien de vrome gewoonte, zowel van te vragen, dat 'de Heer van den oogst arbeiders zende in zijn oogst' (Mt. 9, 38) als van te smeken om de hulp van hemelse verlichting en genade voor de ongelovigen ; de gewoonte, zo zeggen Wij : het gestadige en blijvende gebruik, dat — zoals iedereen inziet — bij de Goddelijke barmhartigheid veel meer kan en vermag dan smekingen, die eens of nu en dan worden aangeheven .... Het is gemakkelijk te begrijpen, dat deze hulp, dat dit voedsel der missies, in het bereik van allen ligt'' [3]).

Een zeer voorname taak voor de parochiegeestelijkheid ligt tenslotte in het kweken van M i s s i o n a r i s r o e p i n g e n [4]).

[1]) cf. Col. 4, 3—4 ; 1 Tim. 2, 1—4; cf. P. Charles, La Prière Apostolique en o.c. Doss. 44. [2]) J. L. Jansen, Het smeekgebed in het Verlossingswerk 2e p. 9. [3]) Rerum Eccl. in H M. p 203 cf. Max. Illud. [4]) cf. Priester en Missie p. 208—215. — We bedoelen hier vooral de priestercandidaten voor de Missie. Ongeveer hetzelfde geldt echter van toekomstige missiezusters en missiebroeders.

Wanneer men overtuigd is van het grote belang van de missie, is het ook duidelijk van hoe ontzaglijke betekenis de vorming van hen is, die eens de missionering zullen moeten leiden. Dit klemt des te meer nu er zo'n nijpend tekort aan missionarissen overal geconstateerd wordt. Van de houding der parochiegeestelijkheid hangt in deze kwestie veel af. Wanneer een parochie bezield is van missieijver, zullen vanzelf edelmoedige harten op het missieideaal gericht worden. Wanneer men de mensen heeft geleerd om vaak door hun gebeden en offers de missionarisroepingen te bevorderen, zullen de goede resultaten zeker ook in de roepingen binnen de parochie te bemerken zijn. En het moet toch voor het aantal en de oprechtheid van missionarisroepingen een verschil maken of de pastoors (en de kapelaans) in hun catechismuslessen, preken, jeugdverenigingen e.d. nooit of zelden over de missie en over de heerlijke taak van den priester aldaar spreken, of integendeel ervoor begeesterd zijn ! Waaraan zou het liggen, dat de roepingen in de ene parochie zoveel talrijker zijn dan in andere ? Zeker zou er meer te bereiken zijn, wanneer men op alle pastorieën helder de grote zaak, waarom het gaat, voor ogen had. Wel is een roeping altijd een zaak, waarin wijze en zorgzame voorzichtigheid een vereiste is, opdat niets worde ondernomen, wat boven de krachten van den candidaat uitgaat en teleurstellingen worden voorkomen. Maar wanneer een candidaat overigens heel geschikt is, gaat het ook niet aan, welke invloed dan ook uit te oefenen, opdat hij in eigen land priester zou worden. Het missieapostolaat gaat immers uit boven het apostolaat in eigen land ; bovendien heerst daar een groter tekort. Paus Pius XI drukte dit de bisschoppen geheel bijzonder op het hart. ,,Het zij U weliswaar geoorloofd onbevooroordeeld de geesten te beproeven, of zij uit God zijn (1 Jo. 4, 1) ; maar indien Gij oordeelt dat hun heerlijk voornemen onder Gods inwerking is opgevat en tot rijpheid gekomen, dan mag geen priesternood of behoefte van uw bisdom U kleinmoedig maken en U van toestemming afhouden, daar uw landgenoten, de middelen der zaligheid om zo te zeggen voor de hand hebbend, veel minder van hun zaligheid verwijderd zijn dan de heidenen, inzonderheid die, welke in verwildering en barbaarsheid leven. Indien zich de gelegenheid voordoet, moet Gij blijmoedig, ter liefde van Christus en de zielen in het verlies van iemand uit uw priesterschaar berusten, als dit althans een verlies te noemen is. Want wien Gij als helper en metgezel in uw arbeid

verliest, zal de Goddelijke Stichter der Kerk voorzeker aan U vergoeden door een overvloedige uitstorting van genade over uw bisdom of door andere candidaten voor het heilig dienstwerk te verwekken" [1]).

Vanzelfsprekend zal men tenslotte de drie pauselijke genootschappen ten zeerste bevorderen, omdat deze, juist omdat ze de minimum-eisen voor elke gelovige tot uitdrukking brengen, het fundament van het organisatieplan van de H. Stoel uitmaken [2]). En om enerzijds zelf te kunnen leiden en anderzijds onder al het overladen werk te kunnen rekenen op de volle steun van leken-medehelpers, is de oprichting van een z.g. 'parochiaal missiecomité' zeer gewenst. De bisschoppen hebben hiervoor een leiddraad goedgekeurd [3]). Een verbinding van dit parochiaal missiecomité met een eventuele K.A. groep is zeer goed mogelijk en vaak gewenst. Want — zoals Paus Pius XI zelf verklaarde — de missieactie is de meest belangrijke taak van de Katholieke Actie [4]).

Reeds de bovengegeven, zeer onvolledige aanduidingen van de plichten der zielzorgpriesters laten voelen, dat het werken voor de missie niet iets is wat men zo maar uit zijn mouw schudt bij voorkomende gelegenheidsspeechjes, enz. Het vraagt begeestering voor de missie-idealen. „Nemo fovet qui non ardet". En dit vraagt kennis van missiezaken, want onbekend maakt onbemind. En niet alleen een abstracte kennis van beginselen, maar vooral een concrete kennis van missietoestanden. De liefde blijft nooit vaag, maar dringt altijd tot een weten van bijzonderheden. Ook omgekeerd zal een bekend-zijn met de grote missiezorgen de liefde voor de missie ondersteunen en steeds weer er toe dringen voor haar noden op de bres te staan [5]). Bovendien: de gelovigen worden zeker niet begeesterd voor het abstracte, maar juist door het concrete. Daarom wil de Paus, dat de bisschoppen reeds in de seminariejaren „de opleiding van hun geestelijken meer bijzonder

---

[1]) Rer. Eccl. (H.M. p. 205) cf. Max. Illud. [2]) cf. H.M. 7, 69 vlg.; Conc. Prov. p. 220—221. [3]) cf. Priester en Missie p. 184— 195. [4]) Text. Princ. t. 2611 cf. H.M. 18 ('36—'37) 137—148. [5]) cf. G. Charles o.c. Doss. 44: „Als wij niet geregeld de harde realiteit van het Rijk Gods op de missievelden zien en concreet weten, dat en waar en welke reële noden er bestaan: dan verloopt ons idealisme, omdat het niet gevoed wordt door de realiteit, door noden, die wij als onze eigen zorgen gaan beschouwen". (Priester en Missie p. 46).

op de missie zouden richten" [1]). Daarvoor staat hen ook de priestermissiebond ten dienste, door de Pausen zo sterk aanbevolen [2]). Men moet tijd weten vrij te maken, om door lectuur de verkregen kennis aan te vullen en de ijver aan te wakkeren [3]). Zeker is dat vaak zeer moeilijk, vooral in drukke parochies. Maar anderzijds heeft men geen tijd, omdat men deze gebruikt voor andere functies. Maar wanneer men consequent het principe doorzet, dat de verzorging van de missie een zware ambtplicht is, zal men dan niet tot een voorrang boven verschillende andere bezigheden moeten besluiten ?

Men kan het verband tussen de priester en de missie nog nauwer aanhalen. Ook zonder een bijzondere zending van de Kerk is i e d e r e priester in zijn activiteit gericht op de missie.

Terecht heeft men daarvoor gewezen op het Misoffer. Daar immers eigent de Kerk zich de vruchten van het Kruisoffer toe. De invloed van elke Mis strekt zich dus uit over de gehele Kerk. Zal haar weldadigheid dan niet op een heel bijzondere wijze de missie omvatten, die de voornaamste activiteit van de Kerk is, zolang zij nog niet volwassen is ? Bovendien, heel de aarde deelt in de vruchten van de Mis, omdat alle mensen althans in potentie tot het mystieke Lichaam behoren. De Kerk zelf benadrukt dit missionarisch karakter van het Misoffer. Ze biedt bij de offerande de kelk aan God aan 'pro nostra et totius mundi salute' en in het eerste canongebed bidt zij tot den Vader 'pro Ecclesia tua sancta catholica : quam pacificare, custodire adunare et regere digneris toto orbe terrarum'. En ook verschillende van haar Misformulieren zijn sterk missionarisch ingesteld [3]). Zo treedt iedere priester in zijn hoogste daad van elke dag bemiddelend op voor de missiebelangen en houdt zijn priesterschap bij elk opdragen van de H. Mis tevens een steunen van de missie in.

Toch bedenke men bij dit alles :

1. De Mis is allereerst er op gericht om aan den Vader de ver-

---

[1]) Max. Illud. [2]) Juist in de laatste jaren is de priestermissiebond nog meer centraal komen te staan in de organisatie van de missieactie ; cf. Priester en missie, p. 162 vlg. In Nederland zijn de meeste priesters er lid van ; maar daar-door geeft men ook te kennen werkelijk te willen ijveren voor de missie ! [3]) Zie b.v.: De oude ,,preces", waarvan we in de plechtigheden van Goede Vrijdag nog een spoor over hebben ; Missa pro propag. fidei ; — adtollendum schisma : feesten v. Franc. Xav. (3 Dec.) ; Robert Bellarminus (13 Mei) etc. Feesten van de tijd, bv. Epiphanie.

schuldigde eer te brengen. Dat zij daardoor ook de verzoening van God met de wereld bestendigt en toepast, dat ze in Christus Lichaam en Bloed de machtigste pragmatische smeekbede bevat, is juist. Het zijn echter consequenties. Op de allereerste plaats is het Misoffer naar God toegewend. Het is daarom tekenend, dat St. Thomas de verplichting voor iedere priester om zo nu en dan eens Mis te lezen niet afleidt uit de fructus Missae, maar uit het feit, dat aan God de verschuldigde eer gebracht moet worden. (Cf. S. Th. 3, 82, 9).

2. Wanneer men dan ook zegt, dat de Mis ex opere operato haar vruchten uitwerkt, heeft deze term enigszins andere betekenis als bij de sacramenten, omdat de Mis niet gericht is op een directe genadebedeling aan de mensen. De la Taille zegt : ,,fructus ex opere operato sacrificii .... id unum importare potuit ,ut sit Deus, intuitu sacrificii (praeter et super considerationem nudam nostrae devotionis) paratus et aliquo modo obligatus, ad impendendam in nos misericordiam suam eo modo qui statu atque conditione cujusque congruat'' [1]). Verder gaat dus ook de steun, die de priester in de Mis qua talis aan de missie geeft, niet.

3. Zeker kan men uit het Misoffer niet afleiden, dat elke priester daardoor nog tot verdere steun aan de Missie verplicht zou zijn. Men moet dus niet redeneren : de priester draagt een offer op, waarvan de vruchten voor heel de wereld bestemd zijn ; hij moet dus ook zorgen, dat ze op de gehele wereld toegepast kunnen worden. Want deze laatste werkzaamheid is juist afhankelijk van de zending door de Kerk, zoals wij boven zagen.

Voornamelijk aan de priesters heeft de Kerk ook willen opdragen om in haar o f f i c i e de 'Eucharistia' door te zetten. Ook in dit gebed van de Kerk komt duidelijk haar universeel karakter tot uiting. Als van nature denkt zij algemeen. Overal vinden wij gebeden, die de missie mede omvatten [2]). En ook verschillende van haar feesten zijn sterk missionarisch [3]).

Volgens sommige zouden priesterschap en missie nog enger verbonden moeten worden. Ook zonder enige zending of activiteit zou iedere priester d o o r d e w ij d i n g a l l e e n reeds gericht zijn op de missie. ,,Priester worden'' — zo zeggen zij — ,,is : gaan deelnemen aan het Middelaarschap van den enigen Hogepriester

---

[1]) De la Taille ,,Mysterium Fidei'', p. 320. [2]) Men denke bv. aan de psalmen der Lauden. [3]) Zie verder, Priester en Missie'' 61 vlg.

van het Nieuwe Verbond, Jezus Christus. Gelijk deze niet enkel de Middelaar was bij God voor de Joden, maar voor alle mensen van alle tijden, zo is ook de priester aangesteld voor alle mensen" [1]).

Het schijnt me toe, dat deze redenering voor zover ze aan onze vroegere gegevens nog iets wil toevoegen, onjuist is. Allereerst zou men kunnen zeggen dat hier althans niet bewezen wordt, dat deelnemen aan het priesterschap van Christus betekent, dat in elke priester ook de universaliteit van Christus priesterschap moet gerealiseerd worden [2]). Dit wordt zonder meer aangenomen, maar vormt juist de kern van de kwestie. Ook positief echter blijkt, dat dit onjuist is. Want — zoals wij zagen — Christus heeft juist gewild, dat zijn zichtbaar priesterschap over vele instrumenten zou verdeeld worden. Aan de kerkelijke overheid liet Hij de taak om elk instrument te zenden tot een bepaald doel, naar een bepaalde cel van het Corpus Christi. Daarop is dan hun zorg verder gericht en niet op anderen, omdat zij tot hen niet gezonden zijn. Men tracht de kracht hiervan te verkleinen door er op te wijzen, dat dit slechts een praktische regeling zou zijn, een kwestie van feitelijke jurisdictie der Kerk, die echter de eigenlijke kern van het priesterschap in tact zou laten. De ,,uiterlijke activiteit" van den priester zou daardoor wel gericht worden op meer beperkte kring, maar ,,innerlijk — door zijn intentie, gebed en offer — zal de priester alle mensen moeten bereiken" [3]). Dit is juist wat betreft het Misoffer [4]). Overigens echter heeft Christus zelf gewild, dat er verdeling zou zijn en komt alleen daardoor de volheid van Zijn priesterschap tot uiting. Een tegenstelling tussen 'uiterlijke activiteit' en 'innerlijke werkzaamheid' te scheppen, heeft dus geen zin. Bovendien, neemt de kerkelijke overheid niet de plaats van Christus in ? [5])

Er is dus een nauwe band tussen het zichtbare priesterschap in de Kerk en de missie. In hun Mis en hun breviergebed smeken alle priesters van God Zijn genaden af voor het missiewerk. Ook in hun verder werk staan zij niet los van de missie. Maar hun ver-

---

[1]) ,,Priester en Missie" p. 36; 117; 149; 167. [2]) Wanneer men het woord ,,universeel" werkelijk alles laat omvatten, is het al zonder meer duidelijk, dat de stelling niet opgaat. [3]) Priester en Missie p. 37. [4]) In de rede van den Paus, waarmede wij dit opstel begonnen, legt Hij daarop ook bijzonder de nadruk. Toegegeven moet echter worden, dat Hij verder gaat. [5]) Wel kan men zeggen, dat de priester door zijn wijding nauwer met de Kerk verbonden wordt en daarom (maar niet omwille van de wijding, voorzover deze hem wezenlijk en sacra potestas geeft) intenser voor de missie moet ijveren.

houding tot de missie hangt daar af van de zending door de Kerk. Sommigen zendt zij als leiders in de missionering ; zij moeten hun hele persoon aan de missie schenken. Anderen zendt zij als leiders in de missiesteun. Ook voor hen is het werken voor de missie een zware plicht. Want de missie is het voornaamste apostolaat der Kerk, zolang zij nog niet overal gevestigd is, en haar doel kan niet bereikt worden zonder de hulp van alle geledingen van het mystieke Lichaam.

Heel het priesterschap in de Kerk zagen wij echter als een manifestatie van Christus' priesterschap. Wat in de Kerk verveelvoudigd is, vinden wij in Christus in een hogere eenheid terug. Zodoende omvat Christus' activiteit heel het missiewerk. Zijn priesterschap is daarop zelfs — zolang de Kerk nog niet volwassen is — primair gericht. Want de Vader zond Hem „om alles in zich samen te brengen". De universaliteit van zijn priesterschap gaat zelfs nog verder. Zoals Hij het fundament van heel het apostolaat van de Kerk legde in het Kruisoffer, zo geeft Hij ook in de hemel de afsluiting van dit apostolaat. Daar houdt alle sacramentele priesterschap op, omdat elk symbool verdwijnt. Hij echter blijft „priester in eeuwigheid" omdat hij ons allen in een onuitsprekelijke eenheid met God blijft verbinden. En wanneer de dag van de parousie komt, zal de Christus-gemeenschap volledig zijn. Dan zal Christus zijn innig geliefde Bruid zonder vlek, of rimpel of iets van dien aard, maar heilig en zonder enige smet aan den Vader kunnen overgeven. „Zodra dus alles aan Hem onderworpen is, zal ook de Zoon zichzelf onderwerpen aan Dengenen, die alles aan Hem onderwierp, opdat God zij : Alles in allen" (I Cor. 15,28).

Rijsenburg. J. A. M. WETERMAN.

INLANDSE RELIGIEUZEN

Na het artikel van Prof. Dr. A. Mulders over de stichting van inheemse congregaties [1]), waarin hij zich vrijwel beperkt tot een uiteenzetting van de Instructie „De Congregationibus religiosis indigenis condendis" van 19 Maart 1937, uitgevaardigd door de S. Congregatio de Propaganda Fide, hebben wij ons voorgesteld

[1]) Zie „Het Missiewerk", 1940, 6—13.

in onderstaand artikel nog enige andere dingen over dit onderwerp te zeggen. Ze zullen meer de zaak zelf, inheemse kloosters en kloosterlingen als zodanig, betreffen.

Het stichten van inheemse kloostergemeenschappen in de missielanden is een zaak, die analoog is aan, of liever een onderdeel van de vorming van een inheemse geestelijkheid. Zuiver theoretisch bezien zijn dat geen vraagstukken meer in de moderne missionering, sedert thans vrij algemeen als doel van de missiearbeid beschouwd wordt allereerst het scheppen van zelfstandige inheemse kerken, die in haar uiterlijke verschijning aangepast moeten zijn aan klimaat, geographisch milieu en volksaard, en die oude volkse tradities en gebruiken, welke zich hebben laten omvormen of met een christelijke geest doordrenken, ruimhartig in ere houden. Dit is uiteraard niet anders te bereiken, dan door inheemse krachten mede te werk te stellen bij de op- en uitbouw van zo'n kerk.

Dit theoretisch-simpele brengt echter in de missie-practijk even goed zijn moeilijkheden mee als al het andere, dat door het missiewerk omvat wordt ; en zodoende vormen ook de stichting van inheemse kloostergemeenschappen en de opleiding van inheemsen tot religieuzen practijkvraagstukken van de missionering. Ook hier zijn aspecten te onderscheiden van noodzakelijkheid, nuttigheid en mogelijkheid. In de verschillende missielanden dringt zich de wenselijkheid er van méér of minder sterk op ; daarbij kunnen de plaatselijke omstandigheden ook nog anderszins mee- of tegenwerken in de verschillende streken. Wat in een gebied realiseerbaar blijkt, kan in een ander op een mislukking uitlopen. Kortom de leiders van het missiewerk in de onderscheiden gebieden hebben ieder voor zich aan de uitvoering van het boven-omschreven onderdeel van hun taak een echt vraagstuk.

Prof. Dr. H. Bierbaum liet aan een uiteenzetting van de genoemde Propaganda-Instructie [1]) enige ,,Ansichten und Erfahrungen" uit de missie-practijk voorafgaan, waarin hij zeide : ,,Man wird daraus erkennen, dasz bezüglich des Ordenslebens der Eingeborenen noch manche Fragen geklärt werden müssen, dasz Meinungsverschiedenheiten darüber bestehen und die Praxis je nach den örtlichen Verhältnissen verschieden ist." We weten, dat ditzelfde ook al betreffende de vorming van inlandse priesters gezegd werd en nog wordt. We moeten ons daarnaast er niet al

[1]) Prof. Mulders verwijst er ook heen in zijn artikel. Zie ,,Missionswissenschaft und Religionswissenschaft," (M.R.), 1938, 9—21.

te zeer over verwonderen, wanneer dit in misschien nog meerdere mate geldt van de vorming van inlandse religieuzen, en zeker van het stichten van inheemse zelfstandige congregaties. Wanneer we van vrijwel iedere Europese orde of congregatie kunnen zeggen, dat zij haar eigen aard dankt zowel aan het geestelijke karakter van haar stichter(es), alsook — misschien nog meer — aan bepaalde gesteltenissen van tijd en plaats van haar stichting, dan zal dit bij de thans te stichten inlandse congregaties wel niet anders zijn. En het wordt dan begrijpelijk, dat dit stichten in en uit de nog onvolgroeide christengemeenten, die in de missiegebieden gevonden worden, een zaak van minstens even gecompliceerde aard is. Want het missie-karakter van de christenheid zal er zijn stempel op drukken; de andere aard van land en volk zal overname van Europese constituties en levenswijzen bezwaarlijk maken; en het geestelijke karakter van den eventuelen stichter, den ordinarius van het gebied, blijft veelal van huis uit Europeaan.

Met dat al zullen de wijzen, waarop de nieuwe congregaties in de missielanden of de nieuwe inlandse takken van Europese moeder-congregaties, kunnen worden ingericht, willen ze aangepast zijn aan de volksaard van de inheemse aspirant-religieuzen, voor ieder gebied afzonderlijk zorgvuldig overwogen moeten worden. Die wijze van te werk gaan zal in ieder gebied iets particuliers hebben; en dan nog zou het op de duur kunnen blijken, dat een eenmaal begonnen stichting bij verdere ontwikkeling op mislukking uit loopt. Men staat dan ook heden nog eerst echt bij pogingen in deze aangelegenheid. En daarom moeten we in de instructie van de Propaganda-Congregatie ook niet meer zien dan een samenstel van juridische richtlijnen, aan de missie-oversten gegeven ten aanzien van het onderhavige gedeelte van hun plichten [1]).

Dat het vormen van inheemse religieuzen tot de taak van de missieoversten behoort, zegt de encycliek „Rerum Ecclesiae" uitdrukkelijk. Pius XI rekent het zelfs tot de voornamere gedeelten er van („in potioribus officii vestri partibus"). En van de verschillende wijzen, waarop in een missiegebied de ontluikende religieuze roepingen van jonge inlanders zouden kunnen opgevangen en verder geleid worden, geeft Pius de voorkeur aan de stichting van nieuwe uitsluitend-inheemse congregaties. Hij beschouwt dat verder in zijn encycliek ook nadrukkelijk als een

[1]) Vergelijk Bierbaum in M.R. 1938, 17.

voornaam middel van aanpassing. Volgens pater Väth is dit een van de hogere vormen van accommodatie, een ,,accommodatie van een hogere orde.'' [1]) De encycliek formuleert het als volgt: ,,De nieuw te stichten congregaties stemmen beter overeen met de aard en de strevingen (,,studiis'') van de inheemsen, en met de plaatselijke en zakelijke toestand.''

Lettende op de Latijnse uitdrukking ,,studiis'', — die men meestal vertaald vindt met *aanleg* in plaats van *strevingen* —, zou men misschien mogen veronderstellen, dat de paus nog een ander motief in de gedachte gehad heeft, behalve aanpassing alleen. In ieder geval kan men voor meerdere missielanden nog een andere reden aanvoeren voor de stichting van zuiver inlandse kloostergemeenschappen. In sommige landen immers heeft de missionering uitdrukkelijk consideratie te houden met het nationale gevoel der inwoners, dat zich uiten kan in allerlei nationale strevingen. Zou het daarom niet juister zijn dat ,,studiis'' te vertalen door ,,strevingen'', daarbij in het bijzonder denkende aan die nationale (nationalistische) strevingen van de heidenen en nieuwe christenen in bedoelde landen? Te meer, waar de paus er bijvoegt, dat de inlandse congregaties ook beter overeenstemmen ,,cum locorum r e r u m q u e condicione.''

Maar wat hier ook van zij, als voornaamste en eerste reden blijft altijd en overal gelden, dat ook het kloosterwezen nu eenmaal behoort tot de voltooiing van de Kerk in een land. Behalve door de eigen seculiere clerus, hogere en lagere, moet een zelfstandiggeworden christenheid in een gebied ook door een eigen kloosterwezen in de bevolking van dat gebied wortelen. Ook het kloosterlijke leven, van mannen en vrouwen, van contemplatieven en apostolisch actieven, moet in de uitgebreidste en diepste vorm verwezenlijkt en zichtbaar zijn in ieder zelfstandig kerkelijk gebied.

Voor de nieuw te stichten congregaties in de missies blijft natuurlijk hetzelfde beginsel voorop staan, dat voor alle vanouds bestaande vormen van kloosterwezen gegolden heeft. Ook deze nieuwe kloosterstichtingen moeten in principe ontstaan uit het verlangen naar de beoefening van de evangelische volmaaktheid. In ,,Rerum Ecclesiae'' — en ook in de instructie — staat dit als vanzelfsprekend vermeld: ,,Waarom immers zouden de nieuwe volgelingen van Christus, die God door een hemelse ingeving

[1]) Zie A. V ä t h S.J., Das Bild der Weltkirche, Hannover 1932, S. 189.

getroffen heeft en tot verhevener dingen aangezet, niet de evangelische raden beoefenen ?" Daarin ligt de „ratio ultima" van iedere kloosterstichting. Doch daarnaast spelen ook andere factoren een rol bij een feitelijke kloosterstichting. Dat kan men bij het ontstaan van alle kloosterstichtingen in onze Kerk nagaan. En deze factoren zijn zelfs dikwijls van overwegende invloed ten aanzien van de bijzondere aard en het bijzondere doel van de stichting. Zo zijn het ook de uiterlijke omstandigheden van tijd en plaats, de eigenaardigheden van het land en de behoeften van het volk, die bij het ontstaan van inlandse congregaties en bij de in- en uitwendige ontwikkeling daarvan, als determinerende factoren zullen fungeren. Zo waren bijvoorbeeld al in de laatste decennia het na-oorlogse tekort aan buitenlands missie-personeel enerzijds, en de toename van werkzaamheden voor het missiewerk anderzijds, factoren, die meegewerkt hebben om meer dan voorheen uit te zien naar de krachtige hulp van inlandse clerus en inlandse religieuzen bij de zielzorg, de charitatieve werkzaamheden en de maatschappelijke en culturele vorming in de missielanden. Als men nu hierbij bedenkt, dat op de meeste Europese orden en congregaties, die zich eerst langere tijd na hun ontstaan en eerste ontwikkeling met de directe missie-arbeid zijn gaan bezig houden, de verhoudingen en behoeften van het missieland tot nog toe van weinig ingrijpende invloed geweest zijn, dan zal men het redelijk vinden, dat er tenminste nieuwe takken van die Europese orden of congregaties voor de inheemse aspirant-kloosterlingen in het leven geroepen worden ; en dit met de wenselijke modificaties in constituties en levenswijzen ter wille van die inheemsen. En dan wordt het ook duidelijker, waarom de encycliek het voortreffelijker acht, zo mogelijk geheel nieuwe congregaties in de missielanden te stichten. Daarom ook heeft de Propaganda-Congregatie reeds vóór het verschijnen van de encycliek altijd de stichting van een eigen inheemse congregatie, met het oog op de bijzondere en eigen noodwendigheden van een missieland, zonder belemmerende formaliteiten geapprobeerd. [1]) Zulke nieuwe religieuze gemeenschappen kunnen het best, als altijd in de geschiedenis van onze Kerk, onder haar gezag de machtige instrumenten zijn, die zij in een bepaald gebied en in een bepaalde periode voor haar bijzondere noodwendigheden behoeft.

[1]) Zie J. Thauren S.V.D., Die Akkommodation im katholischen Heidenapostolat, Münster i.W. 1927, 100.

Het is goed in dit verband ook nog even onze aandacht te richten op de rol, die de religieuze staat in dienst der Kerk voor de wereld heeft. [1]) Ten opzichte van de buitenwereld bestaat de voorname betekenis van de kloosters, hun zending, in het vertonen van de gelijkenis met Christus in de bepaalde vorm van leven en werken, welke Hij voor Zijn verblijf op aarde gekozen had. Zoals de religieuze staat zich manifesteert in de verschillende orden en congregaties, brengt hij alle aspecten van Jezus' leven op aarde op een in het oog springende wijze naar voren en bestendigt hij deze door de eeuwen heen voor de wereld. Als die aspecten kunnen we noemen : Zijn gebed, Zijn leven van vereniging met den Vader en het nastreven van Diens eer ; Zijn onthechting aan het aardse, Zijn boetvaardigheid en Zijn leven van eenzaamheid in de woestijn ; daarnaast ook Zijn actief apostolisch leven, Zijn prediking van de Waarheid en Zijn dienstbaarheid aan de mensen door werken van lichamelijke en geestelijke barmhartigheid, in één woord Zijn actieve toewijding aan hun heil. Deze rol en zending naar buiten hebben de kloosterstichtingen van alle eeuwen vervuld, altijd op een wijze, die aangepast was aan de bijzondere noodwendigheden van een tijd en overeenkomstig de behoeften van Gods Kerk. Aldus zijn zij altijd levende organen van den Christus-op-aarde, de Kerk, geweest. Alle oudere en nieuwere orden en congregaties hebben hun rol in de Kerk vervuld door ieder voor zich een eigen geest te beleven en een eigen methode van evangelische volmaaktheid te ontwikkelen. Juist in de verscheidenheid daarvan moeten we het werk der Voorzienigheid erkennen, die door de tijden heen nieuwe en oudere methoden, levenswijzen en doelstellingen verwekt, die beantwoorden aan de verscheidenheid van de psychologische aanleg, van het arbeidsveld en van de behoeften van het christelijk leven. [2]) Ter illustratie hiervan zouden we willen verwijzen naar de vorige eeuw, toen na het jammerlijk verval, waarin het katholieke missiewezen nog in het begin dier eeuw verkeerde, door een gelukkig samentreffen van meerdere geestelijke en materiële factoren de heiden-missie weer tot op-

[1]) Vrgl. L. Reypens S.J., Beknopte Theologie der Christelijke Volmaaktheid als Christusbeleving, Maastricht, 1939, 98.

[2]) „Fieri enim divinae Providentiae consilio solet, ut, quotiescumque novis est necessitatibus occurrendum, nova item religiosa instituta excitentur ac floreant." Aldus Pius XI in zijn apostolische brief aan de generaal-oversten van de reguliere orden en andere genootschappen van mannelijke religieuzen, van 19 Maart 1924. A. A. S. XVI, 133—148.

leving en zelfs tot verhoogde bloei geraakte. [1]) Is het niet treffend, dat toen missie en ordewezen, beide door de revolutie geslagen, ook beide weer in innige wisselwerking opleefden ? En dat juist in het land, waar de Kerk de hevigste slagen van de revolutie ondergaan had, in Frankrijk, in die eeuw ook de meeste nieuwe congregaties, waarvan vele met een direct missie-doel, ontstonden ?

Thans werkt die Voorzienigheid verder. We wezen er reeds op, hoe zich tengevolge van de laatste wereldoorlog gebrek aan voldoend personeel voor het missiewerk voordeed, en hoe van de andere kant een verhoging van krachtsinspanning en een verruiming van missionaire werkzaamheden noodzakelijk geworden zijn. We kunnen er verder nog op wijzen, hoe sedertdien ook de onderlinge betrekkingen der volken en de binnenlandse toestanden in menig belangrijk missieland ongunstiger geworden zijn voor het bekerings- en beschavingswerk van de buitenlandse missionarissen. Daartegenover schijnt het, dat voor bijna ieder werelddeel ,,het uur der missies" aangebroken is. Een en ander heeft er toe bijgedragen, dat juist nu veel meer dan voor enige decennia de medewerking in het missiewerk, in de verbreiding en de bevestiging van de Kerk in de nog heidense landen, van inheemse priesters en religieuzen nagestreefd en ingeschakeld wordt. Mogen we het dan ook nu niet aan de Voorzienigheid danken, dat de nieuw-gevormde Christenheden, hoe gering zij soms ook nog zijn, allerwegen zich reeds voor een meer of minder aanmerkelijk deel zelf van missionarissen, zielzorgers, christelijke opvoeders en herauten van de christelijke naastenliefde beginnen te voorzien ? Weliswaar staan vele missiegebieden hierbij nog aan het eerste begin ; en moet bij het overzien van de gegevens uit de verschillende landen evenals voor enkele jaren [2]) ook nu nog worden geconstateerd, dat het aantal van de inheemse mannelijke religieuzen en het aantal van de nieuwe inheemse mannelijke kloostergemeenschappen geen gelijke tred gehouden heeft met de talrijkheid van de inheemse vrouwelijke religieuzen en met het aantal, ten dele ook bloeiende, inlandse zustercongregaties.

Maar wat nog niet is, kan en zal nog komen.

Rolduc. J. JANSSEN.

---

[1]) Vrgl. J. Schmidlin, Katholische Missionsgeschichte, Steyl 1924, 419 v.v.
[2]) Zie: A. Mulders in ,,Het Missiewerk", 16 (1934—1935) blz. 81.

MISSIEACTIE

NEDERLAND

Nationale Raad van den P.M.B. — In de vacature ontstaan door het overlijden van pater A. Slypen S.J. heeft Z. H. Exc. Mgr. J. de Jong voorzitter van den P.M.B. benoemd den weleerw. pater fr. Marc. Kösters, O.P. te Amsterdam; tevens heeft hij voor drie jaren herbenoemd de weleerw. paters H. Finke S.C.J. te Amsterdam en A. Schoonen S.M.A. te Cadier en Keer.

Een aanbevelenswaardig voorstel. — De Vereenigde Missionarissen willen de geloovigen aansporen in hun eigen parochiekerk Heilige Missen te laten opdragen en bij te wonen voor de hooggestegen nooden der missiën. Wij meenen dit voorstel aan onze eerw. confraters met een hartelijke aanbeveling te mogen doorgeven. Wellicht zouden de eerw. heeren pastoors een offerblok in hun kerk kunnen plaatsen met het opschrift: „H.H. Missen voor de Missiën", óf iets dergelijks.

Het ledental van den P.M.B. — Op 1 Jan. 1940 was het aantal leden van den P.M.B. samen te vatten in de volgende cijfers: (ter vergelijking geven wij de cijfers van 1 Jan. 1939 tusschen haakjes):

	Gewone leden	Leden theol.	Eere-leden	Leden miss. en oud-miss.	Totaal
Seculieren					
Aartsb. Utrecht	680(672)	115(135)	1(1)		796(808)
Bisdom Breda	380(379)	83(81)	1(1)		464(461)
„ Haarlem	765(751)	132(141)	1(1)		898(893)
„ 's-Bosch	690(675)	103(107)	1(1)		794(783)
„ Roermond ..	643(626)	91(100)	1(1)		735(727)
Regulieren	1558(1570)	34(57)	51(48)	1954(1830)	3597(3505)
Totaal	4716(4673)	558(621)	56(53)	1954(1830)	7284(7177)

Overzicht der Reguliere leden op 31 Dec. 1939	gew. leden	eere-leden	leden mission in Prop. gebied	leden in missiën buiten Prop. gebied	leden oud-miss.	Totaal
Assumptionisten	—	—	7	2	—	9 (8)
Augustijnen	53	—	—	5	—	58 (59)
Benedictijnen	13	—	4	—	—	17 (17)
Capucijnen	39	2	75	—	12	128 (129)
Carmelieten	80	2	31	8	2	123 (120)
Carmelieten ongesch.	1	—	1	—	1	3 (3)
Cisterciensers	13	—	—	—	—	13 (13)
Conventueelen	13	—	8	—	3	24 (22)
Dominicanen	145	2	71	15	15	248 (247)
Franciscanen	255	5	107	9	7	383 (365)
Gez. Goddelijk Woord	20	3	121	4	4	152 (144)
Jezuiten	153	1	89	—	15	258 (259)
Reg. Kan. v. Lateranen	—	—	3	—	—	3 (3)
Kruisheeren	22	2	46	28	5	103 (105)
Lazaristen	37	3	81	20	6	147 (146)
Maristen	4	—	12	—	—	16 (15)
Mill Hill	44a)	5	285	26	32	392 (412)
Mission. Afrik. Missiën (Cadier en Keer)	48b)	1	90	—	21	160 (158)
Mission. H. Familie	60	1	37	15	1	114 (100)
Mission. v/h H. Hart	19	4	99	—	7	129 (126)
Montfortanen	49	1	71	3	8	132 (124)
Noorsche Missionarissen	—	—	10	—	—	10 (10)
Norbertijnen	53	1	25	—	2	81 (79)
Oblaten H. Franc. v. Sales	1	—	1	—	—	2 (2)
Oblaten Onb. M. Maria	—	—	5	—	—	5 (5)
Passionisten	36	2	17	—	2	57 (54)
Paters v. d. H. Geest	30	1	80	—	6	117 (102)
Ptr. H.H. Harten, Picpus	53	2	37	33	2	127 (116)
Paters Allerh. Sacrament	2	—	—	—	—	2 (2)
Priesters v/h H. Hart	82	3	66	31	10	192 (185)
Redemptoristen	18	1	41	1	5	66 (64)
Salesianen	3	—	—	—	—	3 (3)
Scheutisten	1	4	54	2	7	68 (69)
Trappisten	36	—	—	—	—	36 (39)
Varia	1	2	24	4	6	37 (37)
Witte Paters	8	3	162	—	8	181 (164)
	1393c)	51	1759	206	188	3597(3505)

a) 13 theologanten; b) 21 theologanten; c) daarin zijn inbegrepen 34 theologanten, zoodat het werkelijk aantal gewone leden bedraagt 1359.

OPBRENGST DER PAUSELIJKE MISSIEGENOOTSCHAPPEN IN 1939.

I. Pauselijk Genootschap tot Voortplanting des Geloofs.

Bisdommen	Contributies, Giften en Legaten	Missie-Zondag	Bruto-ontvangst	Netto-opbrengst
Utrecht	75.508.65	16.674.29	92.182.94	Na aftrek van de gemaakte kosten ad f 17.080.40 blijft een batig saldo groot :
Breda..........	19.370.12	8.350.—	27.720.42	
Haarlem........	45.210.86	21.000.—	66.210.86	
'sHertogenbosch	82.787.79	17.475.—	100.262.79	
Roermond	40.176.17	14.247.40	54.423.57	
Buiten diocesaan verband		3.391.22	3.391.22	
Totaal..........	263.053.89	81.137.91	344.191.80	327.111.40

II. Pauselijk Genootschap der H. Kindsheid.

Bisdommen	Contributies en Giften (bruto-ontvangst)	Onkosten	Netto opbrengst
Utrecht.	26.364.45	± 2.800.—	23.564.45
Breda..........	9.848.57	515.64	9.332.93
Haarlem........	24.770.63	2.645.63	22.125.—
's Hertogenbosch	43.112.68	3.360.74	39.751.94
Roermond	46.996.—	5.314.—	41.682.—
Totaal..........	151.092.33	14.636.01	136.456.32

III. Pauselijk Liefdewerk van den H. Petrus.

Bisdommen	Parochiale opbrengst	Giften en Legaten	Jrl.bijdr. v. part.enins.	Bruto-ontvangst	Netto-opbrengst
Utrecht.........	23.583.77	19.324.81	3.466.33	46.374.91	Na aftrek der exploitatiekosten en met uitschakeling der belaste giften ad f 2.750.— blijft ter beschikking voor uitkeering :
Breda	8.185.30	2.520.—	2.960.—	13.665.30	
Haarlem........	24.953.77	8.467.30	4.048.31	37.469.38	
's Hertogenbosch	13.676.96	7.636.28	3.484.85	24.798.09	
Roermond	16.468.38	17.174.11	5.792.78	39.435.27	
Buiten Diocesaan verband		3.353.73	7.035.—	10.388.73	
Totaal..........	86.868.18	58.476.23	26.787.27	172.131.68	142.238.71

MISSIEBERICHTEN

VERSCHILLENDE GEGEVENS

Drie Nederlanders tot Bisschop benoemd. — De Acta Ap. Sedis van 6 Aug. 1940 vermelden op denzelfden datum van 25 Mei 1940 drie bisschopsbenoemingen. Alle drie betreffen een Nederlander.

— Aan het hoofd van het nieuw-opgerichte bisdom Surigao op de Philippijnen werd gesteld Mgr. Joannes Vrakking van de Congregatie der Missionarissen van het H. Hart.

— Tot titulair bisschop van Gor of Gorita (Goritanus) in N.-Afrika werd benoemd Mgr. Eliseus van de Weyer O.Carm., die tevens werd aangesteld tot Prelaat der Prelatura nullius van Paracatu in Brazilië.

— Tot titulair bisschop van Telmisso in Libie werd verkozen Mgr. Franc. Beckmann van de Congregatie der Missie (Lazaristen), die tegelijk aangewezen werd tot coadjutor van den aartsbisschop van Panama.

Over **Mgr. Vrakking** worden bijzonderheden vermeld in het eerste artikel van dit nummer.

Mgr. E. van de Weyer werd geboren te Harderwijk 29 December 1880, deed in 1899 zijn intrede in het noviciaat der Paters Carmelieten te Boxmeer en ontving 17 Juni 1905 te 's-Hertogenbosch de H. Priesterwijding.

Het provinciaal kapittel van 1906 benoemde hem tot professor in de theologie. Een jaar later volgde zijn benoeming als missionaris voor Brazilië.

Intusschen ontvingen de Nederlandsche Paters Carmelieten in Brazilië, reeds tot een eigen Provincie uitgegroeid, een nieuw missiegebied in Juruá, de latere Prelazie van Paracatú.

Pater Eliseus werd in 1928 gekozen tot missie-overste voor dit nieuwe gebied en na zijn benoeming tot Administrator Apostolicus vestigde hij zich 31 Juli 1929 voor goed in Paracatú, waarvan hij nu Prelaat is.

Mgr. F. Beckmann, die op 23 Juli 1883 te Enschede werd geboren, ontving op 13 Juli 1913 in het Missiehuis der Lazaristen te Panningen bij Venlo de H. Priesterwijding, waarna hij op 4 Augustus van hetzelfde jaar zijn eerste plechtige H. Mis opdroeg in de St. Josephparochie te Enschede. In September d.o.v. vertrok hij naar de missie in Guatemala.

Gedurende de laatste negen jaren verbleef de hoogeerw. heer F. Beckmann te Panama, waar hij de functie van overste bekleedde, en aan welks aartsbisschop hij thans als coadjutor gegeven is. Op 7 Juli van dit jaar ontving hij in de bisschopsstad de H. Bisschopswijding.

Mgr. Damianus J. Theelen. C.P. vierde op 15 Augustus 1940 de 25e verjaardag zijner Heilige Bisschopswijding. Daarbij werd hij door den H. Vader benoemd tot Assistent-Bisschop bij den Pauselijken Troon.

Mgr. Theelen werd op 4 April 1877 te Beesel bij Roermond geboren. Sinds zijn priesterwijding in 1899 bleef hij haast ononderbroken werkzaam bij het onderwijs, tot hij in 1915 geheel onverwachts aangewezen werd tot bisschop van Nicopolis in de missie van Bulgarije, waarvan de zetel al een paar jaren vacant stond.

Vrijwel niets in zijn leven had hem voorbereid tot deze nieuwe, zware taak.

Vooral de eerste jaren in de missie zijn voor mgr. Theelen uitermate zwaar geweest. Nauwelijks een paar weken na zijn aankomst sloot ook Bulgarije zich bij de oorlogvoerenden aan, en daarmee begon voor mgr. Theelen zelf en zijn buitenlandsche missionarissen een tijdperk van het grootste wantrouwen. Na den oorlog werd dit beter en trad ook geleidelijk aanpassing in.

Toch is het leven van den bisschop een haast gedurig lijden en strijden gebleven. Vooral de laatste jaren toonen de orthodoxe bisschoppen zich fel gekant tegen alles, wat naar het Katholicisme zweemt. En, daar in het Nabije Oosten kerk en staat ten nauwste verbonden zijn, is er ook van den kant der burgerlijke overheden weinig of geen welwillendheid te verwachten. Integendeel, door allerhande maatregelen trachten zij den invloed, die van het Katholicisme zou kunnen uitgaan, te verijdelen.

Desondanks kon in de 25 jaar van het bestuur van mgr. Theelen niet weinig bereikt worden, niet enkel onder de ruim 20.000 Katholieken, die tot zijn bisdom behooren, maar ook, onrechtstreeks, onder de andersdenkenden. Door het katholiek onderwijs komt er wat meer kennis en waardeering van ons H. Geloof ; vooroordeelen verdwijnen, en van lieverlede worden de geesten iets meer ontvankelijk voor de waarheid.

Mgr. Franciscus Geurts C.M. † — Den 23en Juli van dit jaar overleed in zijn vicariaat waar hij ruim 50 jaren gewerkt had, niet minder dan 40 jaren als bisschop, Zijne Hoogw. Exc. Mgr. Franciscus Geurts.

Hij werd geboren 9 Dec. 1862 te Maashees (N.-Br.), studeerde op het Bisschoppelijk College te Roermond, verder te Rolduc en trad te Parijs in de Congregatie der Lazaristen.

Een zware taak wachtte hem in China. Als subdiaken was hij er heengegaan. In 1899 keerde hij terug na een missie-arbeid van twaalf jaren en werd door paus Leo XIII tijdens zijn verblijf te Rome tot apostolisch vicaris benoemd. De bisschopswijding volgde op 4 Februari 1900 in de St. Jan te 's-Hertogenbosch door mgr. v. d. Wetering.

Hij was de eerste vicaris van het nieuw gevormd vicariaat Yungpingfu, een missiegebied van het vicariaat van Peking afgescheiden, waarover de harde vervolging van den Bokseropstand als een storm was heengegaan.

Hoe hachelijk dit begin er uitzag, mgr. Geurts heeft met zijn beleid, wilskracht en organisatie-talent deze missie tot bloei gebracht. Bij zijn heengaan telt zijn vicariaat 39 priestersmissionarissen, onder wie 14 Chineezen ; 9 broeders, 54 zusters onder wie 47 inlandsche.

In plaats van 6 kapelletjes en 10 schooltjes zijn er thans een kleine kathedraal, 15 kerken, 66 kapellen, 38 lager scholen, 3 Mulo-scholen en talrijke gebedsscholen. De kleine kudde geloovigen is in den loop der veertig jaren meer dan vertienvoudigd, n.l. tot 35.615 volgens de laatste gegevens.

Zware beproevingen moest mgr. Geurts in den loop dezer veertig jaren in den geestelijken opbouw van zijn vicariaat doorstaan : de naweeën van den Bokseropstand, de wereldoorlog van 1914—1918, de veelvuldige plunderingen en verwoestingen van rooversbenden vooral in het jaar 1926, de

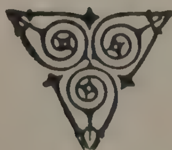
Chineesch-Japansche oorlog, Steeds bleef mgr. Geurts met ongebroken moed en taaie wilskracht zijn arbeid voortzetten en hij heeft dit gedaan ondanks zijn herhaaldelijk voorkomende ziekte-aanvallen en lichamelijke uitputting tot in zijn laatste levensdagen.

Thans biedt de hemel het overvloedig loon voor zooveel edelmoedige toewijding.

Mgr. Eug. Lebouille C.M. — Het vicariaat blijft door den dood van mgr. Geurts niet verweesd achter. Ook hiervoor heeft mgr. Geurts gezorgd reeds in 1928, toen hij meende, dat zijn levenseinde naderde. Hij vroeg en verkreeg te Rome een coadjutor met recht van opvolging in den persoon van mgr. Eug. Lebouille. Mgr. Lebouille werd geboren te Hoensbroek 7 Febr. 1887, studeerde op het St. Vincentius-seminarie te Wernhoutsburg, trad in 1897 te Parijs in de congregatie der Lazaristen, werd priester gewijd te Helden-Panningen 28 Mei 1904 en vertrok in datzelfde jaar naar China, vicariaat Yungpingfu. 18 November 1928 werd hij tot bisschop gewijd door mgr. Geurts te Yungpingfu, China.

Twee Nederlandsche Jezuieten op weg naar de missie overleden. — De Paters H. de Groot en A. de Kort zijn op weg naar hun missiegebied op Java bij een ongeval om het leven gekomen. Beide paters maakten hun derde noviciaatsjaar door in Drongen (België), vanwaar zij in den oorlog via Frankrijk naar Engeland zijn getrokken. Daar zij beiden voor de missie op Java bestemd waren — pater De Groot voor die onder de inlanders en pater De Kort voor de Chineesche missie — en overkomst naar Nederland niet mogelijk was, reisden zij vandaar af naar hun missiegebied.

Broeder O. Vervoort O.F.M. † — In het Minderbroedersklooster te Weert is thans bericht ontvangen dat op 29 Maart j.l. in de Missie van Brazilië, na voorzien te zijn van de H.H. Sacramenten der Stervenden, is overleden de Eerw. Broeder Otho Vervoort O.F.M. in den ouderdom van 82 jaar, in het 53e jaar van zijn religieus leven, in het 43e jaar van zijn H. Professie.

BOEKBESPREKING

Jone-van Groessen. — *Katholieke Moraaltheologie.* Derde herziene en bijgewerkte druk. — J. J. Romen & Zonen, Roermond, 1940. — 872 blz. kl. form. — Ing. f 5.75 ; geb. f 6.50.

Het bekende compendium der Katholieke Moraaltheologie van p. Dr. Heribert Jone O.F.M. Cap., voor Nederland en België bewerkt naar de 11e Duitsche uitgave door p. Dr. Hubertus van Groessen O.F.M. Cap., met aanteekeningen over Nederlandsch burgerlijk en strafrecht door Mr. Dr. G. A. H. Feber en Belgisch burgerlijk en strafrecht door Dr. G. Lemaire, verscheen in derden, herzienen en bijgewerkten druk (7e—9e duizendtal). De nieuwste beslissingen op het gebied van de moraaltheologie en van het kerkelijk recht werden erin verwerkt en ook voor het eerst op ruimere schaal missierechtelijke aanteekeningen opgenomen ; nog werden wijzigingen in de Nederlandsche en Belgische wetboeken en nieuwe afzonderlijke wetten vermeld. Aan het algemeen zaakregister voegde deze uitgave vier nieuwe registers toe, zoodat men gemakkelijk kan naslaan, waar aanteekeningen over het Nederlandsch en Belgisch recht en het missierecht geplaatst zijn, waarop overigens door het geheele werk met bepaalde teekens wordt gewezen. Onnoodig te zeggen, dat het reeds zoozeer gewaardeerde compendium door dit alles nog aan practische bruikbaarheid heeft gewonnen en van harte wordt aanbevolen.

A. M.

Made, Fr. van der. — *Yamboyo.* De vestiging van een missiepost in het hart van Afrika. N.V. Gooi & Sticht, Hilversum, 1940. — 64 blz.

Een pretentieloos boekje, waarin een father van Mill Hill, die voor de tweede maal op verlof in zijn vaderland is, op onderhoudende wijze vertelt, hoe hij in het hart van Afrika een nieuwe missiestatie oprichtte met al wat daarbij behoort. Wie wil meewerken aan de instandhouding en den uitbouw van de Yamboyo-missie, schaffe zich dit boekje aan, dat ook verkrijgbaar is op het vacantie-adres van den schrijver : Pomonaplein 84, 's-Gravenhage, giro 370326.

A. M.

E n d r i a t i s, W. P. — *De Hoop der Kerk* of de inlandsche geestelijkheid in de missiën. — Secretariaat der Missiewerken, Brugge, 1939. — 64 bladz.

Deze brochure werd uitgegeven ter gedachtenis aan den overleden Brugschen missiebisschop, Mgr. Huys, die een pionier was der inlandsche geestelijkheid in Belgisch Congo en beantwoordt tevens aan den oproep van Rome, dat bij gelegenheid van het vijftig-jarig bestaan van het St. Petrus Liefdewerk de figuur van deszelfs stichteres, Mej. Jeanne Bigard, in het licht zou worden gesteld. Het laatste hoofdstuk stelt aan de lezeressen en lezers de, vooral in dezen tijd klemmende, vraag, of men genoeg bidt en doet voor de missie ?

A. M.

V r i e s, P r o f. D r. W. d e S.J. — *Sakramententheologie bei den Syrischen Monophysiten.* — Roma, Pont. Institutum Orientalium Studiorum, 1940. — 263 pag. — 53 L. —

De theologische handboeken verwijzen bij het traditie-argument in het tractaat over de Sacramenten niet zelden naar de Monophysieten, die zich reeds vroeg van de Kerk afscheidden en toch zakelijk dezelfde opvattingen over de Sacramenten bleven huldigen als de Katholieke Kerk. De schrijver, die in de gelegenheid was om meerdere studiereizen te maken in het Oosten en zich zoodoende ter plaatse op de hoogte kon stellen van de riten en de leer der Syrische Monophysieten, heeft in deze monographie die algemeene bewering op haar waarheidsgehalte willen toetsen ; en het resultaat van dit minutieus onderzoek blijkt te zijn, dat ondanks verschillende afwijkingen de theologie van de Syrische Monophysieten of Jacobieten — zooals zij gewoonlijk genoemd worden ; zelf noemen zij zich orthodoxe Syriërs of oud-Syriërs — over het algemeen overeenstemt met de overlevering der Katholieke Kerk.

Om de tegenwoordige opvatting der Syrische Monophysieten te leeren kennen, moest de Sch. teruggrijpen op de oude Syrische schrijvers, o.a. Moses Bar Kepha (815—903), een der vruchtbaarste Jacobietische schrijvers ; Dionysius Bar Salibi († 1171), bisschop van Amida (Djabekir) ; Gregorius Bar Hebraeus (1226—1286), den laatsten Syrischen godgeleerde van beteekenis, volgens de verklaring van den tegenwoordigen syrisch-orthodoxen patriarch, Ignatius Ephrem I ; zoodoende is de onderhavige monographie goeddeels een dogma-geschiedkundige verhandeling geworden.

Bij de genoemde en andere Syrische schrijvers vindt men intusschen geen systematische uiteenzettingen over de theologie der Sacramenten. Hun opvattingen komen tot uitdrukking in hun liturgische commentaren en verklaringen der riten van het H. Misoffer en de Sacramenten. Deze geschriften zijn grootendeels gevuld met breedvoerige en gekunstelde verklaringen der symbolische beteekenis van de afzonderlijke gebruiken ; daartusschen vindt men hier en daar ook iets, dat van theologisch belang is. Om een betrouwbaar algemeen overzicht te kunnen samenstellen heeft Sch. al het gepubliceerde bronnenmateriaal van de theologische werken der

Monophysieten naarstig bestudeerd en bij Jacobietische geestelijken en leeken uitvoerige enquêtes ingesteld, zoodat deze zorgvuldige monographie een kostbare aanvulling vormt op hetgeen omtrent deze stof in de verzamelwerken van Renaudot, Assemani, Denzinger en Jugie te vinden is.

Het boek is zakelijk tijdens studiereizen in het Oosten ontstaan, waar de St. Joseph-universiteit te Beiroeth Sch. in staat stelde zijn onderzoekingen wetenschappelijk te documenteeren, terwijl hij aan het Syrisch-katholiek seminarie van Charfé belangrijke handschriften kon consulteeren.

ALPH. MULDERS.

Groessen, p. Dr. Hubertus van — O.F.M. Cap. — *Het kerkelijk Recht voor Religieuzen* met aanteekeningen over het particulier recht der Nederlandsche en Belgische bisdommen. — J. J. Romen & Zonen, Roermond, 1940. — 352 blz. kl. 8°. — f 2.50 ; geb. f 3.25.

Het doel, dat de Sch. zich met dit compendium voor oogen stelde, was de canonieke wetgeving van de Kerk betreffende den kloosterstaat ordelijk en overzichtelijk weer te geven. Ofschoon de behandeling van het algemeene recht der religieuzen, dat voor alle kloosterinstellingen geldt, den hoofdinhoud vormt, worden toch ook de meeste belangrijke bisschoppelijke bepalingen en diocesane voorschriften van Nederland en België, die op de religieuzen betrekking hebben, uitdrukkelijk vermeld en met bepaalde teekens aangegeven.

Sch. meende bovendien goed te doen zich niet tot het strikt-juridische te beperken, maar ook aan het practische kloosterleven, aan de volmaaktheid en het volmaaktheidsstreven een behoorlijke plaats in te ruimen. In het tweede deel worden dan ook de voornaamste kloosteroefeningen min of meer uitvoerig besproken ; zoo kan het compendium als leidraad gelden voor religieuzen, aan wie het een voldoende inleiding verschaft tot de kennis van het religieuze leven.

Een derde en vierde deel handelen resp. over het bestuur en beheer der kloosterinstellingen, en over het heengaan en wegzenden van religieuzen.

Een zaakregister en een lijst der aangehaalde canons van het kerkelijk wetboek vergemakkelijken het naslaan, terwijl een aanhangsel met formulieren omtrent veel-voorkomende briefwisseling met H.H. H.H. Exc. de Bisschoppen de practische bruikbaarheid verhoogen.

A. M.

IMPRIMATUR.

Gestel St. Michaelis, die 29 Sept. 1940. J. C. VAN OVERBEEK a.h.d.

ENCYCLIEK VAN ONZEN H. VADER PAUS PIUS XII

Aan onze eerbiedwaardige broeders, den patriarch van Lissabon, de aartsbisschoppen, bisschoppen en andere kerkelijke overheden van Portugal en zijn overzeesche gebieden, die in vrede en gemeenschap leven met den Apostolischen Stoel: ter gelegenheid van het achtste eeuwfeest van het zelfstandig worden van Portugal en het derde eeuwfeest van het herstel zijner onafhankelijkheid worden de apostolische missiewerken met nadruk den Portugeezen aanbevolen.

Inleiding. [1]

Aanleiding tot dit schrijven.

Het heugelijke feit van het achtste eeuwfeest van het zelfstandig worden van Portugal en het derde eeuwfeest van het herstel zijner onafhankelijkheid, hetwelk, Beminde Zoon en Eerbiedwaardige Broeders, Uw zoo edel volk, rijk aan roemvolle herinneringen, dit jaar in eensgezinde verbondenheid vieren zal, kunnen noch deze Apostolische Stoel in zijn waakzame zorg, noch Wij, die jegens alle christenvolkeren een vaderlijke genegenheid koesteren, vergeten en stilzwijgend voorbijgaan.

Er bestaat zelfs een heel bijzondere reden waarom Wij tezamen met U het verkrijgen van de vrijheid herdenken, daar immers, zooals door onderzoek is gebleken, niet zonder toedoen van de Pausen Uw land vroeger rechtens een vrije staat is geworden.

[1]) Het doet ons groot genoegen, aan onze lezers de eerste Nederlandsche vertaling te kunnen aanbieden der Portugeesche missie-encycliek van Z. H. Paus Pius XII. De vertaling werd vervaardigd door de studenten *M. van de Meerendonk* en *C. Hoogendoorn* van het Missiehuis Bisschop Hamer te Nijmegen; van hen zijn ook de indeelingen en opschriften tusschen den tekst. In een der volgende afleveringen hopen we een artikel te kunnen publiceeren om den achtergrond van deze missie-encycliek nader te belichten. (N. v. d. R.)

De acten, waarbij in de twaalfde eeuw Onze Voorgangers Innocentius II, Lucius II en Alexander III van Alphonsus Henricus, eerst graaf, later koning van Portugal, de betuiging van onderdanigheid aanvaardden en, wederkeerig hem bescherming belovend, de aan het geheele gebied, dat hij met taaie worsteling en strijd aan de heerschappij der Mooren had ontrukt, toegekende vrijheid voor wettig verklaarden, zijn de zeer begeerde en belangrijke belooning geweest, waarmee de Stoel van Petrus het edele Portugeesche volk zijn uitstekende verdiensten in het beschermen van het katholieke geloof heeft vergolden.

Portugal's verdiensten voor het missiewerk.

Evenals dit katholieke geloof aan het Portugeesche volk in zekeren zin het levenssap verschaft heeft, dat het van het begin af heeft gevoed, zoo ook is het zoo niet de eenige dan toch zeker de voornaamste kracht geweest, die Uw land tot het toppunt van zijn roem heeft gebracht, de kracht ook, die het, terwijl het gebied van den godsdienst en van zijn gezag werd uitgebreid [1]), tevens de volledige schoonheid der beschaving bracht en het in hooge mate zich verdienstelijk heeft doen maken bij de ondernemingen van den missiearbeid. De geschiedenis is daar om dat te getuigen en de feiten stellen dat in een duidelijk licht.

Toen immers de zonen van koning Joannes I aan hun vader de toestemming vroegen voor de eerste overzeesche expeditie, die de bevrijding van de stad Ceuta ten gevolge heeft gehad, heeft die groote, vrome vorst zich beijverd om te onderzoeken of dit al dan niet een nuttige bijdrage zou opleveren voor den dienst van God. Op gelijke wijze hebben alle volgende expedities allereerst op het oog gehad, dat geloof te verbreiden, dat de kruisvaarders uit het Westen ten oorlog deed trekken en dat ook de ridderorden had bezield bij hun koenen strijd tegen de overheersching der Mooren.

Op dezelfde schepen, de witte vlag met het purperen kruis van den Goddelijken Verlosser in top, voeren samen met de onverschrokken ontdekkingsreizigers van Uw land, die naar de Westkust van Afrika en de nabije eilanden togen, ook de missionarissen, die naar onbeschaafde streken vertrokken met het doel om deze — zooals de bekende edele prins Hendrik de Zeevaarder, die zoozeer den aanwas van Uw koloniën en van de missie heeft bevorderd, het

[1]) Cf. Camoes, *Lusiadas* I, 2.

placht uit te drukken — aan het zoete juk van Jezus Christus te onderwerpen.

En toen Vasco da Gama, de voornaamste Portugeesche ontdekkingsreiziger, het anker lichtte om zijn voorspoedige reis naar Indië te beginnen, nam hij twee kloosterlingen van de orde van de Allerheiligste Drievuldigheid met zich mede, van wie de een, nadat hij met apostolischen ijver aan de volkeren van Indië het licht van het Evangelie had medegedeeld, zijn moeizamen arbeid met den martelaarspalm heeft bekroond. En zooals in heel de geschiedenis der Kerk, zoo is ook in dien tijd in die verre gewesten het bloed van dezen martelaar en van de andere heldhaftige Portugeesche missionarissen het zaad van christenen geweest ; en hun schitterend voorbeeld heeft de katholieke wereld en vooral de moedige burgers van Uw land ten zeerste er toe aangezet om met nog meer ijver het apostolaatswerk te bevorderen.

En toen wegens den rampzaligen loop der gebeurtenissen niet weinige volkeren in Europa losgerukt werden van den schoot der Kerk, die hen met wijze en nauwlettende zorg als een moeder had opgevoed, toen kon men zien, hoe Uw volk en het verwante Spaansche volk nieuwe wegen openden voor de mystieke Bruid van Christus en hoe zij haar een uitgebreid arbeidsveld gaven in de welhaast onmetelijke gebieden van Afrika, Azië en Amerika ; en hoe zij in diezelfde landen aan de Kerk ontelbare zonen schonken in de plaats van hen, die zich op droevige wijze van haar boezem hadden verwijderd. Toen hebben de bisdommen, parochiën, seminaries, kloosters, ziekenhuizen en weeshuizen, die bijna overal in die streken verrezen, de eeuwigdurende levenskracht getoond van de katholieke Kerk, wier uitgroei haar goddelijke Stichter door Zijn machtig gebed verwerft en wier moeizamen arbeid de Trooster de H. Geest ook in de treurigste tijden door Zijn inspiratie bijstaat.

Hoe deze verdiensten van Portugal te verklaren ?

Welnu, hoe komt het, dat Gij, hoewel weinig in getal, toch zooveel goeds voor het christendom hebt tot stand gebracht ? [1]) Waar heeft het Portugeesche volk die sterke kracht geput, die het bezielde en in staat stelde om zoovele streken van Afrika en Azië onder zijn heerschappij te brengen en zelfs tot de afgelegen deelen

[2]) Cf. idem VII, 3.

van Amerika door te dringen ? De reden hiervan is ongetwijfeld, dat Uw volk, zooals de grootste dichter van Portugal zong, uitmuntte door een vurig en vast geloof en dat de bestuurders van Uw land zoozeer uitblonken in christelijke wijsheid en voorzichtigheid, dat de Goddelijke Voorzienigheid in Uw volk een kostbaar en handelbaar werktuig vond om groote en voortreffelijke dingen tot stand te brengen.

Immers, wanneer uitstekende mannen als Alphonsus de Albuquerque en Joannes de Castro, hun zwaren plicht indachtig, met wijsheid en op de juiste wijze de koloniën besturen, en wanneer zij hulp en bescherming verleenen aan de ijverige missionarissen, welke door toedoen van doorluchtige vorsten als Joannes III naar de hun toevertrouwde gebieden gezonden werden, dan is heel de wereld vol bewondering voor uw staat wegens de macht van zijn heerschappij en het voortreffelijke werk dat hij verricht door onbeschaafde volkeren tot hooger cultuur te brengen. Wanneer daarentegen het katholieke geloof kwijnt en de ijver voor het heilig missiewerk verflauwt, wanneer tenslotte het staatsbestuur de apostolische ondernemingen belemmert in plaats van ze te beschermen en door het verdrijven der religieuze orden het werk der verkondigers van het Goddelijk Woord verlamt en verzwakt, dan bezwijkt — het ligt voor de hand — dat werkdadige vuur der bedrijvigheid mét het christelijk geloof en de liefde, die immers dat vuur verwekken en voeden.

De les der geschiedenis.

Als Gij, Beminde Zoon en Eerbiedwaardige Broeders, Uw geest en Uw gedachte ook eens laat gaan naar deze niet glansvolle dingen van het verleden, zal dit allerzekerst niet zonder nut wezen. Onze taak echter in het heden, nu Gij op het punt staat door een meervoudig eeuwfeest de voortreffelijke feiten der geschiedenis van Uw roemrijk land te herdenken, is het U met vaderlijke genegenheid aan te sporen, om uit het geheugen op te halen die uitstekende daden, welke zoovele Uwer landgenooten als zaaiers van de evangelische waarheid hebben verricht. Op die wijze immers zult Gij U weer opnieuw opgewekt voelen tot dezen ijver voor het apostolaat van weleer.

Omdat nu de viering van deze eeuwfeesten, ongetwijfeld volgens

het plan van Gods Voorzienigheid, samenvalt met de huidige heropleving van het geloofsleven bij U ; en omdat de plechtige overeenkomsten, die onlangs de wederzijdsche betrekkingen tusschen den Apostolischen Stoel en Uw Staat op gelukkige wijze hebben geregeld en een onderlinge goede verstandhouding hebben geschapen ook in zaken betreffende het missioneeringswerk, uitstekende vooruitzichten bieden op betere tijden, daarom is het niet meer dan passend te bewerkstelligen, dat ingevolge dit gunstig samentreffen de apostolische arbeid van Uw missionarissen een nieuwe uitbreiding krijgt, die met den voormaligen kan wedijveren.

En wie toch, die door apostolischen ijver bezield is, zal het achteloos en onverschillig kunnen aanzien, dat van de millioenen menschen, die de Portugeesche koloniën bewonen, verreweg het grootste deel nog wacht op het licht van het Evangelie ? Wie onder Uw edelmoedig volk zal er geen zorg voor hebben, dat hetgeen de Portugeesche natie in dit opzicht niet slechts tot den hoogsten roem heeft gestrekt maar ook van het grootste nut is geweest, te allen tijde in stand blijve en dagelijks meer en meer bevorderd worde ?

De velden staan wit voor den oogst.

Derhalve, Beminde Zoon en Eerbiedwaardige Broeders, terwijl dergelijke en roemrijke herinneringen van Uw land Onzen geest en Ons gemoed met vreugde vervullen en terwijl Wij wenschen, dat Gij Uw blik wendt naar de welhaast ontelbare menschenmassa, die in Uw koloniën nog wacht op hen, die hun de waarheid Gods zullen leeren en hen deelachtig zullen maken aan „de onnaspeurlijke rijkdommen van Christus" [1]), herhalen Wij deze vermanende woorden, door den Goddelijken Verlosser tot de apostelen gericht : „Slaat Uw oogen op en kijkt naar de velden ; ze staan reeds wit, oogstens gereed." [2]) ; „De oogst is groot maar werklieden zijn er weinig. Vraagt dus den Heer van den oogst, dat Hij werklieden zendt in Zijn oogst." [3])

Ja, „werklieden zijn er weinig". De oude bisdommen van Portugeesch Afrika hebben groot gebrek aan verkondigers van het godde-

[1]) Eph. III, 8.
[2]) Joan. IV, 35.
[3]) Luc. X, 2.

lijk woord en uitgestrekte gebieden zijn toevertrouwd aan een gering aantal missionarissen.

,,Vraagt dus den Heer van den oogst".

,,Vraagt dus den Heer van den oogst." ; vraagt op de eerste plaats, dat de allergenadigste God zich gewaardige om zoowel bij het volk van Portugal als onder de inheemsche volkeren, die aan Uw zeggingsmacht onderworpen zijn, er zooveel mogelijk te roepen tot de taak van dit apostolaat als priester, broeder, zuster of catechist.

Laat het voornaamste deel van de gebeden van alle priesters gewijd zijn aan deze heilige en meest verheven intentie ; laten ook zij, die in de orden een afgezonderd leven leiden, voor deze bijzondere aangelegenheid bidden ; en laten ook de geloovigen vooral bij het bidden van den rozenkrans, die zoozeer door O. L. Vrouw van Fatima is aanbevolen, niet nalaten de H. Maagd en Moeder Gods ook te smeeken, dat zij de hooge roeping tot het missionarisleven met rijke vrucht aan zooveel mogelijk jonge mannen doe toekomen.

Wij achten het volstrekt noodzakelijk bepaalde dagen vast te stellen, waarop het Allerheiligste Sacrament des Altaars zal worden uitgesteld en aangepaste predicaties zullen worden gehouden, om aldus het heilige missiewerk te bevorderen. Het is Onze wensch, dat dit jaarlijks in de verschillende parochies en in de colleges en seminaries plaats hebbe. Laten allen er voor zorgen, dat zij op deze vastgestelde dagen de H.H. Sacramenten ontvangen ; en dat vooral de jeugd tot de H. Tafel nadere om het brood der sterken en ,,de tarwe der uitverkorenen" [1]) te nuttigen ; dan zal wellicht het gevolg zijn, dat niet weinigen onder hen tot hun groote vreugde den adem Gods en die roepstem gewaar worden.

De priestermissiebond en zijn taak.

Doch wie kan beter dit heilige werk bevorderen dan de geestelijkheid ? Met vaderlijke zorg richten Wij ons derhalve tot de eerwaardige priesters van Portugal en Wij dringen er ten sterkste op aan, dat zij zich gaarne aansluiten bij den priestermissiebond. Deze godvruchtige vereeniging, die, zooals Gij voorzeker weet, door

[1]) Zach. IX, 17.

Onze naaste Voorgangers zoozeer is aanbevolen en met geestelijke gunsten verrijkt en die Wij zelf alle goeds toewenschen en met den hoogsten lof eeren, bestaat reeds bij welhaast alle volkeren en wekt en versterkt bij de geloovigen het bewustzijn van hun plicht tot daadwerkelijken missieijver.

Het is Onze uitdrukkelijke wensch, dat de priestermissiebond van Portugal, die pas in opkomst is, zoo snel mogelijk tot vollen bloei kome; daar Wij immers vooral van de leden van deze vereeniging een zoodanige bedrijvigheid verwachten, dat de teere plantjes worden uitgezocht en aangekweekt, die Onze Heer Jezus Christus in Zijn wijngaard doet ontluiken om ze eenmaal naar het missieveld over te planten.

Ja, het eerste en het voornaamste, wat ook God zelf van Zijn dienaren verwacht, is dat zij ijverig de akkers verzorgen en bewerken, opdat dergelijke plantjes kunnen ontkiemen. Het is immers de taak van den priester allen geloovigen missiekennis bij te brengen en in hun harten de vlam van het apostolaat te ontsteken; daarom — zooals de vermaning luidt van Onzen Voorganger Pius XI r.g. — laat er niet één priester gevonden worden, die niet brandt van liefde voor het heilige missiewerk. [1])

Wij herhalen U derhalve, Beminde Zoon en Eerbiedwaardige Broeders, dit bevel uit de encycliek *Rerum Ecclesiae*: „Gij zult voorschrijven, dat de priestermissiebond worde opgericht, of als deze reeds bestaat, zult Gij door Uw raad, Uw aansporing en Uw gezag, hem opwekken tot een met den dag aangroeiende actie.” [2])

En vooreerst is het de plicht van deze vereeniging de missietijdschriften met alle kracht te bevorderen en te verspreiden. Want indien wat er gedrukt wordt, zwijgt over deze allergewichtigste aangelegenheid en over de groote nooden der missionarissen, dan zal ongetwijfeld niet alleen het volk maar ook de geestelijkheid er zich weinig van aantrekken.

Wij zegenen derhalve van harte het orgaan van den Portugeeschen priestermissiebond, getiteld: „O clero e as Missoes”, en Wij wenschen ten zeerste, dat het van dag tot dag meer moge bloeien en dat het alle priesters van Portugal zal wijzen op hun plicht aangaande de uitbreiding van het katholieke geloof en hen doen ontvlammen in een levendig vuur van apostolaat.

---

[1]) Cf. A. A. S. 1926, p. 71.
[2]) Ibidem.

Ook de overige missietijdschriften, die door de religieuze instituten worden uitgegeven, hebben Onzen gelijken zegen en Wij wenschen ze toe, dat zij, door het volk te onderwijzen en aan te sporen, met den dag rijker, gelukkiger vruchten mogen opleveren.

Onzen bijzonderen zegen schenken Wij aan die priesters, die met edelmoedigheid ijveren voor de uitbreiding van den priestermissiebond. Wij wenschen hen en hun ijver alle goed toe en wel met name, dat hun brandende apostolische ijver hun talrijke wegen en middelen zal verschaffen om hun allerheiligste plannen te verwezenlijken.

Doch bovendien wenschen Wij, dat in de seminaries den priestercandidaten een grondige en degelijke missiekennis worde bijgebracht, die immers zoozeer hun priesterlijke vorming kan verstevigen en zeer te stade zal komen aan iedere taak waartoe de priesters volgens het plan van de voorzienigheid zullen worden bestemd.

Wanneer nu, Beminde Zoon en Eerbiedwaardige Broeders, volgens den allerliefderijksten wil van God, iemand hunner geroepen wordt tot het heilig missiewerk, ,,laat dan noch gebrek aan priesters noch eenige behoefte van Uw bisdom U bezorgd maken en U weerhouden Uw toestemming te verleenen ; Uw landgenooten immers, waar zij om zoo te zeggen de middelen ter zaligheid bij de hand hebben, staan veel minder ver van het heil af dan de heidenen... En wanneer zich zulk een geval voordoet, geef dan uit liefde tot Christus en de zielen, rustig een Uwer priesters prijs, als hier tenminste van prijsgeven kan gesproken worden. Want voorzeker zal de goddelijke Stichter der Kerk, hetzij door op overvloediger wijze Zijn genade over Uw bisdom uit te storten, hetzij door andere roepingen te verwekken tot het heilig dienstwerk, het verlies van Uw helper en medearbeider vergoeden.'' [1])

Inlandsche priesters en zusters.

Doch hetgeen Ons het nauwst aan het hart ligt is, dat naar het voorbeeld van het aartsbisdom Goa, waar de priester- en kloosterroepingen uit eigen volk steeds toenemen, ook de andere kerkelijke gebiedsdeelen van de Portugeesche koloniën alle, in dien geest ondernomen werk edelmoedig bevorderen en zoo spoedig mogelijk op die wijze een voorbeeldige inlandsche geestelijkheid bezitten.

[1]) A. A. S. 1926, p. 70 sq.

Ook mogen er niet ontbreken kloosterzusters, tegen de nooden opgewassen, afkomstig uit datzelfde land, waar zij haar taak vervullen.

Aangezien Uw land immer het zich tot een eer rekent, het lot van zijn onderhoorige overzeesche volkeren met het zijne te verbinden en ze tot denzelfden trap van christelijke beschaving op te voeren, vertrouwen Wij dat, volgens deze Uwe prijzenswaardige traditie, ook datgene zal verwezenlijkt worden, wat de Kerk in dezen tijd ten zeerste verlangt : de opleiding van een inlandschen clerus. Gij dus, Beminde Zoon en Eerbiedwaardige Broeders, zult voorzeker alles doen, wat in Uw vermogen ligt, opdat deze hoop niet ijdel blijke doch ten spoedigste op de beste wijze worde verwezenlijkt.

Vorming van de missionarissen.

Intusschen is het niet genoeg, dat er vele missionarissen worden aangeworven ; het voornaamste is, de herauten van de evangelische waarheid in heiligheid te vormen en hen te onderrichten voor elk deel van hun taak.

De Portugeesche Sociëteit voor de Missiën en de Relig. Instituten.

Gij bezit in Uw land, en ongetwijfeld stelt Gij er hoogen prijs op, een bewijs van de bezorgdheid, die de H. Stoel aan den dag legt voor de degelijke vorming der missionarissen, in de Portugeesche Sociëteit voor de katholieke missiën van overzee, gesticht op aansporing en verlangen van Onzen Voorganger, Pius XI, onsterfelijker gedachtenis, welke sociëteit niet alleen het voorwerp is van Onze bijzondere zorg doch ook van Onze bijzondere hoop. Niet minder vertrouwt deze Apostolische Stoel op den arbeid en den ijver van de religieuze orden en congregaties, mannelijke zoowel als vrouwelijke, daar toch in den loop der eeuwen uit haar het grootste deel der beste missionarissen is voortgekomen. Daarom koesteren Wij ten opzichte van deze orden en congregaties hooge verwachtingen en de missies zelve doen dat eveneens. En daar Wij de geestelijke nooden der Portugeesche bezittingen zoo goed kennen, wenschen Wij ten zeerste, dat bij de kloosterinstituten, die zich reeds aan dit werk wijden, zich nog andere voegen om den arbeid te deelen.

En de bisschoppen zullen aan deze hun gunst en bescherming niet onthouden, opdat aldus het aantal missionarissen in de uitgestrekte koloniën van Uw land met den dag toeneme.

Hun taak in de opleiding der missionarissen.

Aan de bestuurders der opleidingsscholen van de bovengenoemde Sociëteit alsook aan de oversten der andere kloosterinstellingen willen Wij Ons binnenste blootleggen, opdat zij helder inzien, dat Wij vervuld zijn van groote apostolische bezorgdheid en vurig verlangen, dat de candidaten voor het missiewerk een degelijke opleiding en een grondige wetenschappelijke en geestelijke vorming ontvangen.

Laten zij goed in het oog houden, dat niemand den moeilijken en steilen weg van dit apostolaat kan opgaan, die daartoe niet door een bijzondere genade Gods geroepen is ; en dat gelijkerwijze niemand die eenmaal ondernomen tocht ten einde kan brengen, die niet op waardige wijze aan de ingeving der genade en aan zijn goddelijke roeping beantwoordt.

De heraut van de evangelische waarheid immers moet een man Gods zijn : wie anderen de zonde leert haten, moet zelf de zonde haten. Vooral bij de heidenen, die meer afgaan op de zinnen dan op het verstand, is het van veel meer nut, het geloof door het voorbeeld te verkondigen dan door het woord." [1])

Het gaat hier, Beminde Zoon en Eerbiedwaardige Broeders, over een heiligheid van leven, die diep wortel heeft geschoten in de ziel en niet over die gebrekkige en onbeduidende vroomheid, die zich licht laat aantasten door de bedorven heidensche gewoonten. Degenen immers, welke S. Paulus beschrijft als ,,menschen, die den schijn van vroomheid bewaren, maar er de kracht van verwerpen" [2]), die zullen voorzeker niet het zout der aarde zijn om de wonden van het bederf te genezen noch het licht der wereld om hun, die gezeten zijn in de schaduwen des doods, den weg ter verlossing te wijzen. En och, dat zij niet zelf — God verhoede het — slachtoffers worden van dat bederf of, wat nog erger is, rampzalige verspreiders ervan.

Bovendien is het noodzakelijk, dat de candidaat voor het missie-

---

1) A. A. S. 1919, p. 449.
2) II Tim. III, 5.

werk op degelijke wijze gevormd wordt in alles wat betrekking heeft zoowel op grondige wetenschap als op de herderlijke bediening zoodat hij als ,,een wijs bouwmeester'' [1]) kan zijn van het Rijk Gods.

En het is niet genoeg, dat hij een uitgebreide en voortreffelijke kennis bezit van de gewijde wetenschappen, doch hij moet ook de profane wetenschappen, die met zijn taak in verband staan, door en door kennen ; want indien hij in beide niet goed zou onderlegd zijn en zich alleen liet leiden door zijn ijver, dan zou hij in het losse zand de grondslagen leggen van het op te trekken gebouw.

In het voetspoor van den Goddelijken Meester ,,die weldoende rondging en allen genas'' [2]) en gehoorzamend aan het bevel van Hem, die zeide : ,,geneest de zieken'' [3]) en ,,onderwijst alle volkeren'' [4]), moet de missionaris niet slechts met kennis en wijsheid spreken over het Rijks Gods, doch ook de hand slaan aan de genezing der zoo talrijke lichamen, behept met ziekte en ellende en dat op de juiste wijze onderlegd en aangedreven door de liefde tot Jezus Christus. Op deze wijze zal hij terzelfdertijd de geesten kunnen verheffen en de aan zondig bijgeloof verslaafde en in onbeschaafd barbarendom verstrikte zielen tot een hooger levenspeil opvoeren en tevens voor hen het licht van de evangelische leer doen schijnen.

Inderdaad te allen tijde heeft de H. Kerk, onderricht door den H. Geest, vooral in streken aan den missionaris toevertrouwd, naast de kerken niet alleen weeshuizen en ziekenhuizen, doch ook scholen opgericht. Maar wie anders zal daarvan de ,,wijze bouwmeester'' kunnen zijn dan deze apostolische heraut van de christelijke waarheid ? Maar hoe zal hij dat tot stand kunnen brengen, zoo hij niet met alle noodige middelen, met vaardigheid en deugd is toegerust ?

Vorming van Portugeesche en inlandsche zusters.

De aansporingen die Wij tot nu toe, sprekend over de missionarissen, hebben gegeven, gelden eveneens voor allen, die hun zorgen wijden aan de degelijke opleiding van het stille doch krachtige en

[1]) I Cor. III, 10.
[2]) Act. X, 38.
[3]) Luc. X, 9.
[4]) Matth. XXVIII, 19.

weldadige leger dat gevormd wordt door scharen van godvruchtige maagden wier vrome ijver de noodzakelijke hulp verschaft om het heilige missiewerk te doen slagen.

Wij weten, dat in Portugal de zustercongregaties dagelijks in ledental toenemen ; Wij wenschen, dat onder de leden daarvan, diegenen, die door de goddelijke uitverkiezing geroepen zijn om mede te arbeiden aan het missiewerk, met nauwlettende zorg worden uitgekozen, en wel zoo, dat er steeds meer en steeds beter voor haar taak bekwame krachten vertrekken, die én als ziekenzusters én als onderwijzeressen der jeugd én als godsdienstleeraressen ten volle berekend zijn voor alles, wat de bijzondere plichten van dit apostolaat van haar eischen.

Laten zij, die met deze allergewichtigste aangelegenheid belast zijn, ernstig voor oogen houden dat, hoe beter en grondiger de religieuze vorming van geest en hart dezer missiezusters zal geschieden, des te grooter en gelukkiger resultaten zij bij haar werk zullen bereiken. En moge, met Gods genade, bij haar bekwame ijver zich ook de werkzame ijver voegen van vele, heilige inlandsche zusters.

Aansporing tot de missionarissen.

Doch terwijl Wij hierover spreken, hebben Wij U, beminde zonen, niet vergeten, die reeds gevolg hebt gegeven aan het bevel van den Goddelijken Meester : ,,steek van wal in volle zee.'' [1]) Met ontroering groeten Wij U allen en Wij voegen er de bevestiging van Onze welwillendheid aan toe jegens U, die, reeds worstelend en zwoegend in volle zee, ijvert voor de uitbreiding der grenzen van het Rijk Gods. Doch nadat Wij Uw moed hebben aangewakkerd, houden Wij ieder van U de woorden voor van den Apostel der heidenen : ,,Doe zelf Uw best voor God te staan als een beproefd man, als arbeider. die zich niet heeft te schamen.'' [2]) ,,Wees een voorbeeld voor de geloovigen in woord en in wandel, in liefde, in geloof en onschuld.'' [3]) En daar Wij U de noodzakelijke middelen wenschen te verschaffen, waardoor deze aansporingen haar verwezenlijking kunnen vinden, bevelen Wij U dit eene en allervoornaamste aan : ,,Streef... naar godsvrucht.'' [4]) Immers wanneer de goddelijke

[1]) Luc. V, 4.
[2]) II Tim. II, 15.
[3]) I Tim. IV, 12.
[4]) I Tim. VI, 11.

genade Uw harten vervult, zal zij noodzakelijk ook alles beinvloeden wat U omringt, waar toch het Rijk Gods beheerscht wordt door deze wet. Want ,,het Rijk der hemelen is gelijk aan een zuurdeeg, dat een vrouw onder drie maten meel mengde totdat het meel geheel was gegist" ! [1]).

De jaarboeken van Uw heiligen missiearbeid leggen op duidelijke wijze getuigenis af voor de waarheid van deze goddelijke wet. Immers, terwijl de zoogenaamde leekenmissies, die sommigen getracht hebben in de plaats te stellen van de katholieke missies, nauwelijks eenige vrucht hebben opgeleverd, hebben daarentegen apostolischen mannen als Franciscus Xaverius en Joannes de Brito niet alleen tot het geestelijk heil der zielen doch ook tot de eer van Portugal in hooge mate bijgedragen. Volgt hen dus na met waardige ijverzucht !

Zooals Gij weet was het op den 15en Maart van dit jaar vier eeuwen geleden, dat de H. Franciscus Xaverius door God geroepen werd tot het heilig missiewerk in Portugeesch Indië. Deze goddelijke roeping werd hem bekend door een brief, welken Joannes III, de koning van Portugal, naar zijn legaat te Rome zond met het doel, dat deze degelijke en in deugd uitmuntende missionarissen zou zoeken, die naar Indië konden vertrekken. En ongetwijfeld kan men zeggen, dat de heilige patroon der missies Uw volk op overvloedige wijze de kostbare hulp vergolden heeft, waardoor het dezen apostolischen arbeider in staat heeft gesteld om met algeheele overgave aan zijn goddelijke roeping te beantwoorden. Want al ware hij uit Uw eigen land afkomstig geweest, dan zou hij voorzeker niet meer hebben kunnen doen in het belang van Portugal. Gij ziet, zeer beminde zonen, welk een machtige en weldadige invloed er uitgaat van de heiligheid ; daarvan dus op de eerste plaats moogt Gij ook bij Uw werk gelukkige resultaten verwachten. En daarom : wat de H. Franciscus Xaverius, de zalige Joannes de Brito en ook de andere apostolische mannen uit Uw volk zich, zeer ten voordeele van den godsdienst en van het Portugeesche volk, tot doel hebben gesteld, datzelfde weze voor U uitgedrukt in de volgende woorden van den Goddelijken Meester : ,,Ik heilig mijzelf voor hen, opdat ook zij in waarheid geheiligd mogen zijn." [2])

---

[1]) Matth. XIII, 33.
[2]) Joan. XVII, 19.

Beroep op het Portugeesche volk.

Thans echter voordat Wij eindigen, doen Wij een beroep op het edele en Ons dierbare Portugeesche volk.

Onze Heer Jezus Christus legt aan allen, die reeds de goddelijke weldaden der verlossing genieten, den plicht op hun broeders, die deze genade missen, aan dezelfde weldaden deelachtig te maken. Welnu in Uwe uitgestrekte koloniën wonen vele honderdduizenden broeders, die op de eerste plaats van U het licht van de evangelische waarheid verlangen en verwachten.

Wij sporen derhalve U allen aan, dat Gij met heiligen wedijver Uwe missies uit al Uw kracht bevordert.

Zooals eens Uw voorouders, wier voortreffelijke daden Gij dit jaar herdenkt en viert, de hertogen en ridders met het vaandel der kruisvaarders omringden en hen ofwel moedig vergezelden ofwel, wanneer dit niet mogelijk was, hen met hun gebeden, hun sympathie en hun steun begeleidden, zoo ook moet Gij het U tot de hoogste eer rekenen, Uw zonen, Uw gebeden en Uw steun te bestemmen voor het heilig missiewerk.

En op een bijzondere wijze moet de bovengenoemde wedijver bestaan bij diegenen, die strijden in de vreedzame legers van de Katholieke Actie.

Het lijdt geen twijfel, of de allerliefderijkste God zal zoowel dat edelmoedige werk als het edele Portugeesche volk met Zijn rijksten zegen overladen. En ook O. L. Vrouw van den H. Rozenkrans, die te Fatima vereerd wordt, de verheven Moeder Gods, die bij Lepanto zulk een groote overwinning heeft behaald, zal U met haar machtige bescherming bijstaan ; eveneens zullen U bijstaan de H. Franciscus Xaverius, de patroon van het missiewerk en als het ware de aangenomen zoon van Uw land, alsook de zalige Joannes de Brito, tezamen met de roemruchte schare van al de andere heilige Portugeesche missionarissen.

Intusschen schenken Wij met de grootste liefde aan U, Beminde Zoon en Eerbiedwaardige Broeders, en aan de aan ieder van U toevertrouwde kudde Onzen apostolischen zegen ; moge hij de hemelsche genade over U doen neerdalen en het bewijs zijn van Onze vaderlijke genegenheid.

Gegeven te Rome bij S. Pieter, op het feest van den H. Antonius, den 13en Juni 1940, in het tweede jaar van Ons Pontificaat.

PAUS PIUS XII.

RESTEN VAN PORTUGEESCHE MISSIONEERING IN BELOE EN NOORD-MIDDEN-TIMOR

I. Beloe.

In de Kathol. Missiën, jaarg. 1937/38 gaf ik tijdens mijn studiereis door Timor aangaande dit gewest een voorloopig overzicht van de oude herinneringen aan de missie der Portugeezen in zooverre ik deze op dat moment verzameld had. Thans bied ik het volledige materiaal aan, dat ik bij de bevolking gevonden heb, onder toevoeging van wat over deze oude missie op Timor in de literatuur voorkomt. Terwijl over de Portugeesche en Spaansche missie op de Solor-eilanden en op Flores reeds een uitgebreide literatuur verschenen is, [1]) bepaalt de schamele literatuur over Timor zich tot slechts eenige losse opmerkingen over deze missieperiode. Het meeste wat hier derhalve medegedeeld wordt, geeft de rest van de feiten en de min of meer vage herinneringen weer, die thans nog over deze eeuwenoude Portugeesche missie onder de inlanders zelf voortleven.

In Nagarakratagama 14 V, om 1365 op Java geschreven, wordt Timor reeds opgesomd bij de landen, die van het Javaansche rijk Modjopahit afhankelijk waren. [2]) Waarschijnlijk had Timor dit aan zijn sandelhout te danken, dat voor het beste van geheel den Archipel gehouden werd. Dit welriekende hout was op Java noodig bij de lijkverbranding. [3]) Ook de Chineesche berichtgever Chau Joe-koea, uit het midden der dertiende eeuw, noemt Ti-woe (Timor) een onderhoorigheid van Scheu-p'o, dat is, Java. [4]) In het begin van de vijftiende eeuw behoorde volgens de annalen der Ming-dynastie ook Atapoepoe waarschijnlijk reeds tot de 12 Timoreesche havens, die de Chineezen toen zelf reeds aandeden, om sandelhout voor hun eeredienst te halen. [5]) Tot dan toe hadden deze het door

---

[1]) Vergelijk o.a. Berichten St. Claverbond 1889, blz. 7, 20 ; 1890, afd. 2 blz. 68 ; 1891, blz. 46—85 ; 1901, II blz. 70, 75 ; 1906, III blz. 58 ; 1908, blz. 88. Kathol. Missiën : 1876 blz. 18, 38, 67, 86 ; 1896/97, blz. 259 ; 1932/33, blz. 28, 53, 75, 113, 137, 186, 215. Kathol. Missionen 1874, blz. 266. Vooral : Zeitschrift f. Missionswissenschaft 1924, blz. 12—48, 269—273; Stud. Cath. 1927—1928.

[2]) H. Fiedler, Die Insel Timor, Friederichssegen/Hahn, 1929, blz. 31.

[3]) C. Wessels S.J., Portugeezen en Spanjaarden in den Archipel tot aan de komst van de O.I. Compagnie. Geschiedenis van Nederl. O. Indië, Amsterdam 1938, II blz. 162.

[4]) C. C. F. M. Leroux, De Elcano's tocht door den Timorarchipel met Magalhaes" schip „Victoria", Weltevreden 1929, blz. 40.

[5]) H. Fiedler, Die Insel Timor, blz. 6.

den tusschenhandel van Java betrokken. Dat de Chineezen niet alleen deze havens hebben aangedaan, maar zich daar ook hebben neergezet en zich meerdere generaties lang vermengd hebben met de inlandsche bevolking, heb ik bij mijn rassenkundig onderzoek duidelijk kunnen vaststellen. Daarnaast staat een andere, jongere Chineesche invasie uit de laatste eeuwen, die zich niet vermengt met de inlanders, maar verachtelijk op hen neerziet evenals op de bastaardchineezen. De reden van dit verschil zal wel hierin bestaan, dat de laatste categorie Chineezen handelslieden waren, die zich met hun gezin ergens in den vreemde vestigden, terwijl de eerste handeldrijvende zeelieden waren, die ofwel ongetrouwd leefden, ofwel hun vrouw en kinderen in het vaderland bezaten. Zooals gewoonlijk het geval is met zulke lieden, bleef een deel van deze laatsten in het land achter, waar ze door handel een betere toekomst meenden te kunnen verwachten. Natuurlijk bleven deze niet ongetrouwd maar namen zich, bij gebrek aan andere, inlandsche vrouwen. Op de wereldkaart van 1522 en 1529 staat Atapoepoe reeds aangegeven, als een belangrijke uitvoerhaven en is sindsdien als zoodanig steeds bekend gebleven.

Vanaf 1559 verschijnen ook de eerste Europeanen, de Portugeezen, in deze gewesten, terwijl in 1587 reeds een geregelde missioneering inzette [1]) want de Portugeezen van die dagen beschouwden het als hun heiligen plicht, dat overal waar ze handelsrelaties aanbonden, ook het Christendom verkondigd werd. We mogen dan ook wel als zeker aannemen, dat in dit Atapoepoe de missie van Beloe het eerst gesticht en het meest gevorderd zal zijn geweest. Een invasie van zoogenaamde „zwarte Portugeezen", die zich tot op heden tot de kuststrook van Noord-Beloe heeft beperkt, is ongetwijfeld van later datum geweest. [2]) Hierop kom ik nog nader terug bij de behandeling van Noord-midden-Timor. Toen naderhand de Protestantsche Nederlanders de Portugeezen verdreven, ging echter ook de missie te gronde. Slechts eenige Christelijke gebruiken in Beloe herinneren nog aan deze eerste Christelijke tijden.

Zeer opvallend is, dat in Atapoepoe en langs de geheele Noordkust van Centraal Timor, waar de Portugeesche missie toch het meeste zal gewerkt hebben, geen enkel groot kruis meer in de

[1]) C. Wessels, De Portugeezen en Spanjaarden in den Archipel, blz. 163.
[2]) Fiedler, Die Insel Timor, blz. 29.

dorpen wordt aangetroffen, in tegenstelling met het Noordoosten, het bergland van Beloe, waar deze groote teekens van het vroege Christendom nog op meerdere plaatsen te vinden zijn. Wel wordt bericht, dat de missionaris Christovao in Sillabao, dit is Silawan, een rijkje aan de Noordkust in de buurt van Atapoepoe gelegen, een groot kruis heeft opgericht. [1]) Hiervan heb ik echter niets meer kunnen vinden. Zoo bericht Gramberg o.a. ook van een dorp ten N.W. van Koepang gelegen, dat Noen-Koeroes (kruis) heet. Aan de N.W. kust ligt ook de tantjong (kaap) Koeroes. [2]) Op deze vooruitstekende kaap zal het kruis ver vanuit zee te zien geweest zijn, vandaar de naam.

De ambtenaar bij het Burgerlijke Bestuur Grijzen schrijft in 1904 over Beloe : ,,Het kruis is een middel om booze machten en dus ook ziekten te weren ; voor het kruis zijn die machten bevreesd ; vandaar dat men overal wanneer er ziekte heerscht op de hoeken der woningen, (waardoor booze geesten gewoonlijk binnendringen), op de deurposten en andere plaatsen vaak met kalk geteekende kruisen ziet.'' [3]) Zooals bijna al het door Grijzen over Beloe medegedeelde, zal ook dit wel op Atapoepoe en omgeving slaan. Ik heb dit gebruik trouwens ook nergens anders gevonden. Onder invloed van de in dien tijd juist opgerichte missie door de P.P. Jesuieten kan dit gebruik niet ontstaan zijn, zoodat het een verheidenscht gebruik moet zijn van een vroegere, Christelijke praktijk ten tijde der Portugeesche missie. Thans na ruim 30 jaar heb ik in Atapoepoe, waar de missie inmiddels een hooge vlucht heeft genomen, van dit gebruik niets meer aangetroffen. Wel zeide men mij, dat bij eenige heidensche families achteraf wonend en dan nog slechts bij een moeilijke bevalling, takken met doornen om het huis worden gelegd en op de deur en aan de vier hoeken van het huis met kalk een kruis wordt geteekend. Onder deze kruisen wordt een geheimzinnig werkend afweermiddel gestreken, dat ze eerst samen met sirihpinang kauwen. Dit afweermiddel door een geest in een droom aan iemand getoond bestaat gewoonlijk uit stukjes wortel van een bepaalde boom. Het kauwen van sirihpinang zelfs met kalk gemengd

---

[1]) Vgl. P. B. Biermann O.P., Die alte Dominikanermission auf den Solorinseln' Zeitschrift f. Missionswissenschaft 1924, blz. 39, 44 en noot 115.

[2]) J. S. G. Gramberg, Een maand in de Binnenlanden van Timor. Verh. Batav. Genootschap XXXVI, 1872 blz. 172—173.

[3]) H. J. Grijzen, Mededeelingen omtrent Beloe of Midden Timor. Verhandel. v. h. Bataviaansche Genootschap v. Kunsten en Wetenschappen 1904 LIV, blz. 90.

is voor een Europeesche mond niet te genieten, omdat het zoo vlijmend bitter smaakt. Volgens hun opvatting zit reeds in het kauwen van deze scherpe sirihpinang een bizondere magische kracht, die vermengd met de kracht van het afweermiddel, de kwaadwillige geesten op een afstand houdt. Met den term geesten zijn meestal in deze samenhang niet de eigenlijke geesten, nai genaamd, maar de schimmen der afgestorvenen, mate bian genoemd, bedoeld.

Iets dieper in het Binnenland, in het rijkje Lidak wordt, als de vrouw in haar derde maand verkeerd, de medicijnman, makdôk geheeten, geroepen. Aan medicijnen zijn bij inlanders altijd geheimzinnige, magische krachten verbonden, die aan den medicijnman door een geest in een droom getoond worden. Medicijnen, die op gewone wijze, krachtens hun eigen vermogen werken, kent de inlander niet. Wanneer de medicijnman bij de vrouw gekomen is, voelt hij haar polsslag en merkt, dat een van haar 7 zielen afwezig is, waardoor zij ziekelijk en verzwakt is. Hij doodt een geitje en vangt aldus haar ziel terug. Daarna bindt hij om haar linker pols een stukje zwart inlandsch garen. Hij pruimt sirihpinang gemengd met zijn afweermiddel en strijkt dit aan de binnenkant van de pols bij het zwarte garen. Dan maakt hij op dezelfde plaats met kalk een kruis. Hierdoor worden afgeweerd de kwaadwillige geesten van de voorvaders of slechte gevaarlijke menschen (boean), die de zielen van de menschen opeten, zoodat ze doodgaan. Dit garen moet beduiden, dat de vrouw al onder invloed van kwaade machten stond, die door het kruis verdreven zijn. Thans nu al haar zielen weer in haar wonen, is ze weer levenskrachtig en beschikt zij meteen door middel van het toovermiddel en het kruis over een sterke schutse tegen allerlei kwade invloeden. Na de bevalling komt de medicijnman nogeens bij de vrouw terug en bindt wederom een stukje zwart garen — het andere is allang versleten en verloren gegaan — om haar pols. Wanneer ook dit versleten is en afvalt, maakt hij een zwart kruisje op den binnenkant van de onderarm. Dit geschiedt wederom als schutse tegen kwaadwillige geesten en vooral tegen slechte, zielen etende menschen, die haar door het eten van één harer zielen ziek maken en wanneer zij meerdere zielen verslonden hebben, haar zelfs dooden.

Verderop in het Binnenland in het rijkje Naitimoe, deelde men mij mede, dat ook hier een stukje zwart garen om den arm werd gebonden, alsmede een kruis op de binnenkant van den arm werd

aangebracht. Hier geschiedt dit evenwel slechts na de bevalling. In het aangrenzende rijkje Dafala vindt hetzelfde plaats, maar daar is het kruis niet meer dan een ornament, dat er nu eenmaal volgens oud gebruik bijbehoort. Als een magisch afweermiddel is het hier onbekend. Verderop in Beloe heb ik van dit gebruik niets meer vernomen. Het schijnt derhalve in de kuststreken te zijn ontstaan en verderop in het heidensche binnenland steeds zwakker wordend tenslotte te zijn doodgeloopen.

In Lidak doet ook het teeken van het kruis dienst, om regen of droogte te verkrijgen. De medicijnman teekent onder op de schacht van een lans een kruis. Hij steekt de punt van de lans stevig vast in de grond, zoodat het kruis, onder op de schacht aangebracht, thans in de lucht steekt. Zoolang de lans met dit teeken in den grond staat, zal er geen regen komen, haalt de medicijnman evenwel de lans uit den grond, dan nadert de regen. Zoo heeft hij het door het teeken van het kruis in zijn macht, nat of droog weer voor den landbouw — het zijn alle landbouwers, deze primitieven — te verkrijgen. Hij spreekt, wanneer voor den landbouw droogte wenschelijk blijkt, het volgende gebed tot het kruis, dat ik hier in de oorspronkelijke taal weer geef met eronder de letterlijke woordbeteekenis.

O	loeli	tebe-tebes,	manas	tebe-tebes.
Gij	te vreezen, ontzagwekkend, heilig,	waarlijk	warm magisch geladen	waarlijk

Ohin	loron	halo	oedan	nee	make	aän	lai,	maloea	aän	lai.
zo juist vandaag	dag	doe	regen	deze	scheiden	zich	nu,	verwijderen	zich	nu.

Dikwijls wordt het woord „loeli" vertaald met heilig. Dit is in zooverre juist, indien er maar geen moment van liefde, van genegenheid in wordt gelegd, zooals in het Christendom gemeenlijk gebeurt. Hun houding tegenover het bovenzinnelijke is meer die van een vreesachtige, bange stemming. Zij hebben er een gedistantiëerd respect voor. Ook onze termen reverendus, reverendissimus en weledelgestrenge geven dit moment weer. In hun godsdienst is geen liefde, het is of wel een stemming van vrees, om aan onheil te ontkomen, of een stemming van zelfzucht, om iets te krijgen. Hierdoor ontstaan vanzelf die titels vol grootspraak en die vleierijen in hun gebeden. In het tweede deel van de eerste zin van het gebed wordt het kruis „manas, warm" genoemd. Dit beteekent levens-

krachtig, sterk, of in hun denkwijze : magisch sterk geladen. Zij constateeren, dat bij ziekte vanwege de koorts de mensch heet is, wat dus niet goed is, en als hij sterft koud wordt, wat derhalve ook slecht is. Daarom is ,,lauw-warm" de beste levenstoestand. Maar wanneer iemand in den oorlog vecht of elders een groote kracht ontwikkelt, dan wordt hij warm, verkeert hij in hoogspanning, in een sterk magische toestand. Daarom is het kruis als krachtig afweermiddel warm, vol magische spanning. Vertaald luidt het gebed tot het kruis derhalve aldus. Gij waarlijk ontzagwekkend kruis, Gij waarlijk machtig (warm) kruis ! Jaag thans de wolken uiteen, drijf ze nu van ons weg !

In alle tot heden aangegeven gevallen is het kruis derhalve een sterk magisch afweermiddel geworden.

In de landschappen Djeniloe, Lidak, Naitimoe en Mandeoe, wordt op het land, als de maïs geoogst wordt, een kruis opgericht van ongeveer 2 M. hoogte. Om de opgaande kruisbalk wordt een bosch maïsstengels, waaraan de maïsklossen nog bevestigd zijn zóó hoog vastgebonden, dat de grijsblauwe pluimen, die boven de maïskolven uitsteken hooger dan de kruisbalk reiken. Onder om het kruis worden de geoogste maïsklossen neergelegd. In deze landstreken is het kruis derhalve ook wederom een afweermiddel, opdat de oogst niet bedorven of gestolen zal worden.

Voordat de menschen in Lidak de jonge maïs of de eerste rijst eten, strijken ze met een maïs- of rijstkorrel over de huid, daarbij een kruis op het voorhoofd en op beide zijden van de borst makend. Daarna leggen ze deze korrel onder bij de voornaamste hoofdpaal van het huis, de lor genaamd, op een platte steen. Op deze steen worden bij meerdere gelegenheden eetoffers aan de voorvaders, die dan bij deze paal vertoeven, gebracht. De meeste weten tegenwoordig niet meer, wat deze offers beteekenen, maar uit de oude gebeden blijkt, dat het offer bij hen bestaat in het aanbieden van lekkere spijzen, waarvan de voorvaders de ,,schaduw" of de ,,ziel" eten en waarbij deze op hun beurt een bizondere levenskracht aan deze ,,ziellooze' spijs mededeelen. Daarom heeft deze offerspijs een bizondere beteekenis voor de overlevenden gekregen, die er vanwege deze bizondere levenskracht gaarne van eten. In deze ceremonie beteekent het kruis waarschijnlijk een krachtgevend teeken en geen afweerteeken.

Wanneer de voorvechter (meo genoemd, dat kat beteekent,

omdat de oorlog bij hen meestal een elkaar besluipen is) met zijn medestrijders (asoe = honden wain = vele: een toom vurige honden) op krijgstocht gaat, maakt de medicijnman eerst een kruisteeken met het sap van de sirihpruim vermengd met een bepaald kruid, speciaal daarvoor van een geest in een droom gekregen, op het voorhoofd. Hierdoor zijn de strijders ontrefbaar geworden. Wanneer ze toch getroffen worden, ligt het hieraan, dat ze persoonlijk kwaad gedaan hebben, waarvoor ze gestraft worden. Bij dit gebruik beteekent het kruis derhalve weer een afweermiddel.

Dit veelvuldig gebruik van het kruis in deze oude heidensche ceremonies kan onmogelijk op invloed van de recente missie, die op vele van genoemde plaatsen nog weinig invloed op de oude menschen heeft, teruggaan. Ik vermoed, dat de Portugeesche geloofsverkondigers veel het kruis gebruikt zullen hebben als een heilbrengend en onheil afwerend teeken. De bekende meer romantisch aandoende voorstelling van den missionaris met het kruis in de hand schijnt voor dien tijd gegolden te hebben. Ook schijnen deze geloofsverkondigers, zooals ik verderop zal beschrijven, nog al zeer vrijgevig geweest te zijn met het uitdeelen van kruisbeeldjes, zonder zich erom te bekommeren in welke handen deze kwamen.

In het Oosten van Noord-Beloe, in de bergen, ligt het rijkje Lassiolat met de onderhoorige rijkjes Tohé, Manoemoetin, Aitoon en Asoemanoe. In Lassiolat trof ik in de buurt van het plaatsje Lahoeroes een rechtopstaande paal, waarin boven een inkeeping is aangebracht, waaruit de vermolmde dwarsbalk van het kruis is gevallen. Het kruis opgericht op een groote hooggelegen grasvlakte, waarvan men in wijden omtrek een heerlijk uitzicht heeft op een breed en langgestrekt dal en op laaggebergte in Portugeesch gebied. Het kon niet anders of deze zoo bizonder gelegen hoogvlakte moest een bizondere bestemming hebben. Weleer werden dan ook jaarlijks op deze vlakte het aandeel in de oogst, dat ieder gezin van dit rijkje aan den vorst als belasting moest afdragen, bijeengebracht. Dan verschenen hier alle onderhoorige dorpshoofden met hun voornaamste mannen, die hun belasting (fohon) kwamen brengen op deze groote vlakte, omdat op het erf van het vorstelijk huis geen plaats was voor zoovele. Het spreekt vanzelf dat er dan groot feest was. Er werd overdag gekookt en gesmuld en 's nachts gedanst. Overal op dit groote weideveld lagen weleer langwerpige platte steenen, waarop de ouderen zaten te keuvelen en te beraadslagen.

Deze plaats werd verder ook gebruikt bij groote bijeenkomsten, die het geheele rijkje aangingen, zooals de beslissing over een groote oorlog, bij groote droogte of geweldige natuurcatastrophen. Dan moest er machtig veel geofferd worden. Ook werden hier van tijd tot tijd groote hanengevechten georganiseerd, waaraan ook dikwijls andere rijkjes deelnamen. Bij deze hanengevechten, waarop iedere partij wedt op een bepaalde haan, werden vaak groote bezittingen aan slaven, karbouwen, varkens en sieraden gewonnen, respectievelijk verloren, naargelang de haan, waarop men gewed had, won of gedood werd in het gevecht. Deze voorname plaats hebben Portugeesche missionarissen volgens de traditie uitgezocht, om er een groot kruis te planten. De keuze is uitermate gunstig geweest en was zonder twijfel een buitengewoon propagandamiddel om de menschen op den nieuwe Godsdienst attent te maken.

Toen dit kruis in den loop der tijden geheel vermolmd omviel, heeft P. Kraayvangers S.J. tegen het einde der vorige eeuw op dezelfde plaats een nieuw kruis opgericht, waarvan evenwel de dwarsbalk ook reeds weer ontbreekt, omdat hij te zacht hout genomen had. De onderkoning van het rijkje, tegenwoordig onder invloed van het bestuur „fettor" genoemd, had allang, zoo verzekerde hij mij, het plan een nieuw kruis te laten oprichten. Wie echter inlanders kent, weet, dat hiervoor in hoofdzaak de missie zelf wel weer zal moeten zorgen. Moge zij niet nalaten op deze bizondere historische plek, waar het oudste gedenkteeken van het Christendom in deze streken heeft gestaan, spoedig een nieuw kruis op te richten. Hier is, van de zijde van de missie gezien, het kruis wel allereerst een propagandamiddel geweest, de inlanders zullen het ongetwijfeld als een schutse en afweermiddel in hun zin aangezien hebben.

Oude lieden vertelden mij in Lahoeroes, dat vroeger door de voorvechters (meo) een soort donkerblauwe (indigo) rok werd gedragen, die tot over de knieën hing. Onder aan deze rok was een strook met roode kruisen aangebracht. Ik heb verschillende van deze meorokken gezien, geen een echter bezat thans meer deze rand met kruisen. Hier doet het kruis derhalve wederom dienst als afweermiddel. Ook vindt men hier wel het kruis op de arm van een jongen getatoueerd, doch dit gebruik is van den laatsten tijd en dient, zooals ik in een nauwkeurig onderzoek heb vastgesteld, louter als versiering.

In 1893 bericht A. Mathijsen S.J., dat bij de vestiging der missie in Lahoeroes, daar nog een Portugeesch inlandsch kerkhof werd aangetroffen. [1]) Het huidige kerkhof in Lahoeroes doet zeer oud aan, ik vermoed derhalve dat dit de voortzetting is van het oude Portugeesche. Daar ik langen tijd voor onderzoek in Lahoeroes geweest ben en heel den omtrek heb verkend, zou ik zeker op deze begraafplaats gestooten zijn, indien deze niet dezelfde zou zijn geweest als het huidige kerkhof. Wanneer hier een kerkhof is aangelegd geweest, is de waarschijnlijkheid bijna zekerheid, dat hier tevens een kerk heeft gestaan. Hiervan is echter geen spoor meer te vinden, zelfs niet in het geheugen der oude adatkundigen, die ik daarnaar heb gevraagd.

Dieper en hooger het bergland in ligt het rijkje Tohé. Daar wezen de menschen mij een hooge en stijle bergkam, waarop vroeger ook eens een groot kruis had gestaan. Nog in veel wijder omtrek dan in Lassiolat beheerscht van deze hooge plaats uit het kruis heel het lang gestrekte en breede Maraêdal. Het schijnt, dat die enkele Portugeesche missionaris, die door deze gebieden is getrokken, waarschijnlijk met een troep soldaten en kooplieden mee, allereerst uiterlijk wilde imponeeren door machtig vertoon en alvast op dit gebied beslag wilde leggen door het geheele vruchtbare landschap in het teeken des kruises, het symbool van het Christendom, te plaatsen. In hun gebruiken of ornamenten vond ik echter niets, dat aan het Christendom deed denken en de oude deskundigen konden zich ook niets dienaangaande herinneren, zoodat het waarschijnlijk is, dat in deze streek weinig of niet is gemissioneerd. Eenige onder de menschen, die ik ondervroeg, beweerden, dat de H. Franciscus Xaverius dit kruis heeft geplant. Dit kwam mij evenwel reeds terstond verdacht voor, omdat zij de naam van genoemde Heilige veel te zuiver uitspraken. Was de herinnering aan deze heilige werkelijk eenige eeuwen oud geweest, dan zouden ze deze vreemde naam wel, zooals alle buitenlandsche namen, verbasterd hebben. Misschien heeft de een of ander eens iets van deze groote Heilige gehoord, toen zijn eigen ordebroeders, de Paters Jesuieten, die hier voor ruim 25 jaar missioneerden, over hem vertelden, misschien is de oorsprong nog jonger en hebben ze de Heilige eerst leeren kennen door de huidige missionarissen. Dat zij er toe gekomen zijn de naam van dezen grooten missionaris zoo maar met de oprichting van het kruis te verbinden, is een

[1]) P. A. Mathijsen S.J., Berichten v. d. St. Calverbond 1893, blz. 85.

gewone trek in hun denken en fanthaseeren. Hun groote steenmonumenten of de stichters van hun dorpen worden ook altijd met een groote voorouder in verband gebracht, ofschoon dit dikwijls niet waar kan zijn.

Merkwaardig is het verhaal over de herkomst van dit kruis van den radja zelf, die stellig beweerde, dat dit door zijn voorouders van geslacht op geslacht was verdergegeven. Volgens het verhaal van zijn voorouders droegen de mannen, die het kruis hadden opgericht lange baarden. Aan hun zij hing een rozenkrans over een lang bruin kleed, „zoo bruin als onze sappi's" voegde hij erbij. Hij bedoelde hiermede lichtbruine koeien, die van Bali hier ingevoerd zijn. Deze beschrijving doet zoo duidelijk aan de Franciscanen denken, dat ik aan de missiologen zou willen vragen eens na te gaan, of Franciskanen in de binnenlanden van Centraal Timor gewerkt hebben. Stokman haalt slechts de Noordelijke kuststreken van Timor aan, terwijl in het bekende en grondige artikel van P. B. Biermann O.P. over de oude missioneering in deze streken, niets hierover aangegeven staat. [1]) Een groot uiterlijk bezwaar tegen de geloofwaardigheid van deze mededeeling spruit naar mijn meening voort uit de nauwkeurige beschrijving van het uiterlijk dezer missionarissen. Het lijkt mij psychologisch onmogelijk, dat een ongeschoold, primitief denkend volk met zulk een onbeheerschte fantasie en totaal gebrek aan kritisch vermogen zulk een verhaal niet in den loop der eeuwen zou verminkt of opgesmukt hebben, zooals dat het geval is met alle verhalen over gebeurtenissen uit vroeger eeuwen in den Archipel. De groote moeilijkheid is altijd vast te stellen, hoeveel er waar is in dergelijke mededeelingen. Het is zeer goed mogelijk, dat de een of ander een gekleurde plaat van den H. Franciscus of een andere Heilige van zijn orde heeft gezien bij de missie en deze heeft gehouden voor de Portugeesche missionarissen, die hier het groote kruis hebben geplant. Wat er ook van zij, het is toch wel de moeite waard te onderzoeken, of er iets van waar kan zijn, dat de Franciskanen in de binnenlanden Centraal Timor kunnen gewerkt hebben, zooals zij gemissioneerd hebben op Ternate en Java en bij toeval op Borneo, Larantoeka en Westelijk Timor vertoefd hebben. [2])

---

[1]) P. B. Biermann, Die alte Dominikanermission. Zeitschrift f. Missionsw. 1924, blz. 12—48, 269—273. Fr. S. Stokman G.F.M. Gegevens van de missie op Timor, Stud. Cath. 1927—1928, 29—31.

[2]) B. J. J. Visser M.S.C., Onder Portugeesche vlag, Amsterdam 1925 blz. 6, 232, 249, 314; Biermann, Die alte Dominikanermission, Z.f.M. 1924 blz. 273.

Biermann citeert uit oude Portugeesche bronnen, dat overal waar de missionarissen gewerkt hadden, groote, hooge kruisen door hen waren opgericht, hetzij in het dorp of in het vrije veld, om de bevolking voortdurend aan de prediking van het Kruis te herinneren. Zulke een kruis zou o.a. in Lamakeras, waarmee wel het rijkje Lakmaras bedoeld is, opgericht zijn. [1]) Thans is daar evenwel geen kruis meer te vinden. Omdat Lakmaras niet meer dan een dagreize van Tohé verwijderd ligt, is misschien hiermede dit kruis bedoeld. Het kan ook zijn, dat hiermede de kruisen gemeend zijn in het Maraêgebied opgericht, die verderop in dit artikel beschreven zullen worden. Ook is de mogelijkheid niet uitgesloten, dat Biermann of de Portugeesche bron, waaruit Biermann geput heeft, zich vergist, daar Kluppel in 1843 gewag maakt van een rijkje Lamakera, dat echter niet op Timor, maar op Solor ligt [2]) thans is dit rijkje door het Nederl. Bestuur opgeheven.

In Midden-Beloe, hoofdzakelijk het rijk Diroema omvattend, heb ik geen enkele herinnering aangetroffen aan een oud Christendom, ofschoon het niet onmogelijk is, dat een of andere familie een kruisbeeldje of heiligenbeeldje heimelijk in haar huis bewaart. Van deze heb ik n.l. vele in Zuid-Beloe aangetroffen. In Zoud-Beloe moet volgens een bericht van P. H. A. Jansen S.J. uit 1893 in Loö (dorp) Sina een katholieke kerk gestaan hebben. [3]) Natuurlijk is hier sprake van een houten gebouw toegedekt met lang gras, zooals de inlandsche huizen en vele bijkapellen ook van de huidige missie eveneens gebouwd zijn. Van steenenmuren of fundamenten is tenminste niets meer te vinden. Ook in de gebruiken en zeden herinnert hier in Zuid-Beloe niets aan een vroeger Christendom, zelfs het kruis hier en daar in Noord-Beloe op de arm getatoueerd, ontbreekt hier nog. Naar berichten van verschillende ouden kan het nog geen eeuw geleden zijn, dat hier nog missionarissen vertoefd hebben. Hun oude tactiek volgend, zouden zelfs eenige voorname jongelui uit het groote Koningshuis te Laran, waar de Maromak oan, de zoon van God, woont, katholiek geworden zijn, ergens ver weg over zee in een katholiek centrum. Waren dit nog Dominikanen of reeds wereldpriesters, zooals thans in Portugeesch gebied missioneeren ? Van deze missioneering zijn waarschijnlijk afkomstig die vele kleine beeldjes zorgvuldig in de huizen opbewaard.

[1]) P. B. Biermann, Die alte Dominikanermission, Z.f.M. 1924, blz. 44.

[2]) J. M. Kluppel, De Soloreilanden, Tijdschrift v. h. Bataviaansch Genootschap 1873, 381.

[3]) P.H.A. Jansen S.J. Van Noord tot Zuid, Berichten v. d. St.Claverbond 1893, blz. 28.

Deze vond ik hier en daar ook in de afdeeling Noord-midden-Timor en in het Maraêgebied, waarop ik daar ter plaatse nog terugkom*) Kortheidshalve zal ik mij daar tot een kleine opmerking bepalen, omdat, wat voor hier geldt, ook voor deze gebieden van toepassing is.

Naast het bestuursverband van radja en dorpshoofd leeft hier in de inlandsche maatschappij het familie- of geslachtsverband nog zeer sterk. In onze samenleving vindt men dit geslachtsverband alleen nog maar gehandhaafd bij adellijke families met als middelpunt het slot, de bakermat van het geslacht. In de Beloeneesche, primitieve maatschappij is dit familie- of geslachtsverband nog bij alle families te vinden met als uitgangs- of middelpunt het zoogenaamde stam- of hoofdhuis. De familie is dikwijls verspreid over vele dorpen in wijden omtrek, maar hun oude, kostbare familiegoederen (poesaka), worden bewaard in het stamhuis. De menschen willen deze goederen niet verkoopen, niet op de eerste plaats, omdat ze aan deze goederen gehecht zijn, maar de vrees voor de voorouders, die hun straffen zullen, weerhoudt hen deze goederen te vervreemden. Sommige dezer goederen mogen zelfs niet buiten gebracht worden en zoo moest ik soms in hun vieze huizen klauteren — alle huizen staan hier op palen — en bij het licht van een klein petroleumlampje zonder glas deze schatten bezien. Doordat het huis dan in een oogenblik vol nieuwsgierigen was, vooral van de jeugd, die vele van deze geheime voorwerpen ook nog nooit gezien had, werd de atmosfeer in huis spoedig ondragelijk. Soms moest ik mij verwijderen, omdat ik onpasselijk werd. Bij deze eerbiedwaardige goederen van de voorouders behooren dikwijls kruisbeeldjes, beeldjes van Maria, Dominicus en andere niet goed meer determineerbare heiligen. Zelfs kreeg ik in Kamanasse, in Zuid-Beloe gelegen, een rijk geornamenteerd doosje met goudbeslag te zien. Het is waarschijnlijk eens een kostbare relikwiedoos geweest van groot formaat. Ik heb duidelijk geconstateerd, dat de heidenen deze beeldjes niet méér in eere houden, dan alle andere voorwerpen, die zij van geslacht op geslacht van hun voorouders hebben georven. Van een eigen of een bizondere religieuze vereering is, uitgezonderd in Bitauwni in Noordmidden-Timor, waarop ik nog terugkom, geen sprake. Ook worden aan deze voorwerpen (poesaka) in het geheel geen godsdienstige eer bewezen, wel aan de voorvaders en aan voorwerpen als sirihzakjes, die zij in persoonlijk gebruik hadden. Men hoort wel eens en men ziet het wel eens gedrukt,

*) Zie ook mijn artikel in Kol. Missietijdschrift Juni 1940.

dat deze beeldjes afgodisch vereerd worden. Dit is uitgezonderd in Bitauwni, in Beloe en Noord-midden-Timor nergens het geval. Ik kreeg den indruk, dat de meeste ouden de eigenlijke religieuze beteekenis en waarde van deze beeldjes niet of nauwelijks kenden, in geen geval onder dit opzicht schatten. Zij beschouwen ze noch hooger, noch lager dan de andere zaken, die de voorvaders hen als bizonder waardelijke of vreemdsoortige voorwerpen hebben achtergelaten, zooals dunne gouden en zilveren platen ter groote van een boterhambordje, gouden en zilveren armbanden, oorringen, oude verroeste zwaarden, oude, half vergane kleedingsstukken soms met brokaat erop uit den Portugeeschen tijd, verbleekte vlaggen enz. Zelfs trof ik eens een oude Europeesche paraplu onder deze voorwerpen aan, waarvan het doek geheel was weggevreten en weggeteerd, zoodat alleen de stok met de verroeste ballijnen dik onder stof was overgebleven. Deze goederen, van welken aard ook, genieten alle dezelfde vereering, omdat ze dierbaar waren aan de voorvaderen, die boos worden, wanneer de nazaten ze verwaarloozen of vervreemden. Zij beschouwen dan ook de voorouders als de eigenlijke bezitters van deze goederen en zich zelf slechts als de bewakers en bewaarders ervan. Daarom mogen ze deze goederen nooit verkoopen. Nergens is het mij dan ook gelukt om, al bood ik nog zooveel geld, een van deze voorwerpen los te krijgen. Zooals in Westelijk Indonesie thans de tijd reeds is gekomen, dat de oude poesakagoederen verkocht worden, zij het, omdat de menschen Mohammedaan, Christen of vrijzinnig geworden zijn, zoo zal ook eens deze tijd voor Timor aanbreken. Daar deze beeldjes echter geen heidensche religieuze vereering te beurt valt, vind ik het voor het Christelijk gevoel niet zoo pijnlijk, als wanneer ze in de heidensche eeredienst betrokken werden, ofschoon de missie, wanneer deze beeldjes ook eens op Timor koopbaar worden, zich ongetwijfeld zal beijveren ze op te koopen, al was het alleen maar, om ze uit het vuil en bij de andere goederen weg te halen.

Dit zijn de resten, die ik gevonden heb, over het oude Christendom in Beloe, dat de Portugeezen daar gebracht hebben. Bij contract van de Nederlandsche met de Portugeesche regeering kwam dit gebied tegen het einde der vorige eeuw aan de R. K. Missie der P.P. Jesuïeten. [1] (*Wordt vervolgd.*)

Teteringen, N.-Br. Dr. B. A. G. VROKLAGE S.V.D.

[1]) Heslinga, Larantoeka op Flores, Berichten v. d. St. Claverbond 1891, 57.

HET EERSTE DECENNIUM VAN DEN MISSIOLOGISCHEN LEERSTOEL

Op den 3den October l.l., feestdag van de H. Theresia van Lisieux, patrones aller missiën, was het tien jaar geleden, dat aan de katholieke universiteit van Nijmegen een leerstoel voor missiewetenschap werd geïnaugureerd; de voor dit nieuwe lectoraat benoemde titularis aanvaardde toen nl. zijn taak met een openbare les [1]).

Met de oprichting van dezen leerstoel, mogelijk gemaakt door de loyale geste van het bestuur van den Nederlandschen Priester-missiebond, was Nederland verschillende andere landen vooruit. Want ofschoon aan het Institut Catholique van Parijs sinds 1923 en aan de universiteit van Leuven sinds 1927 jaarlijks enkele conferenties werden gegeven over missievraagstukken, bestond een eigenlijke missiologische leerstoel toen nog pas aan de Propaganda te Rome en aan de universiteiten van Münster en München; later zijn Ottawa (1931), de Gregoriana te Rome (1932), Weenen (1933), Parijs (1935) e.a. gevolgd.

In 1936 werd de lector, in verband met de uitbreiding van diens leeropdracht, bevorderd tot gewoon hoogleeraar [2]), hetgeen ook aan de beoefening van de missiewetenschap ten goede kwam. Toen nl. in 1937 de reorganisatie van de theologische faculteit te Nijmegen, in aansluiting bij de apostolische constitutie ,,Deus scientiarum Dominus'' besproken werd, kon hij, die voortaan stem in het kapittel had, ervoor zorgen, dat de missiologische colleges de hun toekomende plaats kregen in de studieregeling van hen, die de academische graden in de theologie wenschten te behalen, en dat men zelfs missiewetenschap als hoofdvak kon kiezen voor het doctoraal examen; deze regeling ging in met het studiejaar 1938-1939.

Merkwaardigheidshalve worde hier vermeld, dat in 1939 de zendingswetenschap haar intrede deed aan de Vrije Universiteit te Amsterdam, de oudere zusterinstelling van de Katholieke Universiteit te Nijmegen, door de benoeming van Dr. J. H. Bavinck tot hoogleeraar in de zendingswetenschap.

---

[1]) Mulders, *Kerk en Missie in theologische en historische belichting*, Nijmegen, 1930.
[2]) Mulders, *Missiologie en Oostersche Theologie*, Nijmegen, 1936.

Sinds 1930 werden aan onze universiteit wekelijks twee missiologische *colleges* gegeven, waarbij als onderwerp reeds de meeste onderdeelen van de missiewetenschap werden behandeld, o.a. inleiding tot de missiewetenschap, missiekunde, missiegeschiedenis, missietheologie, missierecht, missiemethodiek, terwijl ook aan de hulpwetenschappen aandacht werd besteed.

Deze colleges werden geregeld bezocht door een bevredigend aantal *studenten*, behoorend tot verschillende Orden en Congregaties. Het totaal aantal studenten bedroeg over de eerste tien jaar 109. Het kan op het eerste gezicht bevreemden, dat enkele missioneerende Orden en Congregaties nog nooit een student naar de missiologische colleges aan onze universiteit stuurden ; men mag hierbij echter niet aan opzet denken, en voor sommige kunnen ongetwijfeld bepaalde factoren als verontschuldiging gelden. Daartegenover staat, dat andere met voorbeeldige trouw telken jare een of meerdere studenten leverden. Ook hebben enkele malen oud-missionarissen of missionarissen-met-verlof de colleges gevolgd, zoolang hun zulks mogelijk was ; zoo'n daadwerkelijke belangstelling bewijst beter dan woorden, dat het inzicht rijpt in het nut van een systematischen cursus in de missiewetenschap.

Het mag tot de eer van de studenten worden getuigd, dat zij de colleges, die tot 1938 voor allen vrije colleges waren, geregeld met bijzondere belangstelling volgden. Sommigen deden dit tevens met veel vrucht, zoodat o.a. een van hen in 1933 een eervolle vermelding verkreeg voor de beantwoording van een prijsvraag der theologische faculteit, waarbij een uiteenzetting werd verlangd in verband met de noodzakelijkheid van het missiewerk, langs welke wegen de heidenen de eeuwige zaligheid kunnen bereiken. Het officiëele rapport getuigde, dat bedoeld antwoord van den Eerw. Heer M. Vergeer O.S.Cr. uitmuntte door methodischen opzet, logische indeeling, rustigen betoogtrant, naarstige uitwerking en vrij-volledige literatuur-opgave.

Een reden tot bijzondere verheugenis is nog, dat het elfde jaar van den missiologischen leerstoel is ingezet met een schitterend record wat het aantal studenten betreft : bijna dertig. Een van hen is reeds leeraar aan een van onze bekendste inrichtingen voor voorbereidend hooger onderwijs, terwijl een ander, die behoort tot een uitsluitend missioneerende Congregatie, zich liet inschrijven als student in de theologie met missiologie als hoofdvak, zoodat

we binnen afzienbaren tijd aan onze theologische faculteit de eerste promotie hopen te krijgen op een missiologisch proefschrift.

Toen kort na de inauguratie van den missiologischen leerstoel ons door den Nationalen Raad van den Priestermissiebond, bij besluit van 27 Nov. 1930, bovendien de redactie van Het Missiewerk werd toevertrouwd, waren wij ons terdege bewust van de daarmede verbonden verantwoordelijkheid. Van meet af aan trachtten wij dan ook vaste rubrieken in te voeren, inhoud en vorm van het tijdschrift naar een vooropgezet plan te verzorgen en aan gewekte verwachtingen te voldoen. Naast de boekbesprekingen, die de lezers op de hoogte hielden van den inhoud en de waarde der verschenen missieliteratuur, bleek vooral de publicatie der kerkelijke documenten betreffende de missie, met korte aanteekeningen of langere beschouwingen, van praktisch nut te zijn ; meer dan eens kon ondergeteekende missionarissen en ook missiebisschoppen, die omtrent den uitleg van een bepaald decreet inlichtingen vroegen, naar dergelijke artikelen verwijzen. Hoezeer het intusschen de redactie verheugt, dat verschillende medewerkers uitstekende bijdragen leveren, hetgeen ook den aandachtigen lezers niet zal ontgaan zijn, blijft zij toch verlangend uitzien naar bekwame medewerkers voor de rubriek : missieactie.

Na zeven jaar verkenningsarbeid leek het niet te gewaagd om een reeks meer omvangrijke Missiewetenschappelijke Bijdragen te beginnen, die op ongeregelde tijden zouden verschijnen. Aanstonds bleek het bestuur van den Priestermissiebond, waarmede wij altijd op de meest vriendschappelijke wijze mochten samenwerken, voor dit voorstel enthousiast en bereid het onder zijn auspiciën te nemen, d.w.z. het financiëel te steunen.

Het onderwerp voor het eerste deel van deze Missiewetenschappelijke Bijdragen scheen als van zelf aangewezen ; de ,,*Inleiding tot de Missiewetenschap*'', die in 1937 verscheen, vond dan ook allerwegen groote waardeering.

Het ontstaan van het tweede deel is te merkwaardig om niet even iets ervan te verhalen. Toen ondergeteekende voor enkele jaren een proef wilde nemen met missiewetenschappelijke colleges voor ,,hoorders van alle faculteiten'' en deze colleges : ,,Missie en Zending in onze Oost'', in den ,,Gids voor het studiejaar 1937-1938'' aankondigde — dag en uur waren met zorg gekozen, zoodat de studenten niet door andere colleges belet waren — bleek hij de

belangstelling der studenten van onze katholieke universiteit voor de Katholieke Kerk in de Nederlandsche gebiedsdeelen buiten Europa te hebben overschat : geen enkele student kwam voor dit vrije college opdagen ! Eerlijkheidshalve moet ik erbij voegen, dat ik ook niet de minste reclame ervoor had gemaakt, in de meening, dat de zaak voor zich zelf sprak. Toch vond het college nog doorgang, omdat de secretaris van een landelijke gemeente uit Noord-Brabant zich de moeite wilde getroosten elke week naar Nijmegen te komen en dien cursus te volgen ; het pleit voor diens uithoudingsvermogen, dat hij een jaar lang trouw present is geweest. Intusschen rijpte bij den docent, die een illusie armer en een ervaring rijker was geworden, het plan om deze colleges eenigszins om te werken en uit te geven als „*De Missie in tropisch Nederland*", 's-Hertogenbosch, 1940. Van verschillende zijden mocht de schrijver de verzekering ontvangen, dat men verrast was in zoo'n betrekkelijk kort bestek (250 bladzijden) zooveel wetenswaardigs over de missie en zending in onze overzeesche gebiedsdeelen aan te treffen. Een provinciale Overste betreurde het, dat hij van de kennis uit dit boek opgedaan nog niet had kunnen profiteeren, toen hij enkele jaren geleden zijn religieuzen in hun missiegebied aldaar visiteerde.

Zoo mogen we, tien jaar na de oprichting van den missiologischen leerstoel te Nijmegen, terugzien op veel liefs en weinig leed. Dankbaar zijn we voor de in zoo ruime mate ondervonden medewerking en waardeering, vooral van den Priestermissiebond, die van zijn kant tevreden schijnt te zijn over de bereikte resultaten. In dit verband moge ik als bewijs van erkentelijkheid één persoon met name vermelden, nl. Mgr. Th. M. P. Bekkers, secretaris van den Priestermissiebond en mederedacteur van Het Missiewerk, die aanstonds volledig begrip heeft getoond voor mijn positie, zoodat de samenwerking van den beginne af vlot en vruchtbaar was.

Altijd ook heb ik groot genoegen en niet zelden veel profijt gehad van het bezoek, dat missionarissen mij wilden brengen ter bespreking van verschillende missievraagstukken. In de jaren, dat ik mij meer ex professo hiermee moest bezig houden, mocht ik met honderden missionarissen uit vrijwel alle missiegebieden zakelijke besprekingen voeren. Iedereen begrijpt, welk een bevruchtende invloed van dit contact met het missiewerk op de beoefening van de missiewetenschap kan uitgaan.

Intusschen blijven er enkele desiderata bestaan, die ik met een paar voorbeelden moge illustreeren.

In 1939 — de missiologische leerstoel bestond toen negen jaar en ondergeteekende voerde ongeveer even lang de redactie van dit tijdschrift — verlangden studenten van een missiecollege opgave van literatuur omtrent onderwerpen van missiologischen aard. Zij richtten zich, zooals voor de hand lag, met een desbetreffend verzoek tot een van hun leeraren, moderator van hun missieclub. Deze verwees hen naar iemand te Utrecht, die meende, dat de vraag wellicht bestemd was voor zijn naamgenoot, hoogleeraar te Nijmegen, en daarheen dan ook den brief doorzond. Bedoelde collega bezorgde hem toen spoedig aan het juiste adres met het verzoek om deze zaak verder te willen behandelen ; hetgeen ook geschiedde.

Een ander typeerend voorval. Meerderen zijn in eenigszins onbehagelijke stemming bij ondergeteekende om advies gekomen, toen zij plotseling belast werden met het geven van een missiologischen cursus. Het spreekt echter van zelf, dat een enkel privatissimum vakkundige scholing niet kan vervangen. Intusschen wijst het feit, dat aan verschillende opleidingsinstituten voor toekomstige missionarissen thans ook de missiewetenschap zich een plaats op den lesrooster heeft veroverd, op verblijdenden vooruitgang.

Vol vertrouwen en moed arbeiden we verder aan de taak, die we mogen en moeten zien als een onderdeel van de ,,allerverhevenste en zeer heilige taak, door Onzen Heer Jesus Christus aan zijn leerlingen opgelegd" [1]). Hoe minder intusschen onze krachten hiervoor toereikend zijn, met des te meer nadruk geven we opnieuw uiting aan den oprechten wensch, dat velen ,,medewerkers mogen worden voor de waarheid" (3 Jo. 8).

Nijmegen. ALPH. MULDERS.

---

[1]) Encycl. Benedicti P. P. XV ,,*Maximum illud* sanctissimumque munus quod Dominus Noster Jesus Christus discipulis demandavit". A. A. S. 1919 p. 440.

ETHIOPISCHE TIJDREKENING

Volgens hunne inheemsche tijdrekening, leven de Ethiopiërs thans (Maart 1938) in het jaar 1930 na Christus' geboorte. Ze zijn zeven jaar en 113 dagen bij onze tijdrekening ten achter.

Nieuwjaarsdag vieren ze op den eersten dag van hunne maand *Maskaram*, een datum, die in gewone jaren samenvalt met onzen 11en September. Bij schrikkeljaren valt de Nieuwjaarsdag een dag later, dus op den 12en September. Wanneer wij hier van ,,schrikkeljaren'' spreken, moet men dat verstaan van *Ethiopische* schrikkeljaren. Die vallen namelijk niet samen met de onze. Onze schrikkeljaren zijn die, waarvan het cijfer deelbaar is door 4 maar niet door 100, b.v. 1936, 1940, 1944 enz. Maar Ethiopische schrikkeljaren vallen steeds een jaar v r o e g e r, dus: 1935, 1939, 1943, enz. Het schrikkeljaar heet in Ethiopië ,,het jaar van den heiligen *Lukas*''. Het op een schrikkeljaar volgende jaar is dat van Sint Joannes. Dit wordt weer gevolgd door ,,het jaar van Sint Matthaeus'', en dan ten slotte door ,,het jaar van Sint Markus''. Op deze wijze deelen de Ethiopiërs de jaren steeds in groepen van v i e r, die, in de bovengenoemde volgorde naar één van de vier Evangelisten worden genoemd.

De meest gevolgde tijdrekening in Ethiopië is die naar de geboorte van onzen Zaligmaker. Dus juist als in de overige christelijke landen. Maar de Ethiopiërs stellen dit middelpunt der wereldgeschiedenis niet op denzelfden tijd als wij. Ze stellen het ruim zeven jaar vroeger, n.l. in het jaar 761 na de stichting van de stad Rome volgens de berekening van Junius Africanus. Van den Ethiopischen nieuwjaarsdag = 11 (of : 12) September, tot aan o n z e n nieuwjaarsdag = 1 Januari, zijn de Ethiopiërs zoodoende bij onze tijdrekening *zeven* jaar ten achter. Te beginnen met onzen Nieuwjaarsdag tot aan oudejaarsdag van het Ethiopische jaar (dus : 10 of 11 September), moet men van ons loopend jaartal *acht* jaren aftrekken om het jaar der Ethiopiërs te vinden. Op den 11en September 1938 volgens onze tijdrekening, zal dus het jaar 1931 na Christus' geboorte volgens de Ethiopische tijdrekening beginnen om door te loopen tot en met den 11en September van het jaar 1939.

Het jaar is onderverdeeld in twaalf maanden, ieder van dertig dagen. Na afloop van deze twaalf maanden, d.w.z. na den 5en September van ieder jaar, wordt een z.g. ,,kleine maand'' ingelegd, die slechts *vijf*, of in schrikkeljaren : *zes* dagen heeft.

Naast deze tijdrekening naar Christus' geboorte, vindt men in kerkelijke en profane documenten, vooral in die van ouderen datum, nog verschillende andere tijdrekeningen, o.a. die ,,van de Martelaren", d.w.z. van de Egyptische martelaren ten tijde van keizer Diocletianus. Deze ,,aera der martelaren" begint met den 11en September 284 na Chr. Voorts heeft men nog een tijdrekening naar den ,,grooten maancyclus" van 532 jaren. En ten slotte die van de ,,Schepping der wereld", welke volgens de Ethiopische geleerden in den herfst van het jaar 5493 voor Christus zou hebben plaats gehad. In de landstreken waar de bevolking overwegend mohammedaansch is, volgt men ook wel de bekende Islamietische tijdrekening van de ,,Uitwijking" van den Profeet. De stukken die van het Italiaansche bestuur uitgaan volgen de gewone europeesch-christelijke dateering, vergezeld van het jaartal der ,,fascistische aera'.' Zoodat ietwat meer éénheid wel gewenscht zou zijn. En de Italianen stellen zich voor die eenheid mettertijd ook overal door te voeren.

Fribourg (Suisse) M. A. VAN DEN OUDENRIJN O. P.

EEN NEDERLANDSCH JEZUÏET IN BRAZILIË (1577—1590)

Zooals bekend, gold in de koloniale wetgeving zoowel van Spanje als van Portugal als princiep, dat geen missionarissen van vreemde nationaliteit in hun overzeesche bezittingen mocht worden toegelaten. Dit princiep is evenwel niet altijd noch overal even streng gehandhaafd. WatSpanje betreft, leze men b.v. het artikel, dat P. Kleyntjens vroeger in dit tijdschrift publiceerde (Het Missiewerk XVIII, 227). Ons interesseert hier speciaal de Portugeesche kolonie Brazilië, en wel gedurende de zestiende eeuw.

Reeds vóór de komst der Jezuïeten (1549) ontmoeten we in Brazilië eenige Franciscanen van Italiaansche en Spaansche nationaliteit. Als dan de Sociëteit haar grootsch opgezette missieactie begint, neemt het aantal buitenlandsche missionarissen sterk toe. Al bleef ook onder de Jezuïeten het Portugeesch element steeds overheerschen, toch treffen we onder hen missionarissen aan van Spaansche, Italiaansche, Engelsche, Iersche en Vlaamsche nationaliteit. Voor zoover ik kon nagaan, maakte de regeering er geen moeilijkheden tegen. Maar wel vond het eigen bestuur der Societeit het uit politiek oogpunt geraden, geen Spaansche, Fransche of Engelsche missionarissen meer toe te laten. Dit besluit dateert van 1575, toen men in Portugal tot de ontdekking kwam, dat Spaansche Jezuïeten het plan voorstonden, China voor Spanje te veroveren. De wrijving tusschen Spaansche en Portugeesche missionarissen in Brazilië nam nog zeer sterk toe, toen in 1580 Portugal met al zijn koloniën onder Spaansch bewind kwam.

Brazilië bleef dus open voor de missionarissen van Vlaamsche afkomst. Nu moet men echter weten, dat het Portugeesche woord ,,flamengo" in dien tijd niet precies Vlaming beteekende, maar Nederlander, zoodat men

niet zonder meer weet, of men met een Noord- dan wel met een Zuid-Nederlander te doen heeft. Vier van deze „Vlaamsche" Jezuïeten hebben in de zestiende eeuw in Brazilië gewerkt. [1]) De eerste was Pater Johan Dicio, die in 1559 de verre reis aanvaardde. In 1577 volgden Johan-Baptista en Gedeon Lobo. En veel later vinden wij dan nog Jacob do Vale vermeld, student en candidaat, die echter in 1599 te Rio de Janeiro zijn demissie kreeg.

Voor zoover de documenten uitwijzen, was onder deze vier Vlamingen slechts één Noord-Nederlander, nl. Johan-Baptist. Nergens wordt zijn familienaam vermeld, waarschijnlijk omdat het een echt Hollandsche naam was en dus voor de Portugeezen onuitsprekelijk. In sommige stukken wordt hij gewoon als Vlaming aangeduid, elders als Belg. Maar zelf verklaarde hij eens, dat hij was „flamengo de naçao, natural de Olanda". Met andere woorden : van Nederlandsche nationaliteit, geboren in Holland. Dit wordt nog weer bevestigd door andere documenten, zoodat iedere twijfel is uitgesloten : Johan-Baptist was een volbloed Noord-Nederlander.

Wat wij over de werkzaamheden van dezen landgenoot weten, is betrekkelijk weinig. Hij werd geboren in het jaar 1553, maar zijn vaderstad wordt nergens vermeld. Op 22-jarigen leeftijd trad hij in de Societeit, waarschijnlijk in België, omdat hij zooals reeds gezegd enkele keeren als Belg wordt betiteld. Na zijn noviciaat vertrok hij naar Brazilië. waar hij op 24 December 1577 te Bahia landde. In deze stad, zetel der koloniale regeering, bezat de Societeit een groot college, waar Jan-Baptist zijn studies zou maken. Volgens een oud register studeerde hij vier jaar grammatica, 3 jaar vrije kunsten en twee jaar theologie. Zoo komen wij tot het jaar 1586, waarin Jan-Baptist waarschijnlijk de priesterwijding zal ontvangen hebben. Zooals Leite zegt, waren de scholastieken verdeeld in twee groepen ; de eene groep werd opgeleid voor het professoraat en het predikambt, de andere voor het missiewerk. Dit hing af van talent en persoonlijke kwaliteiten. Daar uit een latere verklaring blijkt, dat P. Jan-Baptist „biechtvader en predikant" geweest is, mogen we dus besluiten, dat hij tot de eerste groep heeft behoord. Inderdaad is hij dan ook nooit in de aldeias, — missiedorpen, — werkzaam geweest. Maar wel zal hij als scholastiek in Bahia gedurende de vacanties meermalen de aldeias bezocht hebben, die de Jezuieten in de naaste omgeving gesticht hebben, om er de helpende hand te bieden en te assisteeren bij kerkelijke feesten.

Misschien is P. Jan-Baptist tot 1591 in Bahia woonachtig geweest. In elk geval staat het vast, dat hij van 1591 tot 1597 minister geweest is in het college van Olinda (Pernambuco). Zijn ambt heeft hem daar zeker meermalen in aanraking gebracht met andere „Vlamingen", die in en bij genoemde stad woonden. Een bekende familie was die der Olandas — Arnaud, August, Adriana, — die verschillende suikerplantages bezat, en naar men zegt, verwant is met onzen Nederlandschen Paus Adriaan VI. In de stad zelf woonden meerdere Vlaamsche kooplieden, bij wie ook Pater

[1]) Primeira Visitaçao do Santo Officio ás partes do Brasil. Denunciaçoes de Pernambuco, S. Paulo 1929, 468 v.

Jan-Baptist zoo nu en dan inkoopen ging doen. Op zekeren dag hoorde hij in den winkel van een dier Vlamingen een gesprek, dat niet al te orthodox was. Toen dan ook in 1595 de Portugeesche Inquisitie een commissie naar Brazilië op onderzoek uitstuurde, herinnerde P. Jan-Baptist zich dat gesprek en achtte hij zich verplicht hiervan mededeeling te doen. Trouwens fungeerde hij zelf als assistent of getuige achter de groene tafel. [1])

Den 28sten Januari 1596 legde onze landgenoot te Pernambuco de geloften af als co-adjutor spiritualis. Twee jaar daarna werd hij benoemd tot overste van de residentie Ilhéus, en als zoodanig nam hij in Juni 1598 deel aan de provinciale congregatie, die te Bahia gehouden werd.

Ilhéus was een klein plaatsje, hoofdstad van de gelijknamige capitanie, gelegen aan de kust, dertig mijlen ten zuiden van Bahia. Hier woonden gewoonlijk drie paters en drie broeders. Missiedorpen waren er in den omtrek niet. De Indianen, die deze streken bewoonden, waren de wilde Aimorés, die zeer weinig neiging toonden om het christelijk geloof aan te nemen. De werkzaamheid der paters beperkte zich daarom tot onderwijs en zielzorg. Zij onderrichtten de kinderen der Portugeesche kolonisten in lezen en schrijven, preekten in hun eigen kerk en in de parochie, en hoorden biecht bij de Portugeezen alsook bij de negers en Indianen, die op de plantages als slaven arbeidden. [2])

Anderhalf jaar bestuurde P. Jan-Baptist deze residentie als overste. In het jaar 1599 moest hij een reis ondernemen, waarschijnlijk naar het nabij gelegen Bahia. Na gedane zaken scheepte hij zich weer in voor Ilhéus, maar zou zijn residentie niet meer bereiken, Hij kwam onderweg om in de golven, tengevolge van schipbreuk. Wel een tragisch geval. Hij was nog slechts 46 jaar oud en beschikte over een ijzeren gezondheid, zoodat hij menschelijkerwijze gesproken nog vele jaren aan het heil der zielen had kunnen werken. [3])

Divinópolis (Brazilië). Fr. ODULFO v. d. VAT O.F.M.

---

[1]) De voornaamste gegevens voor deze bijdrage putten wij uit het monumentale werk van Serafim Leite S.J., História da Companhia de Jesus no Brasil I—II, Lissabon-Rio de Janeiro, 1938.

[2]) Cartas etc. de Joseph de Anchieta S.J., Rio de Janeiro 1933, 417.

[3]) Het zij ons vergund hier nog een anderen Nederlandschen missionaris uit dien tijd te vermelden. In het werk van Suffridus Petri, de Scriptoribus Frisiae, uitgegeven te Franeker in 1699, maar geschreven omstreeks 1593, lezen wij op bl. 434 : ,,Joannes de Leovardia, Doctor Theol. ordinis S. Francisci de observantia .... Accepi hunc auctorem ante aliquot annos a superioribus suis missum esse in Indiam, ad convertendos infideles ; de eventu hujus profectionis nihil hactenus cognovi : Unde puto authorem adhuc superesse". Pater Johannes van Leeuwarden schijnt in Mexico als missionaris gewerkt te hebben, maar verder is over hem weinig of niets bekend.

PRIESTERS IN BRAZILIË

De Vereeniging voor Priesterroepingen publiceerde in de Jornal do Commercio van Rio de Janeiro — 2 Nov. 1939 — onder de rubriek Kerknieuws het volgende :

Brazilië heeft niet den Clerus, dien het moest hebben. Het volk heeft gebrek aan geestelijke hulp, omdat het niet genoeg priesters heeft. Om dit aan te toonen de volgende getallen.

Het getal seculiere geestelijken bedraagt 2.239. Het aantal parochies is 2.438. In de veronderstelling, dat al deze priesters pastoor waren, bleven nog 200 parochies zonder geestelijke bediening.

De reguliere geestelijkheid telt 1.899 priesters. Bijgevolg zijn er in geheel Brazilië 4.138 priesters voor 40.000.000 inwoners ; ofwel — natuurlijk weer in de veronderstelling, dat alle priesters zich aan de zielzorg konden wijden — 1 priester voor 9.666 Brazilianen. In Frankrijk is de verhouding 1 op de 1.061 ; in Engeland 1 op de 771 Katholieken ; in Canada 1 op de 600 geloovigen en in Nederland 1 op de 950. De Vereenigde Staten van Noord-Amerika hebben voor 20 millioen geloovigen, d.w.z. voor de helft van de Braziliaansche bevolking, 25,778 priesters, ofwel 6 maal zooveel als Brazilië, d.i. dus gemiddeld 1 priester voor 776 geloovigen. Welk een verschil met Brazilië, dat 1 priester voor elke 9.666 inwoners beschikbaar heeft.

Geen enkel land bevindt zich in zulk een droevigen toestand en het treurige van dezen toestand laat zich meer gevoelen, wanneer men bedenkt, de groote afstanden tusschen de eene en de andere parochie, de uitgestrektheid van de parochies en de gebrekkige verbindingen met de bestaande kerken.

Hoe staat het nu met de verdeeling van den Clerus ? Is deze gelijkmatig verspreid over het geheele land ? Nemen we de 2 meest bevolkte Staten, Minas Geraes en São Paulo. In vergelijking met de andere Staten zijnMinas en São Paulo, respectievelijk met 560 en 440 priesters, verreweg het best verzorgd. De Staten, die de grootste oppervlakte hebben, bezitten het kleinste aantal seculiere geestelijken. Eigenaardig. Matto Grosso, groot 1.478.000 vk. Km heeft 1 priester ; Amazonas, oppervlakte : 1.828.000 vk. Km heeft er 12 ; de staat Sergipe, 21.800 vk. Km, (de kleinste in oppervlakte) maakt met 35 priesters en 2 Seminaries met 56 Seminaristen, geen slecht figuur. Het Aartsbisdom van Marianna heeft het grootste aantal seculiere geestelijken en dat zijn er 167. Op Marianna volgt het Aartsbisdom van Rio de Janeiro met 138 en Porto Alegre met 131 priesters. Het kleinste getal heeft het Aartsbisdom van Cuyabá, in Matto Grosso, met 1 priester, minder kan het ook al niet. Op het lijstje staan nog 3 Aartsbisdommen ieder met 3 priesters.

Het Aartsbisdom van Marianna neemt nog een eerste plaats in. Het heeft de meeste parochies, 162 in 't geheel ; daarop volgt Porto Alegre met 128 parochies. Dit laatste Aartsbisdom bezit de meeste kerken, 2.000 in getal en laat dus het bovengenoemde Aartsbisdom van Marianna met

500 kerken en kapellen ver achter zich, ofschoon dit toch op de lijst de tweede plaats inneemt.

De reguliere Clerus telt, zooals gezegd is, 1.899 priesters ; hierbij kunnen nog geteld worden, daar zij tot hetzelfde doel werken, 850 Broeders en 786 priesterstudenten, behoorende tot 42 religieuze Orden. Met 7.000 vrouwelijke Religieuzen, behoorende tot 70 Congregaties, zijn deze over geheel Brazilië verspreid vanaf de kust tot het meest afgelegen gebied ; zij dringen zelfs door tot op plaatsen, die slechts bewoond worden door wilde Indianen.

Met uitzondering van 8 diocesen (Brazilië is verdeeld in 73 Bisdommen, 25 Prelaturen en 2 Prefecturen) hebben in de overige de vrouwelijke Religieuzen de overhand. In eenige Bisdommen is geen enkele mannelijke religieuze Orde of Congregatie werkzaam, bijv. Bragança, Petrolina en Crato. In het Aartsbisdom Cyuabá is de Congregatie van Salesianen, zoowel voor mannen als voor vrouwen, de eenige die er bestaat.

Brazilië is aan den religieuzen Clerus zeer groote weldaden verschuldigd. In de meest afgelegen en meest onherbergzame oorden dringen ze door met opoffering van alles, zelfs van eigen leven om er de banieren van Christus te planten.

Alle Staten worden bezocht door buitenlandsche priesters ; maar heel hun leger schijnt te verdwijnen in de uitgestrektheid van het groote Brazilië. Quid inter tantos, kunnen we den H. Apostel Andreas nazeggen. Wat te doen ? Ja, hoe zullen we te eten geven aan dit volk, dat hongert naar waarheid.

Juist als overal ligt de hoop op betere dagen in de seminaries. Naar die cenakels richten Paus en Bisschoppen hun bezorgde oogen en vragen daarvoor de gebeden der geloovigen. 't Is broodnoodig, dat de Seminaries stampvol loopen. Goddank is het getal studenten grooter dan vroeger en de geest der families hernieuwt zich, maar toch is het helaas niet te verwachten, dat het groote tekort aan priesters spoedig ingehaald zal zijn.

Wat zegt hiervan de statistiek ?

Brazilië met zijn 100 kerkressorten bezit 57 bisschoppelijke en 45 religieuze seminaries. In 't geheel dus even 100. Wat is dit nog voor een land zoo uitgestrekt als Brazilië met een bevolking van meer dan 40 millioen inwoners, bijna alle Katholieken.

't Is droevig te moeten erkennen, dat van de 55 bisdommen 29 — dat is dus meer dan de helft — noch een klein noch een groot seminarie hebben. En van die kleinste helft hebben alleen 8 bisdommen een groot en een klein seminarie.

De bisdommen met het grootste aantal seminaristen zijn : Santa Maria in den Staat Rio Grande do Sul met 144 en Campinas in den Staat São Paulo met 111 studenten. Het kleinste aantal hebben Montes Claros in Minas Geraes met 1 en Assis in São Paulo met 3 seminaristen. Is het nu niet treurig dat bijv. onder de jeugd van het bisdom Montes Claros, dat 409.800 diocesanen telt, er maar 1 te vinden is, om zijn leven aan den dienst van God toe te wijden ?

Van de Aartsbisdommen levert São Paulo het grootste getal seminaristen op, dat zijn er 222. Daarop volgt Bahia met 202 ; Marianna in Minas met 190 ; Fortaleza in Ceará met 151 en Rio de Janeiro met 130. Rio de Janeiro met 2.000.000 inwoners, bijna alle Katholieken, neemt geen erg schitterende plaats in. Fortaleza, dat 6 maal kleiner is en Santa Maria met slechts 600.000 diocesanen komen nog met 151 en 144 seminaristen voor den dag.

En van die weinige seminaristen, hoeveel komen er tot de priesterwijding ? Hoeveel worden er jaarlijks gewijd ? Nog geen 100. In de Vereenigde Staten van Noord Amerika laten zich ieder jaar minstens 1.000 van de 15.000 seminaristen wijden. Dat is 1 op de 15. En hier in Brazilië ? Hoe is hier die verhouding ? Het aantal studenten op de bisschoppelijke seminaries bedraagt 3.317. Laten we eens aannemen, dat de statistiek, die voor mij ligt, alleen seculiere wijdelingen bedoelt, dan is de verhouding 1 op de 30. In vergelijking met Noord Amerika is het getal studenten dus ongeveer 5 maal kleiner en dat van de wijdelingen ongeveer 10 maal ; dezelfde verhouding volgend als de Vereenigde Staten moest Brazilië ieder jaar een goede 200 priesters kunnen wijden. In verhouding tot de bevolking moest zelfs dit getal nog veel grooter zijn.

Bovendien de statistiek maakt geen melding, of er en hoeveel religieuze wijdelingen er onder die 100 zijn. De veronderstelling is echter gewettigd, dat de religieuze Orden tot dit getal bijdragen, daar in het voorgaande van religieuze seminaries gesproken wordt.

Jammer genoeg is het getal religieuze studenten en wijdelingen niet opgegeven. Kenden we die getallen en wisten we hoeveel vreemdelingen er onder de wijdelingen zijn, dan konden we alles zuiverder bepalen, maar dan zou de verhouding helaas veel ongunstiger worden.

Is het wonder dat Brazilië, al is het de jure geen missieland, de facto niet minder geestelijk arm is ?

Paracatù (Brazilië). Mons. fr. ELISEUS V. D. WEYER O. Carm.

MISSIEOVERSTE EN RELIGIEUZE OVERSTE

What's in a name ? Toch zouden we, om verwarring te voorkomen, het juiste gebruik van bovenstaande benamingen willen aanbevelen.

De eenige en werkelijke *missieoverste* (superior missionis) is hij, die benoemd wordt door den H. Stoel, aan wien alleen de volledige zorg voor de missie is voorbehouden. Heel de bekeeringsarbeid behoort aan hem en wordt door hem geregeld ; hij moet den te volgen weg en de methode aanduiden en voorschrijven. Degene, die door den H. Stoel aan het hoofd der missie wordt gesteld, hetzij als Vicarius Apostolicus, hetzij als Praefectus Apostolicus, hetzij als Superior missionis, hangt bij het bestuur der missie niet af van de Orde, Congregatie of Missieinstituut, waartoe hij behoort. Aan die Orde, Congregatie of Instituut behoeft hij dan ook geen rekenschap

af te leggen over het bestuur van de missie, maar wel aan den H. Stoel, die hem hiertoe uitkoos. Bij de uitoefening van zijn ambt moet hij niet te werk gaan volgens het welbehagen van zijn Orde, Congregatie of Instituut, maar de leiding en de wenschen van de Kerk volgen.

De Instructie van de H. Congregatie tot Voortplanting des Geloofs van 8 Dec. 1929 (A. A. S. 1930, blz. 211 vlgd.), waaraan bovenstaande bepalingen goeddeels letterlijk ontleend zijn, wenscht overigens een zoodanige samenwerking, dat de missieoverste, wien het bestuur der missie door den H. Stoel werd toevertrouwd, goed gezien blijve bij de Oversten en leden van zijn Orde, Congregatie of Instituut. Hoe meer saamhoorigheid en overeenstemming er bestaat, des te ijveriger en vruchtbaar zullen de missionarissen werken en des te vrijgeviger en edelmoediger zullen de Oversten van Orden, Congregatie of Instituut werkkrachten en geldmiddelen verschaffen.

De taak van den *regulieren overste* (superior religiosus) beperkt zich tot het religieuze leven der missionarissen. De religieuze oversten — zegt de aangehaalde instructie van de Propaganda — staan aan het hoofd van de missionarissen, voor zoover deze religieuzen zijn, en wel om te voorzien in al hun behoeften en in alles wat hun nuttig kan zijn, zoowel op geestelijk als op tijdelijk gebied. Dezen zwaren plicht kunnen de religieuze Oversten volbrengen door hun voorbeeld in de strenge naleving van de regeltucht, door verstandige opwekkingen en vaderlijke vermaningen, alsook door het nauwkeurig uitvoeren van de kerkelijke visitatie.

Op de bepaling van de machtsverhouding in de missielanden tusschen missieoversten, ook wel kerkelijke oversten genoemd, en religieuze oversten gaan we hier niet nader in [1]; maar wel meenen wij in gemoede, dat het geregeld gebruik van de juiste benaming door allen het missiebelang zou kunnen dienen.

Nijmegen. ALPH. MULDERS.

---

[1]) Vromant, *Over de machtsverhouding in de missielanden tusschen de kerkelijke en de religieuze oversten*. H. M. 14 (1932—1933) blz. 78—96.

MISSIEACTIE

Kritieke tijd. — De voorzitter van het diocesaan missie-comité in het bisdom Roermond, *president Dr. F. Féron,* schrijft in het Priester-Missieblad „Stella duce" van 15 Oct. 1940 het volgende.

Bijna hadden wij boven dit artikel gezet „een klacht" en ik geloof, dat men een klacht in dezen tijd wel zou hebben verstaan. De werkers voor de Missie voelen den nood en de gebondenheid van dezen tijd meer dan anderen. Wat is er, in zoo korten tijd, al niet veel veranderd, gebonden en stil gelegd ? De poorten naar de Missie zijn door de tijdsomstandigheden voor personen en materiëelen steun gesloten. In al onze Missiehuizen zitten jonge priesters, die na jaren van gebed, studie en voorbereiding eindelijk hun ideaal, het priesterschap, hebben bereikt en die nu mochten heengaan naar de rijpe velden van den oogst. Helaas, het kan niet en zij, die daar ginder redders in den nood zouden zijn, voelen zich hier helaas een beetje te veel. Hun Oversten moeten nu als het ware emplooi voor hen gaan zoeken. Materieele steun kan ook al niet weg. En al helpen wij nu met des te meer liefde de Missie-instellingen in eigen land, die dat dikwijls broodnoodig hebben, en door welke hulp wij de troepen paraat maken, die straks, als de wereld weer open gaat, met des te meer paraatheid en kracht kunnen gaan strijden voor het Rijk Gods, toch blijft het een tragisch phenomeen, dat wellicht nooit is voorgekomen — althans niet in de mate waarin het nu noodzaak is geworden, — dat de hulp er is maar niet gegeven kan worden. Soms bekruipt ons wel eens de bange vraag of wij ook dááraan misschien niet schuldig zijn, omdat wij, toen wij geven konden, het lang niet allen hebben gedaan.Voegt men daar nog bij de algemeene moeheid, het gevaar voor défaitisme, het gevoel van gebondenheid en stremming, dat zich bij iederen geestelijken werker in deze tijden moet voordoen, dan kan ik begrijpen, dat iets als een klacht ons naar de lippen welt.

Maar klagen is niet Christelijk, tenzij dan klagen bij God, die ons aldoor uitnoodigt : „Venite ad me omnes, qui laboratis en onerati estis et Ego reficiam vos." Zulke klacht is echter een hoopvol gebed en verdient daarom den gewonen naam van klacht niet meer. Neen, klachten kunnen ons niet helpen. Integendeel, wie toch de haven wil bereiken, wanneer het getij tegen loopt en de storm zelfs wild is opgestoken, moet met des te meer kracht en moed het roer vasthouden en desnoods den koers buigen om langs een anderen weg door de onwillige golven heen te worstelen.

Inderdaad, daar is nog een weg, waarlangs wij een flink stuk vooruit kunnen in de richting van de haven. Het is zelfs de hoofdweg, dien velen misschien wel iets hebben vergeten of verwaarloosd. En dien weg moeten wij nu meer dan ooit op.

De Missie is een onderdeel van de taak van de H. Kerk, en geen klein onderdeel. Het is zelfs de meest markante voortzetting van het werk van Christus. De uitbreiding en prediking van het Rijk Gods is een wezensdeel van de groote opdracht, welke de Kerk van Haren Stichter kreeg. Het is dus geen menschelijk maar een goddelijk Werk, dat alleen zichtbaar door menschen ,,tamquam dispensatores mysteriorum Dei", wordt gedaan. Inderdaad, ,,legatione Dei fungimur".

Maar als de Missie een ,,opus Dei", een bovennatuurlijk werk bij uitstek is, dan zijn voor de goede vervulling daarvan ook een bovenmenschelijke geest en bovennatuurlijke krachten noodig. De waarden, welke wij in de eerste plaats moeten geven aan dat heilige Werk, zijn ons gebed, ons offer, onze geestelijke gaven. Materiëele hulp zou zelfs zonder die geestelijke bezieling niet kunnen gedijen.

Welnu, die geestelijke hulp is nooit onmogelijk. Geen gebondenheid kan ons geestelijk vast houden. Juist andersom, nood en tegenslag, armoede en belemmering, zij maken ons geestelijk rijker. Wie alles verliest, kan alles winnen. Wie niets meer heeft, is rijk voor God. ,,Tamquam nihil habentes et omnia possidentes." Het komt er maar op aan, dat wij onze geestelijke gaven *willen* geven. Daarvoor is het nu meer dan ooit de geschikte tijd. ,,Nunc tempus acceptabile". NU kan en moet de *heele* parochie gemobiliseerd worden voor dien heiligen strijd.

NU moet aan *ieder* ,,ons dagelijksch gebed voor de Missie" ter hand worden gesteld en aan ieder worden *geleerd* het te bidden. NU moet aan de gezinnen worden gevraagd en geleerd samen in de gezinnen voor de Missie te bidden (b.v. een tientje van den Rozenkrans bij genoemde dagelijksche gebeden, die het best samen gebeden worden). NU kan de schoone gewoonte van de H. Communie en de H. Mis voor de Missie zoo goed worden aangeleerd en beoefend. NU kan die echte *liefde* voor de Missie worden aangekweekt, die dan later wel haar gloed zal verspreiden, als de gesloten wereld weer open staat ; en die ook nu reeds, buiten dat echt geestelijke werk, zich kan en wil uiten b.v. door nog beter te zijn voor de missionarissen en missiehuizen in eigen land. (Wijst God zelf ons door de omstandigheden niet op die medepriesters en huizen, die anders veelal voor zich zelf moeten zorgen ?)

NU, juist nu, KAN en MOET er veel gebeuren. Anders raakt de Missieactie in een kritiek stadium. Anders wordt de nieuwe tijd voor dat allerschoonste werk een kritieke tijd, waarin veel goeds en schoons — de vrucht van mateloos werk — te niet zou kunnen gaan.

,,Fratres, renovamini spiritu mentis vestrae", zou St. Paulus in dezen tijd gepreekt hebben. Vernieuwt Uwen geest in U zelf en in hen, die aan U werden toevertrouwd. Legt nu de nieuwe fundamenten en straks zal de oude ,,opbouw" nog staan, krachtig en groot zooals de priesters en werkers hem hebben opgetrokken, en de nieuwe fundamenten zullen dan sterk genoeg zijn om voort te bouwen, totdat eindelijk ALLEN in dien opbouw, ,,de vi-

vis et electis lapidibus", zullen zijn betrokken. Dan wordt deze „kritieke" tijd een zegen en de bron van een schoone, nieuwe toekomst.

Mgr. Hamer-herdenking. — In het begin van dit jaar was te Nijmegen een comité opgericht om de herdenking voor te bereiden van den honderdsten geboortedag van Mgr. Ferd. Hamer, die den 21 Aug. 1840 in genoemde stad werd geboren, in 1865 naar China vertrok, in 1878 tot bisschop werd gewijd en na 35 jaren missiearbeid tijdens den Boksersopstand om zijn geloof werd gemarteld.

Wegens de tijdsomstandigheden bepaalde zich thans de herdenking tot een lof met predikatie in alle kerken der stad op den missiezondag, 20 Oct. l.l. Zijn oude parochiekerk, thans St. Petrus-Canisiuskerk, in de Molenstraat waarin Ferd. Hamer het H. Doopsel ontving, misdienaar was, zijn eerste H. Communie deed, zijn eerste H. Mis opdroeg en tijdens zijn verblijf in het vaderland in 1890 meermalen pontificeerde, meende den Bisschop-martelaar bijzonder te moeten gedenken met een pontificaal Lof door Mgr. Dr. H. Buckx, oud Apost.-Vicaris van Finland en een herdenkingsrede door den Nijmegenaar p. Dr. L. Daniëls O. P., leeraar aan het St. Dominicuscollege.

Mgr. W. A. van Dinter. † — Den 27sten September 1940 overleed in het St. Canisiusziekenhuis te Nijmegen *de Hoogwaardigste Heer W. A. van Dinter,* 54e Magister-Generaal der Orde van het H. Kruis. Hij was, zooals het „in memoriam" in „Kruistriomf" vermeldde, generaal der Orde, maar bovenal de vader der missies en missionarissen. Dat zullen allen en wel heel in 't bijzonder de missionarissen getuigen. In de dertien jaren van zijn generalaat is hij zesmaal de oceanen overgestoken ; Java, Congo en Brazilië heeft hij achtereenvolgens bezocht en drie maal reisde hij naar de Kruisheeren in Noord-Amerika, waar hij zelf zeventien jaren mocht arbeiden en den hechten grondslag leggen van een nieuwen uitbouw der Orde. Hoezeer Hoogwaardigst Heer van Dinter ook de missiewetenschap waardeerde, blijkt o. a. hieruit, dat hij, sinds de oprichting van den missiologischen leerstoel aan de Universiteit te Nijmegen, geregeld ieder jaar minstens twee studenten daarheen zond. R. I. P.

De Parochiale Directeuren van S.P.L. en de Pauselijke Zegen op 18 Januari. — De pastoors of kapelaans die reeds **vóór 1 April 1933** in hun parochie belast waren met de zorg voor S.P.L. en onafgebroken parochiaal directeur zijn gebleven, mogen op 18 Januari of den daaropvolgenden Zondag aan hun geloovigen den Pauselijken Zegen geven. Volgens een nieuw decreet van S.C.R. d° 12 Maart 1940 moeten zij daarvoor niet meer gebruiken de formule van het Rit. Rom. Benedictiones reservatae. II nr. 4 (sc. unicum signum crucis cum Crucifixo, adhibita formula „Benedictio) maar de langere formule van het Rit. Rom. Tit. VIII cap. 32, die tot dusver alleen was voorgeschreven „*regularibus,* quibus a S. Sede hujusmodi facultas indulta est vel indulgebitur. In de Ed. Pustet 1925 is deze te vinden p. 274.

MISSIEBERICHTEN

De eerste Javaansche Bisschop. — Een der recensenten van Mulders' „De Missie in tropisch Nederland" motiveerde de bijzondere belangrijkheid van dit boek voor nu en voor later met de bemerking, dat de missioneering in Indië op een keerpunt staat. Treffend wordt deze bewering geïllustreerd door het heugelijke nieuws, dat *voor het eerst een Javaansch priester tot de bisschoppelijke waardigheid werd verheven.*

Het apostolisch vicariaat van Batavia werd nl. onlangs gesplitst in twee gedeelten, waarvan het eene den naam behoudt van Apostolisch vicariaat van Batavia, terwijl het andere den naam heeft gekregen van Apostolisch vicariaat van Semarang.

Als eerste Apostolisch vicaris van dit nieuwe vicariaat werd benoemd p. Albertus Soegijapanatra S. J. Zijn bisschopswijding werd aangekondigd tegen het hoogfeest van Allerheiligen 1940.

Mgr. Soegijapanatra werd den 25 Nov. 1896 te Soerakarta geboren. Hij genoot zijn opleiding te Moentilan en kwam voor zijn theologische studiën naar Maastricht, waar hij den 15en Aug. 1931 de H. Priesterwijding ontving. Den 12 Oct. 1933 werd hij benoemd tot pastoor te Djokjakarta, alwaar hij een werkzaam leven leidde.

Wij veroorloven ons aan onze lezers een extra gebed te vragen, opdat Gods zegen overvloedig moge rusten op den persoon en het werk van dezen eersten Javaanschen bisschop.

BOEKBESPREKING

Leyssen, J. — C.I.C.M. — *Formatio Cleri in Mongolia.* Imprimerie des Lazaristes au Pétang (Pékin). 1940. — 154 pag.

Dit bescheiden, maar leerrijk boekje van den rector van het regionaal seminarie van Tatungfu beschrijft in het eerste hoofdstuk de missioneering in Mongolië, waar de Scheutisten de geloovigen hebben gegroepeerd in ongeveer 200 katholieke dorpen. Een tweede hoofdstuk schetst in 't kort de geschiedenis van genoemd seminarie, dat in 1922 werd opgericht voor studenten in philosophie en theologie ; in 1936 werd te Soei Yuan een tweede regionaal seminarie gebouwd, waar uitsluitend philosophie wordt onderwezen. In het derde en belangrijkste hoofdstuk teekent Sch. een getrouw beeld van het leven in het seminarie ; hij doet zulks met een eenvoud, die sympathiek stemt en met een openhartigheid, die vertrouwen wekt.

Het met talrijke photo's verlucht werkje zal — ofschoon Sch. zijn uiteenzettingen beperkt tot zijn eigen seminarie — welkom zijn in alle missiegebieden, waar inheemsche geestelijken worden gevormd om te komen werken naast de missionarissen en deze langzamerhand te vervangen ; het is eveneens van waarde voor degenen, die, buiten de missiegebieden, belang stellen in de praktijk van de opleiding der inheemsche geestelijken. Het verscheen dan ook bij gelegenheid van het gouden bestaansfeest van het St. Petrus' Liefdewerk tot opleiding van een inheemsche geestelijkheid.

A. M.

Lazaristes du Pétang (Péking). — *Les Missions de Chine.* Quinzième Année, 1938—1939. — 8° — 536 pages. — Procure des Lazaristes, 44 rue Chapsal, Shanghai. 1940. — $ 5.— ; prix spécial pour les missionnaires $ 3.60.

Ondanks de ongunstige omstandigheden zijn de Lazaristen van Pétang erin geslaagd, met welwillende medewerking van de meeste Ordinarissen, het jaarboek van de missies in China voor de 15e maal te doen verschijnen. Het voorwoord zegt, dat omtrent 128 missies inlichtingen werden verstrekt, dat van 8 missies geen antwoord is binnengekomen, en dat twee vicariaten niet konden worden bereikt. Volgens gewoonte bevat ook dit jaarboek mededeelingen omtrent de Apost. Vicarissen en Prefecten, de adressen van alle

missionarissen en godsdienstige gestichten ; de statistieken van elk afzonderlijk missiegebied over 1938—1939 ; een alphabetische lijst met de namen van de personen en een andere met de namen van de residenties ; nog vindt men er een verzamellijst met cijfers omtrent de totale bevolking van China, het geheel van de missies, de kerkelijke indeelingen, het missiepersoneel, de seminaries, scholen, weeshuizen enz. Met vreugde en dankbaarheid zullen ongetwijfeld vooral de missionarissen in China dit jaarboek begroeten, hetwelk zoo rijk is aan gegevens, dat het voor hen een als het ware onmisbaar vade-mecum vormt.

A. M.

Oudenrijn, Dr. M. A. van den. — O. Pr. Professor der Universität Freiburg (Schweiz). — *Eine Armenische Insel im Abendland.* — Armenische Druckerei auf der Insel St. Lazarus, Venedig, 1940. — 102 S. und 13 Bilder.

Het eigenlijke vaderland van de Armeniërs ligt ten Zuiden van het Kaukasus-gebergte en behoort tot het gebied der Sovjet-republieken. Niet slechts in lang-vervlogen eeuwen, maar ook nog in de 19e en 20e eeuw werden honderdduizenden Armeniërs vermoord. Thans leeft het oude volk der Armeniërs verspreid over de wereld ; desondanks hebben zij hun christelijk geloof, hun eigen taal en hun eigendommelijke beschaving tot op onzen tijd bewaard.

Zulks zou niet mogelijk geweest zijn, indien er geen centra hadden bestaan van Armeensche cultuur, waar men aan de traditie der voorvaderen had vastgehouden en vanwaar uit de geest van dit volk telkens opnieuw was vernieuwd. Een in dit opzicht belangrijk centrum van Armeensche cultuur is het nu meer dan twee eeuwen oude Mechitharisten-klooster San Lazzaro bij Venetië.

Ter inleiding van een bezoek aan dit klooster, hetwelk den Westerlingen een eenige gelegenheid biedt om zich eenigszins op de hoogte te stellen van de geschiedenis, liturgie, literatuur en kunst der Armeniërs, heeft onze geleerde landgenoot dit pretentieloos boekje geschreven en het op de drukkerij van San Lazzaro zelf ter perse gelegd ; want hij is een der meest geziene gasten van het klooster. Al het wetenswaardige over het volk der Armeniërs (blz. 10—25), de Armeensche kerk (blz. 26—38), de Armeensche literatuur (blz. 39—57), Mechithar en de Mechitharisten (blz. 58—78), het klooster op het eiland San Lazzaro (blz. 79—94), heeft Schr. in zoo kort bestek en zoo boeiend beschreven, dat men haast niets merkt van de enorme eruditie, die schuil gaat achter dit vlot verhaal: deze blijkt wel uit het bibliographisch aanhangsel (blz. 95—102). We bevelen dit boekje van een onzer beste kenners van „Armenica" dan ook volgaarne aan belangstellenden aan.

A. M.

INHOUDSOPGAVE
VAN DEN EEN EN TWINTIGSTEN JAARGANG

ARTIKELEN. Blz.

KLEINERE BIJDRAGEN.

MISSIEACTIE IN BINNEN- EN BUITENLAND.

BOEKBESPREKING.

IMPRIMATUR.

Gestel St. Michaelis, die 29 Nov. 1940. J. C. VAN OVERBEEK a.h.d.

GTU Library
3 2400 00331 2968